

partnership between
Algarve-Portugal
Flanders-Belgium
Kavala-Greece

Aanbevelingen voor een geïntegreerd beheer van het kustgebied

Projectleider:
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Waterwegen en Zeewezen
Afdeling Waterwegen Kust

Projectpartner:
Provinciebestuur West-Vlaanderen

Sturing:
Stuurgroep TERRA-CZM
"Geïntegreerd kustzonebeheer"

Terra Coastal Zone Management

Administratie
Waterwegen en Zeewezen

Provincie
West-Vlaanderen

TERRA programme

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD

LEESWIJZER

DEFINITIES

LIJST MET AFKORTINGEN

INLEIDING EN MOTIVERING

ENGLISH SUMMARY

22507

PROJECTFICHE

BIJLAGEN:

- FOLDER TERRA-COASTAL ZONE MANAGEMENT
- STUDIES UITBESTEED IN HET KADER VAN TERRA-CZM
- FICHES UITBESTEED STUDIES
- OVERZICHT LOPENDE PROJECTEN AAN DE VLAAMSE KUST
- SAMENSTELLING STUURGROEP EN PROVINCIALE PROJECTGROEP TERRA-CZM

DEEL I: INTERNATIONALE EN EUROPESE CONTEXT GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN (GBKG)

1. INLEIDING	1
2. DE INTERNATIONALE CONTEXT	1
3. DE EUROPESE CONTEXT	8
4. VERGELIJKING GBKG IN BELGIË MET ANDERE EUROPESE LANDEN	11
5. DE BELGISCHE CONTEXT	12
HET INSTITUTIONELE LANDSCHAP IN BELGIË	14

BIJLAGE:

- VERGELIJKENDE ANALYSE GBKG IN BELGIË EN ANDERE EUROPESE LANDEN

DEEL II: STRATEGIE GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN

1. ALGEMENE PRINCIPES VAN GEÏNTEGREERD KUSTZONEBEHEER	1
1.1. WAAROM EEN "GEÏNTEGREERDE" BENADERING?	1
1.2. BEHOEFTE AAN EEN DUURZAME AANPAK	3
1.3. ALGEMENE PRINCIPES VAN GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN (GBKG)	4
1.4. VOORSTEL VAN AANBEVELING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD BETREFFENDE GBKG	6
1.5. BELEMMERINGEN VOOR GBKG IN BELGIË	8
2. ALGEMENE STRATEGIE GEÏNTEGREERD KUSTZONEBEHEER	9
3. UITGANGSPRINCIPES EN DOELSTELLINGEN VOOR GBKG IN BELGIË	11
4. ACTIEPLAN GBKG VOOR DE VLAAMSE KUST	13
4.1. SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN ACTIES VOOR DUURZAAM BEHEER VAN DE VLAAMSE KUST	13
4.2. HAALBAARHEIDSANALYSE	19
4.3. ACTIEPLAN EN AANBEVELINGEN	22
5. TRENDS EN BESLUIT	42
5.1. TRENDS VOOR DE KUSTZONE	42
5.2. BESLUITEN VOOR GBKG IN BELGIË	42

BIJLAGEN:

- **ACTIEPLAN OPGESPLITST PER INITIATIEFNEMER**
- **NORCOAST-AANBEVELINGEN**

DEEL III: GEGEVENS- EN KNELPUNTENANALYSE

1. INVENTARISATIE VAN BESTAANDE RAPPORTEN EN DOCUMENTEN	1
1.1. INLEIDING	1
1.2. BESCHRIJVING EN WAARDERING PER SECTOR	1
2. KNELPUNTENANALYSE	8
2.1. INLEIDING	8
2.2. KNELPUNTEN PER SECTOR	8
BOSBOUW	8
ECONOMIE	9
LANDBOUW	11
MILIEU	11
MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN	12
NATUUR	13
RUIMTELIJKE ORDENING	16
TOERISME EN RECREATIE	16
VISSERIJ	17
WATERVERVOER	18
WELZIJN	19
ZEEWERING	20
3. BESLUIT	21

BIJLAGEN:

- **OVERZICHTSTABEL BESTAANDE RAPPORTEN EN DOCUMENTEN MET BETREKKING OP DE KUST**
- **KRITISCHE SUCCESFACTOREN VOOR DE BEOORDELING VAN RAPPORTEN EN DOCUMENTEN IN HET KADER VAN GEÏNTEGREERD KUSTZONEBEHEER**

BIJLAGEN

- **MEDEDELING VAN DE EUROPESE COMMISSIE AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT INZAKE GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN: EEN STRATEGIE VOOR EUROPA.**
- **VOORSTEL VOOR EEN AANBEVELING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD BETREFFENDE DE UITVOERING VAN EEN GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN IN EUROPA.**
- **CONTACTADRESSEN**
- **RELEVANTE LINKS EN INFORMATIE**
- **COLOFON**

TERRA - geïntegreerd beheer van kustgebieden

Projectrapport

Voorwoord

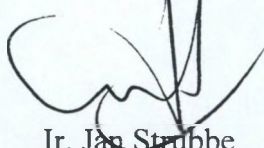
“We gaan naar de kust” is een geijkte zinssnede. Niet “naar Blankenberge” of “naar De Panne”, neen, de 65 km kustlijn wordt als één geheel gezien. Door de toeristen en recreanten dan toch. En niet onterecht.

De kust heeft immers een uniek karakter vanwege zijn landschappen, zijn fauna en flora, zijn klimaat. De kust heeft dan ook een grote aantrekkingskracht, niet alleen voor toeristen en recreanten en alles wat ermee samenhangt, maar ook voor vele andere menselijke bedrijvigheden. Bepaalde activiteiten zijn onlosmakelijk met de kust verbonden zoals onder andere zeewering, zeehavens, kustvisserij.

Dit leidt tot boeiende initiatieven op het vlak van samenwerking, maar ook tot conflicten en beperkingen. De kustzone is dan ook de zone bij uitstek waar samenwerking, overleg en coördinatie onmisbaar zijn, met alle belanghebbenden aan de kust, met de verschillende overheden en bestuursniveaus, maar ook met en tussen de sectoren onderling. Zo'n samenwerking wordt aangegeven als een “geïntegreerd beheer”.

Om er voor te zorgen dat elke sector toch zijn activiteit kan blijven uitoefenen in de toekomst, moet gestreefd worden naar een multifunctioneel gebruik van de kustruimte waar mogelijk, en een scheiding van functies waar nodig.

De Administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen kust (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap) en het provinciebestuur van West-Vlaanderen zagen binnen het TERRA-programma van de Europese Commissie de kans om de voorbereidingen te treffen voor het uittekenen van een geïntegreerd beleid van de kustzone. In voorliggend rapport worden de resultaten van het TERRA-project “Coastal Zone Management” gepresenteerd.

Ir. Jan Strubbe
Directeur-generaal
Administratie Waterwegen en Zeewezen

Jan Durnez
Gedeputeerde voor leefmilieu
Provincie West-Vlaanderen

Juni 2001

Geïntegreerd kustzonebeheer is

*“een voortdurend proces met als algemene
doelstelling de verwezenlijking van duurzame
ontwikkeling in de kustzone door middel van
een optimaal beheer van de menselijke
activiteiten in deze zone, teneinde de toestand
van het kustmilieu te verbeteren en zijn
diversiteit te handhaven”*

(Europese Commissie, 1999)

Voor u ligt het projectrapport van het project **TERRA-Coastal Zone Management**. Het geeft een state-of-the-art van kustzonebeheer in Europa en België en wil dienen ter voorbereiding van de formele aanpak van het geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) in België.

Het rapport is opgesteld onder begeleiding van een stuurgroep. De stuurgroep omvatte vertegenwoordigers uit federale, Vlaamse en provinciale administraties en instellingen. Men moet er immers rekening mee houden dat het territorium van het Vlaams gewest eindigt aan de laagwaterlijn (alhoewel het Vlaams gewest ook een aantal bevoegdheden op zee heeft). De territoriale zee en het continentaal plat vallen onder de bevoegdheid van de federale overheid. De samenstelling van de stuurgroep wordt gegeven als bijlage.

Het rapport kan boeiend zijn voor vertegenwoordigers uit alle sectoren die beroepshalve betrokken zijn bij het kustgebeuren en al wie interesse heeft in de ontwikkeling en het beheer van de kust.

Het rapport is zodanig opgesteld dat elk deel op zich kan gelezen worden. Dit laat de gebruiker toe enkel het deel dat hij bruikbaar acht in detail door te nemen.

In het kader van dit TERRA-Coastal Zone Management project werden een achttal studies uitbesteed. Ze betreffen telkens een ander deelaspect van geïntegreerd beheer van kustgebieden. Een overzicht en samenvatting wordt gegeven na de projectfiche. De uitgebreide rapporten kunnen opgevraagd worden bij de Administratie Waterwegen en Zeewezen van het Ministerie voor de Vlaamse Gemeenschap (Vrijhavenstraat 3, 8400 Oostende).

De kustzone vormt onderwerp van heel wat projecten. Er werd een overzicht bijgehouden van alle projecten die plaatsvonden. De tabel met de opdrachthouder, uitvoerder, looptijd en de deeltaken van de respectievelijke projecten wordt in tabelvorm weergegeven na de projectfiches.

In deel I (**Internationale en Europese context GBKG**) wordt een overzicht gegeven van geïntegreerd beheer van kustgebieden gezien vanuit mondiaal en Europees perspectief. Als bijlage vindt u de huidige stand van zaken van kustzonebeheer in België en een vergelijking met de situatie in andere Europese landen.

Deel II bevat eigenlijk dé gegevens die nodig zijn om te komen tot geïntegreerd beheer van de kustzone en vormt de hoofddoelstelling van het TERRA-czm rapport. In dit deel II (**Strategie GBKG in België**) wordt vooreerst de noodzaak en de belemmeringen voor geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) geschetst. Daarna volgt een opsomming van de algemene beginselen en basisprincipes voor GBKG, zoals ze door het demonstratieprogramma van de Europese Commissie werden weergegeven.

Een beschrijving van de stappen om de GBKG strategie te volgen kan voor elke partner een leidraad vormen. Tenslotte wordt specifiek ingegaan op de Belgische situatie: de uitgangsprincipes, doelstellingen en het actieplan voor GBKG aan onze kust.

Dit deel wordt afgesloten met conclusies en aanbevelingen voor het beleid.

In deel III (**Inventarisatie van bestaande rapporten en knelpuntenanalyse in België**) wordt een overzicht gegeven van bestaande rapporten en documenten die betrekking hebben op de kustzone en worden de sectorale knelpunten opgesomd. Deze gegevensanalyse en knelpuntenanalyse vormt het voorbereidend materiaal dat gebruikt werd voor deel II. Als bijlage aan deel III wordt een overzicht gegeven van relevante rapporten uit verschillende beleidsdomeinen die handelen over de kustzone.

Enkele definities

Kustzone

1. *definitie gehanteerd in de Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust*: een ecologisch functioneel samenhangend projectgebied, bestaande uit het strand, het slik, het schor, het duin en de voor natuurherstel en -ontwikkeling in duin en polder belangrijke poldergebieden
2. *breder definitie*: een strook land en zee van uiteenlopende breedte, die bestaat uit dat deel van het land dat beïnvloed wordt door zijn nabijheid tot de zee en dat deel van de zee dat beïnvloed wordt door zijn nabijheid tot het land, en de natuurlijke kustsystemen en de gebieden waarbij menselijke activiteiten het gebruik van kustbronnen impliceren, omvat;

Geïntegreerd beheer van kustgebieden is een voortdurend proces met als algemene doelstelling de verwezenlijking van duurzame ontwikkeling in de kustzone door middel van een optimaal beheer van de menselijke activiteiten in deze zone, teneinde de toestand van het kustmilieu te verbeteren en zijn diversiteit te handhaven.

Duurzame ontwikkeling is die ontwikkeling die gericht is op bevrediging van de noden van het heden zonder deze van de komende generaties in het gedrang te brengen, en waarvan de realisatie een veranderingsproces vergt waarin het gebruik van hulpbronnen, de bestemming van investeringen, de gerichtheid van technologische ontwikkeling en institutionele veranderingen worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften (Brundtland-rapport, 1987. Rapport van de Wereldcommissie voor Milieu en Ontwikkeling).

Lijst met afkortingen

AMINAL: Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer
AWZ: Administratie Waterwegen en Zeewezen
BMM: Beheerseenheid Mathematisch Model van de Noordzee
BNVR: Belgische Natuur- en Vogel reservaten
BWK: Biologische waarderingskaart
CZM: Coastal Zone Management
DWTC: Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden
EC: Europese Commissie
EU: Europese Unie
GBKG: Geïntegreerd beheer van kustgebieden
GKZB: Geïntegreerd kustzonebeheer
GNOP: Gemeentelijk natuurontwikkelingsplan
ICCI: Integrate Coastal Conservation Initiative
ICES: International Council for Exploration of the Sea
ICZM: Integrated Coastal Zone Management
IVBO: Intercommunale voor Brugge en ommeland
IVOO: Intercommunale voor Oostende en ommeland
IVON: Integraal Verwevings en Ondersteunend Netwerk
IVVO: Intercommunale voor Veurne en ommeland
IWVA: Intercommunale Waterleidingsmaatschappij Veurne-ambacht
LIN: (Departement) Leefmilieu en Infrastructuur
MARPOL: internationale conventie voor de preventie van vervuiling vanaf schepen (1973), gewijzigd door het protocol van 1978.
MER: Milieueffecten Rapport
MIRONA: Afdeling Milieu, Ruimtelijke Ordening en Natuur
NOAA: National Oceanic and Atmospheric Administrations
NSC: North Sea Commission
OSPAR: Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu van de noordoostelijke Atlantische oceaan (1992)
OVAM: Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest
RIKZ: Rijksinstituut voor Kust en Zee
RISO: Regionaal Instituut voor de Samenlevingsopbouw
RSV: Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RUG: Rijksuniversiteit Gent
RWZI: Rioolwaterzuiveringsinstallatie
SIF: Sociaal Impuls Fonds
SMER: Strategische milieueffectrapportering
UG: Universiteit Gent
UNEP: United Nations Environmental Program
VEN: Vlaams Ecologisch Netwerk
VLM: Vlaamse Landmaatschappij
VMM: Vlaamse Milieumaatschappij
WES: West-Vlaams Economisch Studiebureau
WITAB: West-Vlaamse Intercommunale voor Technisch Advies en Bijstand en Ruimtelijke Ordening
WVI: West-Vlaamse Intercommunale voor Economische Expansie, Huisvestingsbeleid en Technische bijstand
WVT: West-Vlaamse vereniging voor Vrije Tijd en Toerisme
WWF: World Wildlife Fund for Nature
WWK: Waterwegen Kust

Inleiding en samenvatting

Inleiding en motivering

Een unieke plek

Kusten trekken aan. Voor de een betekent het een plek van ultieme rust, of net van groots geweld en natuurpracht tijdens storm; voor de ander gezellige drukte tijdens de zomer; voor de sportievelingen een unieke kans om te zwemmen of zeegebonden watersporten te beoefenen; voor de vissers een aquarium dat in hun broodwinning voorziet; voor de toeristische en recreatieve sector een trekpleister met vele mogelijkheden; voor de economische sector ultieme kansen om haven- en zeegebonden activiteiten te ontwikkelen. Maar ook voor dieren en planten vormt het kustecosysteem van land tot en met zee een waarlijk unieke plaats met zout- en brakwatersystemen, slikken en schorren, duinen en polders. Dit leidt tot onvervangbare ecosystemen en een grote dieren- en planten rijkdom die nergens anders terug te vinden is in België.

Geen wonder dat deze unieke plek, onze Belgische kustzone die zowel het territorium van de Federale autoriteit als van het Vlaams Gewest omvat, extra aandacht en een eigen aanpak vraagt en verdient. Het is vanuit dit besef dat de Administratie Waterwegen en Zeewezen in 1998 met twee buitenlandse partners, Kavalla in Griekenland en de Algarve in Portugal, van start ging met het project TERRA-Coastal Zone Management. Het doel was te komen tot een plan (strategie) om kustzonebeheer op een geïntegreerde wijze aan te pakken.

Voor Vlaanderen lag de focus op het inventariseren van de beschikbare gegevens over de kustzone en de knelpunten in de kustzone, het uitvoeren van een vergelijkende studie over geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) en het opstellen van een strategie en actieplan op maat van de Belgische situatie.

De doelstellingen van het project voor de Vlaamse partner waren:

1. Opstellen van een inventaris voor de Belgische kustzone
 - 1.1. Inventariseren en beoordelen van bestaande studies en rapporten
 - 1.2. vaststellen van knelpunten in de kustzone
2. Uitwerken van een communicatiestrategie voor geïntegreerd beheer van kustgebieden
 - 2.1. algemeen communicatieplan GBKG
 - 2.2. specifiek communicatieplan voor twee concrete situaties
3. Strategie geïntegreerd beheer van kustgebieden
 - 3.1. vergelijkende studie GBKG in internationale en Europese context
 - 3.2. uitwerken van een GBKG strategie voor België
 - 3.3. vertaling van de GBKG strategie in een concreet actieplan voor de Belgische situatie
4. Opstellen van een actieplan voor de duingebieden tussen de Franse grens en Westende
 - 4.1. actieplan voor het beheer en de duurzame ontwikkeling van het duingebied tussen de Franse grens en Westende
 - 4.2. gebiedsvisie en beheersplan van het actiegebied tussen de IJzermonding en Westende-bad
5. Uitvoering van een demonstratieproject: herinrichting van het duingebied "de Fonteintjes" tussen Blankenberge en Zeebrugge.

Voor de doelstellingen 2, 4 en 5 werd externe expertise ingeroepen. De resultaten van deze studies worden gegeven in aparte rapporten. De resultaten van doelstellingen 1 en 3 worden in dit rapport behandeld.

De Belgische partners, het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Provincie West-Vlaanderen, hopen dat het TERRA-CZM project een belangrijke hefboomfunctie zal hebben om GBKG in België te bewerkstelligen.

Achtergrond

De kustzone is niet enkel van groot nationaal belang, maar is ook op internationale schaal belangrijk, zowel op ecologisch als op economisch vlak.

Een groot aantal organisaties, individuen en besturen zijn betrokken bij het gebruik, het beheer en de controle van activiteiten die verbonden zijn met de kustzone. De bloei van recreatieve en toeristische activiteit, van industrie, havens en transport veroorzaakt een druk op het kuststelsel. Dit kan leiden tot potentiële conflicten tussen gebruikers en het milieu in brede zin.

De complexe situatie vraagt een **geïntegreerd beheer** en er is dringend behoefte aan duurzaam gebruik van de kustzone. Hiertoe werd in 1994 de interkabinettenstuurgroep geïntegreerd beheer van kustgebieden opgericht.

Dit projectrapport geeft een stand van zaken van het kustzonebeheer in België, alsook een schets van de internationale en nationale context. Het geeft een overzicht van de documenten die betrekking hebben op de kustzone en van de knelpunten in deze zone. Ten slotte wil het actieplan een aantal prioriteiten inzake geïntegreerd beheer van kustgebieden voor de toekomst naar voren schuiven en worden aanbevelingen gegeven voor het beleid.

Filosofie en doelstelling van het geïntegreerd beheer van kustgebieden

Uit het gegeven van de steeds groeiende activiteit in en gebruik van de kustzone en de complexiteit van het beheer van de belangen, is de nood ontstaan aan een geïntegreerde benadering. Niemand is eigenaar van de kustzone, we moeten er gewoon zorg voor dragen vooraleer ze door te geven naar de volgende generatie. Het is bijgevolg de verantwoordelijkheid van al wie belangen heeft in de kustzone om de gevolgen en impact van hun acties in te kunnen schatten en te garanderen dat ze in evenwicht zijn met de noden van het kustecosysteem.

Hét uitgangspunt is “duurzame ontwikkeling”. Het concept duurzaamheid wordt gedefinieerd als “die ontwikkeling die gericht is op bevrediging van de behoeften van het heden zonder die van de komende generaties in het gedrang te brengen”. Deze stelling heeft vergaande gevolgen en benadrukt het feit dat er grenzen zijn aan het gebruik van natuurlijke rijkdommen en in de wijze waarop we een impact hebben op de omgeving. Dit concept vormt het strategische doel van het plan voor geïntegreerd beheer van kustgebieden.

De toekomstvisie die voor ogen gehouden wordt bij het uittekenen van een GBKG-strategie is: **duurzaam beheer van onze kustzone waarbij**

- kustgebonden sectoren een kans tot ontwikkelen krijgen, maar dit enkel op een duurzame wijze;
- in de kustzone de voorkeur gegeven moet worden aan activiteiten die specifiek met de kust gerelateerd zijn. De ruimte is te beperkt om ook niet-kustgebonden activiteiten toe te laten;
- de resterende natuurwaarden behouden blijven, en waar mogelijk versterkt worden;
- de draagkracht van het kuststelsel niet overschreden wordt;

- openbare ruimte maximaal bewaard moet blijven.

Wat is de strategie voor geïntegreerd beheer van kustgebieden?

Met de strategie voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden willen de projectpartners een voorstel doen van een proces om de kustzone duurzaam te beheren. Om de strategie al een concreet karakter te geven werd een actieplan met prioritair aan te pakken problemen opgesteld, op basis van een knelpunten- en gegevensanalyse. Dit document geeft echter *geen visie of streefbeeld* voor de kustzone. Dergelijk streefbeeld en hieraan gekoppeld een duurzaam beleid, zou het resultaat moeten zijn van samenwerking tussen alle sectoren aan de kust.

In een voorbereidende fase wordt een inventaris opgemaakt van bestaande studies en rapporten en bestaand beleid. Hierna volgt een knelpuntenanalyse, waarbij duidelijkheid wordt verkregen over de problemen of beperkingen in de kustzone.

Dan kan van start gegaan worden met het uittekenen van de strategie. Volgende stappen worden hierin onderscheiden:

- 1) bepalen van de **uitgangsprincipes** voor een goed beheer van de kustzone; hierbij vormen de basisprincipes van duurzame ontwikkeling het uitgangspunt, en moet een streefbeeld voor de kustzone in de toekomst bepaald worden;
- 2) bepalen van de **doelstellingen** voor geïntegreerd beheer van kustgebieden en de **prioriteiten** binnen deze doelstellingen; een te ambitieuze strategie kan tot teleurstellingen leiden;
- 3) bepalen van de **acties** die uitgevoerd moeten worden om de doelstellingen te bereiken. Hierbij wordt aangegeven wat de uitvoeringstermijn is en wie de initiatiefnemer per actie is.

Het zal bovendien van groot belang zijn:

- een akkoord te bereiken over het actieplan en de strategie tussen de betrokken partijen;
- de beslissende instanties te informeren over de toestand van de kustzone en het actieplan. Voortdurende opvolging van de bereikte resultaten (monitoring) is dan ook onmisbaar;
- pogingen te ondernemen om GBKG een formele en wettelijke basis te verschaffen, zodat voortzetting gegarandeerd wordt;
- conflicten te vermijden door een (overleg)structuur op te zetten voor het formuleren van doelstellingen en beslissingen;
- communicatie te voeren en bewustmaking te creëren m.b.t. initiatieven en plannen van alle betrokkenen en de gevolgen ervan. Er moet bijzondere aandacht uitgaan naar het bevorderen voor begrip van elkaars doelstellingen;

De voorgestelde strategie en het actieplan hebben geen wettelijke of statutaire waarde, maar reiken een actieplan en aanbevelingen aan, aan de gebruikers en overheden. Niemand is verantwoordelijk voor het actieplan en de strategie. Het wil een forum en basis vormen om overheden en gebruikers aan de kust samen te brengen. Een actieve deelname is dan ook gewenst. Hopelijk zal dit rapport ondersteund worden en de nodige bewustmaking creëren voor geïntegreerd beheer van kustgebieden.

Het actieplan en de strategie zijn geen statische documenten. Ze zullen geëvalueerd en bijgesteld worden op basis van ervaringen en gewijzigde beleidsdoelstellingen.

TERRA - Coastal Zone Management

Projectreport - English summary

Content of the project report

- Part I: International and European context of Integrated Coastal Zone Management**
- Part II: A strategy for Integrated Coastal Zone Management**
- Part III: Data- and conflict analysis**

Part I: International and European context of Integrated Coastal Zone Management

Table of contents:

1. Introduction
 2. The International context
 3. The European context
 4. Comparison of ICZM in Belgium and other European countries
 5. The Belgian context
- The institutional landscape in Belgium**

1. Introduction

A good management of the coastal zone is of concern to all countries possessing a coastline. This part of the project report gives an overview of the International, European and Belgian context for ICZM.

In annex the conclusions of the demonstration programme "Integrated Coastal Zone Management" of the European Commission are summarised and the situation in Belgium anno 2000 is stated and compared with the conclusions of the EC.

2. The International context

About 60% of the world population lives in the coastal zone. This inevitably leads to specific coast related conflicts in terms of spatial use, disruption of natural systems and use of natural resources.

Interest in coastal management has grown considerably since the 70s. Several countries initiated coastal management programmes during the end of the 70s or the beginning of the 80s. During the mid 80s the concept of "**integrated**" coastal zone management (ICZM) was introduced, which in comparison to coastal zone management (CZM) takes into account more than one sector and aspect.

International interest in ICZM-initiatives is still growing, but in many cases the step to implementation lags behind. Many of the ICZM processes stop at the planning level.

ICZM has often been mentioned as an instrument for sustainable development since the 1990s. Several international organisations such as OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development), FAO (Food and Agricultural Organisation of the United Nations), the EUCC (European Union for Coastal Conservation) and the World Bank, proposed guidelines for ICZM.

Despite the growing interest and the many good initiatives there is no international ICZM policy. There are no specific conventions concerning an integrated approach of coastal zones. This is disappointing, considering the existing conventions for the protection of the marine environment. Furthermore there is no council for implementing and discussing scientific research in relation

to coastal areas (cfr. International Council for Exploration of the Sea). The marine area is much more recognised as an international theme than the coastal area.

Some examples of important international initiatives in relation to ICZM are:

- the US Coastal Zone Management Act and the US Coastal Zone Management Program
- the Regional Seas approach of UNEP
- Chapter 17 of Agenda 21: Coastal Management as a tool for sustainable management

3. The European context

In the year 1999 one third of the European population were living in the coastal zone. The most important reported problems in coastal areas are: bad water quality, erosion and lack of integrated management in the coastal zones. A general conclusion for European countries is that the ICZM process is still in a very early stage and sectoral approaches dominate.

The fact that many European countries participate in projects related to integrated coastal management, many of which are co-funded by European programmes (LIFE, TERRA, PHARE), proves that there is a growing interest for an integrated way of working.

There is no European ICZM policy. In 1997 the European Commission started the demonstration programme on integrated management in coastal zones. The programme finished in 1999 and must now form the basis for setting up a European strategy for ICZM.

4. Comparison of ICZM in Belgium and other European countries

The demonstration programme of the European Commission involves six thematic studies:

1. Legislation and regulatory instruments,
2. Participation,
3. Technology,
4. Sectoral and Territorial Co-operation,
5. Role of EU Policy,
6. Information.

35 demonstration projects spread over 13 European countries were involved.

More information on the demonstration programme can be found in the following documents:

- 1) Lessons from the European Commission's demonstration programme on integrated coastal zone management (ICZM). DG Environment, Nuclear Safety and Civil Protection, Fisheries, Regional Policies and Cohesion, 1999.

- 2) Towards a European Integrated Coastal Zone Management (ICZM) Strategy. General Principles and Policy Options. DG Environment, Nuclear Safety and Civil Protection, Fisheries, Regional Policies and Cohesion, 1999. or on the website: <http://europa.eu.int/comm/dg11/iczm/home.htm>.

In annex of part one of the project report the conclusions of the demonstration programme "Integrated Coastal Zone Management" of the European Commission are summarised and the situation in Belgium in the year 2000 is stated and compared with the conclusions of the EC.

5. The Belgian context

The main conclusions of the state-of-the-art of ICZM in Belgium are:

- there is no formal structure for ICZM as a whole. CZM is approached on a project basis;
- there is no administration appointed as responsible for ICZM. Policies are mainly sectoral and there is insufficient horizontal and vertical co-ordination;
- competencies are divided between sectors and administrations;
- there is a lack of vision on future development in several sectors;
- organisation of consultation and involvement is not a spontaneous process in administration and sectors;
- for most of the sectors, base-line information is available, but often not on a detailed scale or not for the whole coastal region;
- there is lack of monitoring of data;
- the sectors and administrations have sufficient access to IT;
- ICZM relies on ad-hoc initiatives. Continuity of ICZM is not ensured;
- there is no forum for permanent consultation on ICZM;
- there exists international and European co-operation for ICZM through several projects (TERRA, LIFE, Interreg IIC);
- there is no wide-spread communication about ICZM. Up till now only federal, regional and provincial administrations were involved in setting up an ICZM strategy.
- the private sector is not actively involved in ICZM;
- there is no legal framework for ICZM. Consequently there is no legal basis for the implementation of ICZM;
- there are no economic instruments available which stimulate integrated working;
- there is no training in ICZM available;
- there is no spatial planning in the marine area;

Belgium's institutional aspect

Belgium is a federal state. Its surface and population has been divided into different areas (regions) and population groups (communities).

Belgium is one country (a federal state), consisting of three parts: Flanders, Wallonia and Brussels. It used to be a unitary state, i.e. there was only one government and one parliament. They decided on everything that happened in our country, whether in Flanders, Wallonia or Brussels.

Since the state reform, Belgium consists of three regions : the Flemish Region, the Walloon Region and the Brussels Region. All territorial and economic related matters are controlled by these three regions. Examples are : agriculture, transport, housing, economy, public works and environment.

Though "only" three languages are spoken in Belgium, there are **four** linguistic areas. The Flemish Region is called Flanders. As the Flemish speak Dutch, this area is called the **Dutch speaking area**. In the Walloon Region, or Wallonia, mainly French is spoken. The largest part of Wallonia, where French is spoken, is called the **French speaking area**. In the south of the province Liege, however, German is spoken. These so-called East Cantons are part of the Walloon Region. They are called the **German speaking area**.

As Brussels is our country's capital, it must remain neutral. It neither belongs to Flanders, nor to Wallonia, so it constitutes a different region as well as a different linguistic area. In the Brussels Region people speak both French and Dutch, hence it is called the **bilingual Brussels-capital area**.

Flanders and the Dutch speaking part of Brussels together constitute the **Flemish Community**.

The French speaking part of Brussels and Wallonia is called the **French Community**. The German speaking East Cantons are the **German speaking Community**.

All matters related to culture, education and "persons" is controlled by the three communities.

The border between Flanders and Wallonia is the **linguistic frontier**.

When Belgium became independent in 1830, there were nine provinces. Now there are ten : five in Flanders and five in Wallonia. The Flemish provinces are situated north of the linguistic frontier, the Walloon provinces south of the linguistic frontier. Each province has its own provincial capital.

The Flemish provinces are Flemish-Brabant (capital : Louvain), Limburg (capital : Hasselt), Antwerp (capital : Antwerp), East-Flanders (capital : Ghent) and West-Flanders (capital : Bruges). The Walloon provinces are Luxemburg (capital : Arlon), Namur (capital : Namur), Hainault (capital : Mons), Liege (capital : Liege) and Walloon-Brabant (capital : Wavre).

For a detailed description of the territorial and material division of competences in the coastal zone, a description of the different services and their tasks, as well as a schematic overview of the services by function see Cliquet et al. ("Juridische inventarisatie van de kustzone in België, 2000" (Juridical inventory of the coastal zone in Belgium))

Part II: A strategy for Integrated Coastal Zone Management

Table of contents:

1. General principles for ICZM
2. General strategy for ICZM
3. Basic principles and goals for ICZM in Belgium
4. ICZM action plan for the Belgian coast

1. General principles for ICZM

1.1. *Why an integrated approach?*

The European Commission states that “the ICZM process starts with the awareness of issues of common concern, which facilitates a dialogue and exchange of views among interested and affected parties, which in turn supports co-operation amongst the parties, and this is the basis for co-ordination of action, which - in time fosters integration of management.”

Coastal systems are complex. They are subjected to many natural and human changes, and furthermore coastal areas have many different users and many functions.

This dynamic system demands a *flexible, integrated and sustainable planning* in order to be able to propose long term solutions for local and more global conflicts.

The philosophy behind ICZM includes recognising that:

- ICZM can help to develop democratic systems and strive to create mechanisms to facilitate the meaningful engagement of organisations and individuals at all levels of society;
- co-ordination amongst sectors and between administrative levels is a key element of good governance;
- any ICZM effort must develop a vision of what sustainable society will look like. This vision represents the framework within which actions can be formulated and implemented;
- the future is inherently uncertain;
- problems need solving, not moving;
- ICZM is a highly complex and iterative process requiring time to develop. Capacity needs to be built up and a climate of participation needs to be encouraged and developed over time;
- there is no standard formula for ICZM;
- ICZM initiatives need to work within the existing institutional and political structures and ensure that any ICZM effort has political legitimacy, and respects culture and traditions.

1.2. *General principles for integrated coastal zone management (ICZM)*

Through an analysis of the 35 projects in the Demonstration Programme, the European Commission proposed certain general principles for ICZM:

- take a wide-ranging perspective;
- ICZM must be built on an understanding of specific conditions in the area of interest;
- natural processes must be taken into account;
- the decisions taken today must not foreclose options for the future;
- it is important to use participatory planning to develop consensus;
- the support and involvement of all relevant administrative bodies must be ensured;
- a combination of instruments must be used.

Spatial planning will be a very important tool in ICZM. Not only on the land side, but also on the marine (sea) side. Furthermore ICZM must involve ALL sectors, and not only environment and nature.

There is no universal method for ICZM. However, here are some basic principles for good practice:

- ICZM must be based on both participatory and statutory elements;
- a pro-active approach of the national and regional level is important;
- an integrated approach is not relevant everywhere, and must be used in a selective way;
- the ICZM-process starts with identifying the problems in the coastal zone;
- ICZM needs a good insight in the coastal system and an efficient dissemination of knowledge.

1.3. *Limitations/barriers for ICZM in Belgium*

The need for an integrated approach of coastal management to come to a sustainable management was emphasised in several initiatives in Belgium:

- in 1994 an intercabinet steering committee on ICZM was founded;
- in 1994 the vzw Natuurreservaten (nature conservation organisation) proposed a 10-point action plan for ICZM. This plan was evaluated in 1999;
- several European projects related to coastal management started in Flanders. They try to approach specific problems in an integrated way.

Despite these initiatives Belgium still has no ICZM strategy. To reach this point several obstacles must be taken

Priority obstacles are:

- there is no formal structure (responsible) for ICZM;
- the competences are fragmented between policy levels and between sectors;
- there is no legal framework for coastal management;
- there is a lack of monitoring of parameters in the coastal zone;
- there is a strong sectoral approach and planning;
- there is a lack of co-ordination, consultation and communication;
- there is no planning at sea.

2. General strategy for ICZM

ICZM is a continuous process with the general aim of implementing sustainable development in coastal zones and maintaining their diversity. It aims, by more effective management, to establish and maintain optimum (sustainable) levels of use, development and activity in coastal zones, and eventually to improve the state of the coastal environment.

Several steps can be undertaken to set up a general strategy for ICZM in a coastal region:

STEP 1: Determine the basic principles for the coastal zone

What are the basic principles for sustainable management and planning in the coastal zone? How do you see the future development of the coastal area?

STEP 2: Determine the goals and actions

What are the goals of your coastal management? What will the actions be to reach the goals?

STEP 3: Set your priorities

The priorities can be derived from a conflict analysis for all sectors active in the coastal zone.

STEP 4: Formulate priority actions

What actions should be taken?

How can they be realised? In what term?

Who takes the initiative for the action?

Who is responsible for the realisation and follow-up of the action?

An important leading idea through the whole ICZM-process is: consultation and participation.

3. General principles and goals for ICZM in Belgium

The main goal for integrated coastal zone management in general and for the TERRA-CZM project in particular, is achieving a methodical, coherent and reflective policy for sustainable development in the coastal zone.

Sustainable development strives to meet the needs of the present without compromising those of the future generations. This implicates that all human activities will have to take ecological preconditions into account. These ecological preconditions are also strongly related to social preconditions. They must allow to meet the following four basic needs:

- feeding;
- housing;
- recreation;
- care taking (safety, health, personal care);

In the coastal area three important focus fields have been assigned: material flows (input and output of water, energy, waste, traffic,...), areas and actors.

The general principles for the Belgian coast in each of these focus fields are:

For focus field "material flows":

1. sustainable flow management: this means sustainable use of natural resources
2. planning for prevention: where possible the use of limited resources must be cut back, re-use and use of sustainable resources must be stimulated and alternatives should be found for finite resources

For focus field "areas":

1. conservation of natural areas in the coastal zone;
2. planning with local potentials: new development in the coastal zone must take into account the environment and the ecological carrying capacity in the coastal zone;

For focus field "actors":

1. create sustainable environmental commitment;
2. planning for self-organisation and co-operation;

4. Action plan ICZM for the Belgian coast

4.1. Objectives and action plan for ICZM in Belgium

For each of the focus fields mentioned under 3, the objectives for the Belgian coast were defined. For each of these objectives priority actions were put forward. These actions aim at reaching the objectives.

All objectives and actions are summed up below.

Focus field 1: "material flow"

Objectives:

1. integrated water management

Actions

1.A. water quantity

- sustainable drinking water production 1 : evaluating the ground water winning for the supply of drinking water according to its ecological impact (where interweaving of ecology and water winning is not possible, a separation of both functions should be aimed at)
- sustainable drinking water production 2 : looking for alternatives for water winning in the dunes and reducing ground water winning in the dunes
- stimulating sustainable use of water (re-use, rational water use)
- inserting measures/obligations in building-permits to avoid the negative effects of well-pointing - solutions must be sought for the catching of pure ground water, caught by well-pointing
- paying special attention to the draining of inland water towards the coast

1.B. water quality

- taking more efficient action against all forms of navigational pollution (consists of different aspects : international cooperation, supervision in ports, port terminals, navigational safety, technical developments on board, legal aspects, aerial supervision, oil abatement at sea and on the beach, ...)
- avoiding point emission and diffuse emission by target group handling and product standardisation
- purifying all waste water - the waste water that is not connected to purifying installations must be purified by small scale water purification
- respecting the purifying installations' draining norms

2. sustainable energy supply

Action

- looking for alternatives for energy production and promoting sustainable energy use (re-use, use of renewable sources, prevention)

3. mobility decrease & alternative modes of transportation for materials

Actions

- limiting goods transportation through study of the forwarding of goods to the coast (e.g. for catering establishments) and through local economy
- studying alternatives for road transportation for inland connection
- paying attention to economy other than tourism (employment not only depending on tourism) - controlled industrial development must remain possible

4. sustainable agriculture and aquaculture

Actions

- reorienting agriculture
- developing sustainable aquaculture in order to take pressure off agriculture and off the natural fish population due to over-fishing

5. good environmental quality at the coast

Actions

- targeting residents and tourists for waste prevention
- applying the principle "polluter pays"
- communicating on environmental quality in the coastal zone
- building appropriate infrastructure to reduce human activities' environmental impact (recreation, tourism, ...), e.g. environmental measures in marinas
- conducting a policy (regional/national) against pollution of the coastal zone
- tracing (point)sources of pollution

- drawing up calamity plans for chemical and oil pollution along the coast and applying them conscientiously

Focus field 2: "areas"

Objectives

1. intense connection between sea and land (beaches, dunes, dune/polder transition zones)

Actions

- realising an attractive combination sea-dunes-beaches as an important attraction pole for the coast, attractive for tourism on the one hand, but also for enjoying open space and serenity. This combination must remain a qualitative offer that is not completely neutralised by other developments, such as port or industrial developments
- providing the coastline with natural coastal protection where possible

2. considering (developments in) the coastal zone in a broad context - the relation with both the maritime environment and the polders must be maintained

Actions

- considering the coast within a European and international context - crossing the border is important
- considering recreation on a large scale : taking recreational pressure off the coast by making the inland more attractive for recreation

3. recreating natural systems and Large Natural Units (vast nature areas, e.g. estuaries, dune areas) and Large Natural Units under Development

Actions

- protecting open spaces
- protecting all remaining valuable dune areas and dune/polder transition zones
- designation of nature reserves on beaches and at sea
- designate and develop *integrated* coastal reserves, in which protected areas can develop going from sand banks at sea over beach, dunes and polders landinward.
- applying spatial recovery measures, such as removal of disturbing elements and alien buildings
- recovering green corridors for fauna and flora (by defragmentation of fragmented areas)

4. the coast as an agreeable recreational and residential space (livable cities)

Actions

- creating agreeable bicycle and walking tracks
- planting woods at the urban (town) outskirts (urban fringe) wherever it is desirable and possible
- offering a qualitative tourist product : augmenting the present product's quality
- offering a broad choice of possibilities for recreation, not only coastwise recreation (led by the demand)
- revaluing archaeological sites for tourism and recreation
- drawing up rules for water-bound recreation
- promoting safe recreational forms
- applying multifunctional use of spaces - interweaving of functions where possible, separation where necessary - keeping strict boundaries will be necessary
- zoning of certain activities in terms of space and time
- reconsidering mobility (such as the function of the Koninklijke Baan (sea lane), town skirts parking areas) and guaranteeing a good accessibility of the coastal zone
- introducing innovative mobility systems
- guaranteeing that new developments at the coast are of high quality
- retaining local and permanent residents at the coast (not only the elderly, but the young as well)
- take measures for limiting the number of new second homes at the coast
- take measures to avoid (seasonal) unoccupied houses coastal towns
- realising play dunes and play grounds for the youth
- establishing a regional authority for the coast (see the coastal zone as one region, as proposed in the Provincial Structural plan)

5. high nature values at the coast

Actions

- protecting of valuable landscapes
- limiting mechanical cleaning of beaches
- introducing a management obligation for linked dune areas
- creating "new" nature through ecological/nature management measures
- guarantee an active implementation of the Birds and Habitatsdirective in the coastal dunes and polders
- protecting the maritime environment
- stimulating sustainable fishery (discouraging fishery that has a negative impact on the marine ecosystem by changing over to more environmental

friendly fishery techniques, regulating beach fishery, establishing marine reserves)

- apply species directed conservation measures

Focus field 3: "actors"

General objectives (all target groups)

- adapting the individual's mobility (e.g. the mobile poor, new or other forms of communication reduce the need for mobility)
- informing, consulting and having participate all target groups and actors
- associating the actors' attitude with the ecosystem itself and the circle of materials and energy
- creating the notion of the need of integrated coastal zone management with all target groups
- making environmentally friendly behaviour economically attractive (e.g. by modelling taxes)

Target group specific objectives

1. socially disadvantaged residents and tourists

- avoiding the growth of the gap between population groups

2. coastal residents

- educating/making residents conscious
- increasing employment at the coast by creating operational local markets
- making the coast more attractive for the local residents

3. the elderly

- providing services for the elderly at the coast
- studying specific needs for the elderly in the coastal zone

4. day tourists/short stayers

- educating/making tourists conscious
- promoting new forms of tourism (touristic camping places/houses/apartments)
- controlling the tourist flow
- placing the link between tourist industry and other economic sectors
- drawing up a general vision on "coastal tourism"
- providing quality reception of tourists

5. (economic) sectors

- using the own natural, touristic and cultural potential of the coast
- taking into account the coastal ecosystem's carrying capacity when designing new or adapting existing infrastructure in the coastal zone
- drawing up an EIA is desirable for all new developments in the coastal zone

4.2. Recommendations

4.2.1. Recommendations for ICZM in Belgium

The project report presents some very practical recommendations, which should lead to results in ICZM in the short term.

When further elaborating an ICZM strategy it is however recommended to also take into consideration the recommendations given by the European Commission in their Communication and the recommendations of other European projects (e.g. the NORCOAST project).

The recommendations for Belgium are:

1. set up a **co-ordination centre for ICZM**. This centre could initiate the whole ICZM process.

The role of this co-ordination centre can be:

- stimulate the integration of planning and management of the different sectors and authorities
 - stimulate the co-operation between authorities and sectors
 - (international) contact point in the coastal zone
 - follow-up of international and European developments for ICZM
 - develop and monitor a list of sustainability indicators for the coastal zone
 - follow-up and co-ordination of all activities in the coastal zone
2. work out a **legal framework for co-operation between different authority levels** (especially the federal and regional level): such framework should help to overcome the problems of fragmented competencies at sea and on land.
 3. Develop a **monitoring system** and **datamanagement system** for relevant information for ICZM.
 4. Start a **policy cycle** for ICZM in the longer term. This cycle is a never ending process and contains the following elements:
 - problem analysis = preparing the ICZM policy
 - setting the objectives for the short term and the long term = drawing up of the ICZM policy
 - implement the ICZM policy
 - evaluate the ICZM policy

4.2.2. Some important remarks concerning ICZM

When drawing up an ICZM strategy, we would like to draw the attention to the following points:

- the ICZM approach might be integrated into an "area directed approach" (use by the provincial government)
- pay attention to the threats of sea level rise and climate change
- be flexible in your definition of "coastal zone". The sea is also part of this coastal zone, and should therefore be considered in ICZM plans
- stimulate "good practice" in ICZM, e.g. by using financial and legal instruments.

5. Trends and conclusions

5.1. Trends for the coastal zone

The coast is a dynamic system. The ICZM planning should take into account already identified future trends.

Important trends are:

In general:

- offshore activities will become increasingly important;
- the physical and biological environment changes continuously;
- the needs and expectations of the community change;
- there is a fast technical development, always offering new and different opportunities.

Some specific trends for the Belgian coastal zone:

- continued population growth and ageing on the coast;
- increased demand for housing on the coast;
- the level of social deprivation in the coastal zone is higher than the average for Flanders, and so is the crime rate;
- there are many social and economical problems in the fisheries sector;
- tourism stays the main economic activity (in the coastal zone);
- important economical developments are situated around the harbour of Zeebrugge, the harbour of Ostend, and the airport of Ostend;
- human activities constantly cause a pressure on the natural ecosystem.

5.2. Conclusions for ICZM in the Belgian coastal zone

To achieve an integrated policy and management in the coastal zone, a **future vision** for this zone is needed. This vision should give the image of a sustainable coast. In putting together such a vision **consultation** with all relevant stakeholders will be of major importance, only this will guarantee a solid basis for your coastal vision.

The action plan proposed in the TERRA-ICZM document did not yet go through such a consultation phase, but was set up with the help of a steering group in which three administrative levels (federal, regional and provincial) were represented.

A coastal vision should also consider the long-term visions of all sectors, put together in an integrated way, and seen in the light of sustainable development.

At present there is no legal basis for working in an integrated way which can ensure the follow-up and implementation of the proposed ICZM action plan. Certain action however are part of the sectoral policies, and can be implemented in that frame.

ICZM should become part of a policy cycle, and be applied in all steps of the cycle: preparation, drawing up of the policy plans, implementation and evaluation. Monitoring of the evolution of certain identified parameters will be very important. Sustainability indicators can be helpful instruments for this purpose.

The ICZM process in Belgium is only in its starting phase. It will not be a simple job and difficult choices will often have to be made. However, our ambitions for ICZM should be high, and all sectors and stakeholders should work together towards this common aim: "towards a sustainable coast". Not exceeding the carrying capacity of the coastal ecosystem will be a pre-condition for future development.

In order to evaluate possibilities for future activities, an evaluating scheme or framework will have to be developed.

ICZM has been in many persons minds the last ten years, and a lot of preparatory work has been done. Now the time has come to develop a coastal vision and to start thinking about the implementation phase.

Part III: Data- and conflict analysis

Table of contents:

1. Inventory of available reports and documents

2. Conflict analysis

1. Inventory of available reports and documents

1.1. *Introduction*

To get an insight in all available coastal information in all sectors, an inventory has been made of all relevant reports and policy documents which specifically relate to the coast, which are covering the whole coastal region, and which can be useful for the development of the ICZM-plan. The documents can also be relevant to give a description, a conflict analysis and future visions for the concerned sector.

An overview of the legislation in the Belgian coastal zone has been drawn up by the university of Ghent, Belgium (January, 2000). The summary of this study is given in annex.

1.2. *Description and appraisal per sector*

For each sector the existing reports were evaluated using certain criteria. The relevance for policy, the resolution, the analytical approach en the measurability of the results were evaluated.

For each sector an appraisal of the available base-line data for the coast is given in the table below on page 16. The appraisal is based on the following criteria:

- what is the quality of the available data? (1)
- does the sector has a vision for the coastal zone's future? (2)
- does the sector propose solutions for conflicts? (3)

1.3. *Conclusions*

The analysis of reports and documents leads to the following conclusions

- 1) for all sectors base-line information is available, but not always with sufficient detail or covering the whole coastal area to be relevant for ICZM. Many of the data are gained on a project base;
- 2) in few sectors there is sufficient monitoring of data;
- 3) there is no future vision for all sectors. A future vision can mainly be found with the non-economic fields of interest: nature, environment, spatial planning, coastal defence, monuments and landscapes;
- 4) very few sectors propose solutions to solve conflicts and problems.

Sector	(1) measure of description	(2) future vision?	(3) solutions for conflicts?
Economy	+ good detail, regular monitoring	no	no
Tourism and recreation	+/-, insufficient details for certain aspects	no	no
Agriculture	only basic-line information	no	no
Fishery	+ good details, monitoring	no	no
Harbours	only basic-line information	no	no
Forestry	only basic-line information	no	no
Water supply	only basic-line information	no	no
Nature	only details for small areas, no monitoring	yes	yes
Environment	+, good detail for certain aspects, monitoring	yes, for selected parameters	yes
Transport	only basic-line information	yes (structural plans)	+/-
Social sector	+, good detail, monitoring	no	no
Monuments and landscape	+, good detail, monitoring	yes	yes
Military activities	No reports available		
Coastal protection	+, good detail, monitoring	yes	yes
Spatial planning	+, good detail, monitoring	yes	yes

2. Conflict analysis

2.1. Introduction

Many activities take place in the coastal area: forestry, economy, agriculture, fishery, environmental and nature protection, protection of landscapes, spatial planning, tourism and recreation, coastal protection. All these activities meet each other at a certain point, and in some cases this leads to a good co-operation, but in other to restrictions and conflicts.

In the report an overview of all inter- and intrasectoral conflicts has been given, based on the information available from the sector

2.2. *Conclusions*

The conflict analysis led to the conclusion that for the conflicts within and between sectors six categories can be distinguished. Conflicts in terms of:

- (1) spatial use and fragmentation of open space;
- (2) decline in quality of nature, environment and landscape;
- (3) pressure caused by tourism and recreation;
- (4) visual impact caused by infrastructures;
- (5) transport problems (traffic jams, etc.)
- (6) insufficient guarantee for safety and good quality of life.

The conflict analysis was used as a basis for setting up a strategy and action plan for ICZM in Belgium (Part II: ICZM strategy).

Inventory of legislation in the Flemish coastal zone

drawn up by Maritime Institute (International Law Department), University Ghent
by order of the Ministry of the Flemish Community, Waterways Division/Waterways
and Marine Affairs administration.

This study was drawn up in the frame of the **TERRA-Coastal Zone Management**
project (EC, DG XI).

January 2000

1. Introduction and purpose of the study

This study was meant to give an overview of all legislation with regard to the coastal zone. Both land and marine aspects were covered. Some of the legislation is also applicable beyond the coastal zone, some is specific for the coast. This overview can serve as a basis for further research on legal instruments for Integrated Coastal Zone Management. In a next step there should be an analysis of gaps in the legislation, conflicting legislation, overlaps, and conflicts in authority and co-operation between different authorities.

For each theme the existing international, European, national and regional legislation is given. For each legislation the reference is given, and a summary of the content relevant for the coastal zone.

2. Contents of the study

I. Concepts

- Coastal Zone
- Integrated Coastal Zone Management

II. Authority/jurisdiction in the Belgian Coastal Zone

1. Division of authority between the Federal State (Belgium) and the Region (Flanders)
 - Territorial
 - Material
2. Authorised administrations
 - 2.1. Federal Government
 - 2.2. Regional Government
 - 2.3. Provincial Government
 - 2.4. Government at municipality level

III. Review of legislation in the coastal zone

1. Marine zones
 - 1.1. General
 - 1.2. Territorial sea
 - 1.3. Connecting zones
 - 1.4. Fishery zones
 - 1.5. Exclusive Economic Zone
 - 1.6. Continental Shelf
2. Management of open space in the coastal zone
 - 2.1. Beaches (definition, status and concessions, permits)
 - 2.2. Polders (= low-lying zone behind the dunes)
 - 2.3. Dikes
 - 2.4. Not-navigable streams
3. Spatial planning
4. Nature and landscape conservation
 - 4.1. General
 - 4.2. Protection of habitats
 - 4.3. Protection of dune areas
 - 4.4. Forests
 - 4.5. Protected monuments and landscapes
 - 4.6. Land consolidation
 - 4.7. Regional landscapes
 - 4.8. Management of shoulders
 - 4.9. Nature development plans of municipalities
 - 4.10. Protection of species
 - 4.11. International tread in endangered species
 - 4.12. The hunt
 - 4.13. Introduction of non-endemic species
5. Environmental Impact Assessment
6. Shipping
 - 6.1. General
 - 6.2. Safety at sea
 - 6.3. Piloting
7. Fisheries
 - 7.1. Access to and management of fisheries
 - 7.2. Structural policy
 - 7.3. Fishery markets
 - 7.4. Control systems
8. Tourism and recreation
 - 8.1. Accommodation
 - 8.2. Water sports (swimming, sailing, water-ski's, waterscooters, jet-ski's, kayak, pleasure boats)

- 8.3. Fishery sports
- 8.4. Horse riding
- 8.5. Sail wagons
- 8.6. Beach cabins
- 8.7. Publicity
- 8.8. Plays on the beach and animation
- 8.9. Loudspeakers
- 8.10. Dogs
- 8.11. Vehicles
- 8.12. Biking
- 8.13. Windscreens
- 8.14. Miscellaneous themes (gulf terrain, works in the coastal zones, Delta, feeding of birds, smoking)
- 9. Sand extraction
- 10. Dredging
- 11. Harbours and industry
 - 11.1. Coastal harbours
 - 11.2. Industrial activities
 - 11.3. Wind energy
- 12. Coastal defence
- 13. Military activities
- 14. Cables and pipes
- 15. Agriculture
- 16. Drinking water production
- 17. Marine pollution (by ships, dumping, from main land)
- 18. Social sector
- 19. Dispersing ashes on sea

3. Conclusions

This overview of the legislation in the coastal zone will not allow to draw conclusions for the specific changes in legislation which would be needed for a specific *legislation on integrated coastal zone management*. This would need a more detailed analysis of the legal structures (identify overlaps, lacunae, inconsistencies), the possible formal co-operations between administrations, and the content of the legal frame. This analysis then would allow to determine what is encouraging or limiting the implementation of an integrated legal framework at present.

Integrated Coastal Zone Management should take into account the different functions of the coastal zone and the different sectors acting in this zone, while considering the carrying capacity of the natural ecosystem. The conservation of the coastal ecosystem is the indisputable condition for a sustainable management of the coast in the long run.

The competencies in the coastal zone are divided between different administrative levels. The international forum will be an important source for legislation, such as European Directives.

In Belgium the Federal government is competent for matters at sea (from the low waterline onwards), whereas the Flemish Region has authority for the land side. The territory of the Flemish region stops at the low waterline. However the Flemish region has a number of competencies on the North Sea below the low water line : navigation channels, harbours, dredging works, coastal defence, pilotage, beaconage, sea rescue and towage services. These are the responsibility of the Waterways and Marine Affairs Administration.

Within both administrative levels different departments are competent for different user functions. On top of that, there are the competencies at the Provincial level and of the coastal municipalities.

From the overview, one can conclude that there is no specific legal framework for an integrated approach of coastal zone management in Belgium. The existing legislation covers the different users' functions and is set up sectorally. Besides this, there is also a non-sectoral legislation, e.g. for the delimitation of the marine zones, the management of open spaces in the coastal zone, spatial planning, nature conservation and pollution control. These last examples reach beyond the sectors, and are of public importance.

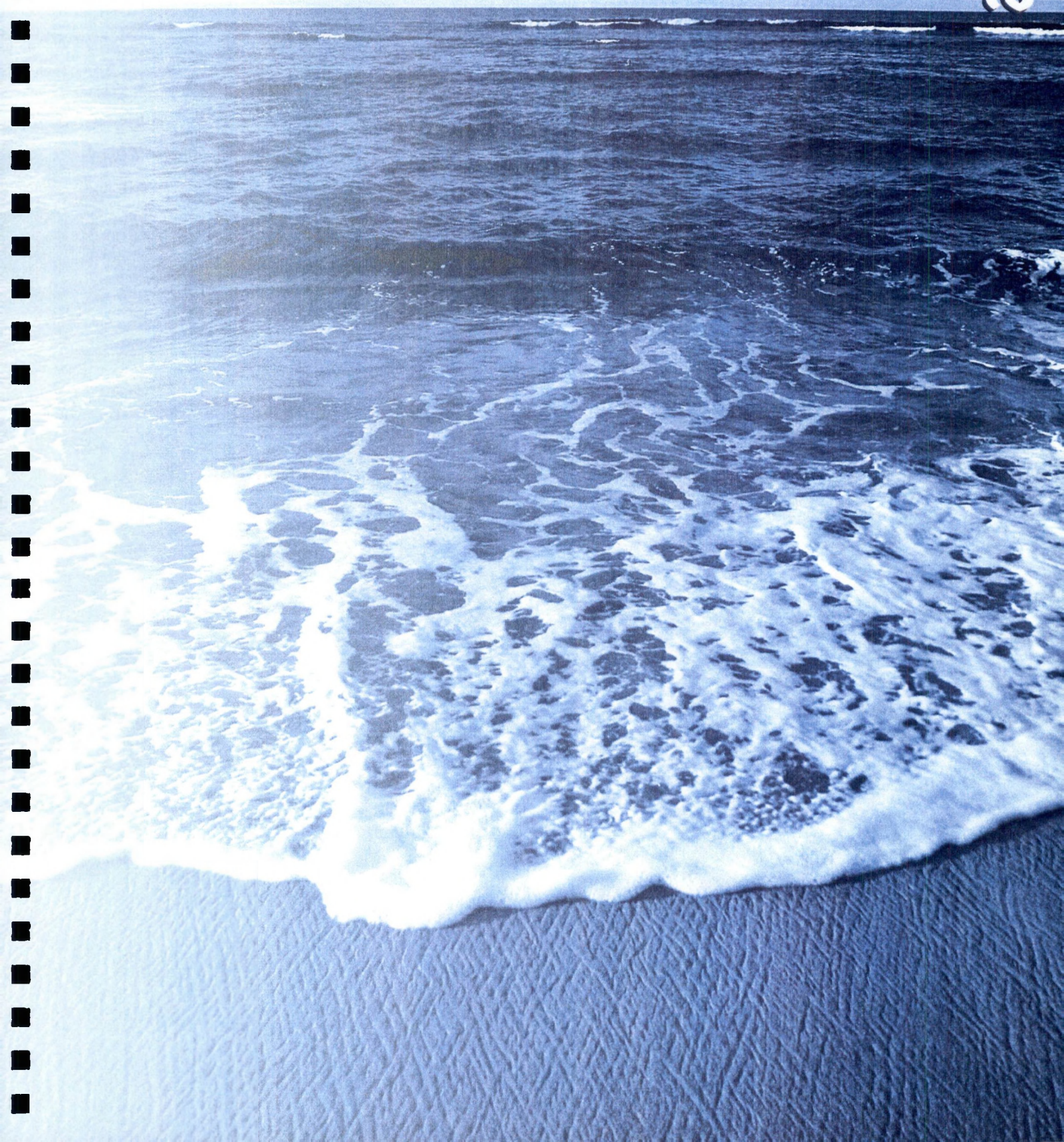
The non-sectoral as well as the sectoral legislation is situated at different administrative levels (international, national, regional, or municipal law).

No analysis of the legislation was made in this study, but it is quite clear that there are discrepancies and inadequacies in the legislation today (e.g. out-of-date laws at the municipality level, not adapted to higher laws).

In conclusion, to allow a legal frame for integrated coastal zone management, the first recommended steps can be:

- relevant sectoral legislation should be amended or replaced by provisions that explicitly define the responsibilities of each authority, and explain the relationship between them
- a formal basis for co-operation between administrations should be set up
- inadequacies should be corrected to harmonise the relevant legislation.

Projectfiche

Projectfiche TERRA Coastal Zone Management

Projectnaam: TERRA Coastal Zone Management (CZM) n°85

Projectpartners

Dit project maakt deel uit van het demonstratieprogramma van de Europese Commissie over het geïntegreerd beheer van kustgebieden. Het steunt op interregionale samenwerking en wordt gecofinancierd door het Directoraat-Generaal XVI, Regionaal Beleid en Samenhang.

Het TERRA CZM-netwerk bestaat uit lokale en regionale overheden van drie Europese regio's: de prefectuur van Kavalla, Griekenland; het gewest Vlaanderen, België; de regio Algarve, Portugal.

De volgende organisaties maken deel uit van het partnerschap:

- In Kavalla (Griekenland) twee publieke overheden: de prefectuur van Kavalla, en de regio van Oost-Macedonië en Thracië. Zij worden bijgestaan door de regionale ontwikkelingsmaatschappij van de lokale overheden van Kavalla, gelokaliseerd in de prefectuur van Kavalla.
- In Vlaanderen (België) het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Waterwegen en Zeewezen en de Provincie West-Vlaanderen.
- In de Algarve (Portugal) de gemeente Faro, de Commissie voor coördinatie van de regio Algarve en de havenautoriteiten van de Algarve, alle openbare instanties.

Verder treden twee regio's voor het netwerk op als waarnemer en expert inzake kustzonebeheer:

- de provincie Zuid-Holland (Nederland);
- Dunlaoghaire - Rathdown County Council (Ierland).

Projectomschrijving

Het TERRA CZM-project bestaat voor de drie partners uit drie grote luiken, namelijk:

- opstellen van een plan voor geïntegreerd beheer van kustgebieden;
- opstellen en uitvoeren van een actieplan voor een specifieke zone en een specifiek conflict, rekening houdend met het opgestelde plan = het demonstratieproject;
- bijdragen tot een groter lokaal en regionaal bewustzijn inzake geïntegreerd beheer van kustgebieden en de projectervaring verspreiden naar andere regio's, overheden en instellingen.

Het tweede luik van het Vlaamse projectdeel, het demonstratieproject, heeft betrekking op het duingebied De Fonteintjes in Blankenberge en Zeebrugge. Het betrokken duingebied heeft naast de zeewerende en natuurfunctie ook een zeer belangrijke rol als recreatiegebied. Als voorbeeldproject wil de administratie het gebied herinrichten met het oog op het beter zoneren en in goede banen leiden van de recreatie, het beschermen en verhogen van de natuurwaarden in het gebied en het vrijwaren van de zeewerende functie van de duinen. Er wordt nagegaan hoe deze drie functies met elkaar kunnen samengaan.

Projectduur

Startdatum: 1 januari 1998; einddatum: 31 december 2000. Werken en opdrachten kunnen uitgevoerd worden tot eind december 2001.

Projectkosten en -subsidies

De totale kostprijs van het project bedraagt 2.313.685 ECU. De inbreng van de Vlaamse partner bedraagt 749.767 ECU m.a.w. ca. 30 miljoen BEF. Een percentage van de kosten van de partnerregio's kan teruggevorderd worden van de Europese Commissie. De Vlaamse partner kan 40% van zijn kosten terugvorderen en dus een subsidie van ca. 12 miljoen BEF ontvangen.

Studies uitbesteed in het kader van TERRA-CZM

Opdrachtgever: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Leefmilieu en Infrastructuur, administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust.

De doelstellingen en samenvatting van onderstaande studies wordt in de hiernavolgende pagina's in meer detail besproken. De uitgebreide rapporten kunnen opgevraagd worden bij de Administratie Waterwegen en Zeewezen van het Ministerie voor de Vlaamse Gemeenschap (Vrijhavenstraat 3, 8400 Oostende).

Overzicht van de studies:

1. **Inrichtingsplan De Fonteintjes:** voorstellen voor de ontsluiting en toerusting van het duinengebied tussen Blankenberge en Zeebrugge in functie van recreatief medegebruik

Opdrachthouder: West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd vzw
Eindrapport afgeleverd: oktober 1998.

2. **Actieplan voor het beheer en de duurzame ontwikkeling van het duingebied tussen de Franse grens en Westende**

Opdrachthouder: Econnection
Eindrapport afgeleverd: februari 2000

3. **Juridische inventarisatie van de kustzone in België**

Opdrachthouder: Maritiem Instituut, Vakgroep Internationaal Publiekrecht, Universiteit Gent
Eindrapport afgeleverd: januari 2000

4. **Planologisch en juridisch kader voor het gebruik van de zeekering en in het bijzonder strand en dijk**

Opdrachthouder: Provinciebestuur West-Vlaanderen, dienst Milieu, Ruimtelijke Ordening en Natuur.
Eindrapport afgeleverd: april 2000

5. **Communicatieplan geïntegreerd kustzonebeheer: algemeen projectplan en communicatienota voor het demonstratieproject De Fonteintjes**

Opdrachthouder: Slangen & Partners
Eindrapport Algemene Communicatie afgeleverd december 1999.
Eindrapport communicatienota voor De Fonteintjes afgeleverd maart 2000.

6. Bestuurlijke en juridische verankering voor geïntegreerd kustzonebeheer

Opdrachthouder: Maritiem Instituut, Vakgroep Internationaal Publiekrecht, Universiteit Gent.

Eindrapport: de datum voor het eindrapport werd nog niet vastgelegd

7. Bepalen en opvolgen van de duurzaamheid van de kust. 1ste fase: selectie en detaillering duurzaamheidsindicatoren.

Opdrachthouder: Centrum voor Duurzame Ontwikkeling, Universiteit Gent

Eindrapport 1ste fase: verwacht tegen september 2001.

8. Inrichtingsplannen zeewerende duinen De Haan - Wenduine en Wenduine-Blankenberge

Opdrachthouder: West-Vlaamse Vereniging voor de vrije tijd vzw

Eindrapport: de datum voor het eindrapport werd nog niet vastgelegd

Inrichtingsplan De Fonteintjes : voorstellen voor de ontsluiting en toerusting van het duinengebied tussen Blankenberge en Zeebrugge in functie van recreatief medegebruik

Opdrachthouder

West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd vzw
Provinciehuis Abdijbeke, Abdijbekestraat 9, 8200 Brugge

Opdrachtgever

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Leefmilieu en Infrastructuur,
administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust

Uitvoeringsdatum

startdatum: november 1997, einddatum: oktober 1998

Doelstellingen van de studie

Doelstelling was het uitwerken van een gebiedsvisie voor het duingebied De Fonteintjes, het gebied opnieuw in richten met het oog op het beter zoneren en in goede banen leiden van de recreatie, het beschermen en verhogen van de natuurwaarden in het gebied en het vrijwaren van de zeewerende functie van de duinen.

Samenvatting van de studie

1. Ruimtelijke en juridische situering van het gebied

- gelegen tussen Blankenberge en Zeebrugge
- oppervlakte : 40,51 ha (20 ha op Blankenbergs grondgebied)
- bestemming op het gewestplan: gedeeltelijk natuurgebied, gedeeltelijk natuurreservaat.
- eigendom van het Vlaamse Gewest
- drie centrale depressies in medebeheer aan de vzw Natuurreservaten sedert 1978
- twee meest westelijke vijvers in concessie aan de Koninklijke Lijnvissersmaatschappij De Tink sedert 1936

2. Probleemstelling en knelpunten in De Fonteintjes

In het gebied kunnen verschillende knelpunten onderscheiden worden:

➤ **Knelpunt recreatie-natuur**

Het is een waardevol natuurgebied en het heeft een zeewerende functie. Daarnaast vervult De Fonteintjes ook een belangrijke rol als terrein voor openluchtrecreatie (wandelen, zonnen, hengelen, golf) en doorgangszone voor strandbezoek. Een eerste knelpunt resulteert uit de druk die deze activiteiten uitoefenen op het gebied.

Naast overbetreding vormt ook het *gedrag* van de recreanten een probleem. Momenteel geven het ontbreken van voorschriften in het terrein, de afwezigheid van een formeel, visueel herkenbaar padennet en het beperkte toezicht aanleiding tot ongedisciplineerd gedrag.

➤ **Knelpunt recreatie-zeewering**

De overbetreding door recreatie heeft een invloed op de duinstabiliteit. Dit is vooral het geval in de onmiddellijke omgeving van de toegangen tot het strand en aan de randen van de hengelvijver.

➤ **Knelpunt natuur-zeewering**

Met het oog op duinfixatie werden in het verleden gebiedsvreemde plantensoorten geïntroduceerd in het gebied. Deze "exoten" verdringen de typische duinvegetatie en leiden tot floravervalsing.

3. De voorstudie

De **voorstudie** werd uitgevoerd door de West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd vzw en omvatte drie fasen:

- (1) beschrijving van de huidige situatie van het duingebied Blankenberge-Zeebrugge. De beschrijving omvat ten minste gegevens met betrekking tot de topografie, geomorfologie, ontstaansgeschiedenis, fauna en flora bestaande ontsluiting en aanwezige knelpunten.
- (2) ontwerpen van een **visie** op de ruimtelijke structuur van het duingebied Blankenberge-Zeebrugge. Hierin wordt de gewenste ruimtelijke zonering en ontsluiting weergegeven, rekening houdend met de zeewerende functie van het gebied, de ecologische waarden en de recreatieve behoeften.
- (3) opmaken van een **inrichtingsplan** voor het duingebied Blankenberge-Zeebrugge. Dit plan omvat de wegeninfrastructuur, de recreatieve uitrusting, onthaalvoorzieningen en toegangsbeperkende voorzieningen.

4. Gebiedsvisie en inrichtingsplan

4.1. Doelstellingen

De gebiedsvisie gaat uit van drie basisdoelstellingen:

- (1) het bevorderen van een stabiel duinmassief dat voldoende garanties biedt inzake kustverdediging;
- (2) het behouden en versterken van de natuurwaarden;
- (3) het ruimtelijk en inhoudelijk structureren van de recreatie en het aanmoedigen van natuurgerichte vormen van recreatief medegebruik.

Om deze doelstellingen te realiseren worden een reeks maatregelen en ingrepen in het terrein voorgesteld, die in eerste instantie een bijsturing van de recreatie beogen.

4.2. Algemene uitgangspunten voor het inrichtingsplan

- *Meervoudig gebruik hoofd- en nevenfuncties:* eerst en vooral moet de functie van het gebied bepaald worden. De drie voornaamste functies van het gebied zijn: zeewering, natuurbehoud en recreatie. Deze multifunctionaliteit dient gehandhaafd te worden! Toch is het aangewezen een hiërarchie in de functie aan te brengen, dit kan door het aanwijzen van nevenfuncties (recreatie) en hoofdfuncties (zeewering en natuurbehoud).
- *Randvoorwaarden:* Het handhaven van een stabiel duinmassief laat een integratie van hoofd- en nevenfuncties toe, mits aan bepaalde randvoorwaarden voldaan wordt. Zo dient bijvoorbeeld voor het onderhoud van zeewerende infrastructuur en recreatieve infrastructuur gezocht te worden naar materialen en technieken die een zo gering mogelijk bodemverstoring effect hebben. Verder moeten de recreatieve activiteiten afgestemd worden op de draagkracht van het systeem.

Het rapport geeft de randvoorwaarden aan waarmee rekening gehouden moet worden.

4.3. Recreatieve opties t.a.v. de inrichting en de toerusting

Er wordt gekozen voor een meer selectieve ontsluiting en een exclusief wandelen en natuurgerichte recreatie, afgestemd op de draagkracht van het terrein.

Dit houdt in dat:

- het aantal toegangen en doorgangen wordt beperkt en de interne padenstructuur zeer grofmazig wordt opgevat;
- het padennet met het oog op het geleiden van de recreant formeel wordt gevisualiseerd door het aanbrengen van een duidelijke wegverharding;
- alle zonevreemde recreatieve voorzieningen met een wervend uit het gebied worden geweerd;
- een ruimtelijke zonering wordt voorgesteld, waarbij stationaire recreanten (met uitzondering van hengelaars) naar het strand en een beperkte zone in de zeereep worden afgeleid;
- elementaire onthaalvoorzieningen in de vorm van voorlichtingsluifels en informatieborden aan de onderscheiden toegangen tot het gebied worden voorzien;
- erosiegevoelige en kwetsbare vegetaties worden afgebakend en de bestaande omheining wordt gehandhaafd.

5. Elementen van het inrichtingsplan

5.1. Ontsluiting en uitrusting van het padennet

- beter kanaliseren van de recreantenstromen door herstructuren en reduceren van het padennet, het aanbrengen van trapconstructies ter overbrugging van erosiegevoelige zones;
- herinrichten van de toegangen tot duinen en strand.

5.2. Uitbouw van onthaalvoorzieningen

- uitrusting van het domein met informatieve en educatieve panelen;
- uitwerken van bewegwijzering en bebording (verwijzingen, aanduidingen).

5.3. Uitrusting van het gebied met ondersteunende recreatieve infrastructuur.

- plaatsen van straatmeubilair zoals: zitbanken, afvalrecipiënten, trapconstructies;
- reductie van het aantal vijvers voor hengelaars en van het aantal steigers, waardoor een goede ontwikkeling van oevervegetatie opnieuw mogelijk wordt.

5.4. Maatregelen in functie van biotoopbescherming of -verbetering

- aanbrengen van verschillende types afsluitingen (zo natuurlijk mogelijk);
- terugdringen van gebiedsvreemde plantensoorten;
- voorkomen van uitbreiding van gebiedsvreemde soorten en uitheemse planten en op bepaalde plaatsen selectieve verwijdering ervan;
- beplantingen aan de rand van het gebied zullen als groenscherm dienen (visueel afschermen van de Koninklijke baan);
- herstel van de oevers van de vijvers in het Natuurreservaat.

5.5. Maatregelen in functie van de opschik van het terrein

Verwijderen van overbodige infrastructuren, zoals:

- bestaande wegverhardingen;
- slecht geplaatste rustbanken en afvalrecipiënten;
- steigers in slechte staat;
- betonnen trap;
- overbodige of storende afsluitingen;
- verwaarloosde en overbodige signalisatieborden;
- reclamepaneel aan mini-golf terrein;

Op lange termijn moeten ook de horecavoorzieningen verwijderd worden en moet de uitrusting en inkleding van het minigolfterrein herzien worden.

Actieplan voor het beheer en de duurzame ontwikkeling van het duingebied tussen de Franse grens en Westende

Opdrachthouder

Econnection, Tentoonstellingslaan 137, 9000 Gent

Opdrachtgever

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Leefmilieu en Infrastructuur, administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust

Uitvoeringsdatum

begindatum: september 1999, einddatum: februari 2000

Doelstellingen van de studie

De studie had tot doel een gebiedsvisie en actieplan uit te werken voor het beheer en de duurzame ontwikkeling van het duingebied tussen de Franse grens en Westende. De studie werd opgesplitst in twee fasen, namelijk:

1. opmaak van een integrale gebiedsvisie voor de duinen (strand, duingebied en duin-polderovergangszone) tussen de Franse grens en Westende. De visie beperkt zich tot de openruimtegebieden.
2. opmaak van een concreet actieplan voor het duingebied, gelegen tussen de IJzermonding te Nieuwpoort en Westende-bad. Dit beheers- en actieplan dient rekening te houden met de verschillende functies die het gebied te vervullen heeft : o.m. kustverdediging, natuurbehoud, militaire activiteiten en recreatie.

Samenvatting van de studie

1. GEBIEDSVISIE VAN HET GEBIED TUSSEN DE FRANSE GRENS EN WESTENDE

1.1. Bestaande visies en acties in het projectgebied

Functies van het projectgebied

Het projectgebied wordt beschouwd als een ecologisch systeem, waar hoogdynamische processen werkzaam zijn, en waar menselijke activiteiten een stempel hebben gedrukt op het natuurlijk functioneren van deze dynamische processen. Naast de natuurfunctie vervult het projectgebied volgende functies die voor de mens van belang zijn:

- zeewering
- natuurbehoud en -ontwikkeling (& wetenschappelijke functie)
- recreatie

- waterwinning
- militaire activiteiten
- landbouw

Inventarisatie van de visies en acties binnen de verschillende sectoren en verenigbaarheid met andere sectoren

De visies van de verschillende sectoren in het projectgebied worden in het rapport weergegeven.

Bovendien worden in het rapport een aantal geïntegreerde visies besproken (ontwerp provinciaal structuurplan West-Vlaanderen, voorontwerp structuurplan Kustzone, ontwerp gemeentelijk structuurplan Koksijde, Landinrichtingsproject Westhoek, GNOP's).

1.2. Gebiedsvisie voor het projectgebied

Algemeen streefbeeld en visie per sector

Het uitgangspunt voor de gebiedsvisie was het verenigen en integreren van natuurbehoud, kustverdediging, recreatie- en land-/bosbouwactiviteiten, waterwinning en militaire activiteiten met de natuurlijke kwaliteiten van het gebied.

De visies voor de verschillende sectoren en de hieraan gekoppelde doelstellingen worden opgesomd.

Ruimtelijke vertaling van de gebiedsvisie

In de ruimtelijke vertaling wordt het streefbeeld meer in detail uitgewerkt voor de verschillende deelgebieden, steunend op de verschillende visies van de belanghebbende sectoren en de mogelijkheid van functieverweving.

Voor elk deelgebied van het projectgebied wordt een overzicht gegeven van de voorgestelde functie van het gebied. Bovendien worden voorstellen geformuleerd voor de toegankelijkheid, de doelstellingen en te nemen maatregelen per deelgebied.

2. GEBIEDSVISIE EN BEHEERSPLAN VAN HET ACTIEGEBIED TUSSEN DE IJZERMONDING EN WESTENDE-BAD

Inventarisatie van het gebied

In dit eerste deel wordt een overzicht gegeven van de administratieve gegevens, de abiotische en biotische factoren van het gebied en de voornaamste knelpunten.

Visievorming voor het actiegebied

Gezien de hoge actuele en potentiële natuurwetenschappelijke waarde van het gebied wordt als uitgangspunt het scheppen van optimale ontwikkelingskansen voor specifieke planten- en diersoorten genomen. Dit moet leiden tot een verhoogde biodiversiteit. Er wordt waar mogelijk ook integratie beoogd van natuurbehoud, zeewering, militaire activiteiten en recreatieactiviteiten. Bij de visievorming worden de doelstellingen op het vlak van natuurbehoud, recreatie en zeewering geformuleerd.

Beheers- en inrichtingsmaatregelen voor het actiegebied

Uit de knelpuntenanalyse blijkt dat recreatie de meest bedreigende factor voor de (natuur)waarden van het gebied is. Er wordt voorgesteld om de recreatie beter te kanaliseren. Voor het desbetreffende actiegebied worden beheers- en inrichtingsmaatregelen voorgesteld. Er wordt een onderscheid gemaakt in korte- en langetermijnmaatregelen en de periodiciteit van de maatregel wordt telkens aangegeven.

Juridische inventarisatie van de kustzone in België

Opdrachthouder

Maritiem Instituut, Vakgroep Internationaal publiekrecht, Universiteit Gent,
Universiteitsstraat 6, 9000 Gent

Opdrachtgever

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Leefmilieu en Infrastructuur,
administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust

Uitvoeringdatum

startdatum: september 1999, einddatum: januari 2000

Doelstellingen van de studie

Doel van de studie was een overzicht te geven van de wetgeving die van toepassing is in de Belgische kustzone en van de bevoegdheden van de verschillende overheden. Dit overzicht kan dienen als basis voor een onderzoek naar een juridisch instrumentarium voor geïntegreerd beheer van kustgebieden.

Inhoud en besluit van de studie

De studie is opgesplitst in vier delen :

- deel I : omschrijving van de begrippen kustzone en geïntegreerd beheer van kustgebieden
In deze studie wordt als kustzone zowel het land- als het mariene gedeelte aangehouden.
- deel II : bevoegdheidsverdeling in de Belgische kustzone
De bevoegdheidsverdeling in de kustzone tussen de federale overheid en het Vlaamse Gewest wordt geschetst. Er wordt ook een opsomming gegeven van de verschillende bevoegde diensten (federaal, gewestelijk, provinciaal en gemeentelijk). Er wordt ten slotte een schematisch overzicht gegeven van de bevoegde federale en Vlaamse diensten per functie.
- deel III : overzicht van de wetgeving van toepassing in de kustzone
- deel IV : besluit

Besluit

Er zijn verschillende bevoegdheidsniveaus in de kustzone. Het internationale forum vormt een belangrijke bron van wetgeving, waaronder verdragen en wetgeving van de Europese Unie. Op Belgisch niveau zijn er ook diverse bevoegdheidsniveaus : de federale overheid is territoriaal bevoegd voor het mariene gedeelte van de kustzone en de Vlaamse overheid is bevoegd voor het landgedeelte, tenzij expliciet bevoegdheden voor het mariene milieu worden toegekend bij bijzondere wet. Slechts enkele beperkte bevoegdheden inzake het loodsen, baggeren en de zeewering werden tot dusver overgedragen aan het Vlaamse Gewest. De scheidingslijn wordt gevormd door de laagwaterlijn. Binnen de twee bestuursniveaus zijn telkens diverse departementen bevoegd voor de diverse gebruiksfuncties. Daarbij komen nog de bevoegdheden van de Provincie West-Vlaanderen en de bevoegdheden van de kustgemeenten.

Uit het overzicht van de wetgeving blijkt er geen kaderwetgeving te zijn voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden (vergelijkbaar met bijvoorbeeld het Vlaamse ontwerpdecreet inzake integraal waterbeheer). De bestaande wetgeving handelt over de diverse gebruiksfuncties aan de kust. Daarnaast zijn er ook niet-sectorale wetgevingen, zoals het vastleggen van de mariene zones, het beheer van de open ruimte in de kustzone, de ruimtelijke ordening, het natuurbehoud en de aanpak van de verontreiniging. Deze wetgeving is sectoroverschrijdend en vertegenwoordigt het algemeen belang. Zowel voor deze niet-sectorale als voor de sectorale wetgeving blijkt de wetgeving zich te situeren op de drie verschillende bestuursniveaus. Het is echter niet zo dat per thema telkens wetgeving op deze drie niveaus voorkomt. Er zijn ook bepaalde functies die enkel worden geregeld op bv. gemeentelijk niveau. Hoewel geen analyse werd gemaakt van de wetgeving, blijkt echter reeds uit deze inventarisatie dat er bepaalde discrepanties zijn in de wetgeving.

Planologisch en juridisch kader voor het gebruik van de zeewering en in het bijzonder strand en dijk

Opdrachthouder

Provinciebestuur West-Vlaanderen, dienst Milieu, Ruimtelijke Ordening en Natuur

Opdrachtgever

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Leefmilieu en Infrastructuur,
administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust

Uitvoeringsdatum

begindatum: juli 1999; einddatum: april 2000

Doelstellingen van de studie

De opdracht heeft tot doel een planologisch en juridisch kader te ontwikkelen voor
bouwconstructies en activiteiten op strand en dijk.

Inhoud van de studie

De studie omvat volgende onderdelen:

- opmaken van een beleidsvisie en het ontwikkelen van criteria voor het vergunnen van constructies en activiteiten op strand en dijk in de toekomst;
- inventariseren van bestaande constructies en activiteiten op strand en dijk;
- toetsen van de bestaande toestand aan criteria en opmaken richtinggevend kader voor inplanting toekomstige constructies;
- houden van een inspraakronde met de verschillende actoren en besturen;
- voorstellen doen voor een definitieve regeling rond constructies en activiteiten op het strand en de dijk van de Vlaamse kust.

Besluit van de studie

De meeste strand- en dijkconstructies langs onze kust hebben een tijdelijk karakter. Knelpunten zijn vooral van esthetische aard. Vooral het veelvuldig gebruik van metalen containers die door corrosie al snel beginnen te roesten, zou moeten worden vermeden. Dit kan door ander, duurzamer (en wellicht ook duurder) materiaal te gebruiken.

Een tweede vaststelling is dat de permanente constructies over het algemeen beter worden onderhouden en in duurzamer materiaal worden opgetrokken. Niet-permanente constructies moeten in de toekomst ook steeds in duurzaam materiaal worden uitgevoerd en er moet op worden toegezien dat ze beter worden onderhouden.

Een derde vaststelling is dat het gebruik van de zeedijk in de verschillende gemeenten van onze kust sterk verschilt. In gemeenten waar het strand op hetzelfde niveau als de zeedijk ligt, worden de terrassen in de meeste gevallen geplaatst op het strand, aanliggend aan de dijk. Dit zorgt voor ruimteverlies op het strand, maar heeft anderzijds tot gevolg dat de zeedijk open blijft, wat lijnvormigheid van de constructie, en de grens tussen zee en land accentueert. In die gevallen waar de zeedijk boven het strandniveau uitsteekt, wordt opgemerkt dat talrijke terrassen geplaatst zijn op de dijk.

In vele gevallen is het onmogelijk om de zee te zien vanop de dijk. Dit is te wijten aan de hoge dichtheid van constructies, waardoor het open karakter verloren gaat. Het bewaren van de openheid is essentieel aan de kust. Dit kan een meerwaarde bieden voor de steden en gemeenten die aandacht hebben voor kwaliteit.

Er bestaan geen noemenswaardige verschillen tussen de gemeenten in de aanpak van de constructies. Wel is het zo dat enkele gemeenten in negatieve zin uitschieters zijn. Het zou wenselijk zijn een aantal uniforme randvoorwaarden op te leggen : bv. voor het plaatsen van reddingsposten, hulpposten of sanitaire installaties (constructies van openbaar nut), zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de originaliteit van de constructie of de identiteit van de gemeente.

In deze studie worden enerzijds voorstellen gedaan voor het zoneren van strand en dijk, gebaseerd op het karakter van het achterliggende gebied. Anderzijds worden criteria voorgesteld voor het optrekken van constructies op strand en dijk in de toekomst, die een kwalitatieve uitbouw van onze kust moeten helpen garanderen. Ten slotte worden ook voor het organiseren van activiteiten op strand en dijk richtlijnen gesuggereerd.

Communicatieplan geïntegreerd kustzonebeheer : algemeen projectplan en communicatienota voor het demonstratieproject De Fonteintjes

Opdrachthouder

Slangen & Partners nv, Maastrichterstraat 71, 3500 Hasselt

Opdrachtgever

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Leefmilieu en Infrastructuur,
administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust

Uitvoeringsdata

- startdatum: oktober 1999
- eindrapport Algemene communicatie afgeleverd december 1999
- eindrapport communicatienota voor De Fonteintjes afgeleverd maart 2000

Doelstellingen van de studie

De studie had tot doel een voorstel uit te werken van een communicatieplan voor het creëren van een lokaal draagvlak voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden.

In dit communicatieplan moeten volgende vragen beantwoord worden:

- ⇒ wie dient betrokken te worden bij de verschillende fasen van het project?
- ⇒ op welke wijze (hoe?) moeten de verschillende actoren betrokken worden?
- ⇒ wanneer moeten de verschillende actoren betrokken worden?

Het voorgestelde communicatieplan moet uitgewerkt worden voor de concrete situatie voor het duingebied De Fonteintjes.

Samenvatting en conclusies van de studie

1. Strategische uitgangspunten

Voor de communicatie over geïntegreerd beheer van kustgebieden worden twee mogelijke strategieën voorgesteld, waarbij de ene een minimumoptie (labelconcept) is en de andere een maximumoptie (koepelconcept):

1° GKZB communiceren als een **label** (labelconcept): deze optie houdt in dat van GKZB een soort kwaliteitslabel voor "goed en duurzaam kustbeheer" gemaakt wordt. Het is het minimum, want in deze optie is er niet noodzakelijk een secretariaat waarmee contact

kan worden genomen, en draagt de initiatiefnemende en communicerende instantie de verantwoordelijkheid.

2° GKZB als een **koepel**: hier functioneert GKZB als een communicatiekoepel waaronder alle projecten aan de kust worden gecommuniceerd. Dat geeft communicatief meer bewegingsruimte om GKZB te positioneren en de communicator in beeld te brengen. Deze optie gaat veel verder dan optie 1. en houdt meer verbintenissen in voor de deelnemers aan de koepel.

Voor beide communicatieopties worden de meerwaarde, de opzet en uitwerking en de interne implicaties beschreven.

2. Communicatiestrategie

De kustzone in België veroorzaakt op communicatief vlak enkele specifieke moeilijkheden. In onze kleine kuststrook zijn veel betrokkenen, wat het conflict risico verhoogt. Bevoegdheidsversnippering bemoeilijkt het integrerende aspect van geïntegreerd beheer van kustgebieden. Bovendien is de Belgische kust een geïntegreerd deel van een groter geheel, nl. de internationale context.

Op basis van de strategische uitgangspunten worden in het rapport twee strategieën ontwikkeld: één voor het labelconcept en één voor het koepelconcept. Beide invalshoeken verschillen sterk inhoudelijk, maar wat de te volgen strategie betreft moeten veelal dezelfde stappen genomen worden.

Eerst en vooral moet duidelijk zijn wat de inhoudelijke betekenis van “geïntegreerd beheer van kustgebieden” (= GKZB) is. Het begrip GKZB moet zowel intern (= binnen de administraties) als extern (= buiten de administratie) gecommuniceerd worden.

Extern moet een vertrouwde naam met de naam worden gecreëerd zonder in detail te gaan.

Intern moet het begrip ook duidelijker worden. Hiertoe dient een gebiedsafbakening te gebeuren waarin inhoudelijke en beleidsmatige accenten naar voren komen. Die accenten zullen de communicatie sturen en inhoudelijk richting geven.

Verschillende doelgroepen hebben een verschillend informatieniveau. Het is niet nodig naar iedereen te communiceren. Communicatie dient aangeboden te worden volgens de informatiebehoefte.

In het rapport worden de stappen uitgewerkt voor een basiscampagne voor het creëren van een draagvlak. Hierbij wordt onder andere een logo en een instrumentenmix voor een breed publiek voorgesteld (folders, advertenties, affiches, persberichten en andere mediamogelijkheden).

Het rapport werkt ook een methode uit voor crisiscommunicatie, om snel te anticiperen op tegenkanten.

Ten slotte wordt ingegaan op specifieke **projectcommunicatie** en wordt een voorbeeld voor het duingebied De Fonteintjes concreet uitgewerkt.

Bestuurlijke verankering geïntegreerd kustzonebeheer

Opdrachthouder:

Maritiem Instituut, Vakgroep Internationaal publiekrecht, Universiteit Gent,
Universiteitsstraat 6, 9000 Gent

Opdrachtgever

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Leefmilieu en Infrastructuur,
administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust

Uitvoeringsdatumdatum

startdatum: voorjaar 2001

Doelstellingen van het project

Doel van deze studie is een concreet voorstel uit te werken inzake een bestuurlijke verankering voor geïntegreerd kustzonebeheer in België. Daartoe moet een theoretisch kader worden geschetst inzake de noodzaak aan integratie bij het kustzonebeheer. Vervolgens moeten verschillende mogelijkheden voor een bestuurlijke verankering met elkaar vergeleken worden, waaruit de meest optimale optie in detail uitgewerkt wordt.

Inhoud en besluit van de studie

De studie moet nog begonnen worden.

Bepalen en opvolgen van de duurzaamheid van de kust - 1ste fase : selectie en detaillering duurzaamheidsindicatoren

Opdrachthouder:

Centrum voor Duurzame Ontwikkeling, Universiteit Gent, Universiteitsstraat 8, 9000 Gent

Opdrachtgever

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, departement Leefmilieu en Infrastructuur, administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust

Uitvoeringsdatumdatum

startdatum: 1 maart 2001, einddatum: eind augustus 2001

Doelstellingen van de studie

Doel van de studie is het selecteren en detailleren van een set van duurzaamheids indicatoren om de evoluties in de kustzone op te volgen, zowel op ecologisch, economisch als sociaal vlak. Een goede opvolging van evoluties aan de kust (monitoring) is een van de elementen die kunnen leiden tot een goed en duurzaam beheer van de kustzone op lange termijn.

Samenvatting en besluit van de studie

Nog niet beschikbaar.

Overzicht lopende projecten aan de Vlaamse kust (periode januari 1999 - mei 2001)

Titel Project	Opdrachtgever	Uitvoerder	Looptijd	Deeltaken
1. <i>TERRA CZM n°85 geïntegreerd kustzonebeheer</i>	Vlaamse Gemeenschap, administratie Waterwegen en Zeewezen, cel Kust	Provincie West-Vlaanderen, ienst Externe Relaties i.s.m. dienst MIRONA	1/1/1999 - 30/6/2000	- opmaken van een inventaris van bestaande gegevens voor alle sectoren, inventarisatie van knelpunten, voorstellen van maatregelen. Lacunes kunnen opgevuld worden door gerichte opdrachten uit te besteden. - uitstippelen van een strategie voor Integraal Kustzonebeheer voor de kust. - uitwerken van een actieplan voor een zo ruim mogelijk beheer en duurzame ontwikkeling van het duingebied tussen Franse grens en Westende - voorstellen doen om het lokale draagvlak te vergroten
2. <i>Ruimtelijke vertaling van de ecosysteemvisie voor de Vlaamse Kust toegepast op de verwevingsgebieden met natuur als belangrijkste nevenfunctie.</i>	Vlaamse Gemeenschap, AMINAL, afdeling Natuur	Universiteit Gent, vakgroep geografie, prof. Antrop	1/11/1998 - 31/11/1999	- opbouw en operationeel maken van een gebiedsdekkende databank ten behoeve van IKZB. Op te nemen gegevens: eigendomsstructuur, bestemmingsplannen, beschermingsstatuten, beleidsvoornemen, vegetatiekaart, bodemkaart, BWK - op basis van deze databank: gedetailleerde afbakening en inventarisatie van de gebieden die in aanmerking komen voor functieverweving met natuurbehoud - opstellen van een overzicht van geschikte beleidsinstrumenten die toelaten de verwevingsgebieden op een vanuit natuurbehoud verantwoorde wijze in te richten - opstellen van ecologisch verantwoorde inrichtingsconcepten voor de verschillende types verwevingsgebieden - cartografische weergave van een (mogelijke) ruimtelijke visie van natuurbehoud met een weergave van de verschillende fasen van planologische bescherming en verweving
3. <i>Opstelling van een juridisch en planologisch kader voor het gebruik van de zeewering</i>	Vlaamse Gemeenschap, administratie Waterwegen en Zeewezen, Waterwegen kust (WWK)	Provincie West-Vlaanderen dienst MIRONA	01/03/1999 - 31/12/1999	- inventariseren van constructies op strand en dijk en ontwikkelen van een visie die moet leiden tot een voorstel van sectoriële zonering en reglementering voor constructies op het strand - beschrijving van de bestaande situatie i.v.m. het gebruik van zeewering (eigendomsstructuur, strandconcessies, politiereglementen, strandvisserij, bestemmingen, evenementen, activiteiten etc.) - voeren van een maatschappelijk debat
4. <i>HABITAT-project fase 1: Plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling en duurzaam beheer van de Noordzee</i>	DWTC	Universiteit Gent, vakgroep biologie, sectie mariene biologie, prof. Vincx	01/09/1999- 31/08/2001	opstellen van een plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid voor duurzame ontwikkeling en duurzaam beheer van de Noordzee

Titel Project	Opdrachtgever	Uitvoerder	Looptijd	Deeltaken
5. <i>HABITAT-project fase 2: evaluatie van het ecologisch belang van de vooroever</i>	Vlaamse Gemeenschap, administratie Waterwegen en Zeewezen, WWK		einddatum: 30/09/2001	• staalname fysische data • opname side-scansonar en bathymetrische gegevens • verwerking sedimentologische en side-scansonargegevens • verzamelen van de gegevens in een multidisciplinaire databank • parametrisatie van de gegevens • opstellen bathymetrisch-morfologische kaart • opstellen sedimentologische kaart
6. <i>Integral Coastal Conservation Initiative = LIFE-NATURE project</i>	Europese Gemeenschap	AMINAL, Afdeling Natuur (overige projectpartners: BMM, BNVR, WWF)	start op 01/01/1997 - looptijd 48 maanden (31/12/2000)	• Voorbereiding van beheersplannen en ander voorbereidende acties. 1. Beheersplanning voor strand, duin, slik, schor en duinzoom 2. Toekomstig beheer voor mariene gebieden 3. Beheersplanning voor terrestrische en mariene gebieden • Terreinverwerving • Niet-terugkerend biotoopbeheer 1. Natuurherstel ijzermonding 2. Ontginning van struweel en exoten aanplantingen in de duinen 3. Uitgraven van poelen en afplaggen • Terugkerend biotoopbeheer 1. Extensieve begrazing 2. Maaibeheer 3. Inschatting van menselijke activiteiten op zee
7. <i>Natuurinrichtingsproject Oosthoekduinen</i>	Vlaamse Gemeenschap, AMINAL, Afdeling Natuur, i.s.m. VLM	VLM, eventueel i.s.m. betrokken actoren.	Ingesteld op 14 augustus 1999. Looptijd ongeveer 5 jaar.	Voor een smalle strook duin-polderovergang nabij het Westhoekreservaat werd een natuurinrichtingsproject opgestart. Het eindresultaat van een natuurinrichtingsproject is zeer uitvoeringsgericht. Het natuurinrichtingsproject past in het Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (21 oktober 1997) en moet getoetst worden aan de doelstellingen van de landinrichting.

Titel Project	Opdrachtgever	Uitvoerder	Looptijd	Deeltaken
8. <i>Gebiedsvisie voor het zeereepduin te Oostende-Oost en Bredene</i>	Vlaamse Gemeenschap, Administratie Waterwegen en Zeewezen, WWK	WVI	september 1999- juni 2000	1. Inventaris: beschrijving van de huidige situatie 2. Ontwerpen van een gebiedsvisie. Aandachtspunten: • de zeewerende functie • de natuur(ontwikkeling) • de toeristisch-recreatieve ontsluiting en het medegebruik • de cultuurhistorische ontsluiting • de bovenlokale verkeersontsluiting • de omliggende bebouwde ruimte
9. <i>Het ecologisch belang van strandhoofden en andere harde substraten in de getijzone van de Vlaamse kust</i>	Vlaamse Gemeenschap, Administratie Waterwegen en Zeewezen, WWK	Vakgroep Biologie (onderzoeksgroep terrestrische plantenecologie en vegetatiekunde)- UG, Instituut voor Natuurbehoud	looptijd 1 jaar	• bepalen van de ecologische waarde van verschillende types zeewering aan de Vlaamse kustlijn.
10. <i>Geïntegreerd Waterwinnings- en Natuurontwikkelingsplan voor de Westkust (GWEN)</i>	AMINAL, afdeling Natuur	Lab. Toegepaste geologie en Hydrogeologie en Vakgroep Biologie (onderzoeksgroep terrestrische plantenecologie en vegetatiekunde) - UG	looptijd 1 jaar	

Titel Project	Opdrachtgever	Uitvoerder	Looptijd	Deeltaken
11. <i>Ecohydrologische studie Uitkerkse polder</i>	VLM	Lab. Toegepaste geologie en Hydrogeologie en Vakgroep Biologie (onderzoeksgroep terrestrische plantenecologie en vegetatiekunde) - UG	looptijd 6 maand	
12. <i>Evaluatie begrazing kustduinen</i>	AMINAL, afdeling Natuur	Vakgroep biologie (onderzoeksgroep terrestrische plantenecologie en vegetatiekunde) - UG	looptijd 3 jaar	
13. <i>S.A.I.L. (Schéma d'aménagement intégré du littoral - Interreg IIc)</i>	Lead Provinciebestuur West-Vlaanderen	Provinciebestuur West-Vlaanderen, dienst Externe Betrekkingen	1 augustus 1998 - 31 december 2001	• een kader creëren voor de integratie van de beleidsformulering en het strategisch beheer in de kustzone; • informatieve infrastructuur ontwikkelen om transnationale planning te ondersteunen en management gebaseerd op het ontwikkelen van duurzaamheidsindicatoren voor de kustzone; • lokale, interregionale en globale acties aanwenden om de socio-economische en milieukwaliteit te verhogen van een gebied dat over het algemeen ondergeschikt is aan de hoofdassen voor ontwikkeling
14. <i>Inpasbaarheid van de haven van Zeebrugge</i>	Provinciebestuur West-Vlaanderen	ECOLAS	eind juni 2000 - 31 december 2001	• studie rond socio-economische en omgevingsimpact veroorzaakt door de haven • analyse van de perceptie van de inwoners en de bezoekers van de omliggende gemeenten op de havenactiviteiten en de havenontwikkelingen • uitwerken van een visie op de toekomstige relatie van de haven met de omgeving en voorstellen van een actieplan
15. <i>Onthaalplan voor de Westkust</i>	Provinciebestuur West-Vlaanderen	WVT	eind juni 2000-eind juni 2001	• inventarisatie en evaluatie van huidige benaderingswijzen en visies op onthaal bij de verschillende beleidssectoren (in België en Nederland) • inventarisatie van de knelpunten en aanbevelingen voor de toekomst • enquête bij bezoekers en inwoners, betrekking hebbend op het gebruik van en de knelpunten in twee representatieve duingebieden. Deze enquête moet resulteren in concrete aanbevelingen. • opstellen van een visie en een onthaalplan voor de Westkust

Titel Project	Opdrachtgever	Uitvoerder	Looptijd	Deeltaken
<i>16. Recreatieve en managementsvisie voor het Zwin</i>	Provinciebestuur West-Vlaanderen	WVT	eind juni 2000 - eind december 2001	• opstellen van een visie voor de Zwinstreek, inclusief een visie voor natuurherstel en -ontwikkeling en regeneratie van het landschap. Bijzonder aandacht gaat uit naar de relatie met toerisme en recreatie. • uitwerken van een grensoverschrijdende managementstrategie en actieplan • creëren van natuurlijke corridors voor de boomkikker
<i>17. Afvalbeheersstrategie voor de kust</i>	Provinciebestuur West-Vlaanderen	BECO	eind juni 2000 - december 2000	• uitwerken van een afvalbeheersstrategie voor de kustzone • opzetten van een forum rond sensibilisatie en afvalreductie in samenwerking met de HORECA.
<i>18. The quality of coastal towns (Interreg IIc)</i>	Europese Commissie. Lead partner: provincie Noord-Holland	Voor Vlaanderen: gemeente Koksijde	december 1999 - april 2001	doel: het verrichten van transnationale studies naar collectieve problemen in badplaatsen ter verbetering van de kwaliteit hiervan. Aandacht wordt gericht op drie thema's: • ruimtelijke ordening en duurzaam toerisme • rol van culture en recreatieve faciliteiten in planning • transport en mobiliteit
<i>19. MAYA (Interreg IIc)</i>	Europese Commissie. Lead partner: provincie Zeeland	Voor Vlaanderen: provincie West-Vlaanderen, stad Blankenberge en stad Nieuwpoort		• ontwikkeling van een geïntegreerd ruimtelijk en sociaal-economische visie op de ontwikkeling van de maritieme watersport in de zuidelijke Noordzee, het Kanaal en de Ierse Zee • identificeren van de ruimtelijke impact van de aanleg of uitbreiding van jachthavens in stedelijke centra of in kwetsbare gebieden • aanzet geven tot de vastlegging van internationale standaarden op het vlak van veiligheid, kwaliteit, goed milieubeheer en algemene technische voorzieningen in jachthavens • bevorderen van duurzame mobiliteit in de Zuidelijke Noordzee, het Kanaal en de Ierse Zee
<i>20. REGENSEA (Interreg IIc)</i>	Europese Commissie. Lead partner: provincie West-Vlaanderen	Voor Vlaanderen: provincie West-Vlaanderen, haven Oostende	januari 2000 - juni 2001	• uitvoeren van een SWOT-analyse van de partnergebieden en hun ruimtelijke planningssystemen • uitvoeren van drie transnationale pilootprojecten: heropleving van de havens (Ipswich-Oostende), toerisme (Harwich-Hoek van Holland) en de coördinatie van ruimtelijke planning (Sas van Gent - Zelzate) • organisatie van vijf transnationale focusgroepen rond de thema's: ruimtelijke planning, economische ontwikkeling, toerisme, milieu en arbeidsmarkt • ontwikkelen van een ruimtelijke visie voor het zuidelijke Noordzeegebied • informatie-uitwisseling en verspreiden van de resultaten

Titel Project	Opdrachtgever	Uitvoerder	Looptijd	Deeltaken
21. <i>Strategisch plan voor de haven Brugge-Zeebrugge</i>	Vlaamse Gemeenschap, Departement Leefmilieu en Infrastructuur, Afdeling Beleid	WES, Groep Planning, CIBE centrum voor overheidscommuni- catie vzw	januari 2001- december 2002	Het geïntegreerd strategisch plan zal twee delen omvatten: 1. een streefbeeld met(a) een visie op de gewenste ontwikkelingen in het gebied, op de gewenste toestand en de strategieën om deze te bereiken; (b) een plan van actie op lange termijn; 2. een plan van actie op korte termijn met a. een pakket voorstellen van concrete beleidsdoelstellingen en -maatregelen; b. een pakket voorstellen van beleidsovereenkomsten; c. een plan van aanpak dat het verloop van de implementatie beschrijft en de organisatiestructuur hiervoor uitwerkt.

Samenstelling stuurgroep en provinciale projectgroep TERRA-CZM

1. Ambtelijke stuurgroep

Instantie	Naam	Adres	Postcode	Gemeente
VLM	Bastien Sarah	E. de Neckerestraat 5	8000	BRUGGE
Provincie West-Vlaanderen	Belpaeme Kathy	Provinciehuis Boeverbos Koning Leopold III-laan 41	8200	BRUGGE
Toerisme Vlaanderen	Claeys Urbain	Grasmarkt 61	1000	BRUSSEL
AWZ - afdeling Waterwegen Kust	De Wolf Peter	Vrijhavenstraat 3	8400	OOSTENDE
ALT	Debussche Bart	Koningin Astridlaan 29	8200	BRUGGE
Wegen en Verkeer afd. Wegen W-Vlaanderen	Ghyoot Leo	Markt 1	8000	BRUGGE
BMM	Haelters Jan	3 ^e en 23 ^e Linierregimentsplein	8400	OOSTENDE
Afdeling AROHM West- Vlaanderen: cel Huisvesting	Hermans Honoré	Werkhuisstraat 9	8000	BRUGGE
AMINAL Afd. Natuur	Herrier Jean- Louis	Zandstraat 255	8200	BRUGGE
Afdeling AROHM West- Vlaanderen: cel Ruimtelijke Ordening	Joye Koen	Werkhuisstraat 9	8000	BRUGGE
VMM	Kris Muylle	Zandvoordestraat 375	8400	OOSTENDE
Afdeling AROHM West- Vlaanderen: cel Monumenten en Landschappen	Lievens Filip	Werkhuisstraat 9	8000	BRUGGE
Dienst Zeevisserij	Maertens Luc	Vrijhavenstraat 5	8400	OOSTENDE
Provincie West-Vlaanderen	Mazijn Bernard	Provinciehuis Boeverbos Koning Leopold III-laan 41	8200	BRUGGE
Instituut voor Natuurbehoud	Provoost Sam	Kliniekstraat 25	1070	BRUSSEL
AMINAL Afd. Land	Sap Daniel	Zandstraat 255, bus 4	8200	BRUGGE
Provincie West-Vlaanderen	Thys Caroline	Provinciehuis Boeverbos Koning Leopold III-laan 41	8200	BRUGGE
Afd. Nat. Rijkdommen en Energie	Van Liefferinge Jean-Paul	Krijgslaan 281	9000	GENT
AMINAL Afd. Water	Vansteelandt Violette	Zandstraat 255	8200	BRUGGE
AWZ - afdeling Waterwegen Kust	Verwaest Toon	Vrijhavenstraat 3	8400	OOSTENDE
AMINAL Afd. Bos en Groen	Vitse Theo	Zandstraat 255	8200	BRUGGE

2. Provinciale projectgroep

Dienst	Naam
Externe Relaties, Europese Programma's en Gebiedswerking	KathyBelpaeme (projectcoördinator)
Recreatie en toerisme	Paul Boerjan (vertegenwoordigd door Anton Jacobus)
MIRONA	Filip Boury
PTD Waterlopen	Jef Casteleyn (vertegenwoordigd door Jan Desaevers)
Economie, Landbouw, Zeevisserij en Middenstand: voor economie en middenstand	Caroline Declerck (vertegenwoordigd door Ilse Vanderhaeghe)
Economie, Landbouw, Zeevisserij en Middenstand: voor landbouw	Kristof Verhoest
MIRONA	Bernard Mazijn (projectadviseur)
MIRONA	Peter Norro
PTD Wegen	Eric Seynaeve (vertegenwoordigd door D. Verlet)
MIRONA	Caroline Thys
Welzijn	Dirk Van Belle
MIRONA, Provinciaal Planologische Dienst	Fabian Van De Sande (vertegenwoordigd door Christian Igodt)
Externe Relaties, Europese Programma's en Gebiedswerking (gebiedswerking Welzijn)	Jan Comperol
Externe Relaties, Europese Programma's en Gebiedswerking	Regine Vantieghem

Internationale en Europese context kustzonebeheer

**DEEL I: INTERNATIONALE EN EUROPESE CONTEXT GEÏNTEGREERD
BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN (GBKG)** **1**

1. INLEIDING	1
2. DE INTERNATIONALE CONTEXT	1
3. DE EUROPESE CONTEXT	8
4. VERGELIJKING GBKG IN BELGIË MET ANDERE EUROPESE LANDEN	11
5. DE BELGISCHE CONTEXT	12
HET INSTITUTIONELE LANDSCHAP IN BELGIË	14

**BIJLAGE: VERGELIJKENDE ANALYSE GBKG IN BELGIË EN ANDERE
EUROPESE LANDEN**

Deel 1 :

Internationale en Europese context geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG)

1. Inleiding

Uiteraard is een goed beheer van de kustzone een bekommernis van alle landen die een kustlijn hebben. In onderstaand hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de internationale, Europese en Belgische context van geïntegreerd beheer van kustgebieden.

In de bijlage van dit hoofdstuk worden de conclusies van het demonstratieprogramma "Integrated Coastal Zone Management (ICZM)" van de Europese Commissie besproken.

2. De internationale context

Zo'n 60% van de wereldpopulatie (eind 1999: ongeveer 3,6 miljard inwoners) leeft in de kustzone. Dit leidt overal ter wereld tot specifiek kustgebonden conflicten in termen van ruimtegebruik, verstoring van natuurlijke systemen en gebruik van natuurlijke rijkdommen.

De interesse in kustzonebeheer is enorm gegroeid sinds de jaren zeventig. In 1993 liepen reeds 142 kustzonebeheersinitiatieven in 57 staten. In 1984 waren dit er slechts 50 (waarvan 36 in de VS!).

Verschillende landen initieerden sinds eind jaren zeventig of begin jaren tachtig kustbeheersprogramma's. Vele van deze programma's houden echter enkel rekening met één enkele sector. Midden de jaren tachtig werd "geïntegreerd" kustzonebeheer (afgekort als GBKG, of in het Engels ICZM = Integrated Coastal Zone Management) als concept voorgesteld, dat in vergelijking met kustzonebeheer meerdere sectoren en aspecten in beschouwing neemt.

Aanmoedigingen voor kustnaties om hun eigen geïntegreerde kustzonebeheersinfrastructuren te ontwikkelen verschenen tijdens de voorbereiding van de United Nations Conference on Environment and Development (UNCED). Deze bereikten hun hoogtepunt op de Earth Summit in Rio de Janeiro (juni 1992).

GBKG duikt dikwijls op als een beleidsdoelstelling op internationaal niveau. Er is echter geen algemeen internationaal goedgekeurd kader om GBKG te implementeren en om evoluties op te volgen (monitoring). Voorlopig is de enige verdienste van de bestaande mondiale initiatieven en activiteiten dat ze ICZM promoten door richtlijnen te formuleren of technische ondersteuning voor regionale en lokale projecten te bieden.

De internationale interesse in GBKG-initiatieven blijft dus nog steeds groeien, maar bij vele initiatieven blijft de stap naar implementatie achterwege. Voorbeelden van concrete resultaten of handelingen op internationaal niveau zijn er niet. Veel van de GBKG-processen zijn beperkt gebleven tot het planningsniveau.

GBKG wordt ook vermeld als instrument voor duurzame ontwikkeling sinds de jaren 1990. Verschillende internationale organisaties zoals de OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development), FAO (Food and Agricultural Organisation of the United Nations), de EUCC (European Union for Coastal Conservation) en de Wereldbank (World Bank), stelden richtlijnen op voor (geïntegreerd) kustzonebeheer.

Verschillende van deze richtlijnen werden voorbereid vanuit overheidsperspectieven. Dit betekent dat de nadruk ligt op institutionele, beleids- en wettelijke aspecten, en soms minder op economische en ecologische factoren.

De OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) Council adviseerde in 1992 dat *“om de doelstellingen van ecologische duurzame ontwikkeling en geïntegreerd grondstoffenbeheer te bereiken, strategische planning en geïntegreerd management van kustzones moet geïmplementeerd worden in de lidstaten”*.

Een volgende belangrijke gebeurtenis inzake GBKG was de eerste World Coast Conference in Noordwijk, Nederland, in 1993, die vertegenwoordigers - zowel beleidsmensen als wetenschappers- van negentig landen samenbracht. De conferentie werd georganiseerd door het RIKZ (Nederland). Op deze conferentie is geen vervolg gekomen. Momenteel zijn er ook geen gepland.

In 1996 werd door GESAMP (United Nations Group of Experts on Scientific Aspects of Marine Environmental Protection) een algemeen doel voor geïntegreerd beheer van kustgebieden opgesteld: *“bevorderen van de levenskwaliteit van de gemeenschap die afhankelijk is van natuurlijke rijkdommen van de kust, met behoud van biologische diversiteit en productiviteit van kustsystemen”*.

Toch moeten we besluiten dat ondanks veel belangstelling en goede initiatieven er nog **geen algemeen internationaal GBKG-beleid** is. Er zijn geen specifieke verdragen met betrekking tot een geïntegreerd beheer van de kustzone. Dit is bedroevend als we denken aan de verdragen die wel reeds bestaan voor de bescherming van het mariene milieu. Voor dit laatste thema kunnen we het belang van de Verenigde Naties vermelden, de OSPAR-commissie, de Noordzeeconferenties en de Internationale Raad voor Onderzoek van de Zee (ICES). Verder is er geen specifieke conferentie van ministers die als thema “kust” hebben (cf. daarentegen Noordzeeconferentie voor het mariene milieu). Ook een specifieke raad voor het uitvoeren en bespreken van wetenschappelijk onderzoek in relatie tot kustzones is er niet

(cf. daarentegen International Council of Exploration of the Sea). Het marine milieu wordt veel meer in internationale context gezien dan het kustmilieu. Het wordt hoogdringend tijd dat ook de kusten niet enkel op nationaal of Europees niveau besproken kunnen worden, maar dat het internationale belang ervan ingezien wordt.

Hieronder volgt een beschrijving van enkele belangrijke mondiale initiatieven met betrekking tot (Integrated) Coastal Zone Management.

1. "US Coastal Zone Management Act"

Het eerste kustzonebeheerprogramma was dat van de VS. Zoals in vele landen zijn ook in de VS de gemeenschappen aan de kust zeer belangrijk voor de nationale economie. De bevolkingsdichtheid is er tienmaal hoger dan in het binnenland (110 miljoen inwoners aan de kust), de kustzone voorziet in 34% van de nationale jobs, er komen jaarlijks 94 miljoen recreanten naartoe uit eigen land, de kustzone voorziet in 70% van de nationale commerciële en recreatieve visserijopbrengst.

Het besef van het grote belang van de kustzone heeft geleid tot de Coastal Zone Management Act (CZMA) van 1972. Deze Act zet de basisobjectieven uit voor GBKG. Het doel van de CZMA is het bewaren, beschermen en ontwikkelen en waar mogelijk herstellen van natuurlijke rijkdommen in de kustzone. De Act laat de individuele staten toe vrijwillig mee te werken aan het CZM-Programma. Elke staat mag vrij de methoden kiezen, en mag zijn eigen systeem ontwikkelen. Er moet geen identiek systeem zijn voor GBKG, zolang de methoden die ze gebruiken efficiënt zijn en werken in het voordeel van de kustzone als een geheel.

In de US Coastal Zone Management Act van 1972 wordt de kustzone flexibel gedefinieerd, in termen van onderlinge afhankelijkheid van land en zee¹.

De kustzone reikt zeewaarts tot de uiterste limit van de territoriale zee, en landinwaarts tot waar er noodzakelijke controle is voor gebruik van land dat een directe of significante impact heeft op kustwateren.

In de VS stopt de bevoegdheid van de federale regering niet aan de laagwaterlijn, maar loopt verder landinwaarts. Vanaf de kustlijn landinwaarts hebben zowel de lokale, staats- en federale regering bevoegdheid.

Een van de kritieken op de Act is dat de vereisten voor de programma's van de staten echter meer inspelen op het gevolgde proces dan op (omgevings)standaarden. Wijzigingen over de jaren heen hebben echter een aantal prioriteiten opgesomd, waaraan voldaan moet worden om te kunnen rekenen op federale steun.

¹ definitie zoals weergegeven in de "Act": the term "coastal zone" means the coastal water (including the lands therein and thereunder) and the adjacent shorelands (including the waters therein and thereunder), strongly influenced by each other and in proximity to the shorelines of the several coastal states, and includes islands, transitional and intertidal areas, salt marshes, wetlands and beaches

De VS is een belangrijke promotor van het CZM concept, meer bepaald ook door de steun aan CZM in ontwikkelingslanden.

Het "Coastal Zone Management Program" van de VS

Het Coastal Zone Management (CZM) Program is een overeenkomst tussen het federale niveau en de staten, die tot stand kwam in de Coastal Zone Management Act (CZMA) van 1972. De uiteindelijke implementatie van de CZM Act is de verantwoordelijkheid van de staten. Steun kan verkregen worden van de federale overheid, en is afhankelijk van een evaluatie door de federale verantwoordelijke.

Voor 99,7% van de kustlijn van de VS (95.142 mijl) zijn de kustzonebeheerplannen goedgekeurd. Slechts 1 staat op 35 werkt niet aan het CZM-plan.

Het globale plan van het CZM Program werd ontwikkeld door de "National Oceanic and Atmospheric Administrations (NOAA)", de partners in de staten, en de Commonwealth partners. Het voorziet een federaal kader voor alle kustgebonden thema's. Het dient ook als kader voor de Office of Ocean and Coastal Resource Management (OCRM) om te verzekeren dat het CZM Program, de National Estuarine Research Reserve System en de National Marine Sanctuary Program dezelfde doelstellingen nastreven.

Kustbeheer is gebaseerd op drie prioritaire thema's:

- behouden van de kustgemeenschappen;
- behouden van de kustecosystemen;
- bevorderen van bestuursefficiëntie.

Per thema werden hoofddoelstellingen geformuleerd, die elk nog verfijnd werden in subdoelstellingen. Meetbare parameters worden in operationele programma's opgenomen, om zo de vooruitgang bij het bereiken van de vooropgestelde doelstellingen te kunnen opvolgen.

In de doelstellingen komen onder meer volgende thema's aan bod: milieukwaliteit, (jacht)havens, dijkversteviging, toegankelijkheid, gebruik van natuurlijke rijkdommen, culturele en historische aspecten van de kust, natuur, verticale integratie, wetgeving, lokale en publieke participatie.

Uit de doelstellingen blijkt duidelijk dat er nog ontwikkeling in de kustzone mogelijk is, maar er wordt over gewaakt dat dit op een duurzame wijze zou gebeuren. Verder economische en industriële ontwikkeling van de kustzone is een van de doelstellingen in het CZM programma. Doordat er reeds een kader en visie is, kan dit op een duurzame manier gepland worden.

Implementatie van het CZM Program: De CZM Act levert het kader en de nodige werkingsmiddelen voor een succesvolle implementatie van het plan. Dit wordt mogelijk via een overeenkomst tussen de federale, staats- en lokale beleidsniveaus. Deze overeenkomst waakt erover dat de problemen (dikwijls lokale) aangepakt worden, rekening houdend met de nationale belangen. Er is een neergeschreven taakverdeling tussen het federale, staats- en lokale niveau.

Enkele kerntaken:

Federale rol:

- uitstippelen nationaal beleid en doelstellingen;
- herzien, goedkeuren en evalueren van CZM-programma's;
- coördineren van beleid en activiteiten;
- toezien op de uitvoering van de nationale belangen.

Staats-, territoriale en "Commonwealth" rol

- ontwikkelen en implementeren van uitgebreide CZM programma's;
- publieke participatie verzekeren;
- verdedigen van de doelstellingen van het programma.

Lokale rol:

- ontwikkelen en implementeren van gedelegeerde bevoegdheden, inclusief vergunningen;
- ontwikkelen van de lokale verordeningen en regulaties voor land- en watergebruik;
- organiseren forum voor deelname van de bevolking;
- aanmoedigen van educatie;
- ontwikkelen en implementeren van lokale land-, water- en waterverbruikplannen.

2. "Regional Seas" benadering van UNEP

Een ander initiatief dat startte midden de jaren zeventig is het Regional Seas Programme van UNEP (United Nations Environmental Programme). Dit leidde tot Conventies voor regionale zeeën en actieplannen met betrekking tot het beheer van de mariene omgeving. De UNEP Regional Seas Conventions werden ten minste in twaalf regio's geratificeerd, terwijl de benadering voor regionale zeeën ook ontwikkeld werd voor de Baltische Zee en andere regio's. Binnen het Regional Seas Programme heeft het besef dat vervuiliingsbronnen afkomstig van op land een belangrijk probleem voor de mariene omgeving vormen, geleid tot een focus op CZM-activiteiten.

Eén voorbeeld van een initiatief binnen het Regional Seas Programma is de *Barcelona Conventie* (1976). UNEP fungeert als secretariaat voor deze conventie. Het betreft een Conventie voor de "bescherming van de mariene omgeving in kustregio's van het mediterrane gebied"². De conventie heeft in

² Convention of the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean.

de eerste plaats betrekking op de maritieme wateren, maar de partijen die de conventie ondertekenen kunnen de toepassing ervan desgewenst uitbreiden naar hun kustregio's. In artikel 4 van de conventie zijn een aantal (zes) "algemene verplichtingen" opgenomen. Die hebben bijvoorbeeld betrekking op de implementatie van het Mediterranean Action Plan (MAP), op de promotie van GBKG in kustzones, op het gebruik van "best beschikbare technologie", enzovoort.

Enkele andere artikels die hier het vermelden waard zijn:

- artikel 12 heeft betrekking op monitoring van vervuiling. Monitoring van andere indicatoren is hier niet voorzien.
- artikel 13 bevordert wetenschappelijke en technologische samenwerking.
- artikel 15 pakt informatie van en participatie door betrokkenen aan, waarbij onder andere de nadruk wordt gelegd op participatie bij besluitvorming.

In het kader van de Barcelona Conventie werd een actieprogramma (Mediterranean Action Plan = MAP, 1977) en een prioriteitenprogramma (Priority Action Programma = PAP, 1978) voor de mediterrane regio opgesteld. Hiervoor wordt samengewerkt met een groot aantal organisaties binnen de UN (o.a. UNEP, FAO, UNESCO, WHO, WTO) en talrijke andere internationale organisaties.

De belangrijkste activiteit binnen het PAP is de Integrated Coastal and Marine Area Management Plan (ICAM), waarbinnen een methodologische benadering voor GBKG werd uitgewerkt, en waarbinnen verschillende plannen, projecten en studies opgezet werden. Een geïntegreerde, interdisciplinaire en multidisciplinaire benadering staat hierbij centraal.

Hierbij wordt in werkgroepen gewerkt rond thema's zoals huisvesting, watergebruik, bodembescherming, toerisme, aquacultuur, herbruikbare energiebronnen en milieueffectrapportering.

Naar het voorbeeld van PAP werd een ICAM opgestart voor West-Afrika, verder werden ook initiatieven gelanceerd in de Comoren en Mozambique, en worden nieuwe projecten gepland in de Seychellen, Madagascar, Gambia, Togo en Guinea.

Binnen het MAP (Mediterranean Action Plan) werden nog specifieke programma's uitgewerkt. Onder andere het MED POL programma dat activiteiten met betrekking tot controle van mariene vervuiling regelt. Verder ook een nieuw protocol met betrekking tot speciale beschermingsgebieden en biologische diversiteit (juni 1995) en het CAMP (=MAP Coastal Areas Management Programme) die de samenwerking tussen MAP, nationale en lokale overheden en instituten wil bevorderen. Sinds 1989 werden reeds dertien CAMP-projecten opgestart (waarvan vijf beëindigd).

3. Agenda 21: Kustzonebeheer als middel voor duurzaam beheer

Kustzones worden naar voren gebracht in hoofdstuk 17 (Oceanen) van Agenda 21³ uit de Rio Conferentie van 1992 (United Nations Conference on Environment and Development) die werd ondertekend door 178 regeringen. Programmagebied (a) met betrekking op geïntegreerd beheer en duurzame ontwikkeling van kustzones, met inbegrip van exclusief economische zones, heeft als doelstelling dat *“de kuststaten zich verbinden tot geïntegreerd beheer en duurzame ontwikkeling van kustgebieden en de mariene omgeving onder hun bevoegdheid”*.

Om dit te bereiken dienen de lidstaten onder andere:

- te zorgen voor een samenhangend beleids- en besluitvormingsproces, waarbij alle betrokken sectoren aan de kust benaderd worden, om onderlinge afstemming en evenwichtig gebruik van de gebieden in kwestie te bevorderen;
- bestaande en toekomstige vormen van gebruik van kustgebieden en de wisselwerkingen daartussen in kaart te brengen;
- zich te concentreren op duidelijk omliggende kwesties inzake kustbeheer;
- preventief te werk te gaan en de voorzorgsbenadering te hanteren bij het organiseren en implementeren van projecten, met inbegrip van het voorafgaand evalueren en stelselmatig observeren van de gevolgen van grote projecten;
- de ontwikkeling en toepassing te bevorderen van werkwijzen als nationale rekeningen met betrekking tot hulpbronnen en milieu, waarin veranderingen in waarde tot uitdrukking komen die het gevolg zijn van het gebruik van kust- en zeegebieden, met inbegrip van verontreiniging, mariene erosie, verlies van hulpbronnen en habitatvernietiging;
- voorzover mogelijk, betrokken individuen, groepen en organisaties toegang te verlenen tot relevante informatie, alsmede gelegenheid te bieden tot overleg en deelname aan plan- en besluitvorming op de daarvoor in aanmerking komende niveaus.

(United Nations 1992).

Verder stelt de UN ook specifieke activiteiten (beheersactiviteiten, gegevens en informatie, internationale en regionale samenwerking en coördinatie,) en middelen ter implementatie van geïntegreerd beheer van kustgebieden (financiering, wetenschappelijke en technische middelen, vorming, vergroting van capaciteit) voor.

³ Agenda 21 is het actieprogramma voor de 21ste eeuw dat in juni 1992 werd aangenomen door de VN-conferentie over milieu en ontwikkeling (Rio Conferentie, juni 1992). Het document telt 40 hoofdstukken met beleidsmaatregelen op sociaal, economisch en ecologisch vlak.

3. De Europese context

Anno 1999 leeft een derde van de Europese populatie in de kustzone. Zo'n 85% van deze kust staat onder hoge of matige druk van verschillende impacts. De belangrijkste problemen zijn vernietiging van habitats, slechte waterkwaliteit, kusterosie, uitputting van hulpbronnen en gebrek aan geïntegreerd beheer van de kustzones. In heel Europa komt men tot de vaststelling dat GBKG nog in de kinderschoenen staat en dat sectorale benaderingen domineren.

De Europese Unie gaat begin jaren negentig bijzondere aandacht besteden aan geïntegreerd beheer van kustgebieden. Vertrekkend van het principe van duurzame ontwikkeling heeft de Raad van de Europese Unie op 6 mei 1994 de resolutie 94/C 135/02 betreffende een communautaire strategie voor geïntegreerd beheer van de kustzone aangenomen, die de lidstaten verzoekt om hun inspanningen te intensiveren, opdat de bescherming van de kustzone in de gehele Europese Gemeenschap kan worden opgevoerd.

Ook de lidstaten vertonen interesse voor een geïntegreerde benadering en velen verkennen de mogelijkheden. In de Europese kustzones lopen talrijke regionale of lokale projecten, al dan niet met andere Europese partners, die verband houden met goed beheer van kustzones. Vele van deze projecten vallen binnen een Europees onderzoeksprogramma (LIFE, TERRA, PHARE). In 1996 startte de Europese Commissie haar Demonstratie Programma Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden. Het betrof een samenwerking tussen de Directoraten-Generaal van Milieu, Visserij, Regionaal beleid en de Directoraten-Generaal verantwoordelijk voor onderzoek en informatie en de European Environmental Agency.

Als verantwoording voor het demonstratieprogramma benadrukt de Europese Unie dat ze bekommerd is om de kustzones omdat:

- de problemen een Europese dimensie hebben, en niet door de individuele lidstaten opgelost kunnen worden;
- het beleid en de acties van de Europese Unie de ontwikkeling van de kustzones beïnvloeden (transport, visserij, omgeving, landbouw, energie en industrieel beleid);
- er is behoefte aan uitwisseling van kennis en ervaring naar gebieden waar duurzaam beheer van kustzones nog niet succesvol toegepast wordt.

In het demonstratieprogramma is gekeken naar de vele onderling samenhangende biologische, fysieke en menselijke problemen waarmee de kustgebieden tegenwoordig geconfronteerd worden. Hun oorzaak kan herleid worden tot fundamentele problemen in verband met een gebrek aan kennis, ongeschikte en ongecoördineerde wetgeving, onvoldoende

participatiemogelijkheden voor de belanghebbenden en te weinig coördinatie tussen de betrokken bestuursinstanties.

De resultaten van dit programma leverden het basismateriaal voor het uitstippelen van een *Europese strategie voor GBKG*.

Op 27 september 2000 heeft de Europese Commissie een Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement inzake een strategie voor Europa voor geïntegreerd beheer van kustgebieden goedgekeurd (COM (2000) 547). Met de strategie wordt getracht een gezamenlijke aanpak van planning en beheer van het kustgebied te bevorderen, waarbij bestuur door partnerschap met het maatschappelijk middenveld als filosofie wordt gehanteerd. In de strategie staat de rol van de Europese Unie gedefinieerd als leiderschap en sturing voor het ondersteunen van de implementatie van ICZM door de lidstaten, op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Tevens benadrukt de strategie de noodzaak van blijvende samenwerking tussen de diensten van de Commissie.

Waar mogelijk bouwt de strategie verder op bestaande instrumenten en programma's, waarvan sommige niet exclusief zijn voor kustzones. De strategie wordt nu reeds toegepast door de Commissie. De programma's worden aangevuld met bepaalde nieuwe activiteiten, met name voor de ontwikkeling van optimale praktijk en de verspreiding van informatie.

Een van de elementen van de strategie is een Voorstel voor een aanbeveling van het Europees parlement en de Raad betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa (COM(2000)545, 08.09.2000). Met deze aanbeveling wenst de Commissie GBKG ook op andere administratieve niveaus te stimuleren. In de aanbeveling wordt enerzijds aangegeven dat de lidstaten een nationale inventaris dienen uit te voeren om te analyseren welke partijen, wetten en instellingen de planning en het beheer van het kustgebied beïnvloeden. Op basis van deze inventaris dienen de lidstaten vervolgens een nationale strategie te ontwikkelen voor de uitvoering van de beginselen van GBKG. In de aanbeveling wordt aangegeven welke elementen de nationale strategie minimum moet bevatten (zie bijlage).

Het overleg binnen de Europese Unie omtrent de aanbeveling wordt eind 2000 en begin 2001 gevoerd met de verschillende betrokken Directoren-Generaal. Indien alles vlot verloopt kan een goedkeuring door de Raad en het Parlement midden 2001 verwacht worden.

De nood aan actie in kustgebieden werd ook in beschouwing genomen in het Europese milieubeleid, het regionale beleid en het visserijbeleid:

- het vijfde communautaire programma met betrekking op omgevingsthema's en duurzame ontwikkeling voorziet een initiatief als antwoord op de vraag naar een algemene communautaire strategie voor geïntegreerd beheer van kustgebieden;

- de Europese aspecten van regionale planning, in het bijzonder de Commissie Communicatie “Europa 2000+”⁴ en de voorbereiding van een Europese “Spatial Planning Perspective” bevestigen de nood om bijzondere aandacht te schenken aan de kwetsbaarheid van kustzones;
- de recente veranderingen in de visserijsector benadrukken de nood aan een strategische visie voor de toekomst van kustzones;

Ook de EUCC (European Union for Coastal Conservation) verrichtte het laatste decennium heel wat werk rond de bescherming van kustgebieden. In 1993 lanceerde de EUCC het idee om een Europese gedragscode voor Kustzones (European Code of Conduct for Coastal Zones) op te stellen. Dit idee werd officieel aanvaard door de Europese ministers van Leefmilieu in oktober 1995, als onderdeel van de PEBLDS (= Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy). Deze Strategie is onderdeel van de Europese implementatie van de Conventie op Biologische Diversiteit, overeengekomen op de United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) op de Wereldtop in Rio, 1992. Hiermee wil de EUCC duidelijke en realistische richtlijnen aanbieden voor het dagelijkse management van de kustzones. Het is niet enkel gericht op openbare besturen, maar evengoed op andere kustgebruikers, bijvoorbeeld voor commerciële initiatieven. Met de Code wil men een poging doen om de principes van duurzame ontwikkeling in de praktijk om te zetten binnen alle sectoren, waarbij volledig erkend wordt dat socio-economische ontwikkeling in deze regio's zal blijven doorgaan. De code werd officieel aanvaard door de Raad (Council) van Europese ministers in april 1999 (www.coastalguide.org/code/).

Voorstel van EUCC van stappen die moeten ondernomen worden bij het ontwikkelen van Integrated Management Plans. Al deze stappen moeten gebeuren in overleg en samenwerking met regeringen, lokale besturen, sectorale planners, NGOs en anderen (World Bank 1993)

Stappen:

- voorbereiding van gedetailleerde en relevante basisinformatie over de fysische omgeving, kustprocessen en ecosystemen, culturele elementen en het afbakenen van de geografische reikwijdte van het plan;
- opzetten van een mechanisme om publieke participatie in het proces te verzekeren;
- vastleggen van de rol van het management in het verleden en in de toekomst in de vormgeving van het kustlandschap, en analyseren van de haalbaarheid en wenselijkheid voor nieuwe ontwikkelingen;
- beschrijven van bestaand management en wettelijke structuren en voorstellen van het nodige institutionele, legale en administratieve kader voor een geïntegreerd management;

⁴ Commissie Communicatie COM/94/354. “Europe 2000+. Cooperation for European Spatial Planning”. ISBN 92-826-9100-4.

- uitvoeren van een audit van goede en slechte elementen binnen de natuurlijke/menselijke matrix en identificeren van prioriteiten;
- duidelijk schetsen van doelstellingen en prioriteiten voor planning en management, alsook voor sectorale activiteiten;
- uitzetten van initiële plannen en voorgestelde projecten, inclusief controlemechanismen en economische incentives om duurzaam gebruik van rijkdommen te promoten;
- milieueffectrapporten (MER) en strategische MERs (SMER) voor voorgestelde plannen en projecten;
- verzamelen van opmerkingen/aanbevelingen van het publiek, gebaseerd op informatie die vrij ter beschikking werd gesteld
- revisie van voorstellen
- implementatie van het plan
- monitoring en evaluatie van de resultaten
- inbouwen van mechanismen voor reactie op noodsituaties die zich kunnen voordoen tijdens de verschillende fasen;
- herzien en indien nodig aanpassen van de plannen op basis van de verkregen resultaten, of op basis van nieuwe uitgangssituaties.

Ook voor Europa kan dus geconcludeerd worden dat er reeds enkele jaren goede intenties zijn en veel interesse voor beheer van kustzones, maar resultaten in de praktijk en een bruikbaar Europees kader zijn er nog niet. De vaststelling dat steeds meer mensen migreren van het binnenland naar de kustzones zal slechts leiden tot een grotere druk op de kustzone. Om de impact in banen te leiden is een goed managementplan absoluut noodzakelijk.

4. Vergelijking GBKG in België met andere Europese landen

In het demonstratieprogramma van de Europese Commissie werden 6 thematische studies uitgevoerd:

1. Wetgeving en regulerende instrumenten;
2. Participatie;
3. Technologie;
4. Sectorale en territoriale samenwerking;
5. Rol van het beleid van de Europese Unie;
6. Informatie.

35 demonstratieprojecten in 13 Europese landen werden doorgelicht:

Meer uitgebreide informatie over het demonstratieprogramma van de Europese Commissie kan gevonden worden in volgende documenten:

- 1) Lessons from the European Commission's demonstration programme on integrated coastal zone management (ICZM). DG Environment, Nuclear

Safety and Civil Protection, Fisheries, Regional Policies and Cohesion, 1999.

- 2) Towards a European Integrated Coastal Zone Management (ICZM) Strategy. General Principles and Policy Options. DG Environment, Nuclear Safety and Civil Protection, Fisheries, Regional Policies and Cohesion, 1999.

of op de website: <http://europa.eu.int/comm/dg11/iczm/home.htm>.

Als bijlage aan deel I wordt een samenvatting toegevoegd van alle punten (issues) die in het demonstratieprogramma aan bod kwamen. De situatie in België in 2000 wordt telkens vergeleken met de conclusies uit het demonstratieprogramma.

5. De Belgische context

Wat betreft de stand van zaken van geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) in België zijn de voornaamste conclusies:

- Er is *geen formele verankering* voor het geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) als totaal proces (planning voor alle sectoren, informatie verzameling, uitwerken beleidsopties, management, implementatie en monitoring etc.). Kustzonebeheer wordt projectmatig behandeld. Na afloop van de projecten is dikwijls geen mogelijkheid voorzien om de initiatieven voort te zetten, of om de voorgestelde acties te implementeren.
- GBKG wordt niet aangeduid als de verantwoordelijkheid van één administratie. Alle beleid wordt *sectoraal* uitgetekend en er is *onvoldoende coördinatie* tussen beleidsniveaus en administraties.
- De *bevoegdheden* in België zijn *versnipperd*, zowel tussen sectoren als tussen bevoegdheidsniveaus. (Een overzicht van de bevoegdheden in de Belgische kustzone wordt gegeven in het rapport "Juridische inventarisatie van de kustzone in België" (Cliquet A., Vercruyse J. en Maes F., januari 2000) dat opgesteld werd in het kader van het TERRA-project).

Om GBKG vlot te doen verlopen is een nauwe samenwerking en overleg noodzakelijk. Een formele samenwerkingsovereenkomst tussen verschillende niveaus (federaal, vlaams, provinciaal, gemeentelijk) is er niet.

Ook tussen de sectoren is de samenwerking niet optimaal. Verschillende sectoren werken momenteel constructief samen, maar tussen bepaalde andere bestaat helemaal geen overleg.

- Zeker niet alle *sectoren* hebben een duidelijk neergeschreven *toekomstvisie*. Sommige sectoren aan de kust hebben -al dan niet in de vorm van een rapport- wel een duidelijke kijk op sectorale doelstellingen en belemmeringen voor toekomstige ontwikkelingen.
- Organisatie van *overleg* en *betrokkenheid* is nog geen spontane reactie binnen de besturen en sectoren.

Bepaalde sectoren overleggen (dikwijls uit noodzaak) automatisch met andere, maar er wordt vastgesteld dat bij specifieke sectoren weinig bereidheid is tot overleg en samenwerking.

- Voor de meeste sectoren zijn (sectorale) *basisgegevens* aanwezig, weliswaar niet voor alle even gedetailleerd en slechts zelden gebiedsdekkend voor de kust. Een meta-database met als thema “kust”, of een informatiecentrum (observatorium) dat alle gegevens met betrekking tot de kust verzamelt, is er op heden niet.
- Veel van de informatie wordt slecht projectmatig verworven en niet regelmatig opgevolgd. Er is bijgevolg gebrek aan *monitoring*. Met monitoring wordt bedoeld dat een set basisgegevens continu opgevolgd worden in de tijd. Dit zou moeten gebeuren voor alle sectoren en gebiedsdekkend voor de kust.
- De sectoren en besturen zijn voldoende *geïnformatiseerd* om toegang te hebben tot informatie (Geografisch Informatie Systeem, internet etc.).
- GBKG steunt op ad-hocinitiatieven. De *continuïteit* van GBKG is niet verzekerd. Er is geen permanente financiële ondersteuning of financiële stimulans voorzien voor GBKG.
- Een georganiseerde structuur voor permanent *overleg* over GBKG bestaat niet. In 1994 werd een interkabinettenstuurgroep opgericht, maar deze stuurgroep komt op onvoldoende regelmatige basis samen.
- Internationale en Europese *samenwerking* is er in het kader van verschillende projecten (LIFE, TERRA, Interreg).
- Brede *communicatie* over het concept GBKG gebeurt op heden niet. Tot nu toe werden enkel federale, Vlaamse en provinciale administraties betrokken bij het uittekenen van GBKG-strategie. Om een draagvlak te creëren is het van groot belang dat ook de lokale besturen, bewoners, het maatschappelijk middenveld en andere belanghebbenden betrokken worden. Aan projectgerichte communicatie rond concrete kustgebonden geïntegreerde projecten wordt recent aandacht besteed.
- Ook de privé-sector wordt nog niet actief betrokken bij GBKG, hoewel hier heel wat kansen openliggen (toerisme en recreatie, havens, HORECA etc.)
- Er is geen wettelijk kader voor GBKG. Er is bijgevolg geen wettelijke mogelijkheid voor implementatie van GBKG, alsook geen intentie om de huidige sectorale wetgeving te coördineren.
- Er zijn geen economische instrumenten beschikbaar die geïntegreerd werken kunnen stimuleren.
- Er bestaat geen opleiding “geïntegreerd beheer van kustgebieden”. Wel wordt op universiteiten in de hogere jaren een multidisciplinaire aanpak gestimuleerd. Ook in het aanvragen van onderzoeksprojecten wordt een multidisciplinaire aanpak sterk gestimuleerd. Toch wordt momenteel meestal gewerkt met een team van experts, met elk hun specialiteit in een specifieke discipline.

Er is *geen planning op zee*. Dit zal in de toekomst echter zeer belangrijk worden: bijvoorbeeld voor de locatiekeuze van windmolenparken, voor het aanduiden van prioritaire visserijgebieden, voor het aanduiden van natuurreservaten op zee etc.

Het institutionele landschap in België

België is een federale staat. Het grondgebied en de bevolking werden ingedeeld in gebieden (gewesten) en bevolkingsgroepen (gemeenschappen).

België is één land (= federale staat) dat bestaat uit drie grote delen: Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Vroeger was het een eenheidsstaat. Dit wil zeggen dat er slechts één regering en één parlement was. Die beslisten over alles wat er in ons land gebeurde, zowel in Vlaanderen als in Wallonië of Brussel.

Sinds de staatshervorming bestaat België uit drie gewesten: het Vlaamse, het Waalse en het Brusselse gewest. Alles wat te maken heeft met het grondgebied en de economie wordt geregeld door de drie gewesten. Enkele voorbeelden zijn landbouw, vervoer, huisvesting, economie, openbare werken, leefmilieu.

Hoewel er 'slechts' drie talen worden gesproken, telt ons land vier taalgebieden.

Het Vlaamse gewest wordt Vlaanderen genoemd. De Vlamingen spreken Nederlands. Er wordt dan ook gesproken van het **Nederlandse taalgebied**.

In het Waalse gewest, of Wallonië, is de voertaal hoofdzakelijk Frans. Het gedeelte van Wallonië waar men Frans spreekt noemen we het **Franse taalgebied**.

In het zuiden van de provincie Luik spreekt men echter Duits. Dit gedeelte van ons land hoorde vroeger bij Duitsland. Dit deeltje van Wallonië, de Oostkantons, is het **Duitse taalgebied**.

Omdat Brussel de hoofdstad van ons land is, moet het neutraal blijven. Het behoort noch tot Vlaanderen, noch tot Wallonië. Brussel vormt dus een apart gewest én een apart taalgebied. In het Brusselse gewest spreken de mensen zowel Frans als Nederlands. Er wordt naar verwezen als het **tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad**.

Alles wat te maken heeft met cultuur, onderwijs en met 'personen' wordt geregeld door de drie gemeenschappen. Vlaanderen en het Nederlandstalig gedeelte van Brussel vormen samen de **Vlaamse gemeenschap**. Het Franstalig gedeelte van Brussel en van Wallonië, noemen we de **Franse gemeenschap**. De Duitstalige Oostkantons zijn de **Duitstalige gemeenschap**.

De grens tussen Vlaanderen en Wallonië is de **taalgrens**.

Toen België in 1830 onafhankelijk werd, waren er negen provincies. Ondertussen zijn dat er tien geworden: vijf voor Vlaanderen en vijf voor Wallonië. De Vlaamse provincies liggen ten noorden van de taalgrens, de Waalse ten zuiden ervan. Elke provincie heeft haar eigen provinciehoofdstad.

De Vlaamse provincies zijn Vlaams-Brabant (hoofdstad: Leuven), Limburg (hoofdstad: Hasselt), Antwerpen (hoofdstad: Antwerpen), Oost-Vlaanderen (hoofdstad: Gent) en West-Vlaanderen (hoofdstad: Brugge).

De Waalse provincies zijn Luxemburg (hoofdstad: Aarlen of Arlon), Namen (hoofdstad: Namen of Namur), Henegouwen (hoofdstad: Bergen of Mons), Luik (hoofdstad: Luik of Liège) en Waals-Brabant (hoofdstad: Waver of Wavre).

Voor een gedetailleerde beschrijving over de territoriale en materiële bevoegdheidsverdeling in de kustzone, een beschrijving van de bevoegde diensten en hun taken, alsook een schematisch overzicht van de bevoegde diensten per functie zie Cliquet et al. (Juridische inventarisatie van de kustzone in België, 2000).

Vergelijkende analyse GBKG in België en andere Europese Landen

1. Inleiding

In 1996 startte de Europese Commissie haar Demonstratie Programma Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden. De resultaten van dit programma moesten het basismateriaal aanleveren voor het uitstippelen van een *Europese strategie voor GBKG*.

In dit demonstratie programma werden zes thematische studies uitgevoerd. Volgende thema's kwamen aan bod:

1. Wetgeving en regulerende instrumenten;
2. Participatie;
3. Technologie;
4. Sectorale en territoriale samenwerking;
5. Rol van het beleid van de Europese Unie;
6. Informatie.

De informatie werd verzameld bij 35 demonstratieprojecten in 13 Europese landen. In onderstaande tekst wordt per thema ("ISSUE") de voornaamste conclusies van het demonstratieprogramma weergegeven en verwezen naar de specifieke situatie in Vlaanderen op de vooravond van de 21ste eeuw.

Raadpleeg volgende documenten voor meer uitgebreide informatie over het demonstratieprogramma:

- 1) Lessons from the European Commission's demonstration programme on integrated coastal zone management (ICZM). DG Environment, Nuclear Safety and Civil Protection, Fisheries, Regional Policies and Cohesion, 1999.
- 2) Towards a European Integrated Coastal Zone Management (ICZM) Strategy. General Principles and Policy Options. DG Environment, Nuclear Safety and Civil Protection, Fisheries, Regional Policies and Cohesion, 1999.

2. Vergelijking stand van zaken in Europa en België

2.1. Lanceren van het GBKG proces

Issue: Wie neemt GBKG op zich?

Conclusie van het demonstratieprogramma: GBKG omvat vele taken die uitgevoerd worden door verschillende autoriteiten!

Het is te vroeg om te kunnen concluderen op welk niveau effectief en efficiënt gewerkt kan worden. De enige algemene conclusie die nu getrokken kan worden is dat het niveau dat zich met GBKG bezig houdt, adequaat moet zijn om de schaal van voorkomende problemen aan te kunnen pakken. Ze moet ook over voldoende capaciteit en over de bevoegdheid beschikken om de taak te kunnen uitvoeren. Verschillende projecten hebben erop gewezen dat lokale GBKG-activiteiten niet effectief zijn als er een beleidsvacuüm is op hoger niveau.

Eigenlijk is het administratieve niveau waarop GBKG gebeurt niet belangrijk, maar wel de relatie tussen de verschillende beleidsniveaus is cruciaal.

Implementatie op lokaal niveau wordt niet wenselijk geacht, omdat lokale en politieke belangen meer kunnen spelen.

Voor het intermediaire niveau zou een belangrijke rol kunnen spelen bij het ontwikkelen van een coherente benadering voor GBKG. Het intermediaire niveau heeft voldoende zicht op lokale problemen, maar zal lokale belangen niet doen spelen.

Vele projecten vragen naar richtlijnen en strategische actie op nationaal niveau om lokale initiatieven te ondersteunen.

In de VS is de implementatie van de CZM Act de verantwoordelijkheid van de staten. Steun van de federale overheid kan verkregen worden, maar is afhankelijk van een evaluatie door de federale verantwoordelijke.

Situatie in België 2001: in België is GBKG als totaal proces (planning voor alle sectoren, informatieverzameling, uitwerken beleidsopties, management, implementatie en monitoring) niet de verantwoordelijkheid van één administratie. De beleidsopties worden sectoraal uitgewerkt, meestal op Vlaams niveau. De meeste bevoegdheden zijn Vlaams tot aan de laagwaterlijn. Beneden de laagwaterlijn start de federale bevoegdheid.

Een samenwerking tussen federaal, Vlaams en provinciaal niveau bestaat enkel in de vorm van een interkabinnetenstuurgroep en de stuurgroep TERRA-czm. Een formele samenwerkingsovereenkomst is er niet!

Een recente Europese studie gaf aan dat de gemeenten door de burger dikwijls als belangrijkste oorzaak worden gezien voor wat misgegaan is aan de kust. De gemeenten zouden in het verleden te veel verantwoordelijkheid gehad hebben en politieke belangen zouden te veel meegespeeld hebben.

Issue: De rol van de leidende instantie.

Conclusie van het demonstratieprogramma: GBKG wordt het best uitgevoerd door een neutrale (op alle vlakken) actor. Sommige Europese landen kiezen voor een universiteit of wetenschappelijke instelling om deze taak te vervullen. Om te verzekeren dat GBKG uiteindelijk geïntegreerd wordt in het formeel management systeem is het van groot belang dat er een link bestaat met het beleid. Ook de relatie tussen wetenschap en beleid wordt door de Europese Commissie sterk benadrukt.

Situatie in België 2001: zoals ook in het vorige punt naar voren gebracht werd, worden projecten en activiteiten behandeld vanuit een bepaalde sector. Dit is niet de optimale manier om te komen tot een geïntegreerde werkwijze. Op een debat rond geïntegreerd beheer van kustgebieden op 17 september 1999 werd geopperd dat, als de ambtenaren van de verschillende diensten overtuigd zijn dat geïntegreerd werken moet, een geïntegreerde benadering vanzelf tot stand zal komen. Toch geeft dit nog niet voldoende garanties voor een algemene coördinatie van deze geïntegreerde werkwijze.

Verschillende sectoren werken momenteel constructief samen, maar met bepaalde andere sectoren is geen overleg aanwezig.

Voor het wetenschappelijk en beleidsvoorbereidend onderzoek *sensu lato* in de mariene omgeving werd onlangs het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) opgericht. De nadruk voor de taken van het instituut ligt op wetenschappelijk aanspreekpunt, coördinatieplatform, interface beleid-onderzoek, datacentrum, internationale samenwerkingen. GBKG als dusdanig behoort niet tot het takenpakket.

Issue: Een expliciete omschrijving van opdracht en schaal.

Conclusie van het demonstratieprogramma: een GBKG-initiatief moet telkens de taak uitvoeren vanuit een visie. De taakomschrijving moet duidelijk de doelstellingen, motivatie en problemen weergeven.

Situatie in België 2001: sommige sectoren aan de kust hebben -al dan niet in de vorm van een rapport- een duidelijke kijk op sectorale doelstellingen en belemmeringen voor toekomstontwikkelingen. Voor de sector toerisme en recreatie en door de drie streekplatformen aan de kust werden SWOT-analyses (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) opgesteld. De vragen en problemen worden echter steeds sectoraal bekeken, meestal zonder rekening te houden met de andere sectoren. Een geïntegreerde visie is nog onbestaand.

Issue: Een "focus" om actie te stimuleren.

Conclusie van het demonstratieprogramma: in GBKG kunnen problemen en conflicten niet geïsoleerd bestudeerd worden. Een multi-sectorale en multi-doelstellingenaanpak is inherent aan GBKG. In vele landen wordt GBKG gelanceerd als reactie op veranderingen in de kustdynamiek en specifieke problemen die dit met zich meebrengt.

Situatie in België 2001: de term "geïntegreerd" duikt de laatste jaren meer op in toekomstvisies van verschillende sectoren. Toch is overleg en rekening houden met andere sectoren zeker geen routine en spontane reactie van de meeste sectoren. Overleg wordt dikwijls ook enkel in een latere fase gepland, zodat er geen betrokkenheid is van bij het begin.

Issue: Statutaire en niet-statutaire GBKG-initiatieven.

Conclusie van het demonstratieprogramma: bijna alle projecten zijn niet-statutaire, vrijwillige initiatieven. Het is echter dikwijls moeilijk om continuïteit te verzekeren, voornamelijk doordat de financiële bronnen opdrogen. Een statutaire basis kan gelegd worden door de regering, zoals dat in Frankrijk het geval was.

Situatie in België 2001: GBKG steunt op ad-hocinitiatieven. Een niet-sectorgebonden, overkoepelend GBKG proces bestaat niet in België.

2.2. Het proces van geïntegreerd beheer van kustgebieden

Issue: Begrip voor het belang van contextuele informatie.

Conclusie van het demonstratieprogramma: het is meer van belang dat informatie in zijn context gezien wordt en dat verbanden tussen veranderingen gelegd worden, dan dat de informatie tot in de kleinste details uitgeplozen wordt.

Situatie in België 2001: ontwikkelingen werden in het verleden steeds alleenstaand bestudeerd. Eén voorbeeld is de ontwikkeling van de haven van Zeebrugge. Er werd hierbij slechts in beperkte mate rekening gehouden met de impact op de inwoners van Zeebrugge, Heist en Blankenberge, of met de toeristische implicaties. Structuurplanning zou ervoor moeten zorgen dat nieuwe ontwikkelingen wel binnen een bredere context bestudeerd worden. Zo zouden alle activiteiten (bijvoorbeeld uitbouwen van een pretpark) en de daarmee gepaard gaande wijzigingen (bijvoorbeeld verkeerstromen, openbaar vervoer, visuele impact, geluidshinder) als een totaalconcept (=in zijn context) bekeken moeten worden.

"Alles hangt met alles samen": elke ingreep van welke aard dan ook, beïnvloedt andere delen van het kustecosysteem. Dit besef groeit geleidelijk aan. Het is echter moeilijk te evalueren of nieuwe ontwikkelingen er echter ook rekening mee houden.

Een voorbeeld van een project is de studie “Inpasbaarheid van de haven van Zeebrugge” die uitgevoerd wordt in opdracht van de provincie West-Vlaanderen. Hierbij wordt gekeken hoe bij toekomstige ontwikkeling van de haven van Zeebrugge rekening kan gehouden worden met de omgeving en hoe mogelijke effecten kunnen aangepakt worden. Deze studie wordt begeleid door een stuurgroep waarin alle belanghebbenden, dus ook het havenbestuur, vertegenwoordigd zijn.

Issue: Opsporen en toegang krijgen tot beschikbare data.

Conclusie van het demonstratieprogramma: GBKG-initiatieven moeten geleid worden door de thema's (issue-led), niet door de data (data-led). Voor elk thema moeten IDO's (Indicatoren voor Duurzame Ontwikkeling) ontworpen worden, die toelaten de evoluties in de thema's op te volgen in de tijd. De kosten van dataverzameling kunnen hoog oplopen. Het is daarom aan te raden gericht naar informatie op zoek te gaan, en bij het opstarten van GBKG niet “alle beschikbare data over de kust” te gaan zoeken. Problemen die opduiken bij dataverzameling zijn: onvolledige gegevens door gebrek aan kennis van bestaande gegevens, teveel aan gegevens leidt tot onoverzichtelijke en niet steeds betrouwbare gegevens, beperkingen in toegankelijkheid door licenties, vertrouwelijkheid en legale beperkingen, technologische beperkingen (bv. niet-compatibele databases).

Situatie in België 2001: er is zeer veel informatie beschikbaar over de Belgische kust: ontwikkelingen in de havens, evolutie van strand en duin, werkloosheid aan de kust, fauna en flora inventarisaties in kleine waardevolle gebieden, aandachtsbuurten voor kansarmen, besommingen in de visserij, toeristische gegevens, een verkeersleefbaarheidsrapport, drinkwaterwinning in de duinen, de functie van de Koninklijke Baan, strandvisserij etc. Voor de meeste sectoren zijn gegevens aanwezig, weliswaar niet voor allemaal even gedetailleerd en slechts zelden gebiedsdekkend voor de kust. De gegevens zijn meestal beschikbaar bij de sectoren. Het verzamelen ervan is zeer arbeidsintensief werk, en het is niet eenvoudig een zicht te krijgen op wat allemaal beschikbaar is. Een meta-database met als thema “kust” of een informatiecentrum (observatorium) voor de kust is er niet.

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ vzw) omvat ook het Vlaams marien datacentrum (VMDC), dat in 2000 erkend werd als Nationaal Oceanografisch Data Center door de Intergovernmental Oceanographic Commission van UNESCO. Deze databank wil alle beschikbare mariene gegevens verzamelen en ter beschikking stellen van geïnteresseerden en leden.

De “kustzone” omvat echter meer dan het mariene milieu. Een databank voor alle gegevens van het landgedeelte van de kust bestaat niet.

Issue: Tot stand komen van bruikbare data.

Conclusie van het demonstratieprogramma: hoewel dagelijks massa's informatie wordt geproduceerd, vinden GBKG initiatieven niet steeds de informatie die zij nodig hebben. Oorzaken zijn ongewenste schaal, onvoldoende

detaillering, ongeschikt formaat, de thematische inhoud en onverenigbare tijdsschaal. Het is meestal zeer moeilijk om geïntegreerde informatie te creëren. Meestal wordt informatie gegenereerd ten dienste van beperkte, projectmatige doeleinden, zonder na te gaan of ze later nog bruikbaar en vergelijkbaar zal zijn. Zij die in data voorzien, moeten meer aandacht besteden aan het gewenste eindgebruik.

Het Europese niveau moet de informatiebehoeften identificeren en standaarden introduceren om individuele informatie meer toegankelijk te maken. De bruikbaarheid van bestaande informatie kan geoptimaliseerd worden door het definiëren van kernvariabelen voor de kustzone, standaarddatasystemen en richtlijnen voor een Europees netwerk.

Situatie in België 2001: veel van de informatie wordt projectmatig verworven (bijvoorbeeld bij het opstellen van een beheersplan voor een duingebied wordt een inventarisatie uitgevoerd, bij de aanleg van een pijpleiding wordt de ondergrond bestudeerd). Verschillende gegevens worden wel routinematig verzameld: kusterosie en kustaanwas, het meetnet van de VMM, bevolkingsgegevens etc. Bovenstaand voorstel voor een observatorium zou er ook kunnen over waken dat er een geüniformiseerd systeem komt voor informatieverzameling (qua schaal, eenheid, methodologie, formaat etc.).

Issue: Data omzetten in informatie.

Conclusie van het demonstratieprogramma: bruikbare informatie is afhankelijk van betrouwbare ruwe data en de correcte analyse en transformatie. De informatie moet rechtstreeks verstaanbaar en bruikbaar zijn voor planners en beleidsmensen. Hierbij moeten de leveranciers van data helpen. Dit gebeurt niet altijd, soms omdat beiden niet dezelfde “taal” spreken.

Situatie in België 2001: (niets bijzonders toe te voegen)

Issue: uitvoeren van “assessments” en interpretatie van gegevens (verzamelen van ruwe data en omzetten in bruikbare informatie).

Conclusie van het demonstratieprogramma: één voorbeeld van een assessment is de MER. Het gebruik van milieueffectrapportage (MER) is in vele landen een belangrijke drijfkracht geweest om duurzame ontwikkeling in de kustzone te promoten. Strategische MER's situeren zich op het hogere niveau van strategische plannen en programma's. Er is een sterke synergie tussen de Strategische MER's en de principes van GBKG.

Een assessment is een oefening om toekomstige ontwikkelingen te voorspellen, uitgaande van het standpunt dat de toekomst voorspelbaar is. Dit is echter niet steeds mogelijk. De toekomst is inherent onvoorspelbaar en onzeker. De output van een assessment kan wel een indicatie geven over mogelijke trends. Bij het gebruik ervan moeten de limieten van voorspellingen en de onzekerheid van de toekomst voor ogen gehouden worden.

De voornaamste doelstelling van een assessment is het informeren van het politieke debat.

Situatie in België 2001: MER's moeten opgesteld worden voor bepaalde projecten. Het gebruik van strategische MER's staat in de kinderschoenen (op heden is er nog geen verplichting voor strategische MER's in België). De wet op het mariene milieu¹ voorziet nu ook het uitvoeren van MER's voor specifieke projecten op zee. De resultaten van een MER moeten de keuze voor het al dan niet verlenen van een vergunning ondersteunen en verzachtende maatregelen voorstellen.

In de kustzone is een MER voor projecten op land vereist voor toeristische projecten indien het project:

- ofwel een verkeersaantrekkende werking van gemiddeld 1000 voertuigen of meer per dag van openstelling kan meebrengen;
- ofwel betrekking heeft op een oppervlakte van 50 ha of meer;
- ofwel een volledig golfterrein kan omvatten.

Volgens de wet op het mariene milieu¹ zijn in de zeegebieden de hiernavermelde activiteiten onderworpen aan een voorafgaande vergunning of machtiging door de minister:

- de burgerlijke bouwkunde;
- het graven van sleuven en het ophogen van de zeebodem;
- het gebruik van explosieven en akoestische toestellen met een groot vermogen;
- het achterlaten en het vernietigen van wrakken en gezonken scheepsladingen;
- industriële activiteiten;
- de activiteiten van publicitaire en commerciële ondernemingen.

De aanvraag van een vergunning of machtiging moet voorzien zijn van een milieu-effectenrapport (zie KB van 20 december 2000 houdende de procedure tot vergunning en machtiging van bepaalde activiteiten in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België. BS 25 januari 2001).

Issue: verspreiden van informatie en kennis.

Conclusie van het demonstratieprogramma: informatie en kennis zijn enkel nuttig als ze geleverd worden waar ze nodig zijn. Vele projecten signaleren dat een gebrek aan kennisverspreiding een van de hoofdredenen is voor de voortgezette vernietiging van landschappen en rijkdommen. Er is een onvoldoende gecoördineerde en pro-actieve benadering voor de verspreiding van bestaande informatie in Europa. Het opstarten van een Europese "observatory" wordt voorgesteld voor de verspreiding van "good practice" en algemene kennis over kustzones. Voor plaatsgebonden informatie is een meer lokale aanpak aangewezen.

Verschillende lidstaten beschikken over een "observatory" (=informatiecentrum) voor de kust.

¹ Wet ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België. 20 januari 1999 (B.S. 12 maart 1999)

Situatie in België 2001: de informatie over de kust is zeer verspreid aanwezig. Een observatorium voor de kust, waar men zowel beroepshalve of als particulier informatie over de kust kan opvragen, bestaat niet. Het VLIZ zou hier aan tegemoet moeten komen voor gegevens m.b.t. het mariene milieu. Dit is echter nog niet voldoende om alle informatie voor "de kust" als geheel (zowel de land- als de zeecomponent) samen te brengen.

Issue: Geschikte informatie management technologie.

Conclusie van het demonstratieprogramma: de moderne informatietechnologie laat heel veel toe: ontwikkelen van GIS, computermodellen, kleurrijke kaarten en presentaties etc. De huidige informatiebeheersystemen zijn echter dikwijls zeer technisch en complex, waardoor ze niet steeds toegankelijk zijn voor de eindgebruikers.

De kustzonebeheerder wil zelf ook dikwijls de nieuwste technologische oplossingen voor het verzamelen, de opslag, de analyse en verspreiden van data, zonder echt rekening te houden met de eindgebruiker.

Een belangrijke boodschap is dat er een goede communicatie moet bestaan tussen de kustzonebeheerders en de ontwikkelaars van informatiesystemen.

Situatie in België 2001: alle bestuurlijke niveaus zijn geïnformatiseerd en hebben toegang tot GIS, internet etc. De kustgemeenten kunnen zich aansluiten op de provinciale milieudatabank en kunnen rekenen op technische ondersteuning van de Provincie West-Vlaanderen.

Issue: Samenwerking.

Conclusie van het demonstratieprogramma: de graad en het type van betrokkenheid bij de bestaande GBKG-initiatieven in Europa is nogal verschillend bij de diverse projecten. Dit is grotendeels afhankelijk van de cultuur en de traditie, en het stadium waarin het GBKG-initiatief zich bevindt.

Betrokkenheid en participatie mogen niet aan het toeval overgelaten worden, en zijn dikwijls de duurste en meest tijdsrovende elementen van een GBKG-initiatief. Er is behoefte aan een expliciete strategie van dit aspect in GBKG.

Situatie in Vlaanderen 2001: een georganiseerde structuur voor permanent overleg over GBKG bestaat in de vorm van een interkabinettenstuurgroep en de stuurgroep voor TERRA-CZM. Communicatie over het concept GBKG of over concrete kustgebonden geïntegreerde projecten gebeurt op heden niet of nauwelijks. In het kader van het TERRA-project werd een communicatiestrategie voor GBKG uitgewerkt, die een basis moet vormen voor adequate inspraak, communicatie en participatie in de toekomst. Aan de voorgestelde communicatiestrategie moet echter ook uitvoering gegeven worden. Wie deze taak opneemt en hoe de financiële verdeling zal gebeuren moet nog uitgemaakt worden. Voor het demonstratieproject binnen TERRA-czm, namelijk de herinrichting van het duingebied De Fonteintjes, wordt bijzondere aandacht besteed aan de communicatie van de doelstellingen van dit geïntegreerde project.

Issue: Identificeren en verzekeren van de betrokkenheid van alle relevante belanghebbenden.

Conclusie van het demonstratieprogramma: bij het identificeren van alle relevante belanghebbenden kunnen verschillende problemen opduiken. Indien één of meerdere belanghebbenden vergeten worden, kan dit het GBKG proces taxeren. Volledigheid nastreven is dus de boodschap. Verschillende projecten maken gebruik van een stuurgroep met een vertegenwoordiger uit elke sector of betrokken groep, omdat brede consultatie en netwerking zeer arbeidsintensief is. Werken met zeer grote groepen is niet efficiënt gebleken.

Dikwijls wordt vastgesteld dat belanghebbenden weigerachtig staan tegenover participatie in GBKG, omdat ze niet achter het proces staan en omdat ze niet zien wat het nut ervan is of wat hun bijdrage kan zijn. Bovendien geloven ze niet dat hun bijdrage in rekening gebracht zal worden en dat ze een impact op het proces kunnen hebben.

Het is belangrijk gebleken een open dialoog te voeren en aan te tonen dat rekening gehouden wordt met de bezorgdheid van de betrokkenen. Dit is de taak van de GBKG-coördinator.

Een volledige identificatie van alle belanghebbenden moet voortvloeien uit de definitie van de doelstellingen en het bereik van het GBKG-initiatief.

Situatie in België 2001: tot nu toe werden enkel administraties betrokken bij het GBKG-initiatief. In een later stadium zullen de lokale besturen, de bewoners, het maatschappelijk middenveld en andere belanghebbenden betrokken moeten worden. De manier waarop dit kan gebeuren wordt aangegeven in de communicatiestudie.

Issue: Ontwikkelen van goede communicatie.

Conclusie van het demonstratieprogramma: het opzetten van goede communicatie is noodzakelijk om vertrouwen en begrip op te bouwen. Fouten in een vroeg stadium van de communicatie zullen zeer moeilijk te remediëren zijn. Communicatie komt van twee kanten, hiervoor is transparantie nodig en moet een taal gesproken worden die door alle deelnemers begrepen kan worden.

Situatie in België 2001: een communicatiestrategie voor GBKG werd uitgewerkt in het kader van TERRA-CZM. Er werd eveneens een logo voorgesteld om te communiceren over geïntegreerd beheer van kustgebieden.

In België zijn de overheden nog weinig vertrouwd met communiceren naar verschillende doelgroepen. In globa moeten twee soorten communicatie onderscheiden worden: de algemene brede informatiecampagne (bijvoorbeeld over “geïntegreerd beheer van kustgebieden” als begrip) en de projectgerichte communicatiecampagnes. Beide zijn van even groot belang.

Issue: Samenwerking en coördinatie tussen verschillende administratieve niveaus.

Conclusie van het demonstratieprogramma: in veel lidstaten zijn de bevoegdheden verspreid over verschillende bestuurlijke niveaus, en de meeste sectorale belangen worden vertegenwoordigd door één of meer diensten van de regering. Verticale coördinatie (i.e. tussen beleidsniveaus) van sectorale activiteiten is een voorwaarde voor een geslaagd GBKG-proces. Veel projecten vermelden het gebrek aan samenhang in acties en planning tussen de sectoren en tussen de verschillende niveaus.

Er wordt verwezen naar gevallen waar beslissingen genomen worden of ontwikkelingen bepaald worden zonder betrokkenheid van lokale overheden. Dit zal de motivatie om geïntegreerd te werken negatief beïnvloeden.

Het overgrote deel van de projecten heeft mechanismen voor verticale integratie ontwikkeld. Er wordt wel gewezen op het gevaar voor vergadermoeheid. In geen enkel van de demonstratieprojecten werd echter een code voor goede praktijk of formele mechanismen voor verticale integratie voorgesteld.

Sommige projecten hebben van de hogere overheid een formele toezegging verkregen voor samenwerking.

Situatie in België 2001: Ook in België zijn de bevoegdheden versnipperd, tussen de sectoren enerzijds en tussen beleidsniveaus anderzijds. Verticale integratie (= tussen verschillende beleidsniveaus) bestaat in de vorm van een interkabinettenstuurgroep. In de stuurgroep voor TERRA-CZM wordt ook aandacht besteed aan horizontale integratie (= tussen verschillende sectoren).

Afstemming tussen beleidsplannen is er niet.

De lokale niveaus worden niet steeds systematisch betrokken bij beslissingen van bovenuit. Positief is dat de gemeenten bij het tot stand komen van projecten en plannen in de sturgroepen zetelen, waardoor ze ook een actieve inbreng kunnen hebben.

Issue: Opzetten van coördinatie en coöperatie tussen naburige territoriale overheidsinstanties.

Conclusie van het demonstratieprogramma: samenwerking tussen overheidsinstanties -verticale integratie en over landsgrenzen heen- is een logische component van de meeste GBKG-initiatieven. Ze verloopt meestal positief. De samenwerking gebeurt zowel op vrijwillige als op contractuele basis. Slechts in een beperkt aantal projecten is er een neutrale of zelfs competitieve houding (wantrouwen).

Situatie in België 2001: in de interkabinettenstuurgroep en de TERRA-CZM sturgroep werkten overheden van verschillende niveaus productief samen. Zo werd een voorstel voorbereid voor een overeenkomst tussen het Vlaamse Gewest en de Provincie West-Vlaanderen betreffende de verwerving en het beheer van de natuurlijke kustmilieus. Het is uiteraard ten zeerste wenselijk dat deze sturgroep in de toekomst kan blijven werken.

Ook met de buurlanden bestaat er samenwerking over de kust. Samenwerking met Nederland, o.a. in de Rijn-Schelde Delta, de Internationale Zwincommissie, het SAIL project (Interreg IIc), Euregio Scheldemond, samenwerking met Frankrijk o.a. in SAIL en Interreg (met Nord-Pas-de-Calais), en samenwerking met het Verenigd Koninkrijk (Kent en Essex) in het kader van Interreg IIc.

Issue: Coöperatie m.b.t. de grens land-zee.

Conclusie van het demonstratieprogramma: discontinuïteit in het beheer van de bevoegdheid over land en zee wordt in veel landen waargenomen. Toch is deze samenwerking fundamenteel voor GBKG. De op zee bevoegde instanties moeten dan ook aangemoedigd worden om samen te werken met de GBKG-planners.

Er is behoefte aan een beter begrip van de interacties en onderlinge afhankelijkheid van de land- en zeecomponent van de kustzone.

In verschillende projecten wordt voorgesteld om de lokale planningsbevoegdheid zeewaarts uit te breiden, zoals dit in Zweden reeds het geval is.

Situatie in Vlaanderen 2001: de bevoegdheid van het Vlaamse Gewest stopt aan de laagwaterlijn (met uitzondering van bevoegdheden inzake scheepvaartwegen, havens, baggerwerken, kustverdediging, loodsactiviteiten, bebakening, reddingsacties). Het federale niveau heeft bevoegdheid op zee vanaf de laagwaterlijn. Deze versnippering van bevoegdheden bemoeilijkt een geïntegreerde werkwijze. Een samenwerkingsakkoord tussen het federale en Vlaamse niveau is er niet.

Issue: Samenwerking en coördinatie tussen lokale sectorale administraties.

Conclusie van het demonstratieprogramma: sectorale tegenstellingen en conflicten komen overal voor in de kustzones van Europa, en dikwijls ziet de ene sector de andere als een bedreiging. De sectorale activiteiten worden bijna zonder uitzondering in alle landen geregeld door sectorale wetgeving. De sectoren zien dikwijls niet in dat samenwerking tot betere resultaten kan leiden.

Dikwijls worden ook intra-sectorale conflicten vastgesteld.

Situatie in België 2001: sectorale conflicten doen zich eveneens voor in België. Tussen bepaalde sectoren bestaat echter reeds een goede samenwerking (dikwijls nog in beginfase), maar er wordt vastgesteld dat telkens dezelfde sectoren bereid zijn tot samenwerking, terwijl anderen puur sectoraal blijven werken. Tijdens het uitvoeren van een knelpuntenanalyse, gebaseerd op literatuur uit de sectoren, kwamen vooral conflicten binnen de sector naar voren. Dit is echter gedeeltelijk te wijten aan het feit dat conflicten tussen sectoren niet steeds vermeld worden in de literatuur.

Hieruit blijkt dat er niet altijd bereidheid is om samen te werken, of dat de noodzaak ervan niet wordt ingezien.

Issue: Betrekken van de bevolking en groeperingen.

Conclusie van het demonstratieprogramma: publieke participatie bij een GBKG-initiatief helpt bij de implementatie van voorstellen of plannen.

Talrijke mechanismen voor het stimuleren van betrokkenheid in GBKG worden gebruikt door de projecten.

Naast de burger kunnen ook ngo's en organisaties een belangrijke rol spelen bij GBKG, o.a. door het verdedigen van specifieke aspecten van belang voor de gemeenschap. Bij sommige projecten wordt echter weerstand gevoeld tegen het betrekken van ngo's, vanuit het idee dat ze onbetrouwbaar zijn, gefixeerde ideeën hebben en niet bereid zijn compromissen te sluiten.

Situatie in België 2001: tot op heden werd de bevolking nog niet actief betrokken bij GBKG. Ook met verenigingen en groeperingen werden momenteel nog geen contact opgenomen. Die kunnen echter wel een zeer belangrijke inbreng hebben en zullen zeker in het proces betrokken moeten worden.

Een voorbeeld van een particulier initiatief m.b.t. GBKG is het tienpuntenprogramma voor GBKG dat Natuurreservaten vzw en WWF in 1994 voorstelde. Na een evaluatie werd in mei 1999 een geactualiseerd tienpuntenprogramma uitgewerkt.

Issue: Betrekken van de particuliere sector.

Conclusie van het demonstratieprogramma: de particuliere sector heeft dikwijls economische belangen bij de beslissingen met betrekking tot GBKG. Het is daarom van belang ook deze sector -ook financieel- te betrekken bij het proces. Verschillende projecten halen voorbeelden aan van partnerschap met de privé sector (bv. particuliere toeristische sector, bouwfirma's, commerciële sector).

De betrokkenheid van financiële instellingen wordt dikwijls vergeten. Zij kunnen echter ook een belangrijke rol spelen als investeerders, vernieuwers en verzekeraars.

Situatie in België 2001: door de grote diversiteit aan economische activiteiten zijn talrijke particuliere actoren aanwezig in de kustzone. Voorbeelden van samenwerking zijn de MER-studie en het onderzoek naar mogelijkheden voor een sterren-eiland in de voorhaven van Zeebrugge, alternatieve technieken voor drinkwaterwinning in de duinen. De samenwerking met de privé-sector zou echter nog veel verder uitgebreid kunnen (moeten) worden. Dé belangrijkste economische sector aan de kust is het toerisme. Hier kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een bijdrage tot het inrichten van waardevolle gebieden en van het openbaar domein.

Issue: Wettelijke definitie van de kustzone.

Conclusie van het demonstratieprogramma: er is geen eenduidige definitie voor "de kustzone". In alle lidstaten vormt de kust de wettelijke grens tussen land en mariene wetgeving. In het kader van GBKG is het niet wenselijk over een

legale definitie voor kustzone te beschikken, maar eerder te kijken naar alle gebieden waar land en zee elkaar beïnvloeden. De gehanteerde grenzen moeten voldoende flexibel zijn om rekening te kunnen houden met de dynamische eigenheid van de kust.

Situatie in België 2001: een legale definitie van de “Noordzeekust”-zone kan gevonden worden in het milieuwetboek (VLAREM II)². Deze definitie wordt gebruikt voor het aanduiden van de kustzone als uiterst kwetsbare zone. Dit is van belang bij het verlenen van vergunningen.

In de Ecosysteemvisie voor de Vlaamse Kust wordt de kust gedefinieerd als “een ecologisch functioneel samenhangend projectgebied, bestaande uit het strand, het slik, het schor, het duin en de voor natuurherstel en -ontwikkeling in duin en polder belangrijke poldergebieden”. In het kader van TERRA-CZM opteren we voor een meer flexibele interpretatie dan deze laatste definitie, en wordt ook het mariene milieu als onderdeel van de kust beschouwd.

Issue: Complexiteit van bestaande wetgeving.

Conclusie van het demonstratieprogramma: de kustzones van de lidstaten worden alle geconfronteerd met een complex kader van wetten, die meestal sectoraal zijn, ongecoördineerd en ongeschikt voor GBKG. De relatie van sectorale wetgeving met andere wetten wordt meestal verwaarloosd. Dergelijke diffuse wetgeving bemoeilijkt een geïntegreerd en efficiënt kader voor bescherming van en planning in de kustzone.

Situatie in België 2001: de meeste wetgeving is sectoraal (een overzicht van de wetgeving met betrekking op de kustzone werd opgemaakt door de Vakgroep Internationaal Publiekrecht van de Universiteit Gent in het kader van het TERRA-CZM-project).

² De “Noordzeekust”-zone is afgebakend als de zone begreind:

1° in het noorden door de laagwaterlijn van de zee;

2° in het westen door de Frans-Belgische grens vanaf de sub 1° bedoelde laagwaterlijn tot de weg A18;

3° in het oosten door de Belgisch-Nederlandse grens vanaf de sub 1° bedoelde laagwaterlijn tot de weg RW 376;

4° in het zuiden door:

a) de weg A18 vanaf de Frans-Belgische grens tot de kruising met de Vaartstraat te Gistel;

b) de Vaartstraat te Gistel, vanaf de weg A18 tot het kanaal Plassendale-Nieuwpoort;

c) het kanaal Plassendale-Nieuwpoort vanaf de Vaartstraat te Gistel tot de uitmonding in het kanaal Oostende-Brugge te Plassendale;

d) de denkbeeldige lijn vanaf voornoemde uitmonding tot het kruispunt Vijfwege;

e) de weg R9 vanaf Vijfwege tot de weg N307 tot aan het kruispunt Strooien Haan;

f) de weg N307 vanaf Strooien Haan tot de N326;

g) de weg N326 vanaf de weg N307 tot de weg N371 “Brugge-Blankenberge”;

h) de weg N371 vanaf de weg N326 tot de Statiesteeweg te Zuienkerke tot het tracé van de ontworpen weg N31 (doortrekking expresweg);

i) het tracé van de ontworpen expresweg N31 vanaf de Stationsweg tot aan het Leopoldkanaal en het Schipdonkkanaal;

j) de weg N376 “Brugge-Sluis” van de voornoemde kanalen tot de Belgisch-Nederlandse grens;

Issue: Overlapping van bevoegdheden.

Conclusie van het demonstratieprogramma: Diverse projecten vermelden overlappings in bevoegdheden. Dergelijke overlapping of verwarring zal er dikwijls toe leiden dat de wet door geen enkel bestuur wordt toegepast. Verschillende projecten stelden een gids op "Wie doet wat, waar en hoe?". Dit bleek heel nuttig om de verantwoordelijkheden te verduidelijken.

Situatie in België 2001: Een specifiek onderzoek naar overlappings in wetgeving gebeurde nog niet. Wel is er dikwijls onduidelijkheid omtrent bevoegdheden.

Issue: privé-eigendom en publieke rechten.

Conclusie van het demonstratieprogramma: op plaatsen waar land in privé-bezit is, zijn er dikwijls conflicten over de noden voor openbaar beheer. Privé-gebieden worden dikwijls slecht beheerd, met over-exploitatie en degradatie tot gevolg. Publieke en particuliere rechten en plichten moeten dringend gedefinieerd worden.

In de meeste landen is de door de zee overspoelde oever ("shorefront") publiek of staatseigendom. Hetzelfde geldt voor de zee.

Verwerving van terreinen door openbare besturen is een belangrijke methode om kwetsbare gebieden te beschermen, maar is financieel en politiek niet overal haalbaar. Goede voorbeelden zijn er wel, zoals de National Trust in Groot-Danië (565 mijl kustgebied beschermd) en de Conservatoire du Littoral in Frankrijk (zijn eigenaar van 750 km kustlijn). De verwervingen gebeuren meestal op vrijwillige basis en de gebieden worden zoveel mogelijk toegankelijk gemaakt. Voor het beheer van kustgebieden kunnen ook overeenkomsten op vrijwillige basis gesloten worden tussen overheid en privé-eigenaars.

Militaire domeinen worden in verschillende lidstaten als een probleem gezien, o.a. vanwege het gebrek aan toegankelijkheid en de vertrouwelijke activiteiten.

Situatie in België 2001: in Vlaanderen is de Administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ) eigenaar van bijna alle stranden en ongeveer 350 ha zeewerende duinen. Voor een aantal waardevolle duingebieden en strandzones oefent AWZ niet zelf het beheer uit, maar wordt het toevertrouwd aan natuurverenigingen en de administratie Milieu, Natuur-, Land- en Waterbeheer (AMINAL). AMINAL afdeling Natuur en afdeling Bos en Groen beheren in totaal zo'n 750 ha duingebieden en strandzones.

Verder zijn talrijke duingebieden in Vlaanderen nog in privé-bezit. Conflicten treden vooral op in die duingebieden die binnen het duinendecreet van juli 1993 vallen. Het bouwverbod dat hier geldt, is echter nog geen garantie voor goed beheer van de overblijvende duinen. Het verplichten van eigenaars om een beheersplan op te stellen voor hun eigendom lijkt politiek weinig haalbaar.

2.3. Beslissingsmechanismen

Issue: Niet-statutaire coördinatie tussen administratieve departementen.

Conclusie van het demonstratieprogramma: een niet-statutaire benadering voor het GBKG-proces en voor de implementatie van GBKG-beleid wordt verkozen in lidstaten waar er reeds een goed uitgewerkte milieuwetgeving bestaat waarin de regering gelooft, waar er over-regulatie vermeden wordt en waar er een traditie is van niet-statutaire begeleiding door de centrale regering van de lagere overheden. Een dergelijke niet-statutaire benadering biedt meer flexibiliteit, maar geeft geen garanties en wettelijke verplichting voor de toepassing van GBKG. In het Verenigd Koninkrijk probeert men GBKG te implementeren door de beslissingen van alle overheidsinstantie van de verschillende sectoren te coördineren, zodat ze in overeenstemming zijn met overeengekomen en na te streven doelstellingen. Zo wil men nieuwe wetgeving overbodig maken.

Situatie in België 2001: er is geen specifieke wetgeving die GBKG als thema heeft. Wel komt GBKG in verschillende internationale en nationale regelgevingen voor (bv. Decreet op Natuurbehoud, Wet op het Milieu). Ook wordt GBKG in de planning van diverse administraties opgenomen. Dit moet duurzaam beheer van de kustzone in de hand werken, maar biedt geen garanties.

Issue: Wettelijke instrumenten om samenwerking mogelijk te maken.

Conclusie van het demonstratieprogramma: de afbakening van bevoegdheden en taken (sectoraal, territoriaal) vormt dikwijls een belemmering voor samenwerking tussen overheidsinstanties.

Wetgeving kan een belangrijke rol spelen bij het mogelijk maken van medezeggenschap. Bv. voorzien van raadpleging en openbaar onderzoek. De minimumvereiste is dat de wetgeving inspraak mogelijk maakt. Een GBKG-structuur moet de mogelijkheid geven aan alle belanghebbenden om een GBKG-initiatief te lanceren, en moet inspraak van alle betrokkenen in alle fasen toelaten.

Situatie in België 2001: openbaar onderzoek is verplicht voor een lijst met vastgelegde procedures, o.a. bouwaanvragen voor hinderlijke inrichtingen, milieubeleidsplanning en structuurplanning. In tegenstelling tot de meeste andere lidstaten is geen openbaar onderzoek voorzien in de MER-procedure zelf.

Bij de evaluatie van de inspraakprocedure van het Milieubeleidsplan 1997-2001 werden verschillende problemen gesignaleerd: de burger pas naar zijn reactie gevraagd na afwerking van het ontwerpplan, er zijn geen voorschriften voor het behandelen van de opmerkingen, de documenten zijn veelal te gespecialiseerd en de tijd is te kort om de ontwerpen grondig te bestuderen.

Een traditie van actieve inspraak (mee beslissen, i.e. de input van de geraadpleegde kan een reële invloed uitoefenen op het beleid door deelname aan de besluitvorming) van andere sectoren dan de bevoegde en van belanghebbenden is er niet in Vlaanderen. Zeer recentelijk worden door de verschillende overheden

informatiecampagnes opgestart, maar informatieverstrekking is nog geen participatie.

Het onderdeel "communicatie" is in de meeste Vlaamse kustprojecten niet voorzien.

Issue: Wettelijke en reglementerende instrumenten voor implementatie van GBKG in het beleid.

Conclusie van het demonstratieprogramma: er heerst bezorgdheid dat niet-statutaire beleidsmaatregelen, strategieën en plannen niet opgelegd kunnen worden. Er moet een link komen met het statutaire systeem om implementatie te verzekeren. Een wettelijke benadering voor de implementatie van GBKG zou mogelijk zijn door het opzetten van een raamwerk waarin bestaande wetgeving wordt gecoördineerd. Soms is de bestaande wetgeving niet voldoende om specifieke kustproblemen aan te pakken, of functioneert de huidige wetgeving niet.

Sommige landen opteren voor een nieuwe wettelijke procedure om ontwikkelingen in de kustzone mogelijk te maken. Deze nieuwe procedure kan de bevoegdheid van een bestaande of een nieuwe structuur worden. Het voordeel hiervan is dat slecht één enkele structuur nodig is voor alle beslissingen met relatie tot GBKG. Horizontaal en verticaal overleg zal echter noodzakelijk blijven. Om deze structuur te bereiken moeten belangrijke wettelijke en administratieve wijzigingen doorgevoerd worden.

Situatie in België 2001: er is geen wettelijke mogelijkheid voor implementatie van GBKG, alsook geen intentie om de huidige sectorale wetgeving te coördineren. Hiertoe zou een inventaris van alle bestaande wetgeving, van lacunes, overlappingen en tegenstellingen moeten worden opgesteld.

Issue: Vrijwillige overeenkomsten met economische actoren.

Conclusie van het demonstratieprogramma: vrijwillige overeenkomsten zijn het resultaat van een succesvol GBKG. Ze helpen bij het opbouwen van vertrouwen en geloofwaardigheid bij alle actoren. Vrijwillige acties zijn een aanvulling op reglementering en economische instrumenten om het leefmilieu en de natuur te beschermen.

Meestal wordt de motivatie voor vrijwillige acties gevonden in financiële bestraffing of beloning.

Situatie in België 2001: er wordt steeds uitgegaan van een win-winsituatie. Geen enkele sector is bereid als verliezer uit een samenwerking te komen. Er zijn een beperkt aantal voorbeelden van vrijwillige overeenkomsten ten gunste van natuur (o.a. bij toerisme en recreatie, zeewering), maar met de meeste actoren is er nog geen GBKG-gerichte overeenkomst opgestart. Dit moet in de toekomst een belangrijk aandachtspunt worden.

Issue: Planning van landgebruik.

Conclusie van het demonstratieprogramma: plannen voor landgebruik (bestemmingsplannen - "land use plans") zijn enkel één element van het GBKG-proces. Twee belangrijke beperkingen van bestemmingsplannen zijn dat ze een beperkte reikwijdte hebben (enkel de landzijde van kust wordt behandeld) en dat ze weinig flexibiliteit toelaten. Om te verzekeren dat bestemmingsplannen GBKG optimaal zouden kunnen ondersteunen, moet aan de volgende principes voldaan worden:

- de administraties belast met planning moeten ook een mandaat krijgen om plannen te implementeren en om vergunningen af te leveren;
- individuele beslissingen moeten in een bredere context gezien worden; hiertoe moet een coherent systeem geïntroduceerd worden;
- er moeten mechanismen bestaan om het opvolgen van voorwaarden verbonden aan een vergunning te verzekeren;
- in het planningsproces moeten voldoende mogelijkheden voor deelname en inspraak ingebouwd worden;
- planning op verschillende niveaus moet coherent zijn;

Situatie in België 2001: de gewestplannen kunnen enkel als een grondlaag dienen voor bestemming van grondgebruik in de kustzone. In de nabije toekomst zullen de structuurplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen moeten toelaten nieuwe ontwikkelingen binnen een breder kader te plannen. Ook deze laatste plannen zullen echter maar een van de vele elementen vormen van GBKG. Verder is het ook belangrijk dat er een link gelegd wordt tussen de ruimtelijke plannen en de sectorale toekomstplannen. Momenteel wordt die link zelden vermeld in sectorale plannen. Ook de individuele sectorale plannen moeten op een gecoördineerde wijze op elkaar afgestemd worden.

Bovendien zou regionale planning moeten een manier zijn voor coördinatie tussen sectoren en tussen verticale niveaus van de administratie.

Issue: Economische instrumenten.

Conclusie van het demonstratieprogramma: Economische instrumenten zoals heffingen, subsidies en kortingen, kunnen aangewend worden om GBKG-initiatieven te stimuleren of om de economie te heroriënteren zodat het een duurzaam beheer van de kust ten goede komt. Het gaat bijvoorbeeld over milieuheffing, toerismeheffing. Economische instrumenten worden nog niet algemeen gebruikt bij GBKG in Europa. Richtlijnen voor het gebruik ervan zijn:

- ze moeten in samenhang met andere beleidsinstrumenten gebruikt worden;
- de effectiviteit van het instrument moet opgevolgd worden om na te gaan of de gewenste resultaten bereikt worden;
- de opbrengst moet gebruikt worden om GBKG-initiatieven te promoten;
- een significant deel van de opbrengst moet aangewend worden om de lokale administratie te motiveren voor implementatie van de instrumenten;

Situatie in België 2001: verschillende financiële middelen werden ter beschikking gesteld van de kustzone. Een eerste voorbeeld hiervan is het kustactieplan voor toerisme en recreatie voor de periode 1997-2000. De doelstelling is een duurzame kwaliteitsverbetering van het toeristisch kustproduct te stimuleren. Op de begroting van 1997, 1998 en 1999 werd een totaal bedrag van 428 miljoen frank toegekend aan kustprojecten. Enkele voorbeelden hiervan zijn de pier te Blankenberge, het Frimout centrum te Oostende, Flanders New Port 2002 te Nieuwpoort en Sea Front te Brugge. Een tweede kustactieplan (2000-2005) wordt voorbereid door het ministerie voor Tewerkstelling en Toerisme (voorgesteld bedrag: 100 miljoen per jaar). De nadruk hierbij ligt op een geïntegreerd beleid. "Geïntegreerd" wordt hier echter vooral geïnterpreteerd als betrekking hebbend op de volledige kustzone, i.p.v. op individuele gemeenten. Er is echter weinig sprake van intersectorale integratie. Op 14 september 1999 werd de Vlaamse kust afgebakend als doelstelling 2-gebied (= regio die kampt met sociale en economische reconversieproblemen) door de Europese Commissie. Als gevolg hiervan zal 1,3 miljard frank aan de visserijsector besteed worden, alsook 1 miljard voor andere projecten aan de kust. In de visserijsector wil men vooral werken aan de uitbouw en versterking van de Vlaamse kustvisserij. Of dit ook garanties biedt voor een duurzame aanpak van de kustvisserij valt nog af te wachten.

Van een milieuheffing specifiek in relatie tot de kust zijn nog geen voorbeelden bekend. In de toekomst wordt bijvoorbeeld wel gedacht aan een heffing op olie-ontvangst in havens. Het zou echter wenselijk zijn dat deze heffing in het liggeld vervat zou zitten, zodat jachteigenaars niet geneigd zullen zijn te besparen door illegaal te lozen.

Ook andere vormen van heffingen die GBKG zouden stimuleren (zoals toeristenheffing) zijn onbestaande aan de kust.

Issue: Gebruik van GBKG-vriendelijke technieken.

Conclusie van het demonstratieprogramma: Technologieën kunnen ofwel een deel zijn van een probleem ofwel deel zijn van een oplossing in de kustzone, afhankelijk van hoe en waar ze gebruikt worden. De technologieën kunnen in verschillende types opgedeeld worden: (1) technologieën die aangepast zijn aan specifieke sectorale noden, maar die nadelige effecten van kustgebonden activiteiten reduceren (GBKG-vriendelijke technieken); (2) technologieën die noodzakelijk zijn voor een correcte implementatie van GBKG-plannen en strategieën (GBKG-ondersteunend); en (3) technieken die ingaan tegen de doelstellingen van GBKG.

Dikwijls wordt in GBKG-initiatieven van de verschillende lidstaten weinig aandacht besteed aan technologieën die een invloed uitoefenen op de kustzone. Opdat technologie een deel kan uitmaken van GBKG kan onder andere interesse opgewekt worden bij de industrie, vrijwillige overeenkomsten gesloten worden omtrent eco-labelling en MER, opleiding i.v.m. GBKG-vriendelijke technieken voorzien worden en een uitwisseling van "good-practice" opgezet worden.

Situatie in België 2001: enkele voorbeelden van projecten gericht op duurzaam gebruik van grondstoffen kunnen hier aangehaald worden. (1) Het proefproject

van de IWVA en het gemeentelijke waterleidingsbedrijf Knokke-Heist om oppervlaktewater te infiltreren in de duinen. Dit moet leiden tot een reductie van opgepompt water uit de zoetwaterbel onder de duinen; (2) het departement Zeevisserij verricht onderzoek naar selectieve netten om de bijvangst te beperken; (3) mogelijkheden om alternatieve energie te produceren met behulp van windmolens is onderwerp van diverse studies.

Samenwerking met de industriële sector aan de kust inzake GBKG is nog onbestaande.

Issue: Internationale conventies en overeenkomsten.

Conclusie van het demonstratieprogramma: een GBKG-strategie op Europees niveau moet minimum compatibel zijn met de verplichtingen van de lidstaten ten gevolge van internationale overeenkomsten. Hoewel internationale verdragen wettelijk bindend zijn, kunnen ze enkel deze lidstaten binden die het verdrag ondertekenen. Verklaringen (declarations) zijn niet-bindend, en de implementatie is afhankelijk van de politieke wil in de lidstaten.

Situatie in België 2001: Een overzicht van de toepassing van internationale verdragen en overeenkomsten in België wordt gegeven in de studie uitgevoerd door de Universiteit Gent (Cliquet, Vercruyse en Maes. Juridische inventarisatie van de kustzone in België, Januari 2000) in opdracht van de administratie Waterwegen en Zeewegen.

Er moet steeds politieke bereidheid zijn om toepassing van de verdragen door te kunnen voeren. Indien de implementatie van Europese richtlijnen en internationale verdragen niet correct verloopt, kan de Europese Commissie optreden. Zo werd België door de Europese Unie onder andere veroordeeld wegens het niet toepassen van de vogelrichtlijn in de Vallei van de Zwarte Beek.

De Afdeling Europa en Milieu van het Departement Leefmilieu en Infrastructuur van de Vlaamse overheid waakt over de toepassing van Europese richtlijnen en internationale verdragen inzake milieu, en behandelt de vragen van de Europese Commissie hieromtrent.

Issue: Wettelijke opvolging en afdwingbaarheid.

Conclusie van het demonstratieprogramma: politieke wil is absoluut onmisbaar om een beleid te implementeren a.d.h.v. goede wetten. Verder is er echter ook nood aan publieke aanvaarding van de wetgeving. Zoniet, ontstaat er druk op de lokale administraties om de implementatie te verwaarlozen. Nieuwe milieuwetgeving moet gebaseerd zijn op wetenschappelijke kennis en brede consultatie moet aan de implementatie vooraf gaan.

Een van de voordelen van de GBKG-benadering is de mogelijkheid om wetgeving te ontwikkelen die gemakkelijker afdwingbaar is, dit door betrokkenheid en participatie van alle relevante belanghebbenden vanaf het begin van het uitstippelen van het beleid. Alle belanghebbenden samen kunnen op zoek gaan naar alternatieven voor het "beste beheer" van de kustzone.

Situatie in België 2001: In het voorjaar van 1999 is gebleken dat overleg met de belanghebbenden inderdaad van uiterst groot belang kan zijn om een wet te implementeren. Op 13 maart 1999 werd de “Wet ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België” gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Op deze wet werden uit verschillende hoeken een aantal reserves geformuleerd, zodat de gouverneur van West-Vlaanderen in 1999 de opdracht kreeg een consultatieronde te organiseren. Hierbij werden de opmerkingen en bedenkingen van de diverse partijen gehoord. Alle verslagen van deze consultatieronde werden overgemaakt aan de bevoegde minister en kunnen beschouwd worden bij het opstellen van uitvoeringsbesluiten. Een overlegcultuur zal nog moeten groeien en rijpen in België.

2.4. Continuïteit van het GBKG proces.

Issue: Duurzaamheid van het GBKG-proces.

Conclusie van het demonstratieprogramma: GBKG is een traag proces. Er is zeker drie tot vijf jaar nodig om het op te zetten, en voor de implementatie en de eerste resultaten mag al snel op tien tot vijftien jaar gerekend worden. Doordat deze perioden plannings- en politieke cycli overschrijden, zullen politici niet snel geneigd zijn zich te engageren in GBKG. Zolang er geen duidelijke voorbeelden zijn van de noodzaak van GBKG of van het succes ervan, zal GBKG geen zelfonderhoudend proces zijn. Daarom moet er een duidelijk beleid en richtlijnen voorgesteld worden op Europees niveau.

Situatie in België 2001: GBKG is niet een toegewezen taak van een specifiek bestuur. Individuele administraties en sectoren werken enkel projectmatig en dikwijls sectoraal aan projecten die een duurzaam beheer van de kustzone kunnen bevorderen. Er is echter geen coördinerende structuur die alle kustprojecten opvolgt.

Er is geen permanente financiële ondersteuning of financiële stimulans voorzien voor GBKG.

In 1994 werd een interkabinnettenstuurgroep geïntegreerd beheer van kustgebieden opgericht. De interkabinnettenstuurgroep kan een aanzet vormen voor een overlegplatform en zou in de toekomst voortgezet moeten worden.

Issue: Opbouwen van maatschappelijk draagvlak en opwekken van interesse.

Conclusie van het demonstratieprogramma: zonder maatschappelijk draagvlak heeft GBKG weinig kans op slagen. GBKG gaat voornamelijk over mentaliteits- en gedragsverandering. Hiertoe is het belangrijk om te wijzen op de problemen in de kustzone, en de mogelijkheid van GBKG om deze op te lossen. Momenteel is er bij al wie werkt, leeft of komt in de kustzone onvoldoende besef van het belang van de menselijke invloed op de kustzone. Het is daarom belangrijk te wijzen op het economisch en sociaal belang van een duurzame aanpak.

Een draagvlak bij de bevolking kan gecreëerd worden door gebruik te maken van mediacampagnes en door samen te werken met het onderwijssysteem.

Situatie in België 2001: bijna niemand die in de kustzone woont, werkt of komt, kent het concept GBKG. Lokale, kleinschalige projecten genieten soms meer bekendheid, maar dit wordt door de doorsnee burger niet als onderdeel van GBKG gezien. Bovendien wordt zelfs rond kleinschalige projecten nog onvoldoende informatie verstrekt door de uitvoerende overheid, waardoor verzet en onbegrip de kop kunnen opsteken.

Een bezoekerscentrum of een toegankelijk informatiecentrum over de kust is onbestaande.

In het (hogere) onderwijs is GBKG niet in een of ander opleidingspakket opgenomen.

Issue: Human Resources Development.

Conclusie van het demonstratieprogramma: de meeste planners of managers voor de kustzone hebben een sectorale opleiding. Het beheer van een kustzone vereist echter een holistische, multidisciplinaire benadering. Als oplossing op korte termijn moet er capaciteit opgebouwd worden in openbare administraties. Om capaciteit op te bouwen op lange termijn moet de multidisciplinaire benadering ingebouwd worden in het onderwijssysteem (=onderwijspakketten m.b.t. GBKG). De holistische benadering zal wel telkens opgebouwd worden vanuit de traditionele disciplines. Verder moet er ook training zijn in meer technische thema's, zoals oplossen van conflictsituaties en behandelen van informatie.

Situatie in België 2001: er bestaat niet zoiets als een opleiding voor "geïntegreerd beheer van kustgebieden". Wel wordt op universiteiten in de hogere jaren de multidisciplinaire aanpak gestimuleerd. Ook in het aanvragen van onderzoeksprojecten wordt een multidisciplinaire aanpak sterk gestimuleerd (bv. door een hogere quotering voor geïntegreerde projecten).

Toch wordt momenteel meestal gewerkt met een team van experts, met elk hun specialiteit in een specifieke discipline. Dezelfde aanpak vinden we terug in het opstellen van een milieueffectrapport. Er wordt eveneens gewerkt met een team van deskundigen uit elke discipline.

Issue: Onderzoek en ontwikkelingen ter ondersteuning van GBKG.

Conclusie van het demonstratieprogramma: onderzoeksprogramma's worden te dikwijls afgestemd op academische vereisten, i.p.v. op noden om praktische problemen op te lossen. Daardoor zijn de resultaten dikwijls moeilijk bruikbaar voor het beleid of in de praktijk.

Er zijn vele voorbeelden waar mathematische modellen opgemaakt worden om de langetermijnpact van natuurlijke en menselijke activiteiten te voorspellen. Deze zijn echter dikwijls niet gebruiksvriendelijk en zeer plaatsgebonden.

Door Europese faciliteiten en uitrusting te bundelen kan de stap gezet worden van geïsoleerde processtudies naar geïntegreerde programma's. De onderzoekers moeten duidelijk rekening leren houden met de eindgebruikers van de informatie (administraties, beleid).

Situatie in België 2001: naast het uitvoeren van eigen (zowel fundamenteel als toegepast) onderzoek, worden universiteiten en onderzoeksinstituten door de administratie ingeschakeld om projectmatig onderzoek uit te voeren. De eindresultaten zijn dan ook rechtstreeks bruikbaar voor de administratie om het beleid voor te bereiden of te evalueren, of om bijvoorbeeld beheerplannen op te stellen.

Het meeste onderzoek gebeurt echter projectmatig. Opvolgen van gegevens op lange termijn gebeurt zelden.

Issue: Financiële aspecten.

Conclusie van het demonstratieprogramma: gebrek aan financiële middelen voor GBKG wordt in vele landen als een probleem signaleerd. Bepaalde aspecten specifiek voor het GBKG-proces brengen extra kosten met zich mee: bijvoorbeeld inspraakprocedures, voorbereiden en verspreiden van rapporten, monitoring van parameters. Verder vereist duurzaam kustbeheer een langetermijnperspectief, waarvan monitoring en implementatie van plannen intrinsiek deel uitmaken.

Het financiële probleem kan eventueel voor een deel opgevangen worden door alle deelnemers en partners te laten bijdragen. GBKG-activiteiten kunnen ook ingepast worden in andere programma's (bv. Agenda 21), en in elk "klassiek" kustproject kan een bedrag voor een "integratie luik" voorzien worden.

Het financiële aspect wordt minder een probleem op het ogenblik dat een GBKG-initiatief een bevoegde (statutaire) activiteit wordt.

Het voorzien van fondsen is een kritieke factor voor vele GBKG-initiatieven. De EU kan een rol als katalysator hebben bij het identificeren en publiceren van significante bronnen voor financiering van GBKG-initiatieven.

Situatie in België 2001: momenteel is in België nog niet gedacht over een statutaire verankering van GBKG. Bijgevolg is hiervoor ook nog niet aan een prijskaartje gedacht.

De oprichting van het VLIZ met een begroting van 35 miljoen frank in het opstartjaar, bewijst dat nieuwe initiatieven mogelijk zijn.

Met het voorstel om de Vlaamse kust als doelstelling 2-gebied binnen Europa aan te duiden zou 1 miljard frank beschikbaar komen voor projecten aan de kust. Het is uiteraard wenselijk dat alle ingediende projecten op hun geïntegreerd karakter getoetst worden.

Strategie, actieplan en aanbevelingen kustzonebeheer

DEEL II: STRATEGIE GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN

1. ALGEMENE PRINCIPES VAN GEÏNTEGREERD KUSTZONEBEHEER	1
1.1. WAAROM EEN "GEÏNTEGREERDE" BENADERING?	1
1.2. BEHOEFTE AAN EEN DUURZAME AANPAK	3
1.3. ALGEMENE PRINCIPES VAN GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN (GBKG)	4
1.4. VOORSTEL VAN AANBEVELING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD BETREFFENDE GBKG	6
1.5. BELEMMERINGEN VOOR GBKG IN BELGIË	8
2. ALGEMENE STRATEGIE GEÏNTEGREERD KUSTZONEBEHEER	9
3. UITGANGSPRINCIPES EN DOELSTELLINGEN VOOR GBKG IN BELGIË	11
ALGEMENE UITGANGSPRINCIPES VOOR GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN IN BELGIË	12
4. ACTIEPLAN GBKG VOOR DE VLAAMSE KUST	13
4.1. SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN ACTIES VOOR DUURZAAM BEHEER VAN DE VLAAMSE KUST	13
4.2. HAALBAARHEIDSANALYSE	19
4.3. ACTIEPLAN EN AANBEVELINGEN	22
5. TRENDS EN BESLUIT	42
5.1. TRENDS VOOR DE KUSTZONE	42
5.2. BESLUITEN VOOR GBKG IN BELGIË	42

BIJLAGEN:

- **ACTIEPLAN OPGESPLITS PER INITIATIEFNEMER**
- **NORCOAST-AANBEVELINGEN**

Deel II: Strategie geïntegreerd beheer van kustgebieden

1. Algemene principes van geïntegreerd kustzonebeheer

1.1. Waarom een "geïntegreerde" benadering?

Kustgebieden zijn complex. Bovendien zijn ze onderhevig aan allerlei natuurlijke en menselijke veranderingen en zijn het gebieden bij uitstek waar de vele gebruikers elkaar riskeren voor de voeten te lopen.

Definitie van kustzone

Over de definitie van **kustzone** werd al heel veel en lang gediscussieerd. Hoe wordt deze zone afgebakend? Hoe ver landinwaarts en zeewaarts wordt "kustzone" gezien? Het is heel moeilijk te komen tot een eenduidige definitie van de kustzone. En eigenlijk is het ook niet echt noodzakelijk voor een goede ontwikkeling van de zone.

De definitie die in de Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust gegeven wordt is "een ecologisch functioneel samenhangend projectgebied, bestaande uit het strand, het slik, het schor, het duin en de voor natuurherstel en -ontwikkeling in duin en polder belangrijke poldergebieden".

Een bredere definitie die dikwijls gehanteerd wordt is "de kustzone is een strook land en zee van uiteenlopende breedte, die bestaat uit dat deel van het land dat beïnvloed wordt door zijn nabijheid tot de zee en dat deel van de zee dat beïnvloed wordt door zijn nabijheid tot het land, en de natuurlijke kustsystemen en de gebieden waarbij menselijke activiteiten het gebruik van kustbronnen impliceren, omvat".

In dit document wordt de voorkeur gegeven aan het hanteren van een flexibele en bredere definitie, naargelang het thema of het probleem dat aan de orde is. Belangrijk is dat bij de kustzone zowel de landzijde als de zeezijde gerekend wordt.

Aan de kust kan niet één functie toegekend worden. Het is een gebied voor visserij, toerisme en recreatie, landbouw, energieproductie, kustvervoer en handel, cultureel erfgoed, esthetiek, verdediging van het land tegen de kracht van de zee, natuurontwikkeling. Een gebied bij uitstek met vele functies en vele belanghebbenden, elk met hun eigen wensen en toekomstplannen.

Een analyse voor de Belgische kustzone leverde zes categorieën knelpunten op:

- (1) ruimteconflict en versnippering van open ruimte;
- (2) achteruitgang van natuur, milieu en landschap;
- (3) grote druk door toerisme en recreatie;
- (4) visuele impact door (grootschalige) infrastructuur;

- (5) mobiliteitsproblemen;
- (6) onvoldoende garanties voor (verkeers)veiligheid en levenskwaliteit;

Een uitgebreide knelpuntenanalyse voor de Belgische situatie wordt gegeven in Deel III.

Wat liep mis in Europese kustgebieden in het verleden ?(conclusies uit het demonstratieprogramma van de Europese Commissie)

- wetgeving en beleid is sectorgebonden en ongecoördineerd;
- niet-gecoördineerde sectorale planningsbesluiten zijn vaak tegenstrijdig met de belangen van een duurzaam beheer van de kustgebieden op lange termijn;
- starre bureaucratische systemen zijn een rem op de creativiteit en het aanpassingsvermogen;
- middelen en steun van hogere bestuurniveaus voor plaatselijke initiatieven voor een duurzaam kustbeheer ontbraken
- het beheer van de kust is zonder visie en op basis van een beperkt inzicht in kustprocessen tot stand gekomen;
- de eindgebruikers waren niet steeds betrokken bij wetenschappelijk onderzoek en de verzameling van gegevens.

Ondertussen schrijft elke sector zijn eigen beleids- en toekomstplannen en bepaalt elk bevoegdheidsniveau het beleid voor de regio waarvoor het bevoegd is.

Het spreekt voor zich dat overleg en samenwerking tussen de sectoren en beleidsniveaus noodzakelijk is bij goed beheer, dat het beleid en de toekomstplannen op elkaar afgestemd moeten worden en dat schaal- en tijdsniveaus moeten overeenkomen. Als deze moeilijke taak volbracht wordt, kunnen we spreken van een **geïntegreerde aanpak**.

De Europese Commissie stelt dat "Geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) start met de bewustwording van vraagstukken van gemeenschappelijk belang. Het brengt een dialoog op gang en leidt tot uitwisseling van gedachten tussen belanghebbenden en betrokken partijen. Het moet leiden tot samenwerking en is de basis voor gezamenlijke actie, dat uiteindelijk resulteert in integratie van management."

De filosofie achter de geïntegreerde aanpak in kustgebieden omvat het besef dat:

- GBKG kan helpen bij het creëren van mechanismen om de zinvolle betrokkenheid van organisaties en individuen op alle niveaus van de maatschappij te vergemakkelijken;
- coördinatie tussen verschillende sectoren en bestuurlijke niveaus een van de cruciale kenmerken van een goed bestuur is;
- duurzame ontwikkeling een noodzaak geworden is;

- GBKG moet passen binnen het kader van duurzame ontwikkeling van de kustzone. Geïntegreerd werken is een noodzakelijk instrument om te komen tot duurzame ontwikkeling;
- GBKG een aanzet kan geven tot visievorming, die het kader aangeeft waarbinnen activiteiten kunnen worden geformuleerd en uitgevoerd;
- de toekomst intrinsiek onzeker is;
- problemen niet verschoven moeten worden, maar opgelost moeten worden;
- GBKG een zeer complex proces is dat tijd nodig heeft om te worden ontwikkeld; er moet capaciteit worden opgebouwd en in de loop der tijd moet er een gunstig klimaat worden gestimuleerd en gecreëerd;
- er geen standaardformule is voor GBKG;
- GBKG-initiatieven gebruik moeten maken van de bestaande institutionele en politieke structuren en ervoor moeten zorgen dat GBKG legitiem is en de cultuur en tradities in acht neemt.

1.2. Behoeftte aan een duurzame aanpak

Een dynamisch systeem als de kustzone vereist een flexibele, geïntegreerde en **duurzame planning en beheer** om te komen tot langetermijnoplossingen voor lokale en meer globale bekommernissen.

Duurzame ontwikkeling wordt gedefinieerd als “die ontwikkeling die gericht is op bevrediging van de noden van het heden zonder deze van de komende generaties in het gedrang te brengen, en waarvan de realisatie een veranderingsproces vergt waarin het gebruik van hulpbronnen, de bestemming van investeringen, de gerichtheid van technologische ontwikkeling en institutionele veranderingen worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften” (Brundtland-rapport, 1987)¹.

Om blijvend tegemoet te kunnen komen aan alle huidige en alle toekomstige behoeften moeten de milieu- en natuurfuncties op een duurzame manier worden gebruikt. Dit betekent dat menselijke activiteiten - ook in de kustzone -, die sowieso bijdragen tot uitputting, verontreiniging en aantasting, in wezen gebonden zijn aan *de ecologische randvoorwaarde* om deze activiteiten binnen de milieugebruiksruimte duurzaam te ontwikkelen. De milieugebruiksruimte is immers de mogelijkheid die de natuur en het milieu de samenleving bieden voor de benutting nu, zonder afbreuk te doen aan toekomstige gebruiksmogelijkheden.

Deze ecologische randvoorwaarde moet in samenhang met *de sociale randvoorwaarde* bekeken worden. Om sociaal welzijn te verzekeren moet voldaan worden aan volgende basisbehoeften :

- voeding;
- huisvesting (wonen, kleden, huishouden);

¹ Rapport van de Wereldcommissie voor Milieu en Ontwikkeling (CMED, 1987). Ook bekend als het Brundtland-rapport.

- recreatie;
- verzorgen (veiligheid, gezondheidszorg en persoonlijke verzorging).

Deze behoeften moeten alle bevredigd kunnen worden (hetzij materieel, hetzij door het verlenen van diensten) voor de tijdelijke en permanente kustbewoners.² Om deze behoeften te bevredigen kan een beroep gedaan worden op intermediaire functies zoals transport, communicatie en handel/diensten. Deze intermediaire functies zullen echter niet enkel ten goede komen aan de kustbewoners, maar kunnen in bepaalde gevallen evengoed voor het hinterland bedoeld zijn (bijvoorbeeld visserij, productie van goederen etc.).

1.3. Algemene principes van geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG)

Geïntegreerd beheer van kustgebieden wordt gedefinieerd als “een voortdurend proces met als algemene doelstelling de verwezenlijking van duurzame ontwikkeling in de kustzone door middel van een optimaal beheer van de menselijke activiteiten in deze zone, teneinde de toestand van het kustmilieu te verbeteren en zijn diversiteit te handhaven” (Europese Commissie).

Uit de voorbeelden van projecten geanalyseerd in het demonstratieprogramma heeft de Europese Commissie een aantal **algemene beginselen** afgeleid voor geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG):

1. *er moet uitgegaan worden van een breed perspectief.* Er moet met andere woorden rekening gehouden worden met het volledig complex van systemen die een significante invloed hebben op de dynamiek van de kustgebieden. Dit betekent uiteraard dat zowel de terrestrische als mariene systemen bestudeerd worden.
2. *GBKG moet gebaseerd zijn op inzicht in de specifieke situatie in een betrokken gebied:* voor een adequaat beheer van het kustgebied moet gezorgd worden voor inzicht in de specifieke kenmerken van het desbetreffende gebied en een inschatting van de krachten en impulsen die de dynamiek ter plaatse beïnvloeden, met inbegrip van die die van buiten de plaatselijke omgeving komen. Voorstellen tot specifieke oplossingen voor problemen in het kustgebied moeten aan de locatie aangepast worden. Zelfs de keuze van de aanpak voor de lancering of voortzetting van een GBKG-initiatief moet door de context bepaald worden.

² De totale druk op milieu en natuur hangt af van drie factoren : de wijze van produceren, de wijze van consumeren en de totale bevolking. Als blijkt dat de hoofddoelstelling niet alleen gehaald kan worden door in te grijpen op de productie- en consumptiepatronen dan zal moeten ingegrepen worden op het aantal mensen dat permanent en/of tijdelijk verblijft aan de kust.

3. *er moet rekening gehouden worden met natuurlijke processen*: voor een succesvol beheer van het kustgebied moet uitgegaan worden van inzicht in de natuurlijke processen en de dynamiek van de kustsystemen.
4. *er moet voor gezorgd worden dat beslissingen alle opties voor de toekomst intact houden*: bij het beheer van de kustgebieden moet beseft worden dat de toekomst onzeker is en bijgevolg moet het beheer flexibel zijn. Tevens moeten maatregelen genomen worden in overeenstemming met het “voorzorgsbeginsel”, dat stelt dat niet met regelgeving moet worden gewacht tot er zekerheid is, maar dat vooraf opgetreden moet worden om mogelijke schade te voorkomen.
5. *a.h.v. participatie kan getracht worden tot consensus te komen*: alle belanghebbenden moeten bij het planningsproces betrokken worden. Wie, hoe en wanneer zal kunnen verschillen naargelang de doelgroep. Vroege betrokkenheid kan tot vertrouwen en inzet leiden. Het creëren van inzicht in grote problemen kan onderhandelingen tussen verschillende belanghebbenden vergemakkelijken.
6. *er moet steun en betrokkenheid zijn van alle relevante bestuursinstanties*
7. *een combinatie van instrumenten gebruiken*: het beheer van kustgebieden kan alleen een succes worden wanneer meerdere instrumenten gebruikt wordt, zoals een combinatie van rechtsregels, economische instrumenten, convenanten, informatieverstrekking, technologische oplossingen, onderzoek en educatie. Wat in een specifiek gebied de juiste combinatie is, wordt bepaald door de heersende problemen en de institutionele en culturele context.

Ruimtelijk planning zal eveneens een zeer belangrijke rol spelen bij GBKG. Er is echter niet enkel behoefte aan planning op land, maar ook planning op zee zal in de toekomst een heel belangrijk thema vormen.

Het is zeer moeilijk, zo niet onmogelijk, een universele methode voor GBKG voor te stellen. Hieronder worden wel een aantal **basisprincipes** gegeven die een goede vertrekbasis zijn voor GBKG (“good practice”):

1. *GBKG moet berusten op zowel participatie als op wettelijke elementen*
Het is belangrijk dat een consensus bereikt wordt over GBKG, maar het sluiten van compromissen mag er niet toe leiden dat geen duurzame oplossingen gevonden worden en het zoeken naar compromissen of compensatie mag het proces niet eindeloos vertragen. Wettelijk vastgelegde planning kan het planningsproces vooruit helpen, zeker als het gaat over visies of strategieën voor grotere gebieden.

Anderzijds moeten statutair bevoegde instanties open staan voor vrijwillige samenwerking. Dit zal helpen om vertrouwen te creëren en consensus te bereiken.

2. *Een pro-actieve houding van het nationale en regionale beleid is belangrijk*
Integratie impliceert het samenbrengen van diverse belangen. Dit vereist leiderschap en een pro-actieve houding van het beleid.

3. *Een geïntegreerde werkwijze is niet overal noodzakelijk en moet selectief toegepast worden*

Sommige gebieden of thema's kunnen gepland worden in conventionele structuurplannen of sectorale plannen. Andere vereisen een geïntegreerde benadering, bijvoorbeeld als het meerdere sectoren betreft. De aandacht moet uitgaan naar gebieden en thema's waar geïntegreerde planning de meeste potenties heeft om problemen op te lossen.

4. *Het GBKG-proces begint met het identificeren van problemen in de kustzone*

GBKG betekent eigenlijk dat er gezamenlijk naar oplossingen gezocht zal worden en dat bruggen gebouwd moeten worden tussen disciplines. Een voorwaarde is dat de verschillende betrokkenen open staan voor de problemen en wensen van de anderen.

5. *GBKG vereist een goed inzicht in de werking van het kuststelsel en een efficiënte verspreiding van de kennis. De kustproblematiek vraagt inzet van onze beste kennis en instrumenten*

Voor succesvol GBKG moet er voldoende kennis zijn over de kust, zowel de land- als de zeezijde, en in de veranderingen waaraan de kust onderhevig is. Belangrijk is ook dat de wetenschappers die de informatie verzamelen, en de beheerders (of managers) elkaar begrijpen. Kennis van of informatie over de kust is niet voldoende, het is het goede gebruik ervan dat centraal staat.

1.4. Voorstel van aanbeveling van het Europees parlement en de raad betreffende GBKG

In het "voorstel voor een aanbeveling van het Europees parlement en de raad betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa" (08-09-2000, COM(2000)545) wordt voorgesteld om de lidstaten een nationale strategie te laten ontwikkelen voor de uitvoering van de beginselen voor een geïntegreerd beheer van het kustgebied.

In deze nationale strategie:

- a) moet de relatieve rol worden vastgelegd van de verschillende bestuursinstanties in het land die onder andere bevoegd zijn voor activiteiten of hulpbronnen van het kustgebied en moeten mechanismen voor de coördinatie daarvan worden gespecificeerd. Bij deze rolbepaling moet worden gezorgd voor afdoende lokaal toezicht en voldoende regionale

visie en consistentie (met name om ervoor te zorgen dat het plaatselijke bestuur niet te zeer wordt beïnvloed door de economische belangen op korte termijn van de inwoners en de omgeving);

- b) moet de geschikte combinatie van instrumenten voor de tenuitvoerlegging van de beginselen binnen de nationale wettelijke en bestuursrechtelijke context worden gespecificeerd. Bij de ontwikkeling van deze strategie zouden de lidstaten kunnen overwegen of het een goede zaak zou zijn een nationaal strategisch plan voor de kust op te stellen, waarbij gebruik wordt gemaakt van instrumenten voor ruimtelijke ordening voor de bevordering van geïntegreerde planning en beheer (waaronder instrumenten die prioriteit geven aan kustafhankelijke toepassingen in het strandwatergebied), mechanismen voor de aankoop van land en verklaring van openbaar bezit, ontwikkeling van contractuele overeenkomsten of convenanten met gebruikers van het kustgebied, inzet van (met de communautaire wetgeving verenigbare) economische en fiscale stimuleringsmaatregelen en benutting van planningmechanismen voor regionale ontwikkeling;
- c) moeten met name de middelen worden ontwikkeld om de kloof tussen land en zee in de nationale wetgeving, beleidsmaatregelen en programma's te overbruggen;
- d) moeten met name maatregelen worden gespecificeerd om bottom-up initiatieven voor het geïntegreerde beheer van het kustgebied en de hulpbronnen daarvan te stimuleren;
- e) moeten bronnen worden geïdentificeerd voor de financiering op lange termijn van GBKG-initiatieven in de lidstaat en moet worden bepaald hoe er het beste voor kan worden gezorgd dat de relevante bestuursstakken en -niveaus over voldoende personeel kunnen beschikken;
- f) moeten mechanismen worden gedefinieerd om te zorgen voor een volledige en gecoördineerde uitvoering en toepassing van bestaande EU-wetgeving inzake het kustgebied;
- g) moeten adequate continue systemen voor monitoring en de verspreiding van informatie over het kustgebied worden opgezet. Deze systemen moeten informatie in een geschikte en compatibele vorm verzamelen en verstrekken aan besluitvormers op nationaal, regionaal en lokaal niveau om een geïntegreerd beheer te vergemakkelijken. Deze gegevens moeten tegen redelijke kosten voor het publiek beschikbaar zijn;
- h) moet worden bepaald hoe geschikte nationale opleidings- en onderwijsprogramma's de tenuitvoerlegging van de beginselen van geïntegreerd beheer in het kustgebied kunnen ondersteunen.

Verder wordt in het voorstel tot aanbeveling ook de nadruk gelegd op **samenwerking**. Ten eerste samenwerking met buurlanden en derde landen om

mechanismen op te zetten voor een betere coördinatie van de aanpak van grensoverschrijdende vraagstukken. Maar verder ook samenwerking via deelname aan een Europees forum voor kust-belanghebbenden. Dit forum moet leiden tot een gemeenschappelijke visie voor het kustgebied.

Ten slotte benadrukt het Europees parlement ook het belang van een gedegen rapportage (tweejaarlijks verslag). De verslagen dienen voor het publiek beschikbaar te zijn en onder andere informatie te bevatten over de voorgestelde GBKG-strategie op nationaal niveau, over de maatregelen die genomen zijn voor de uitvoering van de GBKG-strategie en over de evaluatie van de huidige en verwachte effecten van de strategie op de stand van zaken in het kustgebied.

1.5. Belemmeringen voor GBKG in België

Het besef dat een geïntegreerde benadering dé werkwijze is om te komen tot duurzaam beheer van de kust, werd in België het voorbije decennium in diverse initiatieven benadrukt. Zo werd

- in 1994 een interkabinettenstuurgroep kustzonebeheer opgericht. Deze stuurgroep werd geofficialiseerd door de mededeling aan de Vlaamse regering van 22 februari 1995;
- in 1994 door vzw Natuurreservaten voor de eerste maal een tienpuntenprogramma GBKG voorgesteld. Het programma werd geëvalueerd in 1999;
- in Vlaanderen gestart met diverse Europese projecten met betrekking tot de kust, die streefden naar een geïntegreerde aanpak van specifieke problemen.

Ondanks deze initiatieven is een geïntegreerd beheer van de kustzone nog niet onmiddellijk in zicht. Om het tij te doen keren naar een duurzaam beheer moeten nog een aantal belemmeringen aangepakt worden.

Prioritaire belemmeringen zijn:

1. geen formele verankering voor kustzonebeheer: momenteel wordt kustzonebeheer vooral projectmatig aangepakt. Na afloop van de projecten is dikwijls geen mogelijkheid voorzien om de initiatieven voort te zetten, of om de acties te implementeren. De projecten zijn meestal ingebed binnen één departement, dat misschien niet het best geplaatst is om de complexe taak van geïntegreerd beheer van kustgebieden op zich te nemen.
2. versnippering van de bevoegdheden: de bevoegdheden zijn versnipperd over de bevoegdheidsniveaus (federaal, regionaal, provinciaal en gemeentelijk), en over de sectoren. Dit heeft onder andere als gevolg dat er lacunes optreden in de wetgeving -bijvoorbeeld wanneer een activiteit zich zowel op land als op zee afspeelt, zoals strandvisserij-, dat de bestaande wetgeving niet gestroomlijnd is, en dat de benadering dikwijls noodgedwongen sectoraal blijft.

3. geen juridisch kader voor kustzonebeheer: hiervoor zou minimum een samenwerking tussen de federale staat en het Vlaamse Gewest nodig zijn. Momenteel is hiervoor geen juridische basis voorzien.
4. gebrek aan monitoring: met monitoring wordt bedoeld dat een set basisgegevens continu opgevolgd wordt in de tijd. Dit zou moeten gebeuren voor alle sectoren en gebiedsdekkend voor de kust. Op vandaag doet men niet aan dergelijke systematische opvolging van een set basisgegevens.
5. sectorale benadering: vele sectoren zijn actief in de kustzone en elk willen ze hun plaats in de beperkte 65 km lang zone. Hun beleid en activiteiten zijn gebaseerd op een zuiver sectoraal standpunt. Een multisectorale benadering is echter de enige langetermijnoplossing.
6. gebrek aan coördinatie, overleg en communicatie: uit de analyses is gebleken dat er geen systematisch overleg is tussen de sectoren aan de kust. Bepaalde sectoren (bijvoorbeeld natuur) overleggen (dikwijls uit noodzaak) automatisch met andere, maar er wordt geconstateerd dat bij specifieke sectoren weinig bereidheid is tot overleg en samenwerking. Maar niet enkel overleg tussen sectoren is van belang, ook overleg tussen bestuursniveaus en communicatie met de "levende krachten" in het veld is van cruciaal belang om een draagvlak voor kustzonebeheer te kunnen creëren. Er moet een model voor overleg uitgetekend en geoperationaliseerd worden. Automatisch rijst de vraag wie dit overleg en de communicatie zal coördineren.
Ten slotte moet ook gedacht worden aan "interne communicatie". Ook binnen besturen moet duidelijk afgelijnd worden wat bedoeld wordt met "geïntegreerd beheer van kustgebieden" en wat de implicaties hiervan zijn.
7. niet voldoende planning op zee: de zee zal als "ruimtelijke eenheid" steeds belangrijker worden. Keuzes zullen moeten gemaakt worden, en hiertoe is een adequate (ruimtelijke) planning noodzakelijk: bijvoorbeeld voor de locatie keuze van windmolenparken, voor de aanleg van leidingen in zee, voor het aanduiden van prioritaire visserijgebieden, voor het aanduiden van natuurreservaten op zee.

2. Algemene strategie geïntegreerd kustzonebeheer

Geïntegreerd beheer van kustgebieden is een actueel thema in vele verschillende landen. Dé ideale strategie bestaat niet. Een voorstel van stappen die kunnen ondernomen worden voor het opstellen van een algemene strategie GBKG wordt hieronder beschreven.

STAP 1. Inventarisatie van de bestaande toestand

Maak een inventarisatie van alle bestaande rapporten, documenten, goedgekeurd beleid en plannen die betrekking hebben op de kustzone. Maak een evaluatie van de waarde ervan, onder andere aan de hand van het schaalniveau, de actualisatiegraad, de controleerbaarheid en betrouwbaarheid van de resultaten.

STAP 2. Probleemanalyse

Bepaal welke problemen en conflicten zich voordoen in de kustzone. Tracht de problemen in te delen in categorieën. De problemen kunnen zich situeren binnen specifieke sectoren, tussen sectoren, bij bepaalde activiteiten of in specifieke gebieden.

STAP 3. Bepaal de uitgangsprincipes voor een goed beheer van de kustzone.

Dé uitgangshouding is het streven naar duurzame ontwikkeling in de kustzone. Dit betekent dat ontwikkelingen in deze zone tegemoet moeten komen aan de behoeften van de huidige generatie, zonder de kansen voor ontwikkeling van de volgende generaties te beperken. Niet de ontwikkeling, maar het beheer van de kust komt centraal te staan. Geïntegreerd werken zal hierbij een basisinstrument zijn. Bij geïntegreerd beheer van kustgebieden moeten de vragen en de visies van verschillende sectoren vanuit de basisfilosofie van duurzame ontwikkeling geëvalueerd worden.

Bepaal in deze fase de uitgangsprincipes die moeten leiden tot duurzaam beheer van en planning in de kustzone. Waar wil men naartoe met de kustzone in de toekomst? Wat is het streefbeeld dat men voor ogen houdt voor de kustzone?

De uitgangsprincipes zijn alle van even groot belang. Er moet naar gestreefd worden ze allemaal te realiseren.

STAP 4: Bepaal de doelstellingen en middelen

Welke stappen zal men zetten in de richting van duurzame ontwikkeling? Dit zijn de doelstellingen voor de kustzone.

STAP 5: Bepaal de prioriteiten

Bepaal welke doelstellingen prioritair aangepakt moeten worden. Dit kan gebeuren per sector, per activiteit, maar ook per gebied.

Hieraan gaat een grondige studie vooraf van alle sectoren actief in de kustzone (zie STAP 1 en 2). Voor alle sectoren moet nagegaan worden welke kennis beschikbaar is, welke kennis nog ontbreekt, wat de toekomstvisie is, wat de knelpunten zijn met de andere sectoren en wat de beperkingen zijn voor de sectoren.

Bij het bepalen van de prioriteiten moet een geïntegreerde benadering voorop staan. Het is niet zo dat de ene activiteit noodzakelijk de andere uitsluit. Bij het multifunctioneel gebruik van een bepaald gebied kan dan nagegaan worden wat de hoofd- en nevenfuncties zijn. Bij multifunctioneel gebruik kan ook nog gekeken worden naar scheiding of verweving van functies. Een scheiding is enkel nodig als twee functies elkaar uitsluiten.

STAP 6: Acties formuleren om de prioriteiten aan te pakken

Som op welke acties moeten gebeuren om de vooropgestelde doelstellingen (stap 4 en 5) te bereiken.

Op welke termijn moeten/kunnen de acties gerealiseerd worden?

Wie neemt het voortouw bij de realisatie?

Wie is verantwoordelijk voor de uiteindelijke realisatie en de opvolging?

Een belangrijkste fase die als een rode draad door het GBKG-proces moet lopen is OVERLEG & SENSIBILISATIE.

Een kerngroep moet aangeduid worden om het GBKG-proces op te starten, voortgang te boeken, te rapporteren en evalueren. Bijsturing van het proces moet mogelijk zijn. Ook politieke betrokkenheid is bij het hele proces onmisbaar.

De toekomstvisie die voor ogen gehouden wordt bij het uittekenen van een GBKG-strategie is: **duurzaam beheer van onze kustzone** waarbij

- kustgebonden sectoren een kans tot ontwikkelen krijgen, maar dit enkel op een duurzame wijze;
- de voorkeur gegeven moet worden in de kustzone aan activiteiten die specifiek met de kust gerelateerd zijn; de ruimte is te beperkt om ook niet-kustgebonden activiteiten toe te laten;
- de resterende natuurwaarden behouden blijven, en waar mogelijk versterkt worden;
- de draagkracht van het kuststelsel niet overschreden wordt;
- openbare ruimte maximaal bewaard moet blijven.

Om dit op te volgen is het absoluut noodzakelijk te gaan werken met een opvolgingssysteem waarbij het mogelijk wordt alle ontwikkelingen in de tijd continu op te volgen (monitoring).

3. Uitgangsprincipes en doelstellingen voor GBKG in België

De hoofddoelstelling van geïntegreerd beheer van kustgebieden is het uitstippelen van een systematisch, samenhangend en terugkoppelend beleid om zo te komen tot duurzame ontwikkeling van de kustzone.

Binnen de ruimte van de kust worden **drie belangrijke aandachtsvelden onderscheiden: stromen, gebieden en actoren**. Om te komen tot een geïntegreerde benadering moet men de input- en outputstromen (energie, water, afval, verkeer, ...) kunnen beheersen, aandacht hebben voor de kwaliteit van gebieden en ten slotte kunnen rekenen op medewerking van de actoren (of participanten) en bij hen een draagvlak creëren.

In onderstaande tekst wordt eerst ingegaan op de algemene uitgangsprincipes voor geïntegreerd beheer van kustgebieden voor deze drie aandachtsvelden. In

het actieplan wordt vervolgens ingegaan op de specifieke doelstellingen en acties om te komen tot duurzame ontwikkeling van de kustzone.

Algemene uitgangsprincipes voor geïntegreerd beheer van kustgebieden in België

Voor stofstromen

1. *duurzaam gebruik van natuurlijke rijkdommen*: de natuurlijke rijkdommen aan de kust zijn de fundamentele basis voor de kust economie en een duurzame samenleving. Vanuit het oogpunt van duurzaamheid moet onnodig gebruik (verspilling) van grondstoffen voorkomen worden, de voorkeur moet gegeven worden aan eindeloze hulpbronnen (bijvoorbeeld regenwater, zonne-energie) en eindige hulpbronnen moeten verstandig (zuinig) gebruikt worden.
2. *plannen voor preventie*: waar mogelijk moet het gebruik van eindige natuurlijke rijkdommen afgebouwd worden, hergebruik van rijkdommen en gebruik van duurzame grondstoffen gestimuleerd worden en alternatieven opgespoord worden voor eindige grondstoffen. De totale (milieu)voorraden waarover de mens beschikt om in zijn behoeften te voorzien zijn eindig, zij het met flexibele grenzen. Een duurzaamheidsbeleid moet vermijden dat deze grenzen worden overschreden. Daarnaast moet het de nodige voorzorgen nemen voor het geval dit toch zou gebeuren. Deze taakstelling houdt verband met begrippen als milieuranvoorwaarden en milieugebruiksruimte. Aandacht voor de lange termijn speelt hierbij een cruciale rol omdat de beschikbare milieuvoorraden ook in een verdere toekomst voor het vervullen van behoeften (van toekomstige generaties) beschikbaar moeten blijven.

Voor gebieden

1. *behoud van de natuurlijke zones aan de kust op lange termijn*: de kustzone is een uniek natuurlijk systeem. Haar geologie, fauna en flora, landschap en archeologie moeten bewaard blijven voor de volgende generaties en waar mogelijk opgewaardeerd worden.
2. *planning met lokale potenties*: nieuwe ontwikkelingen in de kustzone moeten rekening houden met de omgeving en ecologische draagkracht van de kustzone. Voor planning op lange termijn moet uitgegaan worden van lokale mogelijkheden van het kustgebied.

Voor actoren

1. *duurzaam milieubewust gedrag bewerkstelligen en bestendigen*: de bewoners, bezoekers en andere gebruikers van het kustgebied moeten op de hoogte gebracht worden van wat milieubewust gedrag inhoudt, wat de noodzaak ervan is en hoe dit gedrag bereikt kan worden door het nemen van concrete stappen. Na deze eerste stap is het belangrijk de theorie van milieubewust gedrag in de praktijk om te zetten en het milieubewust gedrag ook op lange termijn te bestendigen.

2. *planning voor zelf-organisatie en samenwerking*: alle kustgebruikers (zowel overheden als particulieren) moeten hun verantwoordelijkheid opnemen inzake geïntegreerd beheer van kustgebieden. Om te komen tot een optimaal beheer is overleg en samenwerking een vereiste.

4. Actieplan GBKG voor de Vlaamse kust

4.1. Specifieke doelstellingen en acties voor duurzaam beheer van de Vlaamse kust

Men kan niet anders dan vertrekken vanuit de actuele situatie. De draagkracht van ons kustecosysteem is reeds lang overschreden, de kust is geurbaniseerd, en de mens heeft zijn stempel gedrukt op elke vierkante meter aan de kust. Het ruimtelijk kader voor ontwikkelingen in de toekomst wordt gegeven door de structuurplannen (op regionaal, provinciaal en gemeentelijk niveau). De ruimtelijke structuurplannen vormen het toetsingskader van het ruimtelijk beleid, alsook een instrument om een actief ruimtelijk beleid te voeren. In het ontwerp Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen (voorlopig vastgesteld door de provincieraad op 29 juni 2000) wordt de kust als een aparte ruimtelijke deelstructuur beschouwd. De kustruimte wordt beschreven als een aaneenschakeling van kernen (badplaatsen) langs de kustlijn. Als kenmerkend voor deze lineaire band wordt de concentratie van kustgebonden toeristisch-recreatieve infrastructuur opgegeven. Hierbij wordt aangegeven dat de oorsprong van deze ontwikkeling ligt in de natuurlijke structuur (zee-strand-duinen), die van internationale betekenis is. Verschillende delen van deze natuurlijke structuur staan onder hoge, toeristisch-recreatieve druk, maar ook van andere menselijke en economische activiteiten. Bijzondere aandacht voor dit natuurlijke systeem (milieu- en natuurzorg) zal bijgevolg een belangrijke plaats innemen in een strategie voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden.

Bij geïntegreerd beheer van kustgebieden moet rekening gehouden worden met zowel de ecologische, economische als de sociale invalshoek. De voorliggende situatie is uiterst complex en de sectoren redeneren niet volgens één en dezelfde lijn, maar ze volgen meestal nog het sectorale denken.

In een voorbereidende analyse (zie Deel III) werden de beschikbare gegevens en knelpunten van de verschillende sectoren aan de kust bekeken.

De knelpuntenanalyse in Deel III werd als basis gebruikt om de strategie en het actieplan voor geïntegreerd beheer van kustgebieden in België uit te zetten.

Bij het uitschrijven van de acties en het actieplan om de vooropgestelde doelstellingen te bereiken, werd vooral geconcentreerd op acties die specifiek betrekking hebben op de Belgische kust. Algemene acties of beleidsmaatregelen die ook voor grotere delen van Vlaanderen gelden werden niet opgenomen, maar zijn daarom uiteraard niet van minder belang.

Verder is het belangrijk te vermelden dat het om prioritaire acties gaat. Het actieplan kan bijgevolg te allen tijde aangevuld worden en moet een

dynamisch en levend plan worden. Ongetwijfeld kunnen nieuwe thema's en prioriteiten naar voren komen en zullen in de toekomst de doelstellingen en het beleid van het plan continu geëvalueerd, herzien en bijgestuurd moeten worden.

Ten slotte moet benadrukt worden dat onderstaand actieplan zeker niet kan en mag gezien worden als een visie voor de kustzone. De oefening die uitgevoerd werd ten behoeve van dit rapport geeft een analyse van de huidige situatie en er wordt een aanzet gegeven tot integratie van de duurzaamheidsgedachte in andere beleidsdomeinen. In de toekomst zou door alle doelgroepen en sectoren gewerkt moeten worden aan een visie of streefbeeld voor de kustzone, waarvoor vervolgens een toekomstbeleid voor de kust uitgewerkt wordt.

Inventarisatie

Bestaande rapporten en plannen
Goedgekeurd beleid

Probleemanalyse

Welke knelpunten bestaan er in de kustzone tussen de sectoren onderling en binnen de sectoren?

Visievorming/bepalen van uitgangspunten

Welke kust willen we in de toekomst?
Welke uitgangspunten worden gehanteerd?
Wat zijn de hoofddoelstellingen?

Overgaan tot actie

Hoe kunnen de doelstellingen bereikt worden?
Welke acties zijn nodig? Wat is de uitvoeringstermijn?
Welke acties zijn prioritair?
Wie neemt het voortouw en wie doet de realisatie?

Rapportering en monitoring

**O
V
E
R
L
E
G**

Toetsing, evaluatie en bijsturing

Hieronder worden per aandachtsveld (stofstromen, gebieden en actoren) de doelstellingen weergegeven, alsook de prioritaire acties die moeten helpen de doelstelling te bereiken.

Stofstromen

Doelstellingen

Opmerking: alle doelstellingen onder het aandachtsveld “stofstromen” moeten **grensoverschrijdend** bekeken worden. De reikwijdte van de gesignaleerde problemen blijft niet beperkt tot de eigen kustzone.

1. integraal waterbeheer

Acties:

1.A. Waterkwantiteit

- duurzame waterwinning 1: evaluatie van grondwaterwinning ten behoeve van drinkwatervoorziening in functie van de ecologische impact (waar verweving van beide functies niet mogelijk is dient gestreefd te worden naar scheiding van beide functies). Dit alles moet passen in een geïntegreerd watervoorzienings- en natuurontwikkelingsplan voor de Vlaamse kust;
- duurzame waterwinning 2: zoeken van alternatieven voor waterwinning in de duinen en afbouwen van grondwaterwinning in de duinen;
- bevorderen van duurzaam watergebruik (hergebruik, rationeel watergebruik);
- opnemen van maatregelen/verplichtingen in bouwvergunningen om negatieve effecten van bronbemaling te voorkomen. Oplossingen moeten gezocht worden voor de opvang van zuiver grondwater afkomstig van bronbemaling;
- bijzondere aandacht voor de waterafvoer van het hinterland naar de kust.

1.B. Waterkwaliteit

- efficiënter optreden tegen alle vormen van verontreiniging door scheepvaart;
- aanpak van puntemissies en diffuse emissies via een doelgroepgerichte benadering en productnormering;
- zuiveren van alle afvalwater; de niet op rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) aangesloten afvalwaters dienen door middel van kleinschalige waterzuivering gezuiverd te worden;
- respecteren van RWZI's lozingsnormen.

2. duurzame energievoorziening

Actie:

- zoeken van alternatieven voor energieproductie en promoten van duurzaam energiegebruik (hergebruik, gebruik van hernieuwbare bronnen, preventie)

3. vermindering van mobiliteit en alternatieve transportmodi voor vervoer van stoffen

Acties:

- studie over de toelevering van goederen aan de kust (bijvoorbeeld t.b.v. de HORECA) en promotie van lokale economie moet het transport van goederen verlagen;
- bestuderen van alternatieven voor wegtransport voor de verbinding met het binnenland;
- economische diversificatie: plaats voor andere economische activiteiten dan economie gebonden aan toerisme (tewerkstelling en economie niet enkel ophangen aan toerisme); gecontroleerde industriële ontwikkeling moet mogelijk blijven;
- stimuleren van verblijfstoerisme in plaats van dagtoerisme.

4. duurzame landbouw en aquacultuur

Acties:

- heroriëntatie van de landbouw;
- duurzame aquacultuur uitbouwen, o.a. om de druk op landbouw weg te nemen, alsook om de druk op de natuurlijke vispopulatie als gevolg van overbevissing weg te nemen.

5. goede milieukwaliteit aan de kust

Acties:

- afvalpreventie gericht op bewoners en toeristen;
- toepassen van het principe "vervuiler betaalt";
- communicatie rond milieukwaliteit in de kustzone;
- uitbouw van geschikte infrastructuur ter beperking van milieu-impact van menselijke (o.a. recreatie en toerisme) activiteiten (bv. milieuvoorzieningen in jachthavens);
- verder uitwerken van een (regionaal/nationaal) beleid tegen verontreiniging van de kustzone;
- opsporen van (punt)bronnen van vervuiling;
- verder uitwerken en consequent toepassen van rampenplannen voor chemische vervuiling en olievervuiling aan de kust.

Gebieden

Doelstellingen

1. intense verbinding tussen zee en land (strand, duin, duin-polderovergangszone)

Acties:

- bewerkstelligen van een aantrekkelijke combinatie zee-duin-strand als een belangrijke troef voor de kust, enerzijds voor toerisme maar ook voor openruimtebeleving en rust. Deze combinatie moet een kwalitatief aanbod blijven, dat niet geheel tenietgedaan wordt door andere ontwikkelingen, zoals haven- of industriële ontwikkelingen;
- de kustlijn voorzien van natuurlijke (zachte) zeewering waar mogelijk.

2. (ontwikkelingen in) de kustzone in ruime context zien. De relatie met het mariene milieu enerzijds en met de polders anderzijds, moet gemaakt worden.

Acties:

- de kust bekijken binnen Europese en internationale context. Het grensoverschrijdend karakter is belangrijk;
- bekijken van recreatie op grotere schaal: recreatieve druk op de kust wegnemen door het binnenland aantrekkelijk te maken voor recreatie.

3. opnieuw creëren van natuurlijke systemen en Grote Eenheden Natuur (GEN; d.w.z. uitgestrekte natuurgebieden zoals estuaria, duingebieden) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO)

Acties:

- beschermen van open ruimte en systematische verwerving van de kustduin- en duin-polderovergangsgebieden door de overheid;
- beschermen van alle resterende waardevolle duingebieden en duin-polderovergangen;
- aanduiden van natuurreservaten op strand en zee;
- afbakening en uitbouw van integrale kustreservaten, waarbij beschermde gebieden ontstaan die alle zones van het kustecosysteem van zandbanken in de ondiepe zee over duinen tot polders omvatten;
- toepassen van ruimtelijke herstelmaatregelen zoals het verwijderen van storende elementen en zonevreemde gebouwen;
- herstel van verbindingswegen voor fauna en flora (ontsnippen).

4. de kust als aangename recreatie- en leefruimte (leefbare steden)

Acties:

- creëren van aangename fiets- en wandelroutes;
- realisatie van stadsrandbossen waar wenselijk en mogelijk en aanleg van bossen ten zuiden van de kustagglomeratie om de invloedssfeer van recreatieve activiteiten meer te spreiden in de ruimte;
- aanbieden van een kwalitatief toeristisch product: verhogen van de kwaliteit van het huidige aanbod;
- aanbieden van een brede waaier van mogelijkheden voor recreatie, niet enkel kustgebonden recreatie (geleid door de vraag);
- opwaarderen van archeologische en cultuurhistorische sites voor toerisme en recreatie;
- opstellen van reglementen voor watergebonden recreatie;
- promoten van veilige recreatievormen;
- multifunctioneel gebruik van de ruimte; verweving van functies waar het kan, scheiding van functies waar het moet; harde grenzen hanteren zal nodig zijn;
- uitwerken van een tijdelijke en ruimtelijke zonering van bepaalde activiteiten;
- herzien van de mobiliteit (o.a. functie van Koninklijke baan, randparkings etc.) en garanderen van goede toegankelijkheid van de kust;

- introduceren van innovatieve mobiliteitssystemen;
- erop toezien dat nieuwe ontwikkelingen aan de kust van hoge kwaliteit zijn;
- behoud van lokale en permanente bewoners aan de kust (niet enkel ouderen maar ook jongeren, o.a. door de leefbaarheid van de kustgemeenten te verhogen);
- beperkingen voor het aantal tweede woningen aan de kust;
- maatregelen nemen om (seizoensgebonden) leegstand in kustgemeenten tegen te gaan;
- voorzien van speelduinen en -plaatsen voor de jeugd;
- oprichten van een regiobestuur (gehele kust als regio cf. Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan).

5. hoge natuurwaarden aan de kust

Acties:

- beschermen van landschappen;
- beperken van mechanisch reinigen van stranden;
- opleggen van een beheersplicht voor aaneengesloten duingebieden;
- creëren van “nieuwe” natuur via natuurtechnische milieubouw;
- actieve implementatie van de Europese vogel- en habitatrichtlijnen in de kustduinen en in de polders;
- beschermen van het mariene milieu;
- duurzaam beheer van de ondiepe kustzone (ontmoedigen visserijpraktijken met nefaste impact op het mariene ecosysteem, bv. door overschakelen op meer milieuvriendelijke visserijtechnieken, reglementering van strandvisserij, afbakenen van mariene reservaten);
- toepassen gerichte soortenbescherming.

Actoren

Algemene doelstellingen:

- aangepaste mobiliteit van het individu (bv. meer aandacht voor vervoersarmen, andere communicatievormen -internet, virtuele loketten- bieden nieuwe mogelijkheden);
- informatie, inspraak en participatie van alle doelgroepen en actoren;
- aanleren van milieubewust gedrag en acties rond bewustmaking over milieuproblemen (met focus op kustproblematiek);
- bij alle doelgroepen het besef creëren dat geïntegreerd beheer van kustgebieden dringend nodig is;
- milieuvriendelijk gedrag economisch aantrekkelijk maken (bv. door modelleren van taxen).

Doelgroepspecifieke doelstellingen

1. sociaal achtergestelden (zowel bij bewoners als bij toeristen);
 - acties ondernemen om de kloof tussen de bevolkingsgroepen te minimaliseren

2. kustbewoners
 - educatie/sensibilisatie van bewoners;
 - verhogen van de tewerkstelling aan de kust door creëren van operationele lokale markten;
 - kust aantrekkelijk maken voor lokale bewoning.
3. senioren
 - dienstverlening voor senioren aan de kust;
 - studie over de specifieke behoeften van de senioren in de kuststreek.
4. dagtoeristen/kortverblijvers en tweede verblijvers
 - educatie/sensibilisatie van toeristen;
 - nieuwe vormen van toerisme (toeristische standplaatsen/ woningen/ appartementen);
 - uittekenen van een beleid voor mobilhomes;
 - beheersing van de toeristenstroom;
 - de relatie leggen tussen toeristische industrie en andere economische sectoren;
 - uitwerken van een algemene visie over “kusttoerisme”;
 - kwalitatief aanbod voor ontvangst van toeristen.
5. (economische) sectoren
 - gebruik van eigen natuurlijk, toeristisch en cultureel potentieel aan de kust;
 - bij het ontwerp van nieuwe en de aanpassing van bestaande infrastructuur in de kustzone moet rekening worden gehouden met de draagkracht van het kustecosysteem;
 - uitvoeren van een MER is wenselijk voor alle nieuwe ontwikkelingen in de kustzone (uitbreiding van de huidige verplichte MER bij een bouwaanvraag).

Een groot aantal van de opgesomde acties is van toepassing op de volledige kustzone, sommige kunnen meer gebiedsgericht toegepast worden. Onder deze laatste categorie vallen bijvoorbeeld acties die betrekking hebben op drinkwaterwinning in duingebieden, waterafvoer van hinterland naar de kust, zeewering, bossen en bescherming van open ruimte en waardevolle gebieden.

4.2. Haalbaarheidsanalyse

Om na te gaan wat de haalbaarheid is van de voorgestelde acties werd een haalbaarheidsanalyse per actie uitgevoerd. De analyse is gebaseerd op volgende criteria:

1. Voórkomen van de actie in bestaande documenten en rapporten van de kust (+ vermelding van sector)
 - A: ja, de actie werd teruggevonden tijdens de literatuurstudie
 - B: neen, de actie werd niet teruggevonden tijdens de literatuurstudie

2. Beschikbaarheid van de basisgegevens
 - A: gegevens zijn beschikbaar in de vorm van beleidsvoorbereidende studies
 - B: gegevens zijn beschikbaar in de vorm van beleidsuitvoerende studies
 - C: gegevens zijn beschikbaar in de vorm van beleidsevaluerende studies
 - D: gegevens zijn niet of zeer moeilijk beschikbaar
3. In welke fase van het beleid is de maatregel opgenomen?
 - A: uitvoeringsfase
 - B: planningsfase (= staat effectief ingeschreven in jaarplanning)
 - C: beleidsverklaring
 - D: niet opgenomen in het beleid
4. Mate waarin de initiatiefnemer de belanghebbenden wil betrekken (bijdrage tot opbouwen van een duurzame relatie)
 - A: wel bereidheid om belanghebbenden te betrekken
 - B: geen bereidheid om belanghebbenden te betrekken
5. Investeringsverbanden aan de actie
 - A: eenmalige kleine investering op korte termijn
 - B: eenmalige grote investering op korte termijn, lage kosten op lange termijn
 - C: terugkerende kleine investeringen op lange termijn
 - D: terugkerende hoge investeringen op lange termijn
6. Institutionele moeilijkheidsgraad voor realisatie = hoeveel beleidsniveaus zijn er betrokken?
 - A: één
 - B: twee
 - C: drie
 - D: vier

Bovendien werd nagegaan aan welke van de zes knelpunten in de Belgische kustzone tegemoet gekomen wordt:

- (1) ruimteconflict en versnippering
- (2) achteruitgang van natuur, milieu en landschap
- (3) grote druk door toerisme
- (4) visuele impact voor grootschalige infrastructuur
- (5) mobiliteitsproblemen
- (6) onvoldoende garanties voor veiligheid en levenskwaliteit

De conclusies uit de haalbaarheidsanalyse zijn:

- de acties die in bovenstaand actieplan worden voorgesteld, komen vooral tegemoet aan knelpunten 2 en 3, namelijk de achteruitgang van natuur, milieu en landschap en de druk door het toerisme;
- de nieuw voorgestelde acties in het actieplan, die niet vermeld worden in bestaande documenten, hebben vooral betrekking op mobiliteit en transport, beperkingen opgelegd aan toerisme en recreatie, acties voor sociaal achtergestelden en derde leeftijd en de (milieuvriendelijke) houding van verschillende doelgroepen;

- een tekort aan beleidsvoorbereidende gegevens situeren zich vooral bij mobiliteit, heroriëntatie van economie en landbouw, sociale problematiek aan de kust, verminderen van de druk van het toerisme (beperkingen in aantal toeristen, tweede woningen) en verhogen van de kwaliteit en veiligheid ervan, acties naar houding en gedrag van sectoren, sociaal achtergestelden en derde leeftijd;
- bij zo'n 40% van de voorgestelde maatregelen zijn toch al min of meer gedetailleerde basisgegevens beschikbaar (vooral beleidsvoorbereidende; beleidsuitvoerende en beleidsevaluerende studie zijn nog in de minderheid). In ruim 50% van de gevallen zijn nog geen gegevens beschikbaar of zijn ze moeilijk te verkrijgen.
- vele van de voorgestelde maatregelen werden wel opgenomen in beleidsnota's, maar zelden bevinden ze zich reeds in de plannings- of uitvoerende fase.
- de bereidheid van de initiatiefnemer om de belanghebbenden te betrekken is moeilijk te bepalen, omdat er dikwijls nog geen concrete initiatieven genomen werden.
- acties met terugkerende hoge investeringen zijn beperkt. Dikwijls volstaat een eenmalige hoge investering, met lage onderhoudskosten (het aantal maatregelen binnen deze categorieën zal nog gekwantificeerd moeten worden)
- Voor het overgrote deel van de maatregelen is slechts één niveau bevoegd. Vooral bij ruimtelijke ordening en sensibilisering zullen meerdere niveaus hun verantwoordelijkheid moeten opnemen.

4.3. Actieplan en aanbevelingen

4.3.1. Actieplan voor de Belgische kustzone

Om een goed zicht te krijgen op de state-of-the-art van de voorgestelde acties binnen geïntegreerd beheer van kustgebieden in België worden in onderstaande tabel per actie:

- rapporten opgegeven waarin data m.b.t. de actie beschreven zijn, of rapporten waarin de problemen die de actie wil aanpakken gesignaleerd worden. Het was echter niet de bedoeling om in deze kolom alle relevante rapporten op te nemen;
- indien mogelijk voorbeeldprojecten opgesomd.

De acties worden opgedeeld in drie categorieën:

1. acties die reeds goed werden bestudeerd (basisgegevens beschikbaar) en waarover de stuurgroep een consensus bereikt heeft; enkel nog de stap naar concrete realisatie moet gezet worden;
2. goed gedefinieerde acties, met duidelijke doelstellingen maar waar een aantal gegevens nog ontbreken;
3. acties waar door gebrek aan onderzoek nog geen visievorming over bestaat.

Voor elk van de acties wordt aangegeven wie de initiatiefnemer kan zijn en wat de voorgestelde realisatietermijn is. Voor de realisatietermijn worden volgende klassen onderscheiden: korte (5 jaar), middellange (10 jaar) en lange (> 10 jaar) termijn, alsook "continu proces". Bij deze laatste klasse gaat het over acties die reeds in uitvoering zijn en voortgezet moeten worden.

In bijlage I wordt een overzicht gegeven van het actieplan opgesplitst per overheid of initiatiefnemer.

Stofstromen
Doelstellingen

1. integraal waterbeheer

Acties:

1.A. Waterkwantiteit

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
duurzame waterwinning 1: evaluatie van grondwaterwinning ten behoeve van drinkwatervoorziening in functie van de ecologische impact (waar verweving van beide functies niet mogelijk is dient gestreefd te worden naar scheiding van beide functies). Dit moet passen in een geïntegreerd watervoorzienings- en natuurontwikkelingsplan voor de Vlaamse kust.	Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust	2	VIWC (Vlaams Integraal Wateroverleg Comité)	korte termijn	Initiatief genomen door het VIWC (Vlaams Integraal Wateroverleg Comité) voor het opstellen van een Integraal Waterbeheersplan voor Vlaanderen.
duurzame waterwinning 2: zoeken van alternatieven voor waterwinning in de duinen en afbouwen van grondwaterwinning in de duinen	- Beheersplan Doornpanne - Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duingebied van de Westkust - Waterwinningsmogelijkheden in de gemeente Knokke-Heist. Verkennend onderzoek naar de ecologische gevolgen	1	- Waterleidings maatschappijen - Vlaamse overheid (afdeling Water)	korte termijn	Infiltratieproject IWVA in de Doornpanne Infiltratieproject gemeentelijk waterleidingsbedrijf Knokke-Heist
bevorderen van duurzaam watergebruik (hergebruik, rationeel watergebruik)	Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust	1	gemeenten, Provincie West-Vlaanderen (dienst MIRONA)	continu proces	Aandacht voor duurzaam watergebruik bij de renovatie van de Pier van Blankenberge: bv. waterzuinige toiletten (4 l i.p.v. 6 à 7 l), urinoirs in herentoilet, waterbesparende kranen aan lavabo's (tot 50% waterbesparing)

opnemen van maatregelen/verplichtingen in bouwvergunningen om negatieve effecten van bronbemaling te voorkomen. Oplossingen moeten gezocht worden voor de opvang van zuiver grondwater afkomstig van bronbemaling.	/	1	Vlaamse overheid (afdeling Water, VMM, AROHM), Provincie West-Vlaanderen (dienst MIRONA), gemeenten	korte termijn	/
bijzondere aandacht voor de waterafvoer van het hinterland naar de kust	/	1/2	Vlaamse overheid (administratie Waterwegen en Zeewezen, AMINAL)	korte termijn	/

1.B. Waterkwaliteit

efficiënter optreden tegen alle vormen van verontreiniging door scheepvaart (omvat verschillende deelaspecten: internationale samenwerking, controle in havens, havenontvangstinstallaties, veiligheid van de scheepvaart, technische ontwikkelingen aan boord, legale aspecten, luchttoezicht, oliebestrijding -op zee en strand,...)	- Jaarrapporten OSPAR Commission - Greater North Sea - Toezicht vanuit de lucht: zeeverontreiniging door schepen in de Belgische belangenzone van de Noordzee	1/2	Federale overheid	continu proces	Mogelijkheden gecreëerd door MARPOL wetgeving, de wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden, en de wetgeving i.v.m. de Exclusieve Economische Zone (waardoor de jurisdictie i.v.m. het milieu werd uitgebreid buiten de 12-mijlszone).
aanpak van puntemissies en diffuse emissies via een doelgroepgerichte benadering en productnormering	Stofstromen naar de Noordzee. De Belgische emissies van gevaarlijke stoffen naar de lucht en naar het water in de periode 1985-1995.	2/3	Vlaamse (AMINAL) en federale overheid	continu proces	In kaart brengen van stofstroomemissie naar de Noordzee.
zuiveren van alle afvalwater; de niet op RWZI aangesloten afvalwaters dienen door middel van kleinschalige waterzuivering gezuiverd te worden	Algemene waterkwaliteitsplannen en investeringsprogramma's van de VMM	1	Vlaamse overheid (VMM, AMINAL), gemeenten	korte termijn	
respecteren van RWZI-lozingsnormen	gegevens van Aquafin voor RWZI's aan de kust	1	Aquafin	korte termijn	Opzetten van tertiaire zuivering bij RWZI te Oostende, om te kunnen voldoen aan de lozingsnorm.

2. duurzame energievoorziening

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
zoeken van alternatieven voor energieproductie en promoten van duurzaam energiegebruik (hergebruik, gebruik van hernieuwbare bronnen, preventie)	/	2	energieleveranciers	continu proces	Windmolens op de havenstrekdam te Zeebrugge, windmolen te Middelkerke

3. vermindering van mobiliteit en alternatieve transportmodi voor vervoer van stoffen

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
studie over de toelevering van goederen aan de kust (bijvoorbeeld t.b.v. de HORECA) en promotie van lokale economie moet het transport van goederen verlagen	/	3	economische actoren onder impuls van Vlaamse en provinciale overheid (dienst MIRONA en dienst Economie)	middellange termijn	- inrichting van educatieve ontvangstruimtes op boerderijen gekoppeld aan thuisverkoop. - optimalisatie van voor- en natransport in havens
bestuderen van alternatieven voor wegtransport voor de verbinding met het binnenland	De ontsluiting van de haven van Zeebrugge via de binnenvaart. Projectnota.	2	Vlaamse overheid (administratie Wegen en Verkeer, AWZ)	middellange termijn	(start van het) opstellen van een strategisch plan voor de haven van Zeebrugge.
economische diversificatie: aandacht voor economie anders dan toerisme (tewerkstelling niet enkel ophangen aan toerisme). Gecontroleerde industriële ontwikkeling moet mogelijk blijven	/	3	economische actoren (andere dan toeristische sector) onder impuls van Vlaamse en provinciale overheid (dienst Economie)	korte termijn	SEO = Sociale Economie Oostende (omvat renovatie van de Amandine en de oude vismijn, duinenwacht, monumentenwacht, recyclage textiel, kringloopcentrum)
stimuleren van verblijfstoerisme in plaats van dagtoerisme	/	3	toeristische diensten	middellange termijn	/

4. duurzame landbouw en aquacultuur

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject geïntegreerde aanpak
• heroriëntatie van de landbouw	(voorontwerp) Ruimtelijk Structuurplan Blankenberge	3	Landbouworganisaties met ondersteuning van provinciale en Vlaamse overheid	middellange termijn	- Inspanningen die gedaan worden om omschakeling naar biolandbouw te promoten. Een individuele benadering zou hierbij aangewezen zijn. - Beheersovereenkomsten met landbouwers.
• duurzame aquacultuur uitbouwen, o.a. om de druk op de landbouw weg te nemen, alsook om de druk op de natuurlijke vispopulatie als gevolg van overbevissing weg te nemen	/	3	Onderzoek door federale overheid, initiatieven uit de sector	middellange termijn	/

5. goede milieukwaliteit aan de kust

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
• afvalpreventie gericht op bewoners en toeristen	Evaluatie-onderzoek in de regio kust bij toeristen en residentiëlen.	1	kustgemeenten, i.s.m. intercommunales, kustwerkgroep afval	korte termijn	Knokke-Heist: stimuleren van selectieve inzameling bij doelgroep toeristen: - verspreiden van linnen draagtas, met daarin steekkaarten met sorteeraanwijzingen in de taal van de toerist. - affiches met sorteerregels opgehangen in appartementsgebouwen
• toepassen van het principe "vervuiler betaalt"	Geen specifieke rapporten voor de kust	1	Provincie West-Vlaanderen (Provinciale werkgroep bezig met belastingen)	middellange termijn	Heffing op afvalwater (is niet specifiek voor de kust)
• communicatie rond milieukwaliteit in de kustzone	Jaarrapporten VMM	1	Kustgemeenten, VMM	korte termijn	Ludieke communicatie van de VMM rond zwemwaterkwaliteit tijdens de zomermaanden

• uitbouw van geschikte infrastructuur ter beperking van milieu-impact van menselijke (o.a. recreatie en toerisme) activiteiten (bv. milieuvoorzieningen in jachthavens)	/	2/3	Uitbater van voorziening of bedrijven	middellange termijn	Milieustation te Blankenberge, milieuponton te Nieuwpoort
• verder uitwerken van een (regionaal/nationaal) beleid tegen verontreiniging van de kustzone	• Stofstromen naar de Noordzee. De Belgische emissies van gevaarlijke stoffen naar de lucht en naar het water in de periode 1985-1995. • Toezicht vanuit de lucht: zeeverontreiniging door schepen in de Belgische belangenzone van de Noordzee • rapporten (Quality Status Reports) van OSPAR en de North Sea Conferences	1	Federaal en Vlaams leefmilieubeleid	korte termijn	/
• opsporen van (punt)bronnen van vervuiling	Jaarrapporten VMM	2	VMM	middellange termijn	Regelmatige metingen van zwemwater door de VMM
• verder uitwerken en consequent toepassen van rampenplannen voor chemische en olievervuiling aan de kust	/	1	Federale overheid (BMM, defensie, gouverneur, civiele bescherming)	continu proces	Rampenplan voor olieverontreiniging van stranden

Gebieden

Doelstellingen

1. intense verbinding tussen zee en land (strand, duin, duin-polderovergangszone)

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
bewerkstelligen van een aantrekkelijke combinatie zee-duin-strand als een belangrijke troef voor de kust, enerzijds voor toerisme maar ook voor openruimtebeleving en rust. Deze combinatie moet een kwalitatief aanbod blijven, die niet geheel tenietgedaan wordt door andere ontwikkelingen, zoals haven- of industriële ontwikkelingen	- Ruimtelijke bakens aan de kust. Strategisch beleidsplan voor Toerisme en Recreatie (ontwerp) Ruimtelijk Structuurplan Koksijde en (voorontwerp) Blankenberge en (ontwerp) Provinciaal structuurplan	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie en Planologische Dienst); Vlaamse overheid (Toerisme Vlaanderen, AMINAL, AWZ)	middellange termijn	- wandel- en fietspaden in de Zwinstreek: milieuvriendelijke recreatie in landschappelijk waardevol gebied. - aanduiding van strand- en duinreservaten - verwijderen van zonevreemde gebouwen in de duinen
de kustlijn voorzien van natuurlijke (zachte) zeewering waar mogelijk	- Strategisch plan AWZ - Plan Kust 2002: de zeewerende functie van de kust	1	Vlaamse overheid (Administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen kust)	continu proces	(plannen voor) creëren van slufteer in het Westhoekreservaat, door verwijderen van delen van de duinvoetversterking - toepassen zandsuppletie waar mogelijk

2. (ontwikkelingen in) de kustzone in ruime context zien. De relatie met het mariene milieu enerzijds en met de polders anderzijds, moet gemaakt worden.

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
de kust bekijken binnen Europese en internationale context. Het grensoverschrijdend karakter is belangrijk.	jaarverslagen van OSPAR, NSC, EC en ICES	2	federale, Vlaamse en provinciale overheid	actie reeds gestart, maar moet onderhouden en versterkt worden.	overleg met Noordzeelanden omtrent vervuiling van de Noordzee (International Council for Exploration of the Sea), overleg met Nederland en Frankrijk voor kustzonebeheer
bekijken van recreatie op grotere schaal bekijken: recreatieve druk op kust wegnemen door binnenland aantrekkelijk te maken voor recreatie	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, ontwerp Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	middellange termijn	Initiatief om Polderfietsroute en toerisme in polders te promoten: nieuw fietsroutenetwerk in de ruilverkaveling Eggewaartskapelle, 's Heerwillemkapelle, Stuivekenskerke

					en Reninge. • project Westoria te Diksmuide: ontwikkelen van attractie in het binnenland • aansluiten van kustfietsroutes op fietsroutes in het binnenland
--	--	--	--	--	---

3. opnieuw creëren van natuurlijke systemen en Grote Eenheden Natuur (GEN) (uitgestrekte natuurgebieden zoals estuaria, duingebieden) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO)

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
• beschermen van open ruimte en systematische verwerving van de kustduin- en duin-polderovergangsgebieden door de overheid	Structuurplan Vlaanderen en ontwerp Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen	1	Provincie West-Vlaanderen (MIRONA), Vlaamse overheid (afdeling Natuur, afdeling Bos & Groen, ROHM-Monumenten en Landschappen, AWZ)	continu proces	• bescherming van resterende duingebieden door het duinendecreet • afbakening van VEN en IVON in het kader van het natuurdecreet.
• beschermen van alle resterende waardevolle duingebieden en duin-polderovergangen	• Ecosysteemvisie • Verwervingsplan voor de Vlaamse kustgebieden en aangrenzende gebieden	1	Provincie West-Vlaanderen (MIRONA), Vlaamse overheid (afd. Natuur, afd. Bos & Groen, AWZ, ROHM-Monumenten en Landschappen)	continu proces	• aankoopbeleid van duingebieden van afdeling Natuur en de Provincie West-Vlaanderen • mogelijkheden voor het afsluiten van beheersovereenkomsten met landbouwers
• aanduiden van natuurreservaten op strand en zee	• Ontwerpbeheersplannen voor het Vlaams natuurreservaat Baai van Heist • Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust	1	federaal en Vlaams milieubeleid	korte termijn	erkenning van strandreservaat Baai van Heist

• afbakening en uitbouw van integrale kustreservaten, waarbij beschermde gebieden ontstaan die alle zones van het kustecosysteem van zandbanken in de ondiepe zee over duinen tot polders omvatten	• Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust • rapporten van het LIFE project ICCI (Integrated Coastal Conservation Initiatief)	1	federale en Vlaamse overheid (AMINAL-afdeling Natuur, AWZ)	korte en middellange termijn	• aanduiding van de mariene basis in Lombardsijde als Vlaams natuurreservaat (geen bescherming beneden de laagwaterlijn).
• toepassen van ruimtelijke herstelmaatregelen zoals het verwijderen van storende elementen en zonevreemde gebouwen	Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust	1	Vlaamse overheid (AROHM, AMINAL)	middellange termijn	• verwijdering van Home Theunis in Oostduinkerke • onteigingsbesluit voor zonevreemde campings in Sint-Laureins.
• herstel van verbindingswegen voor fauna en flora (ontsnippen)	Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust	1	Vlaamse overheid (AMINAL-afdeling natuur)	middellange termijn	/

4. de kust als aangename recreatie- en leefruimte (leefbare steden)

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
• creëren van aangename fiets- en wandelroutes	(voorontwerp) Ruimtelijk structuurplan Blankenberge	1	Toerisme Vlaanderen, Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	middellange termijn	• plannen voor kustfietsroute die alle kustgemeenten aandoet • herinrichting van duinen met mogelijkheden voor wandelen
• realisatie van stadsrandbossen waar wenselijk en mogelijk en aanleg van bossen ten zuiden van de kustagglomeratie om de invloedssfeer van recreatieve activiteiten meer te spreiden in de ruimte	• Onderzoek naar het ontwikkelingspotentieel van het Zeebos • De gewenste bosstructuur voor Vlaanderen	1	Provincie West-Vlaanderen (dienst MIRONA), gemeenten	korte termijn	aanleg van Zeebos te Blankenberge
• aanbieden van een kwalitatief toeristisch product: verhogen van de kwaliteit van het huidige aanbod	• Ruimtelijke bakens aan de kust. Strategisch beleidsplan voor Toerisme en Recreatie • (voorontwerp) Ruimtelijk structuurplan Blankenberge •	2	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	lange termijn	• Heraanleg van de wandeldijk in diverse badplaatsen • Aandacht voor weersafhankelijke voorzieningen (Frimout center)

• aanbieden van een brede waaier van mogelijkheden voor recreatie, niet enkel kustgebonden recreatie	(voorontwerp) Ruimtelijk structuurplan Blankenberge	2	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie), kustgemeenten	lange termijn	• Sea Life Center
• opwaarderen archeologische en cultuurhistorische sites voor toerisme en recreatie	• Ruimtelijke bakens aan de kust. • Inventaris bouwkundig erfgoed.	2	Vlaamse Overheid (AROHM-Monumenten en Landschappen), Instituut voor Archeologisch Patrimonium	lange termijn	Fort Napoleon Duinenabdij
• opstellen van reglementen voor watergebonden recreatie	/	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	korte termijn	reglementering windsurfen, verbod op jet-ski's
• promoten van veilige recreatievormen	/	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	korte termijn	(plannen voor) een veilige kustfietsroute
• multifunctioneel gebruik van de ruimte. Verweving van functies waar het kan, scheiding van functies waar het moet. Harde grenzen hanteren zal nodig zijn.	• Ecosysteemvisie voor de Vlaams kust • Geïntegreerd kustzone-beheer. Actieplan voor het beheer en de duurzame ontwikkeling v/h duingebied tussen de Franse grens en Westende • Inrichtingsplan De Fonteintjes • andere gebiedsvisies en beheersplannen	2 (nog extra gegevens nodig voor bepaalde sectoren)	Alle overheden	continu proces	Herinrichting duingebied De Fonteintjes, uitgaande van hoofdfuncties natuur en zeewering en nevenfunctie recreatie.

• uitwerken van een tijdelijke en ruimtelijke zonering van bepaalde activiteiten	• Planologisch en juridisch kader voor het gebruik van de zeewering en in het bijzonder strand en dijk • (ontwerp) Provinciaal structuurplan	2	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en recreatie)	middellange termijn	Beleidskader voor zonering van strand en dijk wat betreft constructies en activiteiten
• herzien mobiliteit (o.a. functie van Koninklijke baan, randparkings, verkeersleefbaarheid etc.) en garanderen van goede toegankelijkheid van de kust	• Het verplaatsingsgedrag aan de kust: eerste resultaten • Verkeersleefbaarheidsplan Kustzone • (ontwerp) Ruimtelijk Structuurplan Koksijde en (voorontwerp) Blankenberge • toegankelijkheidsconcept kust	2	Vlaamse overheid (administratie Wegen en Verkeer), gemeenten	middellange termijn	• promotie van de kusttram, alsook combinatie fiets en tram. • randparking te Oostende, gecombineerd met fietsverhuur • combinatie van attractie en tram in één ticket
• introduceren van innovatieve mobiliteitssystemen	Oriëntatienota voor een duurzaam multimodaal (toeristisch) toegankelijkheidsconcept voor de kust.	3	Openbare vervoersmaatschappijen	lange termijn	/
• toezien dat nieuwe ontwikkelingen aan de kust van hoge kwaliteit zijn	• Ruimtelijke bakens aan de kust. Strategisch beleidsplan voor Toerisme en Recreatie • (voorontwerp) Ruimtelijk structuurplan Blankenberge	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	continu proces	
• behoud van lokale en permanente bewoners aan de kust (niet enkel ouderen maar ook jongeren, o.a. door leefbaarheid van kustgemeenten te verhogen)	(voorontwerp) Ruimtelijk structuurplan Blankenberge	3	Vlaamse overheid (AROHM), gemeenten	visie op korte termijn	Subsidies voor renovatie van huizen in de gemeente- of stadskern

• beperkingen voor het aantal tweede woningen aan de kust	- Onderzoek van de tweede woningen in de kustgemeenten (ontwerp) Provinciaal Structuurplan (ontwerp) Ruimtelijk Structuurplan Koksijde	3	Vlaamse overheid (AROHM), Provincie West-Vlaanderen (Planologische Dienst)	visie op korte termijn	/
• maatregelen nemen om (seizoensgebonden) leegstand in kustgemeenten tegen te gaan	(voorontwerp) Ruimtelijk structuurplan Blankenberge	3	Vlaamse overheid (AROHM)	visie op korte termijn	/
• voorzien van speelduinen en -plaatsen voor de jeugd	/	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Welzijn, sectie jeugd)	middellange termijn	/
• oprichten van een regiobestuur (gehele kust als regio cf. Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan)	/	3	Vlaamse overheid (AROHM)	korte termijn	• regionale pool voor promotie van de kust als geheel

5. hoge natuurwaarden aan de kust

Acties:

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
• beschermen van landschappen	Atlas van cultuurhistorische relictten	1	Vlaamse Gemeenschap (AROHM, Monumenten en Landschappen)	continu proces	21 beschermde landschappen aan de kust
• beperken van mechanisch reinigen van stranden	/	1	Kustgemeenten	korte termijn	
• opleggen van een beheersplicht voor aaneengesloten duingebieden	Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust	1	Vlaamse overheid (AMINAL-, afdeling Natuur)	korte termijn	/

• creëren van “nieuwe” natuur via natuurtechnische milieubouw	• Ecologisch streefbeeld en natuurherstelplan voor het Integraal Kustreservaat De IJzermonding te Nieuwpoort-Lombardsijde • Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust • Jaarrapporten LIFE NATURE - ICCI	1/2	Vlaamse overheid (AMINAL-afdeling Natuur)	continu proces	• Natuurontwikkeling op de oude mariene basis te Nieuwpoort. • LIFE NATURE - project ICCI (Integral Coastal Conservation Initiative) • project natuurtechnische milieubouw in het domein Walraversijde.
• actieve implementatie van de Europese vogel- en habitatrichtlijnen in de kustduinen en in de polders	Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust	1	Vlaamse overheid (AMINAL-afdeling Natuur)	korte termijn	
• beschermen van het mariene milieu		2	Federale overheid (leefmilieu)	korte termijn	Aanduiding van mariene reservaten op zee, Wet ter bescherming van het marien milieu (20 januari 1999)
• duurzaam beheer van de ondiepe kustzone (ontmoedigen visserijpraktijken met nefaste impact op het mariene ecosysteem, bv. door overschakelen op meer milieuvriendelijke visserijtechnieken, reglementering van strandvisserij, afbakenen van mariene reservaten)		2	Federale overheid (visserijbeleid)	korte termijn	Onderzoek naar mogelijkheden naar selectieve netten voor zeevisserij Onderzoek naar mogelijkheden voor elektrische visserij
• toepassen gerichte soortenbescherming	• Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust • plan Boomkikker: aanzet natuurbeheers- en ontwikkelingsplan voor Knokke-Heist	2	Provincie West-Vlaanderen, Vlaamse overheid (AMINAL, afdeling natuur)	rode lijstsoorten beleid op korte termijn	Bescherming van de boomkikker

Actoren

Er kunnen verschillende doelgroepen onderscheiden worden bij het aandachtsveld "actoren": sociaal achtergestelden (zowel bij bewoners als bij toeristen), kustbewoners, senioren, dagtoeristen/kortverblijvers en de (economische) sectoren.

Bepaalde doelstellingen zijn van toepassing op alle doelgroepen, andere zijn doelgroepspecifiek.

Algemene doelstellingen (alle doelgroepen)

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
aangepaste mobiliteit van het individu (bv. vervoersarmen, nieuwe of andere communicatievormen reduceren behoefte aan mobiliteit)	/	2	Vlaamse overheid (administratie Maatschappelijk Welzijn), Provincie West-Vlaanderen	(termijn sterk afhankelijk van doelgroep)	- project "toegankelijkheid aan de kust voor personen met een handicap" (dienst Welzijn, Provincie West-Vlaanderen) - Minder Mobiele Centrales (MMC's) voor sociaal achtergestelden - promotie van de kusttram voor vervoer aan de kust - subsidieering voor toegankelijk maken van hotels voor minder-validen
informatie, inspraak en participatie van alle doelgroepen en actoren	/	3	Vlaamse overheid, Provincie West-Vlaanderen	startinitiatief op korte termijn, continu proces	
aanleren van milieubewust gedrag en acties rond bewustmaking over milieuproblemen (met focus op kustproblematiek)	/	3	Vlaamse overheid en Provincie West-Vlaanderen	korte termijn	- stijgend succes van selectieve afvalinzameling* - oprichting van kringloopcentra aan de kust - werking van Ecoteams
bij alle doelgroepen het besef creëren dat geïntegreerd beheer van kustgebieden dringend nodig is	/	2	alle overheden	korte termijn	
milieuvriendelijk gedrag economisch aantrekkelijk maken (bv. door modelleren van taxen)	/	3	Vlaamse overheid (departement Economie)	korte termijn	stijgende prijs van de huisvuilzak*

* = bij gewijzigde houding en milieuvriendelijk gedrag moet het wel over veel meer gaan dan enkel over afval. Ook energie, water, mobiliteit, koopgedrag,...

Doelgroepsspecifieke doelstellingen

1. sociaal achtergestelden, zowel bij bewoners als bij toeristen;

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
acties ondernemen om kloof tussen bevolkingsgroepen te minimaliseren	/	3	Vlaamse overheid (Departement Welzijn)	continu proces	/

2. kustbewoners

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
educatie/sensibilisatie van bewoners	/	2	Provincie West-Vlaanderen, kustgemeenten	korte termijn	- Sensibilisatie in gemeentelijke informatiebladen - Initiatief van de provincie West-Vlaanderen "Week van de Zee"
verhogen tewerkstelling aan de kust door creëren van operationele lokale markten	/	2	Economische sectoren	eerste initiatieven op korte termijn	lokale verkooppunten voor biologisch geteelde groenten
kust aantrekkelijk maken voor lokale bewoning	/	3	kustgemeenten	strategie uittekenen op korte termijn	renovatie van stadskernen, verkeersvrij maken van stadskernen

3. senioren

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
dienstverlening voor senioren aan de kust	/	3	Vlaamse overheid (Departement Welzijn), Provincie West-Vlaanderen	middellange termijn	Dienstverlening voor bejaarden: levering maaltijden, klusjesdienst, dienstencentra,... Dit aanbod is echter niet specifiek voor de kust.
studie naar specifieke behoeften van senioren in de kuststreek	/	3	Vlaamse Gemeenschap (Departement Welzijn), Provincie West-Vlaanderen	middellange termijn	/

4. dagtoeristen/kortverblijvers

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
• educatie/sensibilisatie van toeristen	/	3	Toerisme Vlaanderen, Provincie West-Vlaanderen (dienst MIRONA), kustgemeenten	strategie op korte termijn	Knokke-Heist: stimuleren van selectieve inzameling bij doelgroep toeristen: • verspreiden van linnen draagas, met daarin steekkaarten met sorteeraanwijzingen in de taal van de toerist. • affiches met sorteerregels in appartementsgebouwen
• nieuwe vormen van toerisme (toeristische standplaatsen/woningen/appartementen) promoten	/	3	Toerisme Vlaanderen, Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	lange termijn	/
• uittekenen van een beleid voor mobilhomes	/	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	middellange termijn	/
• beheersing van toeristenstroom	/	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie)	visie op korte termijn	pogingen om toeristisch seizoen uit te breiden door organisatie van evenementen en activiteiten buiten de zomermaanden
• de relatie leggen tussen toeristische industrie en andere economische sectoren	/	3	Andere economische sectoren dan toerisme	korte termijn	organisatie van toeristische uitstappen met vissersboten en garnaalvissers
• uitwerken van een algemene visie over "kusttoerisme"	/	3	Provincie West-Vlaanderen (dienst Toerisme en Recreatie) en Toerisme Vlaanderen	korte termijn	/
• kwalitatief aanbod voor ontvangst van toeristen	/	2	Toeristische sector	korte termijn	Vorming voor personeel van toeristische diensten

5. (economische) sectoren

	Relatie naar rapport	Categorie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn	Voorbeeldproject
gebruik van eigen natuurlijk, toeristisch en cultureel potentieel aan de kust	/	3	sectoren	continu proces	Herwaardering van Fort Napoleon als toeristische trekpleister, maar ook gekoppeld aan vergader- en feestmogelijkheden
bij het ontwerp van nieuwe en de aanpassing van bestaande infrastructuur in de kustzone wordt rekening gehouden met de draagkracht van het kustecosysteem	/	3	sectoren	korte termijn	/
uitvoeren van een MER is wenselijk voor alle nieuwe ontwikkelingen in de kustzone	/	3	Vlaamse en federale overheid (leefmilieu)	korte termijn	MER-plicht voor projecten in zee, naar aanleiding van de wet op het mariene milieu

Enkele belangrijke bedenkingen bij bovenstaand actieplan:

- Bij heel wat acties, vooral dan bij de aandachtsvelden stofstromen en gebieden, kunnen reeds (beperkte) voorbeelden aangegeven worden. Deze voorbeelden dienen in de eerste plaats om verduidelijking te geven bij de actie. Er werd ook geprobeerd reeds uitgevoerde of in uitvoering zijnde voorbeelden aan te halen. Toch moet voor vele acties het ambitieniveau hoger liggen en kan de integratie tussen sectoren nog veel verder gaan.
- Er worden diverse initiatiefnemers opgegeven, zowel uit de openbare sector als uit de privé-sector. Er bestaat echter geen wettelijke basis waardoor de opvolging en uitvoering van alle acties verzekerd kan worden. Momenteel gebeurt geïntegreerd werken nog voornamelijk vrijwillig. Bepaalde van de acties zijn echter wel ingeschreven in het beleid en kunnen bijgevolg wel een formele basis krijgen in de toekomst.
- Wat betreft de categorieën voor de acties (1/2/3) vallen ongeveer een even groot percentage van alle acties in elke categorie. Dit impliceert dat er toch voor ruim één derde van de acties nog geen visievorming bestaat. Dit moet een duidelijk signaal zijn naar de sectoren en de bevoegde overheid. Anderzijds kan met een kleine derde van de acties onmiddellijk van start gegaan worden (categorie 1).

4.3.2. Aanbevelingen voor het beleid m.b.t. GBKG in Vlaanderen

GBKG was de laatste jaren het thema van talrijke onderzoeksgerichte en beleidsondersteunende projecten in Europa. Ook het **NORCOAST-project** (Interreg IIc) had beheer en planning in kustzones als hoofdthema, specifiek gericht op de zuidelijke Noordzee. De lidstaten die aan het project meewerkten zijn: het Verenigd Koninkrijk (zowel Engeland als Schotland), Duitsland, Noorwegen, Zweden, Nederland en Denemarken.

Als eindresultaat van het NORCOAST-project stellen de partners een set van aanbevelingen voor GBKG voor. Belangrijk is dat de aanbevelingen tot stand kwamen na grootschalig overleg binnen de deelnemende lidstaten en op internationale workshops en conferenties. De aanbevelingen worden eveneens aan de Europese Commissie voorgelegd, met voorstel tot implementatie binnen Europa.

In NORCOAST worden twee groepen aanbevelingen onderscheiden: enerzijds de algemene en anderzijds de thematische. De algemene aanbevelingen hebben betrekking op het GBKG-proces, de planningstechnieken en het wettelijk kader. In de thematische worden visserijcultuur, duurzaam kusttoerisme, biodiversiteit, landschap, bevolking, windenergie, zeespiegelstijging, kustverdediging, havens, scheepvaartverkeer, aquacultuur en waterkwaliteit behandeld.

Alle aanbevelingen van het NORCOAST-project worden als bijlage aan dit deel toegevoegd.

Hieronder worden enkele concrete aanbevelingen gegeven voor het beleid, specifiek gericht op de Belgische situatie. Ze kunnen er op korte termijn voor zorgen dat vooruitgang geboekt wordt inzake geïntegreerd beheer van de kust.

Bij het uitwerken van een GBKG-strategie kan er het best voor geopteerd worden om volledig rekening te houden met de goedgekeurde aanbevelingen van de Europese Commissie en van het NORCOAST-project.

"Push open half open doors, instead of opening closed ones" (NORCOAST conference 22 & 23 mei 2000).

Het actieplan ten slotte (zie 4.1.) bevat meer concrete acties binnen de drie aandachtsvelden: stofstromen, gebieden en actoren.

1. Coördinatiecentrum GBKG

"Don't make an ICZM monster, use existing bodies and procedures" (NORCOAST, conference 22 & 23 mei 2000).

Om te komen tot een duurzaam beheer van de kustzone moet misschien niet noodzakelijk een nieuwe of complexe structuur opgezet worden. Op een debat over GBKG in september 1999 werd voorgesteld om de individuele besturen en sectoren te overtuigen om geïntegreerd te werken. In principe zou deze (vrijwillige) aanpak automatisch tot succes kunnen leiden. Toch zal coördinatie, opvolging en overleg op gestructureerde wijze nodig zijn. Vandaar de aanbeveling om een **coördinatiecentrum geïntegreerd beheer van kustgebieden** op te richten.

Dit centrum moet een neutrale positie innemen, en mag bijgevolg niet bij één sector ondergebracht worden.

Het is ónmogelijk voor zo'n centrum om expertise te hebben in alle kustgebonden thema's. Wat het wel kan doen is samenwerken met alle partners en zorgen voor afstemming van activiteiten en plannen. Om expertise te verzekeren moet gewerkt worden met een stuurgroep met vertegenwoordigers uit de diverse actiedomeinen (cf. aanpak voor een milieueffectenstudie).

Voorstel van taken van het coördinatiecentrum:

- *bevorderen van integratie van planning en beleid van de sectoren en beleidsniveaus*
- *bevorderen van samenwerking tussen beleidsniveaus en sectoren*
- *(internationaal) aanspreekpunt in de kustzone*
- *opvolgen van internationale en Europese ontwikkelingen inzake geïntegreerd beheer van kustgebieden*
- *verder uitwerken en opvolgen van het GBKG-actieplan voor de Vlaamse kust (vervolg op het TERRA-project)*
- *uitwerken van een lijst met indicatoren voor duurzame ontwikkeling in de kustzone.*
Dit moet toelaten ontwikkelingen in alle sectoren op te volgen in de tijd, en te rapporteren over het al dan niet duurzaam karakter van de ontwikkelingen.
- *inventaris bijhouden van huidige en nieuwe projecten en initiatieven in de kustzone.*
- *laten uitvoeren en opvolgen van gerichte studies*

Een analyse van de mogelijkheden voor een bestuurlijke verankering van geïntegreerd beheer van kustgebieden wordt uitgevoerd in het kader van het TERRA-CZM project. Hierin zal bestudeerd worden welke instrumenten gebruikt kunnen worden om GBKG in de praktijk te brengen en welke structuren -bestuurlijk en juridisch- hiervoor nodig zijn.

2. Een formele samenwerkingsstructuur inzake GBKG tussen verschillende overheidsniveaus

In de conclusies van het demonstratieproject van de Europese Commissie en van het NORCOAST-project (Interreg IIc) wordt aangegeven dat er een duidelijke behoefte is aan leiderschap voor GBKG. Maar wie neemt deze taak als leider op? Het nationale niveau, het regionale, het provinciale niveau, een extern instituut? De meest optimale keuze voor België moet juridisch en bestuurlijk nog bestudeerd worden.

Omdat de bevoegdheden in België versnipperd zijn over de verschillende niveaus, is een samenwerking tussen minimum de federale en Vlaamse overheid onontbeerlijk om de kust als één geheel te kunnen beheren door samenwerking en overleg. Dit kan ofwel op vrijwillige basis, ofwel via het sluiten van een formele samenwerkingsovereenkomst. De laatste optie biedt echter de meeste garanties en geniet dan ook de voorkeur. De samenwerkingsovereenkomst moet duidelijkheid brengen in de verantwoordelijkheden van de overheden inzake GBKG, de financiële bijdrage, de structurele en bestuurlijke organisatie, de coördinatie, de overlegstructuur en de taken van elk bestuur.

3. Basismonitoring en databank voor de kust

Kennis over de kust is een belangrijke voorwaarde om te komen tot een goed beheer. Om te kunnen ingrijpen en de juiste beslissingen te nemen is er behoefte aan de opvolging van vastgelegde parameters op regelmatige tijdstippen = monitoring. De verzamelde informatie moet bovendien ook gemakkelijk toegankelijk zijn voor de eindgebruikers. Hiertoe moet een databank uitgebouwd worden die deze gegevens bevat. Er moet naar gestreefd worden om deze databank optimaal compatibel te maken met bestaande databanken.

4. Opstarten van een beleidscyclus voor geïntegreerd kustbeheer op lange termijn

Op procedureel vlak kan men de aandacht voor de langetermijndimensie van geïntegreerd beheer van kustgebieden het best ophangen aan het concept van de milieubeleidscyclus. In deze cyclus kunnen vier essentiële stappen onderscheiden worden:

1. de probleemanalyse- en erkenning = beleidsvoorbereiding;
2. de beleidsformulering, dit via doelstellingen op middellange en lange termijn;
3. de beleidsuitvoering gericht op het uittekenen van ontwikkelingstrajecten en beleidsscenario's en op toepassing van optimale combinaties van maatregelen en instrumenten;
4. beheer door handhaving en beleidsevaluatie.

Om dergelijke beleidscyclus concreet uit te werken kan het best een strategische planning opgesteld worden. Strategische planning impliceert een aantal kenmerken: cyclisch karakter, participatief karakter, flexibiliteit, actiegerichtheid en langetermijnbenadering.

4.3.3. Enkele aandachtspunten voor het beleid

Ten slotte worden nog enkele aandachtspunten op een rijtje gezet. Als het beleid eenmaal overtuigd is dat de kust een aparte strategie vereist, moet men zeker volgende punten voor ogen houden:

- **Geïntegreerde gebiedsgerichte benadering voor de kust**

Zoals reeds aangehaald bij de aanbevelingen is het niet noodzakelijk of wenselijk om voor een geïntegreerde benadering van kustzonebeheer nieuwe structuren op te zetten of bijkomende instrumenten te ontwikkelen. Een van de mogelijkheden is om GBKG op te hangen aan het concept van geïntegreerd gebiedsgericht beleid.

a. De gebiedsgerichte component:

De voorwaarden om een project gebiedsgericht aan te pakken lijken sterk op de situatie die we aantreffen bij GBKG, namelijk:

- ⇒ de problematiek moet gebiedsspecifiek zijn: de problematiek die in GBKG behandeld wordt, hangt intrinsiek samen met het kustgebied.
- ⇒ het is onmogelijk om de problemen op te lossen met de bestaande instrumenten of procedures: bij GBKG is voornamelijk de bevoegdheidsverdeling tussen land en zee een onopgelost knelpunt.
- ⇒ er moet een onderlinge afhankelijkheid bestaan tussen de partners: wegens de beperkte ruimte en het multifunctioneel gebruik van vele zones, zijn de actoren aan de kust in vele (niet alle) gevallen afhankelijk van elkaar.

De definitie van gebiedsgericht beleid luidt: *“Gebiedsgericht beleid stemt zich af op lokaliseerbare gebiedsspecifieke problemen waarop geen generieke aanpak wordt toegepast maar een aanpak die gebaseerd is op gebiedsspecificiteit. Het wordt het best beperkt tot die problematieken die door de verschillende actoren op de verschillende niveaus als zeer ernstig aanzien worden, aangezien het een verregaande inspanning van de deelnemende actoren vraagt”*.

b. Geïntegreerde component

Bij geïntegreerd beleid worden drie dimensies onderscheiden:

Inhoudelijke integratie: dit houdt een minimumafstemming in tussen verschillende beleidslijnen qua probleemconceptie, uitgangspunten, doelstellingen, strategieën etc. zodat inhoudelijke tegenspraken vermeden worden. De inhoudelijke beslissingen over verschillende (deel)beleidsvelden gebeurt gecoördineerd, in één planningsproces.

Organisatorische integratie: dit gaat van een betere onderlinge betrokkenheid tussen overheden en organisaties over het voorzien van samenwerkingsverbanden of beleidsnetwerken tot de fusie van overheidsinstanties of het voorzien van één nieuwe instantie die de verschillende bevoegdheden combineert.

Instrumentele integratie zet verschillende instrumenten in uit onderscheiden beleidsvelden voor eenzelfde doel en/of binnen eenzelfde visie.

De geïntegreerde aanpak moet toegepast worden in de volledige beleidscyclus, i.e. niet enkel bij de planningsfase, maar ook tijdens de uitvoering en evaluatie van het beleid.

Een van de voorwaarden voor het welslagen van geïntegreerd gebiedsgericht beleid is dat de vertegenwoordigers uit de verschillende overheden een voldoende mandaat krijgen en dat een voldoende terugkoppeling naar de politici met goedkeurende bevoegdheid gebeurt.

- **Aandacht voor zeespiegelrijzing en klimaatsverandering**

Tot op heden werd in Vlaanderen beperkt aandacht besteed aan de effecten van de zeespiegelrijzing ten gevolge van de klimaatsverandering. In opdracht van de afdeling Waterbouwkundig Laboratorium en Hydrologisch Onderzoek van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap werd een rapport opgesteld over de "effecten van een mogelijke klimaatsverandering op het zeespiegelniveau, de rivieraafvoer en de frequentie van hoogwaters en stormen" (literatuurstudie, april 2000). Ook houdt de administratie Waterwegen en Zeewezen van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap rekening met de problemen van zeespiegelrijzing bij het ontwerpen van kustverdedigingswerken.

Op internationaal en Europees vlak bestaat een forum waar deze problematiek aan bod komt.

De klimaatsverandering in Europa zal een belangrijk effect hebben op kustzones, zoals beschreven werd in een studie van het Europese Acacia-project (A concerted action towards a comprehensive climate impacts and adaptations assessment for the European Union). In het rapport wordt gesteld dat kustzones substantieel en progressief zullen wijzigen ten gevolge van de klimaatsverandering. De omvang van deze veranderingen is echter nog niet zeker. Er wordt dan ook benadrukt dat een institutionele basis gecreëerd moet worden om proactieve maatregelen te kunnen nemen en dat er dringend behoefte is aan strategisch beleid en beheer in de kustzone. Hierbij zou zeker het conflict tussen duurzame socio-economische activiteit en het ecologisch functioneren van de kustzone aan bod moeten komen.

Mogelijke effecten van de zeespiegelrijzing zijn het verhoogde risico voor overstroming van lager gelegen delen van de kustzone en verhoogde kusterosie.

- **Aandacht voor communicatie en overleg**

Communicatie en overleg zijn nog niet de sterkste punten in Vlaanderen. Bij het opzetten van een werking type "geïntegreerd beheer van kustgebieden" moet communicatie en overleg een belangrijke plaats innemen.

- **Reikwijdte van GBKG flexibel zien**

De zee is een belangrijke zone om op te nemen bij geïntegreerde planning. **Planning op zee** gebeurt momenteel niet. Nochtans vinden er vele activiteiten plaats (visserij, recreatie, zandwinning, natuurbescherming, scheepvaart etc.) en zal een zonering en planning zich opdringen.

Het heeft bijgevolg geen zin een strikte zone af te bakenen waarbinnen GBKG moet toegepast worden. Er moet veeleer ingespeeld worden op de behoefte aan geïntegreerd werken.

- **Stimulerend optreden bij goede toepassing van GBKG**

Werken op een geïntegreerde manier is niet eenvoudig, maar op lange termijn wel noodzakelijk. Om in de opstartfase een stimulans te geven zouden manieren uitgedacht kunnen worden om een geïntegreerde en duurzame aanpak te stimuleren en te ondersteunen. Dit kan bijvoorbeeld door financiële steun te koppelen aan geïntegreerd werken, door specifieke randvoorwaarden op te leggen, of door het vergunningsbeleid te koppelen aan geïntegreerd werken.

5. Trends en besluit

5.1. Trends voor de kustzone

De kust vormt een dynamisch geheel. De planning voor geïntegreerd beheer van kustgebieden moet rekening houden met de toekomstige trends die momenteel reeds geïdentificeerd werden.

Belangrijke trends zijn:

Algemeen voor kustgebieden:

- offshoreactiviteiten zullen steeds en onvermijdelijk meer aandacht krijgen;
- de fysische en biologische omgeving wijzigt voortdurend;
- de eisen (natuurbehoud, nieuwe vormen van visserij en aquacultuur, duurzame energieproductie via wind en waterkracht) en verwachtingen van de samenleving veranderen;
- de technische mogelijkheden en ontwikkelingen gaan snel, en bieden steeds nieuwe en andere opportuniteiten;

Enkele vermeldenswaardige trends voor de Belgische kust:

- bevolkingsgroei en vergrijzing (door pensioensmigratie) aan de kust blijft voortduren;
- er is een stijgende vraag naar woningen en verblijfplaatsen aan de kust;
- er is een hoog niveau van kansarmoede aan de kust (inclusief huisvesting), alsook van criminaliteit;
- de visserijsector heeft te kampen met grote problemen;
- toerisme blijft dé belangrijkste economische activiteit aan de kust;
- belangrijke economische ontwikkelingen situeren zich in de haven van Zeebrugge die verder aan het uitbouwen is, de haven van Oostende die de renovatie voortzet, de luchthaven van Oostende;
- menselijke activiteiten oefenen blijvend grote druk uit op het natuurlijk ecosysteem.

5.2. Besluiten voor GBKG in België

Geïntegreerd beheer van kustgebieden is geen nieuwe discipline of een universele oplossing. Het is een nieuwe manier van denken waarbij de sectoren en activiteiten rekening gaan houden met elkaar, met de eigenschappen van de kust en met de impact die ze hebben hierop en waarbij gestreefd wordt naar duurzame ontwikkeling.

Om te komen tot een geïntegreerd beleid en beheer in de kustzone is er behoefte aan een **visie of streefbeeld**. Hierin wordt aangegeven hoe een duurzame kust eruit moet zien. Hierbij is de vraag "Wat wordt verwacht van een duurzame kust (= gewenste toestand)?" van belang. Een aanzet hiertoe wordt gegeven in de uitgangsprincipes en doelstellingen voor GBKG in dit Deel II. Deze aanzet zou echter in overleg met alle betrokken actoren en met de lokale bevolking omgezet moeten worden in een visie en een **streefbeeld** voor de Vlaamse kust. Het woord "**overleg**" is hier cruciaal. De doelstellingen van een geïntegreerd beleid zullen enkel

gehaald kunnen worden indien er overleg en samenwerking is met alle actoren in het veld. Enkel als er een draagvlak is, zal de uitvoering van goed kustzonebeheer mogelijk zijn. Voorliggend document werd (nog) niet aan een breed overleg onderworpen. Wel kwam het tot stand in een stuurgroep waarin vertegenwoordigers van de drie bestuursniveaus zetelden. De leden van de stuurgroep hadden een adviserende functie maar vertegenwoordigden niet het standpunt van hun bestuur.

Deze visie zal ook moeten voortvloeien uit de langetermijnvisies en streefbeelden van de individuele sectoren. De sectoren zullen eveneens de oefening moeten maken van het geïntegreerd denken, d.w.z. over de eigen grenzen kijken en zelf voorstellen doen hoe mogelijke beperkingen opgelost kunnen worden. Hun sectorale visies moeten aan een toetsing van de duurzaamheidsprincipes onderworpen worden.

Momenteel gebeurt geïntegreerd werken nog op vrijwillige basis en is er geen wettelijke basis waardoor de opvolging en uitvoering van de voorgestelde acties verzekerd kan worden. Bepaalde van de acties zijn echter wel ingeschreven in het beleid en kunnen bijgevolg wel een formele basis krijgen in de toekomst.

Geïntegreerd beheer van kustgebieden moet opgenomen worden in een beleidscyclus. De stappen in een beleidscyclus zijn: beleidsvoorbereidende studies, uitstippelen van het gewenste beleid (=beleidsformulering), uitvoeren van het beleid, en ten slotte evaluatie van het beleid. Deze laatste stap moet toelaten het vooropgestelde beleid bij te sturen en aan te passen. Flexibiliteit moet mogelijk blijven om te kunnen inspelen op gewijzigde situaties en inzichten.

Om na te kunnen gaan of de activiteiten en ontwikkelingen in de kustzone de gewenste richting uitgaan is voortdurende opvolging noodzakelijk. Bij opvolging van vooraf bepaalde parameters op regelmatige tijdstippen en volgens een afgesproken werkmethode spreekt men van **monitoring**. Een van de instrumenten die hiervoor gebruikt kunnen worden is een set van duurzaamheidsindicatoren specifiek voor de kustzone. Die vormen samen een **duurzaamheidsbarometer** voor de kust. Deze zal toelaten voor afgesproken parameters na te gaan of de evolutie naar duurzame ontwikkeling in de gewenste richting verloopt.

Uiteraard is nog heel wat werk nodig om alle belemmeringen voor GBKG uit de weg te helpen (zie 1.3.). En GBKG is -moet het nog gezegd- geen eenvoudige taak, en eenvoudige beslissingen mogen evenmin verwacht worden. In de tabel met concrete acties worden -indien voorhanden- voorbeelden aangehaald. Deze voorbeelden zijn slechts een eerste aanzet tot geïntegreerd werken. Ze zijn dikwijls nog zeer lokaal en beperkt in het aantal te integreren facetten. In de toekomst moet het beleid de lat veel hoger leggen om te komen tot een duurzame ontwikkeling aan de kust.

Verder zal het verzamelen van basisgegevens voor alle activiteiten aan de kust een belangrijk aandachtspunt zijn voor onze kustzone.

Ten slotte moet benadrukt worden dat geïntegreerd werken niet zal leiden tot een oplossing voor alle conflicten of tegenstrijdige belangen. Het is een proces van geven en nemen en van elkaar begrijpen en aanvullen. Alle betrokken partijen moeten daarbij dat ene hoofddoel in het achterhoofd houden: de Vlaamse kust moet ook voor toekomstige generaties aantrekkelijk blijven. Soms moeten daarbij moeilijke knopen worden doorgehakt en belangrijke keuzes worden gemaakt.

De draagkracht van het kustecosysteem - het vermogen om binnen het kader van duurzame ontwikkeling, functies en activiteiten op te nemen zonder het voortbestaan van het ecosysteem op lange termijn te hypothekeren - wordt het basiscriterium dat de condities aangeeft voor de toekomstige ontwikkeling.

De conflicten, knelpunten of beperkingen kunnen binnen een aantal schaalniveaus gesitueerd worden. Deze schaalniveaus kunnen een eerste hulpmiddel zijn in een waardediscussie. Volgende vier schalen kunnen van belang zijn:

1. Geografische schaal
2. Beleidsschaal (individueel - gemeente - provincie - gewest - federaal - Europees-internationaal...)
3. Belangenschaal (eigen belang - collectief belang)
4. Tijdsschaal (korte - middellange - lange termijn)

Het zal van groot belang zijn dat er een **afwegingskader** ontwikkeld wordt voor de toelaatbare activiteiten aan de kust. Dit moet toelaten om op gefundeerde wijze keuzes te maken en te verantwoorden.

Met dit document en initiatieven van de laatste tien jaar werd bewezen dat reeds heel wat denkwerk werd verricht omtrent geïntegreerd beheer van kustgebieden. Om het in het licht van een beleidscyclus te formuleren kan gesteld worden dat de voorbereidende fase reeds in een ver stadium staat, voor de beleidsplanning werd een eerste aanzet gegeven. Hoog tijd om het streefbeeld voor de kust uit te werken en meer aandacht te besteden aan de uitvoerende fase.

Actieplan opgesplitst per initiatiefnemer

1. ACTIES ONDER DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE VLAAMSE OVERHEID	46
2. ACTIES ONDER DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN HET PROVINCIEBESTUUR WEST-VLAANDEREN	49
3. ACTIES ONDER DE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE FEDERALE OVERHEID	52
4. ACTIES ONDER VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE (KUST)GEMEENTEN	54
5. ACTIES ONDER VERANTWOORDELIJKHEID VAN DIVERSE INITIATIEFNEMERS	55

1. Acties onder de verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid

Aandachtveld	Doelstelling	Actie	Initiatiefnemende dienst/afdeling	Realisatietermijn
Stofstromen	1. integraal Waterbeheer 1.A. waterkwantiteit	opnemen van maatregelen/verplichtingen in bouwvergunningen om negatieve effecten van bronbemaling te voorkomen. Oplossingen moeten gezocht worden voor de opvang van zuiver grondwater afkomstig van bronbemaling.	AMINAL-afdeling Water, VMM, AROHM	korte termijn
		bijzondere aandacht voor de waterafvoer van het hinterland naar de kust	administratie Waterwegen en Zeewezen, AMINAL	korte termijn
	1. integraal Waterbeheer 1.B. waterkwaliteit	aanpak van puntemissies en diffuse emissies via een doelgroepgerichte benadering en productnormering		continue proces
		zuiveren van alle afvalwater; de niet op RWZI aangesloten afvalwaters dienen door middel van kleinschalige waterzuivering gezuiverd te worden	VMM, AMINAL	korte termijn
	3. vermindering van mobiliteit & alternatieve transportmodi voor vervoer van stoffen	stimulerende rol voor economische actoren: studie rond de toelevering van goederen aan de kust (bijvoorbeeld t.b.v. de HORECA) en promotie van lokale economie moet het transport van goederen verlagen	departement Economie	middellange termijn
		bestuderen van alternatieven voor wegtransport voor de verbinding met het binnenland	administratie Wegen en Verkeer	middellange termijn
		stimulerende rol voor economische actoren: aandacht voor economie anders dan toerisme (tewerkstelling niet enkel ophangen aan toerisme). Gecontroleerde industriële ontwikkeling moet mogelijk blijven	departement Economie	korte termijn
	4. duurzame landbouw en aquacultuur	ondersteunende rol voor landbouworganisaties: heroriëntatie van de landbouw	ALT	middellange termijn
	5. goede milieukwaliteit aan de kust	communicatie rond milieukwaliteit in de kustzone	VMM	korte termijn
		opzetten van een (regionaal/nationaal) beleid tegen verontreiniging van de kustzone	AMINAL	korte termijn
		opsporen van (punt)bronnen van vervuiling	VMM	middellange termijn

Gebieden	1. intense verbinding tussen zee en land (strand, duin, duin-polderovergangszone)	bewerkstelligen van een aantrekkelijke combinatie zee-duin-strand als een belangrijke troef voor de kust, enerzijds voor toerisme maar ook voor open ruimte beleving en rust. Deze combinatie moet een kwalitatief aanbod blijven, die niet geheel teniet gedaan wordt door andere ontwikkelingen, zoals haven- of industriële ontwikkelingen	Toerisme Vlaanderen, AMINAL	middellange termijn
		de kustlijn voorzien van natuurlijke (zachte) zeewering waar mogelijk	administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust	continue proces
	2. (ontwikkelingen in) de kustzone in ruime context zien. De relatie met het mariene milieu enerzijds en met de polders anderzijds, moet gemaakt worden.	de kust bekijken binnen Europese en internationale context. Het grensoverschrijdend karakter is belangrijk.	Alle departementen	continue proces
	3. opnieuw creëren van natuurlijke systemen en Grote Eenheden Natuur (uitgestrekte natuurgebieden zoals estuaria, duingebieden) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO)	beschermen van open ruimte en systematische verwerving van de kustduin- en duin-polderovergangsgebieden door de overheid	afdeling Natuur, afdeling Bos & Groen, AWZ, ROHM-Monumenten en Landschappen	continue proces
		beschermen van alle resterende waardevolle duingebieden en duin-polderovergangen	afdeling Natuur, afdeling Bos & Groen, AWZ, ROHM-Monumenten en Landschappen	continue proces
		aanduiden van natuurreservaten op strand en zee	AMINAL-afdeling Natuur	korte termijn
		afbakening en uitbouw van integrale kustreservaten, waarbij beschermde gebieden ontstaan die alle zonaties van het kustecosysteem van zandbanken in de ondiepe zee over duinen tot polders omvatten	AMINAL-afdeling Natuur	korte en middellange termijn
		toepassen van ruimtelijke herstelmaatregelen zoals het verwijderen van storende elementen en zonevreemde gebouwen	AMINAL-afdeling Natuur	middellange termijn
		herstel van verbindingswegen voor fauna en flora (ontsnipperen)	AMINAL-afdeling Natuur	middellange termijn
	4. de kust als aangename recreatie- en leefruimte (leefbare steden)	creëren van aangename fiets- en wandelroutes	Toerisme Vlaanderen	middellange termijn

	4. de kust als aangename recreatie- en leefruimte (leefbare steden) (vervolg)	opwaarderen archeologische sites voor toerisme en recreatie	AROHM-Monumenten en Landschappen, Instituut voor Archeologisch Patrimonium	lange termijn
		multifunctioneel gebruik van de ruimte. Verweving van functies waar het kan, scheiding van functies waar het moet. Harde grenzen hanteren zal nodig zijn.	Alle departementen	continue proces
		herzien mobiliteit (o.a. functie van Koninklijke baan, randparkings, verkeersleefbaarheid etc.) en garanderen van goede toegankelijkheid van de kust	administratie Wegen en Verkeer	middellange termijn
		behoud van lokale en permanente bewoners aan de kust (niet enkel ouderen maar ook jongeren, o.a. door leefbaarheid van kustgemeenten te verhogen)	AROHM	visie op korte termijn
		beperkingen voor het aantal tweede woningen aan de kust	AROHM	visie op korte termijn
		maatregelen nemen om (seizoensgebonden) leegstand in kustgemeenten tegen te gaan	AROHM	visie op korte termijn
		oprichten van een regio bestuur	AROHM	visie op korte termijn
	5. hoge natuurwaarden aan de kust	beschermen van landschappen	AROHM, Monumenten en Landschappen	continue proces
		opleggen van een beheersplicht voor aaneengesloten duingebieden	AMINAL-afdeling Natuur	korte termijn
		creëren van "nieuwe" natuur via natuurtechnische milieubouw	AMINAL-afdeling Natuur	continue proces
		actieve implementatie van de Europese vogel- en habitatrichtlijnen in de kustduinen de de polders	AMINAL-afdeling Natuur	korte termijn
		toepassen gerichte soortenbescherming	AMINAL-afdeling Natuur	korte termijn
Actoren	algemene doelstellingen alle doelgroepen	aangepaste mobiliteit van het individu (bv. vervoersarmen, nieuwe of andere communicatievormen reduceren nood aan mobiliteit)	administratie Maatschappelijk Welzijn	termijn afhankelijk van de doelgroep
		informatie, inspraak en participatie van alle doelgroepen en actoren	alle departementen	continue proces
		aanleren van milieubewust gedrag en acties rond bewustmaking over milieuproblemen (met focus op kustproblematiek)	departement LIN	korte termijn
		bij alle doelgroepen creëren van besef voor de nood aan geïntegreerd kustzonebeheer	alle departementen	korte termijn
		milieuvriendelijk gedrag economisch aantrekkelijk maken (bv. door modelleren van taxen)	departement economie	korte termijn

	Doelgroep: sociaal achtergestelden	kloof tussen bevolkingsgroepen mag niet vergroten	Departement Welzijn	continue proces
	Doelgroep: senioren	dienstverlening voor senioren aan de kust	Departement Welzijn	middellange termijn
		studie naar specifieke noden voor senioren in de kuststreek	Departement Welzijn	middellange termijn
	Doelgroep: dagtoeristen/kortverblijvers	educatie/sensibilisatie van toeristen	Toerisme Vlaanderen	strategie op korte termijn
		nieuwe vormen van toerisme (nomadische camping/woningen/appartementen) promoten	Toerisme Vlaanderen	lange termijn
	Doelgroep: economische sectoren	uitvoeren van een MER is wenselijk voor alle nieuwe ontwikkelingen in de kustzone	Departement Leefmilieu en Infrastructuur	Korte termijn

2. Acties onder de verantwoordelijkheid van het Provinciebestuur West-Vlaanderen

Aandachtsveld	Doelstelling	Actie	Initiatiefnemende dienst	Realisatietermijn
Stofstromen	1. integraal Waterbeheer 1.A. waterkwantiteit	bevorderen van duurzaam watergebruik (hergebruik, rationeel watergebruik)	MIRONA	continue proces
		opnemen van maatregelen/verplichtingen in bouwvergunningen om negatieve effecten van bronbemaling te voorkomen. Oplossingen moeten gezocht worden voor de opvang van zuiver grondwater afkomstig van bronbemaling	MIRONA	korte termijn
	3. vermindering van mobiliteit & alternatieve transportmodi voor vervoer van stoffen	stimulerende rol voor economische actoren: studie rond de toelevering van goederen aan de kust (bijvoorbeeld t.b.v. de HORECA) en promotie van lokale economie moet het transport van goederen verlagen	MIRONA en Economie	middellange termijn
		stimulerende rol voor economische actoren: aandacht voor economie anders dan toerisme (tewerkstelling niet enkel ophangen aan toerisme). Gecontroleerde industriële ontwikkeling moet mogelijk blijven	Economie	korte termijn
	4. duurzame landbouw en aquacultuur	ondersteuning voor landbouworganisaties: heroriëntatie van de landbouw	Landbouw	middellange termijn
	5. goede milieukwaliteit aan de kust	toepassen van het principe "vervuiler betaalt"	Provinciale werkgroep bezig met belastingen	middellange termijn

Gebieden	1. intense verbinding tussen zee en land (strand, duin, duin-polderovergangszone)	bewerkstelligen van een aantrekkelijke combinatie zee-duin-strand als een belangrijke troef voor de kust, enerzijds voor toerisme maar ook voor open ruimte beleving en rust. Deze combinatie moet een kwalitatief aanbod blijven, die niet geheel teniet gedaan wordt door andere ontwikkelingen, zoals haven- of industriële ontwikkelingen	Dienst toerisme en recreatie en Planologische dienst	middellange termijn
	2. (ontwikkelingen in) de kustzone in ruime context zien. De relatie met het mariene milieu enerzijds en met de polders anderzijds, moet gemaakt worden.	de kust bekijken binnen Europese en internationale context. Het grensoverschrijdend karakter is belangrijk	alle diensten	continue proces
		bekijken van recreatie op grotere schaal bekijken: recreatieve druk op kust wegnemen door binnenland aantrekkelijk te maken voor recreatie	Dienst toerisme en recreatie	middellange termijn
	3. opnieuw creëren van natuurlijke systemen en Grote Eenheden Natuur (uitgestrekte natuurgebieden zoals estuaria, duingebieden) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO)	beschermen van open ruimte en systematische verwerving van de kustduin- en duin-polderovergangsgebieden door de overheid	MIRONA	continue proces
		beschermen van alle resterende waardevolle duingebieden en duin-polderovergangen	MIRONA	continue proces
	4. de kust als aangename recreatie- en leefruimte (leefbare steden)	creëren van aangename fiets- en wandelroutes	dienst toerisme en recreatie	middellange termijn
		realisatie van stadsrandbossen waar wenselijk en mogelijk en aanleg van bossen ten zuiden van de kustagglomeratie om de invloedssfeer van recreatieve activiteiten meer te spreiden in de ruimte	MIRONA	korte termijn
		aanbieden van een kwalitatief toeristisch product: verhogen van de kwaliteit van het huidige aanbod	dienst toerisme en recreatie	lange termijn
		aanbieden van een brede waaier aan mogelijkheden voor recreatie, niet enkel kustgebonden recreatie	dienst toerisme en recreatie	lange termijn
		opstellen van reglementen voor watergebonden recreatie	dienst toerisme en recreatie	korte termijn
		promoten van veilige recreatie vormen	dienst toerisme en recreatie	korte termijn

	4. de kust als aangename recreatie- en leefruimte (leefbare steden) (vervolg)	multifunctioneel gebruik van de ruimte. Verweving van functies waar het kan, scheiding van functies waar het moet. Harde grenzen hanteren zal nodig zijn	alle diensten	continu proces
		uitwerken van een tijdelijke en ruimtelijke zonering van bepaalde activiteiten	dienst toerisme en recreatie	middellange termijn
		toezien dat nieuwe ontwikkelingen aan de kust van hoge kwaliteit zijn	dienst toerisme en recreatie	continu proces
		beperkingen voor het aantal tweede woningen aan de kust	planologische dienst	visie op korte termijn
		voorzien van speelduinen en -plaatsen voor de jeugd	dienst Welzijn	middellange termijn
	5. Hoge natuurwaarden aan de kust	toepassen gerichte soortenbescherming	MIRONA	korte termijn
Actoren	algemene doelstellingen (alle doelgroepen)	aangepaste mobiliteit van het individu (bv. vervoersarmen, nieuwe of andere communicatievormen reduceren nood aan mobiliteit	dienst Welzijn	termijn afhankelijk van doelgroep
		informatie, inspraak en participatie van alle doelgroepen en actoren	alle diensten	continue proces
		aanleren van milieubewust gedrag en acties rond bewustmaking over milieuproblemen (met focus op kustproblematiek)	MIRONA	korte termijn
		bij alle doelgroepen creëren van besef voor de nood aan geïntegreerd kustzonebeheer	alle diensten	korte termijn
	doelgroep: kustbewoners	educatie/sensibilisatie van bewoners	MIRONA	korte termijn
	doelgroep: senioren	dienstverlening voor senioren aan de kust	Welzijn	middellange termijn
		studie naar specifieke noden voor senioren in de kuststreek	Welzijn	middellange termijn
	doelgroep: kortverblijvers/dagtoeristen	educatie/sensibilisatie van toeristen	MIRONA	korte termijn
		nieuwe vormen van toerisme (nomadische camping/woningen/appartementen) promoten	dienst toerisme en recreatie	lange termijn
		beheersing van toeristenstroom	dienst toerisme en recreatie	visie op korte termijn
		uitwerken van een algemene visie over "kusttoerisme"	dienst toerisme en recreatie	korte termijn

3. Acties onder de verantwoordelijkheid van de Federale overheid

Aandachtveld	Doelstelling	Actie	Initiatiefnemende dienst	Realisatietermijn
Stofstromen	1. integraal Waterbeheer 1.B. waterkwaliteit	efficiënter optreden tegen alle vormen van verontreiniging door scheepvaart (omvat verschillende deelaspecten: internationale samenwerking, controle in havens, havenontvangstinstallaties, veiligheid van de scheepvaart, technische ontwikkelingen aan boord, legale aspecten, luchttoezicht, oliebestrijding -op zee en strand,...)	BMM	continu proces
		aanpak van puntemissies en diffuse emissies via een doelgroepgerichte benadering en productnormering	BMM	continu proces
	4. duurzame landbouw en aquacultuur	duurzame aquacultuur uitbouwen, o.a. om de druk op landbouw weg te nemen, alsook om de druk op de natuurlijke vispopulatie als gevolg van overbevissing weg te nemen	Departement Zeevisserij (Centrum voor landbouwkundig onderzoek) en BMM	middellange termijn
	5. goede milieukwaliteit aan de kust	opzetten van een (regionaal/nationaal) beleid tegen verontreiniging van de kustzone	BMM	korte termijn
		opstellen en consequent toepassen van rampenplannen voor chemische en olievervuiling aan de kust	BMM	continu proces
Gebieden	2. (ontwikkelingen in) de kustzone in ruime context zien. De relatie met het mariene milieu enerzijds en met de polders anderzijds, moet gemaakt worden.	de kust bekijken binnen Europese en internationale context. Het grensoverschrijdend karakter is belangrijk	BMM	continu proces
	3. opnieuw creëren van natuurlijke systemen en Grote Eenheden Natuur (uitgestrekte natuurgebieden zoals estuaria, duingebieden) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO)	aanduiden van natuurreservaten op strand en zee	BMM	korte termijn
		afbakening en uitbouw van integrale kustreservaten, waarbij beschermde gebieden ontstaan die alle zonaties van het kustecosysteem van zandbanken in de ondiepe zee over duinen tot polders omvatten	BMM	korte en middellange termijn

	4. de kust als aangename recreatie- en leefruimte (leefbare steden)	multifunctioneel gebruik van de ruimte. Verweving van functies waar het kan, scheiding van functies waar het moet. Harde grenzen hanteren zal nodig zijn	alle Federale diensten	continu proces
	5. hoge natuurwaarden aan de kust	beschermen van het mariene milieu	BMM	korte termijn
		duurzaam beheer van de ondiepe kustzone (ontmoedigen visserijpraktijken met nefaste impact op het mariene ecosysteem, bv. door overschakelen op meer milieuvriendelijke visserijtechnieken, reglementering van strandvisserij, afbakenen van mariene reservaten)	BMM	korte termijn
Actoren	algemene doelstellingen	bij alle doelgroepen creëren van besef voor de nood aan geïntegreerd kustzonebeheer		korte termijn
	Doelgroep: (economische) sectoren	uitvoeren van een MER is wenselijk voor alle nieuwe ontwikkelingen in de kustzone	BMM	korte termijn

BMM = de BMM is het departement "Beheer van het mariene ecosysteem" van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Federale diensten van wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden.

4. Acties onder verantwoordelijkheid van de (kust)gemeenten

Aandachtveld	Doelstelling	Actie	Realisatietermijn
Stofstromen	1. Integraal Waterbeheer 1.A. Waterkwantiteit	bevorderen van duurzaam watergebruik (hergebruik, rationeel watergebruik)	continu proces
		opnemen van maatregelen/verplichtingen in bouwvergunningen om negatieve effecten van bronbemaling te voorkomen. Oplossingen moeten gezocht worden voor de opvang van zuiver grondwater afkomstig van bronbemaling	korte termijn
	1.B. Waterkwaliteit	zuiveren van alle afvalwater; de niet op RWZI aangesloten afvalwaters dienen door middel van kleinschalige waterzuivering gezuiverd te worden	korte termijn
	5. goede milieukwaliteit aan de kust	afvalpreventie gericht op bewoners en toeristen	korte termijn
		communicatie rond milieukwaliteit in de kustzone	korte termijn
Gebieden	4. de kust als aangename recreatie en leefruimte	realisatie van stadsrandbossen waar wenselijk en mogelijk en aanleg van bossen ten zuiden van de kustagglomeratie om de invloedssfeer van recreatieve activiteiten meer te spreiden in de ruimte	korte termijn
		aanbieden van een brede waaier aan mogelijkheden voor recreatie, niet enkel kustgebonden recreatie	lange termijn
		multifunctioneel gebruik van de ruimte. Verweving van functies waar het kan, scheiding van functies waar het moet. Harde grenzen hanteren zal nodig zijn	continu proces
		herzien mobiliteit (o.a. functie van Koninklijke baan, randparkings, verkeersleefbaarheid etc.) en garanderen van goede toegankelijkheid van de kust	middellange termijn
		behoud van lokale en permanente bewoners aan de kust (niet enkel ouderen maar ook jongeren, o.a. door leefbaarheid van kustgemeenten te verhogen	visie op korte termijn
	5. Hoge natuurwaarden aan de kust	beperken van mechanisch reinigen van stranden	korte termijn
Actoren	Algemene doelstellingen	bij alle doelgroepen creëren van besef voor de nood aan geïntegreerd kustzonebeheer	korte termijn
	Doelgroep: kustbewoners	educatie/sensibilisatie van bewoners	korte termijn
		kust aantrekkelijk maken voor lokale bewoning	strategie op korte termijn

5. Acties onder verantwoordelijkheid van diverse initiatiefnemers

Aandachtsveld	Doelstelling	Actie	Initiatiefnemer	Realisatietermijn
Stofstromen	1. Integraal Waterbeheer 1.A. Waterkwantiteit	zoeken van alternatieven voor waterwinning in de duinen en afbouwen van grondwaterwinning in de duinen	Waterwinningsmaatschappijen	korte termijn
		evaluatie van grondwaterwinning ten behoeve van drinkwatervoorziening in functie van de ecologische impact (waar verweving van beide functies niet mogelijk is dient gestreefd te worden naar scheiding van beide functies). Dit moet kaderen in een geïntegreerd watervoorzienings- en natuurontwikkelingsplan voor de Vlaamse kust.	VIWC	korte termijn
	1. Integraal Waterbeheer 1.B. Waterkwaliteit	respecteren van RWZI lozingsnormen	aquafin	korte termijn
	2. Duurzame energievoorziening	zoeken van alternatieven voor energieproductie en promoten van duurzaam energiegebruik (hergebruik, gebruik van hernieuwbare bronnen, preventie)	energieleveranciers	continu proces
	3. vermindering van mobiliteit & alternatieve transportmodi voor vervoer van stoffen	studie rond de toelevering van goederen aan de kust (bijvoorbeeld t.b.v. de HORECA) en promotie van lokale economie moet het transport van goederen verlagen	economische sectoren	middellange termijn
		aandacht voor economie anders dan toerisme (tewerkstelling niet enkel ophangen aan toerisme). Gecontroleerde industriële ontwikkeling moet mogelijk blijven	economische actoren	korte termijn
	4. duurzame landbouw en aquacultuur	heroriëntatie van de landbouw	landbouworganisaties	middellange termijn
		duurzame aquacultuur uitbouwen, o.a. om de druk op landbouw weg te nemen, alsook om de druk op de natuurlijke vispopulatie als gevolg van overbevissing weg te nemen	visserij sector	middellange termijn
	5. goede milieukwaliteit aan de kust	afvalpreventie gericht op bewoners en toeristen	intercommunales	korte termijn
		uitbouw van geschikte infrastructuur ter beperking van milieu-impact van menselijke (o.a. recreatie en toerisme) activiteiten (bv. milieuvoorzieningen in jachthavens)	uitbaters van voorzieningen	middellange termijn
Gebieden	4. de kust als aangename recreatie- en leefruimte (leefbare steden)	introduceren van innovatieve mobiliteitssystemen	openbare vervoersmaatschappijen	lange termijn

Actoren	doelgroep: kustbewoners	verhogen tewerkstelling aan de kust door creëren van operationele lokale markten	economische actoren	eerste initiatieven op korte termijn
	doelgroep: dagtoeristen/kortverblijvers	de relatie leggen tussen toeristische industrie en andere economische sectoren	andere economische sectoren dan toerisme	korte termijn
		kwalitatief aanbod voor ontvangst van toeristen	toeristische sector	korte termijn
	doelgroep: (economische) sectoren	gebruik van eigen natuurlijk, toeristisch en cultureel potentieel aan de kust	sectoren	continu proces
		bij het ontwerp van nieuwe en de aanpassing van bestaande infrastructuur in de kustzone wordt rekening gehouden met de draagkracht van het kustecosysteem	sectoren	korte termijn

NORCOAST – aanbevelingen

Voorstel van aanbevelingen i.v.m. Geïntegreerd Kustzonebeheer en planning rond de Noordzee regio

Inhoudsopgave

1. ALGEMENE AANBEVELINGEN	58
1.1. HET PROCES GKZB BEVORDEREN	58
1.2. HET WETTELIJK KADER	59
1.3. PLANNINGSTECHNIEKEN	59
2. ASPECTEN VAN BEGELEIDING VOOR GKZB ROND DE NOORDZEE	60
2.1. ACHTERUITGANG VAN TRADITIONELE VISSERIJCULTUUR EN TOERISTISCHE CENTRA	60
2.2. KUSTTOERISME DUURZAAM MAKEN	60
2.3. BESCHERMING VAN KUSTBIODIVERSITEIT EN -LANDSCHAP	61
2.4. ONTWIKKELING AAN DE KUST	62
2.5. WINDENERGIE EN ANDERE TECHNISCHE INSTALLATIES AAN LAND EN OP ZEE	62
2.6. ZEESPIEGELRIJZINGEN EN KUSTVERDEDIGING	63
2.7. ONTWIKKELING VAN HAVENS EN SCHEEPVAARTVERKEER	63
2.8. VISSERIJBEHEER, AQUACULTUUR EN BAGGEREN IN KUSTWATEREN.	64
2.9. HOE KUSTWATERKWALITEIT GARANDEREN/VERBETEREN	65

1. Algemene aanbevelingen

1.1. Het proces GKZB bevorderen

Het proces GKZB houdt in :

- problemen onderkennen, betrokken belangen en belangengroepen benoemen;
- tot gemeenschappelijke ideeën en doelstellingen komen via nauwe samenwerking;
- resultaten van onderzoek en monitoring verkrijgen, gebruiken en communiceren;
- ontwikkelen van gemeenschappelijke ideeën en oplossingen;
- implementering en beheer;
- onderhoud en periodieke evaluatie.

Aanbeveling 1

Men moet streven naar integratie van alle relevante thema's op een relevant niveau, en dit in alle fasen van het GKZB-proces.

Aanbeveling 2

Om een goede integratie te bereiken is betrokkenheid van alle relevante stakeholders en politici nodig, gebaseerd op nauwe samenwerking in alle fasen van het plannings- en besluitvormingsproces.

Aanbeveling 3

Het plannings- en beslissingsproces moet in alle fasen van het proces transparant, verdedigbaar, open en raadpleegbaar zijn.

Aanbeveling 4

Een hoofdinstantie moet instaan voor het nemen van initiatieven en de ontwikkeling van GKZB in een bepaald gebied bevorderen.

Aanbeveling 5

Er is een duidelijke visie nodig voor de kustzone op nationaal en regionaal niveau. De visie moet beschrijven welke rijkdommen en kwaliteiten beschermd en versterkt moeten worden en welke rijkdommen ontwikkeld of duurzaam geëxploiteerd moeten worden.

Aanbeveling 6

Het oprichten van kustfora of samenwerkingsverbanden moet worden aangemoedigd in gebieden waar geïntegreerd beheer duidelijk een positieve invloed kan hebben. Hierbij moeten alle grote belangengroepen worden betrokken.

1.2. Het wettelijk kader

Aanbeveling 1

Er moet een duidelijke statutaire verantwoordelijkheid zijn voor planning en ontwikkeling in de kustzone. Hierin moeten alle sectoren omvat zitten aan landzijde en zeezijde tot aan de territoriale grenzen.

Aanbeveling 2

Het GKZB-proces moet geïnitieerd worden door een aangewezen leidende instantie, die verantwoordelijke is voor het betrekken van alle relevante stakeholders. Het regionale niveau zal in de meeste gevallen het aangewezen niveau zijn om deze verantwoordelijkheid op te nemen.

Aanbeveling 3

Ontwikkel een nationaal kader voor GKZB dat het nationale beleid stimuleert en de verschillende taken op regionaal en lokaal niveau toewijst.

Aanbeveling 4

De Europese Commissie moet praktische ondersteuning bieden aan de lidstaten voor het ontwikkelen van GKZB op alle overheidsniveaus.

1.3. Planningstechnieken

Aanbeveling 1

Bij kustplanning moet altijd een beschrijving worden opgemaakt van de mogelijke gevolgen op andere projecten in de kustzone. Welk gebied deze beschrijving bestrijkt, moet afhangen van de grootteorde en de mogelijke effecten van het plan of project.

Aanbeveling 2

Om het juiste evenwicht qua belangen te bereiken, moeten verschillende scenario's die rechtstreeks verband houden met het kust- en marine milieu, worden beschouwd.

Aanbeveling 3

De kustzone is een open systeem. Gebruik zoveel mogelijk de "kustzone"-benadering en baken er indien mogelijk ook de grenzen van af, maar laat ook toe dat externe invloeden mee opgenomen worden in de studie.

Aanbeveling 4

Streef naar een flexibele aanpak bij ruimtelijke planning : sta revisies toe opdat de kustplannen kunnen inspelen op nieuwe technologische en economische uitdagingen.

2. Aspecten van begeleiding voor GKZB rond de Noordzee

2.1. Achteruitgang van traditionele visserijcultuur en toeristische centra

SUGGESTIES :

- Hou rekening met de toegenomen mobiliteit; probeer de tewerkstellingsstructuur te differentiëren door IT, toerisme en ecologie te stimuleren en door over te stappen op een productie die gebaseerd is op duurzame winning van lokale natuurlijke rijkdommen.
- Beschouw de ontvolking in bepaalde gebieden als een natuurlijke evolutie. Gebruik de ontvolkte gebieden voor toerisme, natuurbescherming en als bron voor toekomstige ontwikkeling.
- Probeer tweede verblijven het jaar rond bewoond te houden om via deze inkomsten de economie ook buiten het toeristische seizoen te steunen.
- Verbeter lokale reglementeringen om te verzekeren dat huizen het hele jaar gebruikt zouden worden voor bewoning.

2.2. Kusttoerisme duurzaam maken

SUGGESTIES :

- Betrek de lokale gemeenschap en de toeristische industrie in de planning en het management van kusttoerisme op basis van partnerschap.
- Werk een lokale ontwikkelingsstrategie uit, gebaseerd op een brede samenwerking van belanghebbenden, met o.a. toerisme organisaties, overheden en NGO's. Hou rekening met de visie van de lokale bevolking en de toeristen en licht de voor- en nadelen toe van toerisme in de verschillende gebieden.
- Zorg dat de capaciteit van lokale ecosystemen en infrastructuur (wegen, watervoorziening, afvalwaterverwerking) niet overschreden wordt door toeristische ontwikkelingen. Wees bewust van hun verschil in draagkracht en van het feit dat niet overall in dezelfde mate tot ontwikkeling gekomen kan worden. Hou ook rekening met sociale, culturele en landschappelijke waarden.
- Bepaal wat de bijzondere natuurlijke en culturele aantrekkingskracht van een gebied is en ontwikkel die verder in plaats van massatoerisme te promoten. Dit zal helpen om om te gaan met verschillende groepen gebruikers en zal helpen verhinderen dat alle ontwikkelingen dezelfde zijn op lokaal niveau. Ontwikkelingen voor een groter aantal toeristen moeten gelokaliseerd worden in meer robuuste zones, waar ze de kustzone niet negatief beïnvloeden en waar ze de toeristische druk op kleinere kustgemeenten kunnen verlichten.
- Werk regionale strategieën uit voor toerisme gebaseerd op de principes van GKZB, met oog voor alle relevante kustgebonden thema's, lokale gemeenschappen en biodiversiteit. Deze strategieën moeten zowel functioneel zijn, als de toeristische activiteit spreiden in tijd (buiten het toeristische seizoen) en ruimte (betekent meestal naar het hinterland). Creëer links met milieuaspecten om "groen toerisme" te promoten.

Bijlage II bij Deel II Strategie geïntegreerd kustzonebeheer

- Promoot kwalitatieve toeristische voorzieningen, vooral die die de lokale tradities weergeven (gebouwen, cultuur en geschiedenis).
- Maak gebruik van bufferzones in kwetsbare gebieden. Verschillende graden van ontwikkeling en exploitatie zijn toegelaten naargelang de draagkracht en de capaciteit om bezoekers te ontvangen.
- Behoud inkomsten van toerisme voor voor ontwikkeling van de lokale economie, gemeenschap en voorzieningen. Dit kan bv. door het belastingsysteem en de reglementeringen van de seizoensgerichte handel aan te passen.
- Bestudeer de reglementeringen van toeristische activiteiten. Kunnen de reglementeringen de eventuele knelpunten aan?
- Maak waar mogelijk gebruik van de wetgeving op de ruimtelijke ordening om te weerstaan aan de druk om meer tweede verblijven toe te laten in zeer toeristische gebieden. Gebieden met hoge toeristische waarde voor toerisme en buitenrecreatie moeten prioritair voor die functie gebruikt worden, en niet ingenomen worden door meer tweede verblijven.

2.3. Bescherming van kustbiodiversiteit en -landschap

SUGGESTIES :

- Definieer de natuurlijke rijkdommen van de betrokken kustzone (ook de mariene zone!) en leg vast wat beschermd moet worden. Biodiversiteit en landschapskwaliteit moeten in deze assesment opgenomen worden.
- Maak werk van bewustmaking van het belang van landschapskwaliteit als een component van biodiversiteit.
- Stel een strategie op voor het management van het kustlandschap en biodiversiteit die toelaat de impact van kustontwikkeling en zeespiegelstijging te kunnen inschatten. Gebruik kosten-batenanalyse om conflicten op te lossen en aanvaard waar nodig de gevolgen van natuurlijke processen.
- Doe liever aan positief management in gebieden waar bescherming een prioriteit is in plaats van enkel terug te vallen op "een rode lijn op een kaart".
- Bestudeer en monitor de actuele biodiversiteit in het licht van nationale en internationale streefwaarden.
- Pas een flexibel management toe voor beschermde gebieden en pas indien haalbaar de reglementen aan aan lokale noden.
- Wees voorzichtig met compensatiegebieden. Definieer nauwkeurig aan welke vereisten (kwalitatief en geografisch) compensatiegebieden moeten voldoen en welke hun beperkingen zijn. Compensatiegebieden kunnen economisch heel belangrijk zijn doordat ze heel duur kunnen zijn.
- Maak gebruik van verschillende financieringsmogelijkheden, bv. EU-financiering of co-financier vrijwilligersorganisaties die belangrijke gebieden kunnen aankopen en beheren.
- Waar het noodzakelijk is dat landeigenaars beschermingsmaatregelen toepassen, moeten alle mogelijke opties bestudeerd worden om deze bescherming te bereiken, inclusief compensatie en onteigening.
- Verhoog de steun voor milieuvriendelijke landbouw en aquacultuur.

- Voorzie premies aan de visserij voor het gebruik van selectieve-visserijtechnieken en voor nauwere samenwerking in visserijonderzoek en stockbeheer.
- Betaal de landbouwers en vissers via steunmaatregelen om behoeders van de biodiversiteit te zijn.

2.4. Ontwikkeling aan de kust

SUGGESTIES :

- Vragen voor het heropeisen van percelen land moeten bestudeerd worden als er nationaal een behoefte is en moeten op geïntegreerde wijze worden onderzocht door de overheid. De verschillende ministeries, regionale en lokale overheden moeten samenwerken met de potentiële ontwikkelaar en de milieuorganisaties. Er moet met alle belangen rekening worden gehouden.
- Steun de regeneratie van oude havengebieden voor multifunctioneel gebruik, inclusief scheepvaart, maar ook andere commerciële, residentiële en recreatieve activiteiten. Bij het herinrichten van oude havengebieden met nieuwe gebruikersfuncties moet ook rekening gehouden worden met veranderingen in scheepvaart en transportmethodes, die ertoe kunnen leiden dat de haven verder geëxploiteerd wordt. De vernieuwing van havengebieden moet omzichtig gebeuren om hun traditionele karakter zo veel mogelijk te behouden en om in de lokale cultuur te blijven passen.
- Overheden zouden moeten betrokken zijn in gemeenschappelijke initiatieven voor de planning en regeneratie van oude havens en vakantieplaatsen, waarbij gebruik gemaakt wordt van privé- en overheidsfinanciering, aanleg van landreserves en andere ontwikkelingsinstrumenten.
- Plattelands- en stadsontwikkeling moeten samen, geïntegreerd worden beschouwd. Grootschalige investeringsprojecten, zoals het aanleggen van wegen, oefenen ver voorbij het gebied waar ze worden aangelegd een invloed uit. Regionale en nationale impact moet in beschouwing genomen worden.
- Er moet een planning en reglementering komen voor de ontwikkeling en het gebruik van vakantiehuisen, gebaseerd op de lokale omgeving en infrastructurele mogelijkheden.

2.5. Windenergie en andere technische installaties aan land en op zee

SUGGESTIES :

- Het oprichten van windmolenparken en andere installaties moet binnen de bevoegdheid vallen van de ruimtelijke ordening (gewestplannen, APA's, BPA's én nationale richtlijnen voor RO) en de ingediende voorstellen moeten raadpleegbaar zijn door het publiek.
- Er moeten eenduidige en efficiënte methodes worden ontwikkeld om de impact op het landschap van windmolenparken te evalueren. Ze moeten rekening houden met verschillende benaderingswijzen en ontwerpen (bv. gebruik van 3D-modeling).
- Verzamel gegevens over de windcondities, topografie enz. op regionaal niveau, samen met informatie over andere belangen. Deze totale set van gegevens moet dienen als basis voor regionale planning.
- Een analyse van energie-efficiëntie moet gebeuren op nationaal niveau om zo beter te kunnen inschatten welke de behoefte is aan "groene" energie. Verschillende

soorten energie kunnen kostefficiënter en duurzamer zijn volgens de behoeften waarin ze voorzien.

- Herbekijk, in samenwerking met de industrie, de strategische noodzaak aan zones voor oliewinning in de Noordzee en beoordeel de locatie van de huidige sites.
- Gebruik de geschikte planningsinstrumenten en assessments (inclusief MER's) bij het beschouwen van mogelijke milieueffecten van grootschalige constructies in kwetsbare kustlandschappen.
- Ruimtelijke planning voor kustzones moet rekening houden met corridors voor kabels en pijpleidingen.

2.6. Zeespiegelrijzingen en kustverdediging

SUGGESTIES :

- Ontwikkel een duurzamer regionale en nationale strategie voor kustverdediging die gebaseerd is op het dynamisch handhaven van de kust waarbij zoveel mogelijk gewerkt wordt met natuurlijke processen.
- Verbreed de basis van geïntegreerd onderzoek naar, informatie over en monitoring van de kustprocessen om zo toekomstige planning en beheer te leiden.
- Identificeer gebieden die in de toekomst bedreigd kunnen worden door overstroming en erosie als resultaat van zeespiegelrijzing, en hou er rekening mee bij het uittekenen van het beleid.
- Extra financiële middelen voor kustverdediging moeten toelaten compensatie uit te betalen bij verlies van eigendom en in overstromingsgebieden.
- vanwege het nationale (economische) belang van de verdediging tegen overstromingen en landverlies door structurele erosie, moet kustverdediging (gedeeltelijk) worden gefinancierd door de nationale regering.

2.7. Ontwikkeling van havens en scheepvaartverkeer

SUGGESTIES :

- Het volledige Europese transportsysteem moet als één netwerk worden bekeken, met een meer gecoördineerd managementconcept voor transport op zee in relatie tot andere transportinfrastructuur. Steeds meer goederen wordt wereldwijd getransporteerd, maar een meer gecoördineerde benadering is nodig om de rol van maritiem transport te optimaliseren, zowel nationaal als regionaal.
- Er is behoefte aan een betere nationale en internationale samenwerking tussen havens in plaats van meer concurrentie. Het is waarschijnlijk aangewezen de voorwaarden voor een betere samenwerking op EU-niveau voor te bereiden.
- De EU moet een langetermijnvisie ontwikkelen voor de toekomst van havens en scheepvaart in de Noordzee. Hierin moeten (1) richtsnoeren opgenomen worden over de toekomstige ontwikkeling van grote internationale havens, (2) steun geboden worden voor de werking van regionale havens en (3) voldoende garanties geboden worden voor de bescherming van kwetsbare zones. Een hoofddoelstelling moet zijn om de stijgende trend in scheepvaart veiliger, efficiënter en duurzamer te maken.
- Havenontwikkeling moet opgenomen worden in het ruimtelijk planningsproces, en transparant en raadpleegbaar zijn. Dit is nodig om een consistente benadering te

verkrijgen bij planning, en om een betere integratie met de behoeften van de lokale gemeenschap te bekomen.

- Werk mechanismen uit die de regionale overheid en de lokale gemeenschap toelaat om havengebonden thema's te bespreken met de industrie, op basis van samenwerking.
- Ontwikkel partnerschappen en beheersplannen voor mariene gebieden (incl. estuaria) waarin de havens opgenomen zijn. Zo worden conflicterende belangen geminimaliseerd, kan schade aan het milieu voorkomen worden en kan het management van de havengebieden (incl. verkeerstromen) verbeterd worden. Ontwikkel geschikte monitoringsystemen om te garanderen dat de plannen geactualiseerd en opgevolgd worden.
- Verbeter het proces om compensatiemaatregelen binnen de habitatrichtlijn aan te pakken. Ontwikkel nieuwe methoden om de behoeften voor compensatie te definiëren, gebaseerd op de kwaliteit van de verloren habitats. Verduidelijking door de EU is hier welkom.
- Ondersteun en promoot de implementatie van de EU-richtlijn voor scheepsafval in havengebieden, door afvalrecipiënten te voorzien in alle belangrijke havens en het gebruik door schepen te stimuleren.

2.8. Visserijbeheer, aquacultuur en baggeren in kustwateren.

SUGGESTIES :

- Commerciële visserij en aquacultuurinstallaties in de kustzone moeten een vergunning bezitten, die gebonden is met een specifiek gebied, en die afgeleverd wordt voor een bepaalde periode door de regionale overheid. Voor aquacultuuractiviteiten moet de locatie, goedgekeurde productiemethode, tonnage en ecologische vereisten integraal deel uitmaken van de vergunning.
- Bevorder het gemeenschappelijk beheer van ondiepe kustwateren (bv. zeemeren/fjorden, estuaria of eilandengroepen) via de oprichting van lokale kustfora en de voorbereiding van lokale beheersplannen.
- De planning voor lokalisatie van zeeviskwekerijen moet onder de bevoegdheid vallen van de statutaire planningssystemen. Het afleveren van de vergunning moet gebeuren door de lokale overheden, zodat zij worden gestimuleerd om meer aandacht te besteden aan het planmatig beschouwen van aquacultuur en zo meer greep krijgen op individuele ontwikkelingen.
- MER's moeten integraal deel uitmaken van de vergunningsprocedure voor aquacultuurprojecten, en moeten vergeleken worden met strategieën en ontwikkelingscriteria van de regionale plannen.
- Stippel strategieën uit voor aquacultuurontwikkeling op regionaal niveau en stel een strategie op nationaal niveau op om investeringen naar infrastructuur in de juiste gebieden te sturen, om de druk voor aquacultuurontwikkeling op regionaal en nationaal kwetsbare gebieden weg te nemen, om de basisindustrie te helpen diversifiëren en om een betere integratie met andere visserijsectoren te stimuleren (bv. visserij met visvallen, sleepnetten, hengels).
- Europese financiering moet worden aangewend om de lokale overheden van de belangrijkste aquacultuurgebieden de kans te geven een optimale planning in dit gebied te ontwikkelen.

2.9. Hoe kustwaterkwaliteit garanderen/verbeteren

SUGGESTIES :

- De formele verantwoordelijkheid voor de kustwaterkwaliteit moet ook mogelijkheden inhouden om negatieve invloeden te bestrijden, zowel van vervuilingsbronnen op land als van uit zee.
- De verantwoordelijkheid voor de kustwaterkwaliteit moet bij dezelfde autoriteit liggen als de ruimtelijke ordening in de kustzone.
- Oplossingen voor problemen m.b.t. kustwaterkwaliteit moeten per stroomgebied worden benaderd, zoals voorgesteld in de kaderrichtlijn water van de EU.
- De oprichting van "wetlands" moet worden beschouwd als een efficiënte manier om kustvervuiling door runn-off van nutriënten tegen te gaan. Dit systeem biedt bijkomende voordelen voor vogelbescherming, bescherming van het rurale erfgoed en ecotoerisme.
- De bescherming en het beheer van de kustwateren van de Noordzee moet gebaseerd zijn op een uniform stel waterkwaliteitscriteria, om een vergelijking tussen grensgebieden toe te laten.

Gegevens- en knelpuntanalyse kustzone

DEEL III: GEGEVENS- EN KNELPUNTENANALYSE

1. INVENTARISATIE VAN BESTAANDE RAPPORTEN EN DOCUMENTEN	1
1.1. INLEIDING	1
1.2. BESCHRIJVING EN WAARDERING PER SECTOR	1
2. KNELPUNTENANALYSE	8
2.1. INLEIDING	8
2.2. KNELPUNTEN PER SECTOR	8
BOSBOUW	8
ECONOMIE	9
LANDBOUW	11
MILIEU	11
MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN	12
NATUUR	13
RUIMTELIJKE ORDENING	16
TOERISME EN RECREATIE	16
VISSERIJ	17
WATERVERVOER	18
WELZIJN	19
ZEEWERING	20
3. BESLUIT	21

BIJLAGEN:

- **OVERZICHTSTABEL BESTAANDE RAPPORTEN EN DOCUMENTEN MET BETREKKING TOT DE KUST**
- **KRITISCHE SUCCESFACTOREN VOOR DE BEOORDELING VAN RAPPORTEN EN DOCUMENTEN IN HET KADER VAN GEÏNTEGREERD KUSTZONEBEHEER**

Deel III: Gegevens- en knelpuntenanalyse

1. Inventarisatie van bestaande rapporten en documenten

1.1. Inleiding

Over de kust is al heel wat geschreven en werden al heel wat studies en rapporten gepubliceerd. Om in grote lijnen een zicht te kunnen krijgen op de informatie die beschikbaar is voor de verschillende sectoren, werd een inventaris opgemaakt van beleidsrelevante rapporten en beleidsdocumenten die specifiek de kust als thema hebben, die kustzonedekkend zijn en nuttig kunnen zijn voor het opstellen van een GBKG-plan. Het zijn bovendien documenten die relevant zijn om een beschrijving, een knelpuntenanalyse en het destilleren van toekomstvisies van de desbetreffende sector aan de kust toe te laten.

Hierbij dient onmiddellijk opgemerkt te worden dat niet alle bestaande rapporten, thesen, wetenschappelijke publicaties en artikels in de lijst opgenomen werden. De in de lijst weergegeven rapporten bevatten in veel gevallen een zeer uitgebreide bibliografie waarbij dus onmiddellijk heel wat andere verwijzingen gegeven worden.

Documenten die eveneens van toepassing zijn op grotere delen van Vlaanderen of die slechts betrekking hebben op delen van de kustzone werden niet opgenomen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor beleidsdocumenten op regionaal of provinciaal niveau of voor gebiedsvisies. Uiteraard zullen die wel relevant zijn voor GBKG.

De lijst met relevante rapporten vindt u als bijlage.

Een overzicht van de wetgeving die specifiek betrekking heeft op de kust wordt gegeven in een afzonderlijk rapport (Cliquet, Vercruyse en Maes, 2000. Juridische inventarisatie van de kustzone in België. 107 p. Opgesteld in opdracht van de administratie Waterwegen en Zeewezen).

1.2. Beschrijving en waardering per sector

Per sector werden de rapporten geëvalueerd aan de hand van kritische succesfactoren. De beleidsrelevantie, de resolutie, de analytische benadering en de meetbaarheid van de resultaten van het rapport werden beoordeeld. Een voorbeeld van de fiche die gebruikt werd tijdens de evaluatie werd toegevoegd als bijlage.

Per sector wordt een waardering gegeven van de detaillering van de basisgegevens.

De criteria waarop de waardering gebaseerd is zijn:

- detaillering van de beschrijving van huidige situatie in de sector en een goede theoretische onderbouwing;
- het bestaan van een toekomstvisie;
- het voorstellen van concrete oplossingen voor de knelpunten.

Economie algemeen: de algemene economische situatie in West-Vlaanderen wordt jaarlijks opgevolgd (economisch profiel van de provincie, analyse van de arbeidsmarkt). Soms wordt verwezen naar de sociale situatie in bepaalde sectoren. In de streekvisies van de drie streekplatformen (regio Brugge, arrondissement Oostende, Westhoek) werd telkens een SWOT-analyse (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) uitgevoerd. Voor geen enkel van de drie gaat het echter over een definitief goedgekeurde visie. In de hefboomprojecten wordt telkens aangegeven rond welke thema's de komende jaren prioritair gewerkt zal worden. Intersectorale knelpunten komen niet aan bod. Er worden geen voorstellen gedaan om knelpunten op te lossen.

Wat de industrie betreft wordt het aantal bedrijven per gemeente nauwkeurig bijgehouden. Enerzijds door de GOM voor de bedrijven die van hun diensten gebruik maken, anderzijds ook door het RSZ.

<u>Waardering van de gegevens:</u> ➤ goede detaillering van de gegevens, met regelmatige opvolging ➤ geen toekomstvisie ➤ geen voorstellen om knelpunten op te lossen
--

Toerisme en recreatie: de gegevens betreffende toerisme en recreatie vallen uiteen in twee grote thema's: (1) de gegevens omtrent het aanbod aan logies, attracties, recreatievoorzieningen etc., en (2) de gegevens betreffende vraag en het gebruik van de toeristen/recreanten van dit aanbod met zijn economische en sociale impact voor de regio.

De kennis over de vraag en de economische en sociale gevolgen ervan is veel beperkter. Er is een jaarlijkse, gedeeltelijke, kwantitatieve opname van het verblijfstoerisme in commerciële logiesvormen. Maar het dagtoerisme en tweedeverblijfstoerisme is veel minder in kaart gebracht. Momenteel loopt er een onderzoek dat een duidelijker beeld moet scheppen van o.m. de economische impact van het commerciële verblijfstoerisme aan de kust.

Een aantal lacunes in de gegevens werden recentelijk aangevuld in functie van het Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan (o.a. Onderzoek naar de tweede woningen in de kustgemeenten). Verdere gegevens worden momenteel aangevuld ten dienste van de provinciale beleidsvisie voor de kustzone. Bepaalde gegevens ontbreken echter. Bv. de behoefte aan golfterreinen, de behoefte aan meer jachthavens, de mogelijkheden voor aanbod aan infrastructuur voor evenementen, concrete oplossingen voor het fileprobleem, idem voor het parkeerprobleem. Over milieu-impact van toerisme aan de kust zijn geen gegevens beschikbaar.

Waardering van de gegevens:

- *de gegevens m.b.t. het aanbod benaderen de volledigheid en worden ook jaarlijks opgevolgd (= kennis ervan is grondig tot zeer grondig). Voor de kennis over de vraag situeert de kennis zich tussen 'geen gegevens' en een 'basiskennis'.*
- *geen toekomstvisie*
- *geen voorstellen om knelpunten op te lossen*

Land- en tuinbouw: in het kader van Europese programma's werden een aantal sociologische onderzoeken uitgevoerd. Verder zijn gegevens beschikbaar na landbouwtelling, alsook economische analyses, werkgelegenheidsonderzoek, onderzoek naar productietakken. Een specifieke beschrijving van de sector voor de volledige kustzone is niet beschikbaar (wel voor de Westkust in het kader van het landinrichtingsproject De Westhoek, en voor Blankenberge en Zeebrugge). Het is niet eenvoudig om over de gegevens te beschikken (geslotenheid van de sector, bedrijfgebonden gegevens). Ook snel en duidelijk een zicht krijgen op de situatie van het landbouwbedrijf (in hoofd- of nevenberoep, leeftijd, opvolging etc.) en de bedrijfskenmerken is geen evidentie. Een toekomstvisie, een potentieanalyse voor de sector evenals een knelpuntenanalyse van de andere sectoren is niet voorhanden.

Voor de duin-polderovergang zou het interessant zijn na te gaan wat de potenties zijn voor omschakeling naar biologische landbouw en gebruik van milieuvriendelijker technieken, mogelijkheden voor combinatie met toerisme (hoeve- en plattelandstoerisme, campings, verkoop van hoeveproducten), etc. Inter-sectorale knelpunten worden niet vermeld.

Waardering van de gegevens:

- *basisgegevens aanwezig*
- *geen toekomstvisie*
- *geen voorstellen om knelpunten op te lossen*

Visserij: alle economische gegevens van de visserijsector worden jaarlijks bijgehouden. In het kader van het communautair programma voor de structurele bijstand in de visserijsector werd ook een socio-economische studie uitgevoerd. Over de relatie tussen de verschillende types visserij, knelpunten binnen en tussen de sectoren, toekomstvisie en beleid is geen materiaal beschikbaar.

Waardering van de gegevens:

- *goede detaillering van basisgegevens, met jaarlijkse opvolging*
- *geen toekomstvisie*
- *geen voorstellen om knelpunten op te lossen*

Havens: het economische belang van de havens van Oostende en van Zeebrugge wordt jaarlijks bijgehouden door de Nationale Bank van België. Beide havens maken jaarlijks een rapport op over de activiteiten en ontwikkelingen. Over de jachthavens zijn geen rapporten beschikbaar.

Waardering van de gegevens:

- *basisgegevens beschikbaar*
- *geen toekomstvisie*
- *geen voorstellen om knelpunten op te lossen*

Bosbouw: in het kader van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) werd de gewenste bosstructuur van Vlaanderen opgemaakt. Voor specifieke zones aan de kust werden mogelijkheden voor bebossing bestudeerd.

Waardering van de gegevens:

- *basisgegevens beschikbaar*
- *geen toekomstvisie*
- *geen voorstellen om knelpunten op te lossen*

Watervoorziening: voor bepaalde gebieden in de kustzone is er grondige kennis van de hydrologische situatie. Dit is zeker zo in de duingebieden waar water gewonnen wordt. Gegevens over de hoeveelheden opgepompt, aangevoerd en verbruikt water zijn beschikbaar.

Er is echter geen integraal waterbeheersplan voor de kust, hoewel hier reeds lang vraag naar is.

Waardering van de gegevens:

- *basisgegevens beschikbaar*
- *geen toekomstvisie op watervoorziening aan de kust*
- *geen voorstellen om knelpunten op te lossen*

Natuur: voor verschillende gebieden werden gerichte studies en inventarisaties uitgevoerd. Dit resulteerde in momentopnames, maar monitoring is in de meeste gevallen niet voorzien. De ecosysteemvisie voor de kust omvat de gewenste richting voor de toekomst, knelpuntenanalyse, en voorstellen voor mogelijke oplossingen. In de ecosysteemvisie wordt ook een duidelijk overzicht gegeven van de kennislacunes en worden aanbevelingen gedaan voor verder onderzoek in verschillende disciplines. Enkele voorbeelden: (1) geomorfologie: o.a. behoefte aan sequentiële topografische terreinopnamen, gedetailleerde geomorfologische kaarten, fundamenteel onderzoek naar dynamiek van strand en duinen; (2) hydrologie: lithologische en hydrogeologische bouw van het grondwaterreservoir

gehele kust, polderpeilen en afvoerdebieten door polderwaterlopen; (3) pedologie: o.a. behoefte aan bodemkundige basisgegevens, opstellen van een bodemtypologie, onderzoek naar verspreiding van de bodemtypes; (4) behoefte aan uniforme weergave van vele bestaande gegevens (per soortengroep bv.), bijkomende soortinventarisatie, onderzoek naar habitatbinding van de fauna.

Jaarlijkse monitoring is niet mogelijk (of voorzien).

Conclusie: voor bepaalde gebieden grondige kennis, maar zonder opvolging. Voor andere gebieden geen of weinig gegevens beschikbaar.

Waardering van de gegevens:

- *slechts voor bepaalde gebieden goede detaillering van basisgegevens, geen monitoring*
- *toekomstvisie*
- *concrete voorstellen om knelpunten op te lossen*

Milieukwaliteit: de VMM heeft meetnetten (fysico-chemische en biologische) om de kwaliteit van de binnenwateren op te volgen. Specifiek in relatie tot de kust wordt de zwemwaterkwaliteit bacteriologisch getest. Over de resultaten wordt jaarlijks gerapporteerd.

De fysico-chemische en biologische kwaliteit van de Noordzee wordt opgevolgd door het BMM en de dienst Zeevisserij. Rapportering gebeurt jaarlijks.

Waardering van de gegevens:

- *goede detaillering van gegevens, wordt jaarlijks opgevolgd.*
- *toekomstvisie is aanwezig voor bepaalde parameters, in de vorm van te halen normen*
- *voorstellen om knelpunten op te lossen*

Mobiliteit/verkeer: gedetailleerde gegevens over het verplaatsingsgedrag aan de kust (1998) en verkeersleefbaarheid aan de kust (1992) zijn beschikbaar. De gegevens worden echter niet op regelmatige basis opgevolgd.

Er is behoefte aan een studie omtrent de verkeersproblematiek aan de kust (toeristische files, parkeerproblemen in badsteden, visie m.b.t. de kusttram, visie rond de inrichting van de Koninklijke baan).

Op korte termijn moeten alle kustgemeenten een mobiliteitsplan opstellen. Voor een stand van zaken zie tabel als bijlage.

Waardering van de gegevens:

- *basisgegevens beschikbaar. Geen regelmatige opvolging.*
- *toekomstvisie via structuurplanning*
- *geen voorstellen om knelpunten op te lossen*

Welzijn: in de atlas aandachtsbuurten en atlas Kesteloot is zeer gedetailleerde informatie aanwezig over talrijke indicatoren voor welzijn (op detail van buurten). Een toekomstvisie wordt niet weergegeven.

Waardering van de gegevens:

- goede detaillering van de gegevens.
Wordt op regelmatige basis bijgehouden.
- geen toekomstvisie
- geen voorstellen om knelpunten op te lossen

Monumenten en Landschappen: alle cultuurhistorische relictten langs de kust worden in een atlas weergegeven. De gegevens worden in een database bijgehouden. Alle evoluties worden nauwkeurig bijgehouden door de cel Monumenten en Landschappen, AROHM.

Waardering van de gegevens:

- goede detaillering van gegevens, wordt regelmatig opgevolgd.
- toekomstvisie (in de vorm van beleidswenselijkheden)
- voorstellen om knelpunten op te lossen

Militaire activiteiten: geen rapporten beschikbaar/openbaar.

Veiligheid/kustverdediging: gegevens i.v.m. kustverdediging worden nauwkeurig opgevolgd door de Administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust. De toekomstvisie wordt voorgesteld in het rapport Kust 2002 en het strategisch plan van AWZ.

Waardering van de gegevens:

- goede detaillering van de gegevens, met regelmatige opvolging.
- toekomstvisie
- concrete voorstellen om knelpunten op te lossen

Ruimtelijke Ordening: dankzij recente evoluties in RSV en Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan wordt de puzzel langzaam volledig. Drie kustgemeenten beschikken reeds over een ontwerp structuurplan, de andere zullen moeten volgen. Goede ruimtelijke ordening zou moeten leiden tot oplossingen voor conflicten.

Waardering van de gegevens:

- goede detaillering van de gegevens,
met regelmatige opvolging
- toekomstvisie
- voorstellen om knelpunten op te lossen

2. Knelpuntenanalyse

2.1. Inleiding

De kust herbergt vele activiteiten: bosbouw, economie, landbouw, milieu, monumenten en landschappen, natuur, ruimtelijke ordening, toerisme en recreatie, visserij, watervoorziening, welzijn en zeewering zijn te onderscheiden categorieën. Het zijn niet allemaal echte "sectoren". Natuur, milieu en ruimtelijke ordening kunnen moeilijk als een sector gezien worden, maar wel zullen deze categorieën beïnvloed worden door de activiteiten in de kustzone, en uiteraard ook op deze activiteiten een weerslag hebben.

Onvermijdelijk komen al deze activiteiten in aanraking met elkaar. Dit leidt in goede gevallen tot samenwerking, maar soms ook tot beperkingen of zelfs conflicten.

Onderstaande knelpuntenanalyse werd opgesteld na een literatuurstudie van bestaande informatie met betrekking tot de kust (rapporten, visies, beleidsdocumenten, wetenschappelijke informatie, etc.) uit de diverse activiteiten. De knelpunten die in voorliggend document worden opgesomd werden als knelpunt, conflict of beperking ervaren en expliciet vermeld door de sector. Bij sommige sectoren kunnen eventueel nog mogelijke aanvullende knelpunten duidelijk zijn voor de lezer. Echter, als ze door de sector niet vermeld worden, zijn ze hier niet opgenomen.

Noot:

Opbouw van de tekst: als kop wordt de beschreven sector vermeld. Per sector x wordt een fiche opgesteld met de conflicten van sector x t.o.v. sectoren y1, y2, ...

2.2. Knelpunten per sector

Bosbouw

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Economie	geen knelpunten vermeld door de sector
Landbouw	ruimteconflict
Milieu	algemene achteruitgang van milieukwaliteit leidt tot verzuring van bossen
Monumenten en Landschappen	geen knelpunten vermeld door de sector
Natuur	geen knelpunten vermeld door de sector

Ruimtelijke Ordening	• tekort aan bos. ⁽¹⁾ Bebossingsindex van West-Vlaanderen bedraagt 2.2% of 7250 ha • de bossen in West-Vlaanderen zijn sterk versnipperd. De beperkte beboste oppervlakte en de hoge versnipperingsgraad maken dat de bestaande bossen momenteel niet alle functies kunnen vervullen, dat de bossen kwetsbaar zijn voor externe invloeden en dat de verbinding tussen de bossen verbroken is, met negatieve gevolgen voor vooral de ecologische functie
Toerisme en recreatie	overbetreding van jonge bossen
Visserij	geen knelpunten vermeld door de sector
Watervoorziening	verdroging in duinen, polders en duin-polder overgangszone door grondwaterwinning in de duinen
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeekering	geen knelpunten vermeld door de sector

Intrasectorale conflicten:

- veel bossen in privé-bezit. ⁽¹⁾ West-Vlaanderen telt 4.350 ha privé bossen waarvan 5% toegankelijk is voor het publiek. Deze bossen zijn sterk versnipperd over privé-eigenaars, wat een efficiënt beheer en het openstellen van de bossen bemoeilijkt;

Economie

(exclusief toeristisch-recreatieve sector)

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Landbouw	ruimteconcurrentie
Milieu	verontreiniging van oppervlaktewater
Mobiliteit	• regio Brugge: onvoldoende uitgebouwd water-wegennet. De weerslag ervan op de ontwikkeling van Zeebrugge moet geëvalueerd worden • regio Oostende: historische vervoersstromen zijn teloorgegaan, nieuwe weg- en spoorweginfrastructuur ter ontsluiting van de Kanaaltunnel laten de regio links liggen. Oostende dreigt zijn draai-schijffunctie te verliezen • ontsluiting van het arrondissement Oostende: verouderde infrastructuur. In bepaalde gemeenten slechte toegang tot het hoofdwegennet en slechte bereikbaarheid van de centrumstad. NMBS-marketing mikt op

	Kanaaltunnel in plaats van op Oostende. Het kanaal Oostende-Brugge is niet bereikbaar voor grote binnenschepen of duwkonvoien. Geen vlot verkeer vanuit Oostende richting Westkust mogelijk
Monumenten en Landschappen	geen knelpunten vermeld door de sector
Natuur	geen knelpunten vermeld door de sector
Ruimtelijke Ordening	tekort aan bedrijventerreinen
Toerisme en Recreatie	geen knelpunten vermeld door de sector
Visserij	geen knelpunten vermeld door de sector
Watervoorziening	• onvoldoende watervoorraad (regio Westhoek) • voor de bevoorrading van water afhankelijk van andere streken (regio Brugge)
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeewering	geen knelpunten vermeld door de sector

Intrasectorale conflicten:

Sterkten en zwakten (SWOT-analyse) opgesomd door de streekplatformen (N.B.: er worden talrijke knelpunten geformuleerd die eigenlijk niet resulteren uit conflicten met andere sectoren. Deze worden hier niet allemaal opgenomen. In onderstaande opsomming worden de knelpunten voor de drie regio's -Oostende, Westhoek en Brugge- opgesomd):

- daling van de bevolking en negatieve migratie in delen van de Westhoek (regio Westhoek);
- zeehaven van Oostende: verouderde infrastructuur, geen geïntegreerd beleid en management. Eenzijdige oriëntatie inzake activiteiten, bestemmingen en ondernemingen;
- luchthaven van Oostende: geluidsoverlast. Geen bijkomende nachtvluchten mogelijk/ Leemten in infrastructurele uitbouw (bv. passagiersgebouw);
- ontvangststructuur voor bedrijven in het arrondissement Oostende: in sommige gemeenten ontbreken lokale bedrijventerreinen. Geen (of onvoldoende) uitgeruste en aantrekkelijke bedrijvenparken. Geen specifieke zones voor inplanting van volumineuze handel en multifunctionele diensten. Ontbreken van economische onthaalinfrastructuur;

Landbouw

(Uit: Landbouwbeleidplan 1999-2004, eindversie 4 maart 1999)

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	ruimtebeslag
Economie	ruimtebeslag
Milieu	• opgelegde normen • milieubeschermende maatregelen
Monumenten en Landschappen	• ruimtebeslag • opgelegde beperkingen in beschermde gebieden en bij toekennen van vergunningen
Natuur	• ruimtebeslag • maatregelen getroffen in functie van natuurbehoud
Ruimtelijke Ordening	• De verspreide en niet-geplande inplanting van woon- en bedrijfsbebouwing (incl. agrarische bebouwing) heeft ertoe geleid dat het landbouwareaal in bepaalde gebieden is versnipperd • Specifiek voor de kustzone: Oostende, Bredene en Nieuwpoort staan onder sterke ruimtelijke druk
Toerisme en Recreatie	ruimtebeslag voor toeristisch-recreatieve voorzieningen
Visserij	geen knelpunten vermeld door de sector
Watervoorziening	geen knelpunten vermeld door de sector
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeewering	geen knelpunten vermeld door de sector

Intrasectorale conflicten:

- snelle veranderende regelgeving inzake milieu en ruimtelijke ordening, en impact van deze regelgeving op de land- en tuinbouw;

Milieu

Het milieu als dusdanig zal geen invloed hebben op of zorgen voor conflicten met de andere sectoren, maar alle sectoren of doelgroepen zullen wel elk een invloed hebben op het milieu. Gegevens hierover die toegespitst zijn op niveau West-Vlaanderen, laat staan op niveau van de kustzone, zijn niet beschikbaar. In "Leren om te Keren" staat per doelgroep (bevolking, landbouw, bosbouw, energiesector, toerisme en recreatie, ...) aangegeven welke milieu- en natuurverstoringen ze kunnen veroorzaken, maar dan op Vlaams niveau.

Om de evolutie van de milieukwaliteit in de kustzone op te volgen is het noodzakelijk zicht te krijgen op de milieuproblemen veroorzaakt door specifiek kustgebonden activiteiten (denk bijvoorbeeld aan toerisme en recreatie, havengebondenactiviteiten).

Een reeds bestaand voorbeeld is het evaluatie-onderzoek van OVAM naar afval bij toeristen en residentiëlen, en op campings en vakantieverblijven.

Monumenten en Landschappen

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	• duinbeheer i.f.v. verbossing i.p.v. i.f.v. behoud en herstel van duinbiotopen • soms niet-verenigbare bebossingsinitiatieven (bv. in het polderlandschap)
Economie	• aanleg van infrastructuur en nutsleidingen door waardevolle landschappen • ruimtebeslag door economie en industrie • visueel storend effect van haven van Zeebrugge/ onvoldoende groenafscherming
Landbouw	• zonevrije constructies en gebouwen verstoren het landschap • visuele verstoring door niet-grondgebonden landbouw (serreteelt) en door inplanting van agrarische bedrijfsconstructies • vermesting en verzuring van gronden • schaalvergroting landbouw • scheuren en nivelleren van oude graslanden • drainage van weilanden leidt tot verdroging • nivellering van weilanden met microreliëf • akkerbouw en tuinteelt i.p.v. grasland • verdwijnen historische lijnstructuren • verdroging en waterpeilbeheer i.f.v. landbouw
Milieu	geen knelpunten vermeld door de sector
Natuur	• geen duinbeheer • geen kust-dekkende natuurbeheer en beheersplannen • bij natuurontwikkelingsprojecten soms kans tot verdwijnen van landschapskenmerken
Ruimtelijke Ordening	• niet steeds gewenste gewestplanbestemming of onvoldoende garanties via gewestplanbestemming • verlies cultuurhistorische erfplaatsen (houtkanten en boomgaarden) • aantasting van skyline door hoogspanningsleidingen, masten, kranen, ... • verdringing van kleine relictzones tussen bestaande lijninfrastructuren: weg, spoor, kanaal, haven, ... • nivelleren van dijken, geen dijkenbeheer • aantasten van dorpsgezichten van binnenuit • onvoldoende respect voor bouwkundig erfgoed en

	militaire bolwerken (bunkers) • betuining van oevers en vertuining van duinplasilanden (verdringing van typische vegetatie)
Toerisme en Recreatie	• overbetreding • erosieschade t.g.v. overbetreding • verhardingen en paden • geen eenduidig padennet en bewegwijzering • padennet leidt tot versnippering van duinen • zonevreemde constructies en gebouwen en verstedelijking van de kust • vervuiling (o.a. door afvalproductie) • campings in duinen en duin-polderovergang • ondergrondse parking op dijk en strand
Visserij	geen knelpunten vermeld door de sector
Watervoorziening	• verdroging ten gevolge van waterwinning • zonevreemde constructies en gebouwen • geen integraal waterbeheer • verdwijnen van kwelzones in duinen
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeewering	geen knelpunten vermeld door de sector

Natuur

(Uit Ecosysteemvisie voor de Vlaamse kust)

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	• ruimtebeslag • de kunstmatige aanplanten leiden tot een verlies van specifieke duinhabitats (bijvoorbeeld mosduin, open duingraslanden) • sommige types aanplantingen (bijvoorbeeld met naalddhout) leiden tot een toegenomen verdamping • aanleg van drainerende sloten leidt tot verdroging • de aanplanten belemmeren of reduceren verstuiwing en temperen het microklimaat, waardoor de specificiteit van het duinmilieu verlaagt • sommige exoten gaan woekeren, en zijn nog heel moeilijk uit het duingebied te verwijderen • soms niet-verenigbare bebossingsinitiatieven
Economie	• zandwinning en ontgronding leiden tot aantasting van geomorfologie, bodem en vegetatie, en beïnvloeden de lokale hydrologie • aanleg van infrastructuur en nutsleidingen
Landbouw	• binnen bodemkundig gedefinieerde duinstreek is ¼ van de open ruimte als agrarisch gebied ingekleurd. De landbouwactiviteiten gaan vooral door in de duin-polderovergangen • verdroging, vermesting, gebruik van bodemontsmeters, pesticiden; • scheuren van grasland

	• recente intensivering van de landbouw (o.a. naar tuinbouw, fruitteelt, glastuinbouw) • intensivering naar tuinbouw aan de binnenduinrand zal leiden tot een forse verhoging van het waterverbruik • nivellering van weilanden met microreliëf
Milieu	• de waterkwaliteit in een aantal "duinbeken" laat te wensen over. Sanering van deze waterlopen is een essentiële voorwaarde voor natuurontwikkeling in deze gebieden • chemische en organische vervuiling van op zee is bedreigend voor het kustecosysteem en voor de volksgezondheid • zure regen zorgt voor een verzuring van de bodem. Dit kan leiden tot een wijziging in vegetatie en bepaalde plantensoorten kunnen domineren boven typische duinvegetatie (bv. vergrassing) • restanten van bebouwing in de duinen verhinderen grootschalige verstuiving
Militaire activiteiten	op een viertal plaatsen aan de kust (Koksijde, Nieuwpoort, Oostende en De Haan) liggen in de duinen nog militaire domeinen, goed voor een oppervlakte van zo'n 115 ha. Hiermee gepaard gaande knelpunten zijn bebouwing, vergravingen in de duinen, rustverstoring en ruimtebeslag
Monumenten en Landschappen	geen knelpunten vermeld door de sector
Ruimtelijke Ordening	versnippering: verschillende ontwikkelingen (urbanisatie, wegen -inclusief waterwegen en spoorwegen-, zeeweringsinfrastructuur, aanleg van terreinen voor industrie, landbouw, militaire doeleinden) in het verleden hebben geleid tot versnippering van het duinlandschap. Grote aaneengesloten blokken natuur zijn zeldzaam. Hierdoor ging de landschaps-ecologische samenhang grotendeels verloren
Toerisme en Recreatie	• gebieden voor dag- en verblijfsrecreatie, sportfaciliteiten (o.a. golfterreinen) en toeristisch-recreatieve parkzones (TRP-zones) zorgen voor een groot ruimtebeslag (ongeveer 400 ha aan de Vlaamse kust) • het groot aantal toeristen en recreanten aan de kust brengen een rustverstoring teweeg in de duinen en duin-polderovergangen • zachte recreatie (wandelen en fietsen), intensieve ontspanningsvormen (paardrijden, mountain-bike, 4 x 4 cross) kunnen ernstige schade berokkenen aan bodem en vegetatie • mechanisch reinigen van het strand ten behoeve van het kusttoerisme beschadigt en verwijdert aangespoeld organisch materiaal, en verhindert bijgevolg de vorming van embryonale duintjes en vloedmerkvegetatie • onbeheerste recreatieve druk op het natuurlijk en cultuurrecreatief apparaat in de open ruimte van

	het kustgebied: (a) stijgend gebruik van de zee voor diverse watersporten met toenemende conflicten tussen de gebruikers (zwemmers, windsurfers, jetski, parasailing etc.). Deze sporten vereisen anderszits infrastructuur op de stranden en in de jachthavens die veel ruimte in beslag neemt. Op de stranden gaat het om permanente of tijdelijke constructies, parkeerplaatsen voor kleine zeilboten, e.a. (b) toenemende druk op het strand voor strandterrassen, allerhande evenementen, spelen, strandporten als vliegeren, paardrijden etc. Deze intensivering doet zich het meest voor in de strandzones die onmiddellijk aansluiten bij de badplaatsen maar ook op stranden dichtbij concentraties van logiesaccommodatie (bv. campings); (c) onbeheerst recreatief gebruik van duingebieden door recreanten (overbetreding door wandelaars, stationaire vormen van recreatie, paardrijden, mountainbiken) heeft erosie tot gevolg. Dit heeft negatieve gevolgen voor de natuurwaarden en voor de functie van de duinen als zeewering. • bedreiging van de open ruimte in het achterland van de kust door de ontwikkeling van geïsoleerde toeristisch-recreatieve functies als maneges, groot-schalige restaurants en feestzalen, slecht gezondeerde kampeer- en verblijfterreinen in het landbouwgebied
Visserij	• visvangst kan leiden tot rustverstoring, loodvervuiling, gevaar voor recreanten en tot het verstoren van het ecologisch evenwicht • verzamelen van zeldzame diersoorten • kustvisserij kan leiden tot rustverstoring, bijvangst
Watervoorziening	• waterwinning in de duinen leidt tot een daling van de grondwaterstand, wat op zijn beurt kan leiden tot verdwijnen van grondwaterafhankelijke organismen • waterwinning in de duinen leidt tot een accumulatie van organisch materiaal in oorspronkelijk natte zones, wat op zijn beurt resulteert in de verruiging van de vegetatie; • winnen van water in de duinen leidt tot een onnatuurlijke schommeling in grondwaterstand (grotere fluctuaties) • aanleg van winningsinfrastructuur leidt tot verstoring van geomorfologie, bodem en vegetatie en verhindert grootschalige verstuivingsprocessen
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeewering	• bouw van harde constructies (bijvoorbeeld strandhoofden) veroorzaakt een verstoring van de oor-

	spronkelijke zonatie van fauna en flora, het lokale stromingspatroon, en sedimentatie- en erosieprocessen. De aanleg van een strandhoofd gaat door de onderbreking van het sedimenttransport vaak gepaard met een toenemende erosie van het strand oostwaarts ervan. Deze artificiële barrières verstoren de intertidale fauna • strandophogingen met vreemd materiaal kan gevolgen hebben voor geomorfologische processen zoals embryonale duinvorming • aanleg van duinvoetversterkingen en rijshoutbeplantingen belemmert de natuurlijke geomorfologische processen (spontane kustaanwas, kustafslag, zeedoorbraken etc.)
--	--

Ruimtelijke ordening

De ruimtelijke ordening zal op alle activiteiten een invloed hebben.

Toerisme en Recreatie

(Uit: Ruimtelijke bakens voor de kust en voorbereidingen beleidsnota toerisme)

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Economie	geen knelpunten vermeld door de sector
Landbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Milieu	kwaliteit van het zeewater laat te wensen over
Mobiliteit	• wegeninfrastructuur niet efficiënt benut (Koninklijke baan is overbelast), verkeersoverlast • kusttram zorgt op specifieke plaatsen voor verkeersonveilige situaties • slechts twee stations midden in de badplaats • collectieve parkeer- en stalplaatsen bedreigen de verblijfskwaliteit en de ontspanningskansen aan de kust
Monumenten en Landschappen	• isolement van monumenten- en landschapzorg • weinig architectonische cultuur
Natuur	geen knelpunten vermeld door de sector
Ruimtelijke Ordening	• degradatie van het landschap in de kustzone, inclusief overgangsgebieden tussen duin en polder en tussen dorp en polder (= polderfronten); sterke verstedelijking, weinig samenhang leidt tot fragmentarische ontwikkelingen, weinig natuur • grote vraag naar meer en veiliger fiets- en wandelpaden vanuit de woonkernen naar het landelijke gebied, en vraag naar meer wandel- en recreatiegroen (Dienst Toerisme en Recreatie, Provincie West-Vlaanderen, Openluchtrecreatieve activitei-

	ten van de West-Vlaamse bevolking in 1996, febr. 1998) • op de routepad en voorzieningen voor waterrecreatie doen zich conflicten voor tussen diverse gebruikers. Tussen fietsers, wandelaars, ruiters en mountainbikers enerzijds en tussen recreanten en natuur, buurtbewoners en landbouw anderzijds • binnen het kusttoerisme doen zich structu-rele problemen voor. Die hebben enerzijds te maken met de structuur en de ontwikkeling van de markt (grotere concurrentie van zonnevakanties georganiseerd door touroperators en de ontwikkeling van de korte vakanties aan de kust) en anderzijds met problemen van ruimtelijke ordening en een onvoldoende vernieuwing van het toeristisch product • bedreiging voor de openheid van de landelijke poldergebieden in het onmiddellijke achterland van de kust: enerzijds door de ontwikkeling van linten met kleinhandel en horeca langs de toegangswegen van de kust en anderzijds door de uitbreiding van de polderdorpen met nieuwe verkavelingen
Visserij	geen knelpunten vermeld door de sector
Watervoorziening	geen knelpunten vermeld door de sector
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeewering	geen knelpunten vermeld door de sector

Intrasectorale knelpunten

- kwaliteit van kampeerterreinen en kampeerverblijfsparken is slecht; algemeen zwakke architectonische kwaliteit van logies;
- recreatieve voorzieningen vertonen belangrijke zwakten: beperkte uitrusting op de stranden, nog te weinig weersonafhankelijke voorzieningen, geen grote recreatieve polen met aantrekkingskracht over heel de kust;
- dreigende verloedering van tweede woningen die gebouwd werden tussen 1945 en 1970;
- tekort aan ligplaatsen voor jachten.

Visserij

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Economie	geen knelpunten vermeld door de sector
Landbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Milieu	door de verslechterende milieukwaliteit nemen de visbestanden af

Monumenten en Landschappen	geen knelpunten vermeld door de sector
Natuur	• de wet op het mariene milieu voorziet in het aanduiden van reservaten op zee. De beroepsvisserij zou hierdoor geen beperkingen opgelegd krijgen, maar de recreatieve vormen van visserij wel (bv. warrelnetten op het strand) • types visserij: vanuit natuurhoek komt veel kritiek op de boomkorvisserij. Die zou de bodem omwoelen. Ook het vissen op schelpen (<i>Spirula</i>) wordt als verstorend voor het sediment aangezien
Ruimtelijke Ordening	geen knelpunten vermeld door de sector
Toerisme en Recreatie	geen knelpunten vermeld door de sector
Watervoorziening	geen knelpunten vermeld door de sector
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeewering	geen knelpunten vermeld door de sector

Watervoorziening

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Economie	geen knelpunten vermeld door de sector
Landbouw	Landbouw: gebruik van pesticiden en bemesting leidt tot vervuiling van grond- en oppervlaktewater
Milieu	de milieukwaliteit in de kustzone is slecht
Monumenten en Landschappen	geen knelpunten vermeld door de sector
Natuur	de zoetwaterbel onder de duinen is langzaam aan het slinken. Om aan de vraag te kunnen voldoen moet gezocht worden naar alternatieve winningstechnieken. Het voorstel om aan oppervlakte-infiltratie te doen wordt vanuit natuurhoek sterk bekritiseerd. Oppervlaktewater in Vlaanderen is zeer vervuild, en rechtstreekse productie van water hieruit is zeer duur
Ruimtelijke Ordening	geen knelpunten vermeld door de sector
Toerisme en Recreatie	het toerisme creëert een enorme vraag naar drinkwater. Dit zorgt ervoor dat in de zomer op piekmomenten reserves aanwezig moeten zijn. Aan de kust wordt op verschillende plaatsen water gewonnen uit de duinen, hiermee kan een deel van de vraag naar water tijdens het toeristisch seizoen opgevangen worden. De gebieden die in de duinen gelegen zijn hebben als medegebruik dikwijls recreatie. Hier zijn duidelijke afspraken nodig opdat de pompinstallaties niet beschadigd zouden worden
Visserij	geen knelpunten vermeld door de sector
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeewering	geen knelpunten vermeld door de sector

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Economie	geen knelpunten vermeld door de sector
Landbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Milieu	geen knelpunten vermeld door de sector
Monumenten en Landschappen	geen knelpunten vermeld door de sector
Natuur	geen knelpunten vermeld door de sector
Ruimtelijke Ordening	tekort aan gronden voor sociale woningbouw. Uitbreiding van het woningenpatrimonium is in vele gemeenten niet haalbaar: weinig bouwgrond in woonzone of aan zeer hoge prijzen, het aansnijden van woonuitbreidingsgebieden indien in bezit van de maatschappij is een bijna onmogelijke zaak, zeker op korte termijn
Toerisme en Recreatie	de relatie toerisme-welzijn is heel belangrijk aan de kust. Een sociaal plan voor de kustzone ontbreekt (cf. Kust Actie Plan gericht op toerisme). De werkgelegenheid gecreëerd door deze sector is seizoensgebonden. Dit resulteert in een hoge werkloosheid buiten het toeristisch seizoen, maar trekt anderzijds wel veel mensen aan naar de kustzone
Visserij	geen knelpunten vermeld door de sector
Watervoorziening	geen knelpunten vermeld door de sector
Zeewering	geen knelpunten vermeld door de sector

Intrasectorale conflicten:

1. de kust wordt geconfronteerd met een hogere concentratie van sociaal zwakkeren (o.a. in de hand gewerkt door seizoenarbeid). Dit blijkt uit verschillende onderzoeken: (1) zes van de negen SIF-plus (sociaal impuls fonds) gemeenten in West-Vlaanderen zijn kustgemeenten (Blankenberge, Bredene, Brugge, De Panne, Nieuwpoort en Oostende); (2) zeven van de tien gemeenten zitten boven het gemiddelde wat betreft het aantal geboorten in kansarme gezinnen; (3) uit de atlas Kesteloot blijkt dat de kernen van de kustgemeenten bij vele indicatoren een grote gelijkenis vertonen met de problematieken van grootstedelijke gebieden. Bovendien zijn de grond- en woningprijzen aan de kust zeer hoog;
2. Immigratie van Franstaligen aan de kust. Weigeren dikwijls om Nederlands te leren. Dit leidt tot een sociale achterstand;
3. Kampeerterreinen met permanente bewoning zijn geconcentreerd in de kustzone;

Zeewering

(Uit: Kust 2002, deel I)

Intersectorale conflicten

<i>Mogelijke conflicten met de sector...</i>	<i>Conflict</i>
Bosbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Economie	<i>Havens en scheepvaart:</i> • de uitbouw van havens (bv. Zeebrugge) heeft een grote invloed op het langstransport van zand aan de kust • het uitvoeren van onderhouds- en verdiepingsbaggerwerken i.f.v. de scheepvaart kan leiden tot een ongunstiger golfrefractiepatroon <i>Zandwinning</i> • zandwinning op de zandbanken kan leiden tot een ongunstiger golfrefractiepatroon
Landbouw	geen knelpunten vermeld door de sector
Milieu	geen knelpunten vermeld door de sector
Militaire activiteiten	de Atlantische verdedigingslinie van Duitsland heeft ertoe geleid dat er nog veel bunkers in de duinen aangetroffen worden
Monumenten en Landschappen	geen knelpunten vermeld door de sector
Natuur	geen knelpunten vermeld door de sector
Ruimtelijke Ordening	geen knelpunten vermeld door de sector
Toerisme en Recreatie	een te grote bezetting leidt tot • campings in zeewerende duinen • betreding van de duinen, dit leidt op zijn beurt tot versnippering en degradatie van het vegetatiedek
Visserij	geen knelpunten vermeld door de sector
Watervoorziening	geen knelpunten vermeld door de sector • door waterwinning in de duinen daalt de watertafel, en bijgevolg ook de bodemvochtigheid. Hierdoor gaan niet-begroeide zandgebieden gemakkelijker gaan verstuiven
Welzijn	geen knelpunten vermeld door de sector

3. Besluit

Uit de analyse van bestaande rapporten en documenten kan geconcludeerd worden dat

- (1) voor alle sectoren (sectorale) basisgegevens aanwezig zijn, weliswaar niet voor alle even gedetailleerd en slechts zelden gebiedsdekkend voor de kust. De gegevens worden dikwijls ook projectmatig verworven.
- (2) er in weinig gevallen een regelmatige opvolging is van de basisgegevens (monitoring).
- (3) zeker niet alle sectoren over een toekomstvisie beschikken. Een toekomstvisie vinden we vooral bij de niet-economisch aandachtvelden: natuur, milieu, ruimtelijke ordening, kustverdediging, monumenten en landschappen.
- (4) weinig sectoren oplossingen formuleren om aan knelpunten tegemoet te komen. Opnieuw vinden we wel voorstellen voor oplossingen terug bij de "zachte sectoren": natuur, milieu monumenten en landschappen, ruimtelijke ordening en kustverdediging.

Uit bovenstaande knelpuntenanalyse is gebleken dat de knelpunten binnen en tussen de sectoren aan de kust grosso modo in zes categorieën samengevat kunnen worden. De zes categorieën zijn:

knelpunten door:

- (1) ruimteconflict en versnippering
- (2) achteruitgang van natuur, milieu en landschap
- (3) grote druk door toerisme en recreatie
- (4) visuele impact door grootschalige infrastructuur
- (5) mobiliteitsproblemen
- (6) onvoldoende garanties voor veiligheid en levenskwaliteit

De knelpuntenanalyse werd als basis gebruikt om de strategie en het actieplan voor geïntegreerd beheer van kustgebieden in België uit te tekenen (zie DEEL II: Strategie geïntegreerd beheer van kustgebieden).

Overzichtstabel bestaande rapporten en documenten met betrekking tot de kust

Activiteiten in de kustzone	Document titel	Opdrachtgever	Opdrachthouder	Datum van publicatie
Bosbouw	• Onderzoek naar het ontwikkelingspotentieel van het Zeebos, 34 p.	Stadsbestuur Blankenberge	Belgroma	12 april 1996
	• De gewenste bosstructuur voor Vlaanderen (kaart)	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bos en Groen	Instituut voor Natuurbehoud	november 1996
	• Studie van de bebossingsmogelijkheden in de Pistelhoek te Veurne en de Lenspolder te Nieuwpoort	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Bos en Groen, en Vlaamse Bosbouwvereniging.	WITAB	februari 1996
	• bos en openbare groenvoorzieningen voor het domein Raversijde	Provincie West-Vlaanderen	WITAB	1997-1998
Economie algemeen	• Facetten van West-Vlaanderen	WES	WES	1998
	• jaarboek Arbeidsmarkt	Vlaamse Gemeenschap, Stuurgroep Strategisch Arbeidsmarktonderzoek	Stuurgroep Strategisch Arbeidsmarktonderzoek en Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming	verschijnt jaarlijks
	• Streekvisie regio Brugge	vzw Streekplatform van het arrondissement Brugge	vzw Streekplatform van het arrondissement Brugge	oktober 1998
	• Streekvisie voor het arrondissement Oostende	Streekplatform arrondissement Oostende vzw	Streekplatform arrondissement Oostende vzw	december 1997
	• Ontwerp van de socio-economische beleidsvisie voor de Westhoek	Streekplatform Westhoek vzw	Streekplatform Westhoek vzw	december 1998
Havenactiviteit	• Het economisch belang van de havenzone van Brugge-Zeebrugge.	Havenbestuur van Brugge-Zeebrugge	Nationale Bank van België Zetel Brugge	Verschijnt jaarlijks
	• De ontsluiting van de haven van Zeebrugge via de binnenvaart. Projectnota.	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement LIN, Afdeling Waterwegen Kust en Afdeling Bovenschelde en Maatschappij van de Zeevaartinrichtingen nv (MBZ).	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement LIN, Afdeling Waterwegen Kust en Afdeling Bovenschelde & Maatschappij van de Zeevaartinrichtingen nv (MBZ).	december 1996
	• Jaarverslag Haven Oostende.	Autonoom Gemeentebedrijf Haven Oostende	Autonoom Gemeentebedrijf Haven Oostende	Verschijnt jaarlijks

Land- en tuinbouw	• Landinrichtingsproject De Westhoek	Vlaamse Landmaatschappij	Vlaamse Landmaatschappij	mei 1995
	• Landbouwtyperingskaart Vlaanderen	Vlaamse Landmaatschappij	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Land	december 1999
	• Boeren naast Kregen. Studie van de landbouw in de Vlaamse gemeenten van de EU-regio Scheldemond.	Provinciebestuur Oost-Vlaanderen (in het kader van Euregio Scheldemond)	Vakgroep Landbouweconomie, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, UG.	juli 1996
	• Evaluatie van het economisch belang van de landbouw in de Westelijke omgeving van het Zeebrugse havengebied aan de hand van cijfers uit de landbouwtelling.	Provinciebestuur West-Vlaanderen	Vakgroep Landbouweconomie, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, UG.	juni 1996
	• Men zaait met handen en niet met manden. Een sociologisch onderzoek bij landbouwers in het 5b- inventarisproject Westhoek.	Katholiek Vormingswerk van Landelijke vrouwen (KVLV) Andy Dedry	Rijksstation voor Landbouwtechniek te Merelbeke	september 1997
Milieukwaliteits- zorg	• Jaarverslagen VMM	VMM	VMM	verschijnt jaarlijks
	• Jaarrapporten Integrated Coastal Conservation Initiative (ICCI)	Europese Commissie (LIFE-project ICCI = Integrated Coastal Conservation Initiative)	AMINAL Afdeling Natuur, BMM, Natuurreservaten en WWF	1997, 1998, 1999
	• Ecologische impact van baggerspeciellossingen voor de Belgische kust.	Federale overheid, BMM, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	Federale overheid, BMM, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap AWZ	1993
	• Stofstromen naar de Noordzee. De Belgische emissies van gevaarlijke stoffen naar de lucht en naar het water in de periode 1985-1995. T.b.v. Technische Commissie Noordzee	BMM	BMM	1995
	• Toezicht vanuit de lucht: zeeverontreiniging door schepen in de Belgische belangenzone van de Noordzee.	BMM	BMM	1996
	• Toezicht op de Noordzee vanuit de lucht: resultaten van het Belgisch programma. Activiteitenrapport 1996-1998.	BMM	BMM	1999
	• OSPAR Comission. Quality Status Report 2000.	OSPAR Commission	OSPAR Commission	2000 (verschijnt jaarlijks)
	• OSPAR Commission. Quality Status Report. Region II - Greater North Sea	OSPAR Commission	OSPAR Commission	2000 (verschijnt jaarlijks)

Milieukwaliteitszorg (vervolg)	• Evaluatie-onderzoek in de regio kust bij toeristen en residentiëlen.	Vakgroep Landbouweconomie, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, UG.	OVAM en de intercommunales IVBO, IVOO en IVVO en het provinciebestuur West-Vlaanderen.	Mei 1999
	• Evaluatie-onderzoek in de regio kust bij campings en vakantiecentra	Vakgroep Landbouweconomie, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, UG.	OVAM en de intercommunales IVBO, IVOO en IVVO en het provinciebestuur West-Vlaanderen.	Mei 1999
	• Evaluatie-onderzoek in de regio kust bij KMO's	Vakgroep Landbouweconomie, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, UG.	OVAM en de intercommunales IVBO, IVOO en IVVO en het provinciebestuur West-Vlaanderen.	Mei 1999
	• Sorteeraanlyse-onderzoek in de regio kust	Vakgroep Landbouweconomie, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, UG.	OVAM en de intercommunales IVBO, IVOO en IVVO en het provinciebestuur West-Vlaanderen.	Mei 1999
Mobiliteit	• Het verplaatsingsgedrag aan de kust: eerste resultaten	Hogeschool voor Verkeerskunde - Diepenbeek	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Leefmilieu en Infrastructuur, Mobiliteitscel	februari 1998
	• Verkeersleefbaarheidplan Kustzone	W.E.S.	Groep Planning	april 1992
	• Ongevallen analyse kusttram	Provinciebestuur West-Vlaanderen	IRIS consulting	november 1999
	• De kusttram, veiligheid en exploitatiebeleid	Provincie West-Vlaanderen, Provinciale Planologische Dienst Mobiliteitscel	Provinciebestuur West-Vlaanderen	december 1998
	• Opmaak van een duurzaam multimodaal (toeristisch) toegankelijkheidsconcept voor de kust. Oriëntatienota.	Vlaamse overheid (Mobiliteitscel Vlaanderen, departement LIN)	WES	december 2000
	• <u>Mobiliteitsplannen van:</u>			<u>Stand van zaken april 2000</u>
	1. Blankenberge	stad Blankenberge	Belgroma	Oriëntatienota goedgekeurd, synthesesnota en beleidsplan goedgekeurd 11.12.00
	2. Bredene	gemeente Bredene	Studiebureau Verschaeve	Oriëntatienota goedgekeurd, synthesesnota in opmaak
	3. Brugge	stad Brugge	Groep Planning	Oriëntatienota goedgekeurd, synthesesnota en beleidsplan in opmaak

Mobiliteit (vervolg)	4. De Haan	gemeente De Haan	Studiebureau Jonckheere	Oriëntatienota in opmaak
	5. De Panne	gemeente De Panne	WVI	Oriëntatienota goedgekeurd
	6. Knokke-Heist	gemeente Knokke-Heist	WVI	Oriëntatienota goedgekeurd, synthese nota in opmaak
	7. Koksijde	gemeente Koksijde	Trafficonsult	Oriëntatienota goedgekeurd, synthesesnota en beleidsplan goedgekeurd 14.02.00
	8. Middelkerke	gemeente Middelkerke	WVI, Studiebureau Verschaeve	Oriëntatienota goedgekeurd, synthesesnota en beleidsplan in opmaak
	9. Nieuwpoort	Stad Nieuwpoort	Groep Planning	Oriëntatienota goedgekeurd, synthesesnota en beleidsplan goedgekeurd 11.12.00
	10. Oostende	Stad Oostende	WVI	Oriëntatienota goedgekeurd, synthesesnota in opmaak
Monumenten- en landschapszorg	• Atlas van cultuurhistorische relictien	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Monumenten en Landschappen	UG, vakgroep Geografie	nog niet gepubliceerd
Natuurbehoud en -ontwikkeling	• plan Zeehond: een actieplan voor de IJzermonding en omgeving.	Natuurreservaten vzw	Natuurreservaten vzw	november 1993
	• plan Boomkikker: aanzet tot een natuurbeheersplan en ontwikkelingsplan voor Knokke-Heist.	Natuurreservaten vzw	Natuurreservaten vzw	januari 1994
	• het plan Orchis: een actieplan voor de duinpolderovergangszone van de Westkust	Natuurreservaten vzw	Natuurreservaten vzw	1994
	• Inventarisatie van de knelpunten tussen het natuurbehoud en de gewestplannen in de duinstreek van de Vlaamse kust. Rapport IN 93.39.	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	Instituut voor Natuurbehoud	1993

Natuurbehoud en -ontwikkeling (vervolg)	• Structuurplan kustzone: gebiedsgerichte functietoekenning "natuurbehoud". Ontwerp op basis van de Groene Hoofdstructuur van Vlaanderen. Advies IN.	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	Instituut voor Natuurbehoud	1993
	• Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duinengebied van de Westkust. Rapport IN A 94.74.	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	Instituut voor Natuurbehoud	1994
	• Inventaris van de verkavelingen en de afwijkende bijzondere plannen van aanleg in als groengebied door de gewestplannen bestemde kustduinen en aanvulling van de inventarisatie van de knelpunten tussen het natuurbehoud en de gewestplannen in de duinstreek van de Vlaamse kust. Rapport IN 94.10.	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	Instituut voor Natuurbehoud	1994
	• Inventaris van de door de gewestplannen vastgelegde groen-, park- en buffergebieden in de maritieme duinstreek. Rapport IN 97.06	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	Instituut voor Natuurbehoud	1997
	• GNOP De Panne	Gemeentebestuur De Panne	Esher	april 1995
	• GNOP Koksijde	Gemeentebestuur Koksijde	WITAB	december 1996
	• GNOP Nieuwpoort	Stadsbestuur Nieuwpoort	WITAB	september 1996
	• GNOP Middelkerke	Gemeentebestuur Middelkerke	Esher	augustus 1995
	• GNOP Oostende	Stadsbestuur Oostende	WES	november 1997
	• GNOP Bredene	Gemeentebestuur Bredene	Esher	november 1996
	• GNOP De Haan	Gemeentebestuur De Haan	Esher	nog niet vastgesteld
	• GNOP Blankenberge	Stadsbestuur Blankenberge	WITAB	december 1996
	• GNOP Brugge/Zeebrugge	Stadsbestuur Brugge	Groep Toegepaste Ecologie , UIA	april 1997
	• GNOP Knokke-Heist	Gemeentebestuur Knokke-Heist	WITAB	mei 1997
	• Ecosysteemvisie voor de Vlaamse Kust	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	Instituut voor Natuurbehoud	1996
	• Een verwervingsplan voor de Vlaamse kustgebieden en aangrenzende gebieden	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	Groep Toegepaste Ecologie, UIA, Departement Biologie	1996
	• Ecologisch streefbeeld en natuurherstelplan voor het Integraal Kustreservaat "De IJzermonding" te Nieuwpoort-Lombardsijde met civieltechnische realisatiemogelijkheden	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	UG, Vakgroep Morfologie, Systematiek en Ecologie, Laboratorium	april 1996
	• Ontwerpbeheersplan voor het staatsnatuurreservaat De Houtsaegerduinen te De Panne	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	UG, Vakgroep Morfologie, Systematiek en Ecologie. Laboratorium plantkunde	februari 1996

Natuurbehoud en -ontwikkeling (vervolg)	• Ontwerpbeheerplan voor het staatnatuurreservaat De Westhoek te De Panne	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	UG, Vakgroep Morfologie, Systematiek en Ecologie, Laboratorium	1996
	• Ontwerpbeheersplannen voor het Vlaams natuurreservaat "de Baai van Heist" en het Vlaams natuurreservaat "de Kleiputten van Heist" in het kader van een gebiedsvisie voor het strand-, duin- en poldercomplex van Heist-West en Ramskapelle	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	UG, Vakgroep Biologie, Laboratorium Plantkunde.	februari 1999
	• Beheersplan voor het Vlaams natuurreservaat "Het Schipgat, de Doornpanne en de Hoge Blekker" in het kader van een gebiedsvisie voor het gelijknamig strand- en duinencomplex te Koksijde.	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	Econnection	september 2000
	• Westhoek: uitwerking structuur- en inrichtingsplan voor het overgangsgebied duinen-polders tussen De Panne en Nieuwpoort	Vlaamse Landmaatschappij	Econnection	1996
	• De Westkust: een brok natuur om (van) te houden.	Europese Commissie (LIFE-project ICCI = Integrated Coastal Conservation Initiative)	Natuurreservaten & WWF	1999
	• projectrapport Natuurinrichtingsproject Oosthoekduinen	AMINAL-afdeling Natuur en Vlaamse Landmaatschappij	Vlaamse Landmaatschappij	februari 2000
Ruimtelijke ordening	• Voorontwerp Ruimtelijk Structuurplan Kustzone (en bijgaande sectorstudies)	Provinciebestuur West-Vlaanderen	WES	februari 1994
	• Ontwerp Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen, Provinciaal Planologische Dienst (vervolg op tussentijdse documenten 1 en 2)	Provinciebestuur West-Vlaanderen	Provinciebestuur West-Vlaanderen	september 2000
	• voorontwerp Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Blankenberge	Gemeentebestuur Blankenberge	Belgroma	1999
	• Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Koksijde	Gemeentebestuur Koksijde	Groep Planning en gemeente	december 2000
	• Een gewenst planologisch kader voor een geïntegreerd Kustzonebeheer	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	WITAB	1996
	• Planologisch en juridisch kader voor het gebruik van de zeewering en in het bijzonder strand en dijk	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	Provinciebestuur West-Vlaanderen, dienst Milieu, Ruimtelijke Ordening en Natuur	april 2000
Sociaal/Welzijn	• Atlas aandachtsbuurten	RISO West-Vlaanderen	RISO West-Vlaanderen	maart 1999
	• Atlas Kesteloot	Vlaams Minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Stedelijk Beleid en Huisvesting	Instituut voor Sociale en Economische Geografie, KUL, Kesteloot Christian	1996

Sociaal/Welzijn (vervolg)	• begeleidingsplannen voor permanente bewoning op campings van de gemeenten Bredene, De Haan, Koksijde en Middelkerke	kustgemeenten	kustgemeenten	goedgekeurd plan tot 2005
Toerisme & recreatie	• Een beleidsgerichte studie van de Westhoekduinen in het kader van het Europees Interregprogramma Vlaanderen Noord-Frankrijk	Provinciebestuur West-Vlaanderen	Wouter Van Landuyt	december 1995
	• Onderzoek van de tweede woningen in de kustgemeenten	Provinciebestuur West-Vlaanderen	WES	juni 1998
	• Ruimtelijke bakens aan de kust. Strategisch beleidsplan voor Toerisme en Recreatie	Provinciebestuur West-Vlaanderen	WITAB	oktober 1998
	• Openluchtrecreatieve activiteiten van de West-Vlaamse bevolking in 1996	Provinciebestuur West-Vlaanderen	Dienst Toerisme en Recreatie, Provinciebestuur West-Vlaanderen	februari 1998
	• Kust Actie Plan	Toerisme Vlaanderen		juni 1996
	• Vlaamse Kust: inventaris van de gebieden voor verblijfsrecreatie, dagrecreatie, TRP-zones en zonevrije terreinen voor openluchtrecreatieve verblijven die inzake ligging uit natuurbewoudsperspectieven een knelpunt vormen	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL	Toerisme Vlaanderen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	1996
Veiligheid en kustverdediging	• Kustlijnkaarten. Evolutie tot april 1999.	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	januari 2000
	• Plan Kust 2002: de zeeverende functie van de kust	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ-bestuur Havens	juli 1993
	• Strategisch Plan AWZ	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	1999
	• Inrichtingsplan duindoorgangen Bredene-De Haan. Voorstellen voor de herinrichting en uitrusting van de strandtoegangen Turkeyen, Hippodroom en Vosseslag	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd vzw	november 1999
	• Inrichtingsplan duindoorgangen Wenduine - Blankenberge. Voorstellen voor de herinrichting en uitrusting.	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AWZ	West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd vzw	maart 2001
Visserij	• Strandvisserij en visserij met vaste netten aan de Belgische Kust	BMM	BMM	november 1998
	• Officiële lijst der Belgische vissersvaartuigen	Ministerie van Verkeer en Infrastructuur, bestuur van de maritieme zaken en van de scheepvaart.	Ministerie van Verkeer en Infrastructuur, bestuur van de maritieme zaken en de scheepvaart.	Verschijnt jaarlijks

Visserij (vervolg)	• Glasaalbemonstering te Nieuwpoort tijdens het voorjaar 1994	Provinciale Visserijcommissie van West-Vlaanderen	Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer	mei 1994
	• Ontwikkelingsplan voor de binnenvisserij in het hydrografisch bekken van de IJzer.	Provinciale Visserijcommissie van West-Vlaanderen	Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer	april 1994
	• Palingbestanden in het IJzerbekken. Periode 1991, 1992 en 1993.	Provinciale Visserijcommissie van West-Vlaanderen	Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer	januari 1994
	• Glasaalmigratie in Vlaanderen tijdens het voorjaar van 1991.	Centraal Comité van het Visserijfonds en de Provinciale Visserijcommissie van West-Vlaanderen	Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer	1991
	• De Belgische Zeevisserij: aanvoer en besomming.	Ministerie van Middenstand en Landbouw, bestuur voor het landbouwbeleid, dienst Zeevisserij	Ministerie van Middenstand en Landbouw, bestuur voor het landbouwbeleid, dienst Zeevisserij	Verschijnt jaarlijks.
	• Analyse van de visverwerkende sector in België.	Comité van Toezicht Communautair Programma	UG, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, vakgroep Landbouweconomie, afdeling agro-marketing & Westvlaams Economisch Studiebureau	maart 1999
	• Communautair programma voor structurele bijstand in de sector visserij. De socio-economische analyse van de Belgische vissersvloot.	Comité van Toezicht Communautair Programma	UG, Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische Wetenschappen, vakgroep Landbouweconomie, afdeling agro-marketing & Westvlaams Economisch Studiebureau	juli 1998
	• Uitkomsten van de Belgische zeevisserij.	Ministerie van Middenstand en Landbouw, bestuur voor het landbouwbeleid, dienst Zeevisserij	Ministerie van Middenstand en Landbouw, bestuur voor het landbouwbeleid, Dienst Zeevisserij	Verschijnt jaarlijks
Waterwinning	• Beheersplan Doornpanne, Ref. A.94.145.	IWVA	Instituut voor Natuurbehoud	1994
	• Ecologische inpasbaarheid van waterwinning in het duingebied van de Westkust. Instituut voor Natuurbehoud. Ref. A94.74, 01.08.94.	IWVA	Instituut voor Natuurbehoud	1994

Waterwinning (vervolg)	• Hydrologische en hydrogeologische studie in het bestek van het landinrichtingsproject De Westhoek.	VLM	Laboratorium voor Toegepaste Geologie en Hydrogeologie, Geologisch Instituut	1993
	• Hydrogeologische studie van de waterwinningsmogelijkheden in de gemeente Knokke-Heist.	gemeentebestuur Knokke-Heist	Laboratorium voor Toegepaste Geologie en Hydrogeologie, Geologisch Instituut	september 1995
	• Waterwinningsmogelijkheden in de gemeente Knokke-Heist. Verkennend onderzoek naar de ecologische gevolgen. Rapport I.N 98.28.	gemeentebestuur Knokke-Heist	Instituut voor Natuurbehoud	december 1998
Sector- overschrijdend	• Beleidsplan Grensoverschrijdend Krekengebied, Euregio Scheldemond	Euregio Scheldomond	Euregio Scheldemond	1997
	• Gebiedsvisie Zeereepduinen Oostende-Bredene-De Haan	Vlaamse Gemeenschap, AWZ	WVI	april 2000
	• Inrichtingsplan "De Fonteintjes". Voorstellen voor de ontsluiting van het duingebied tussen Blankenberge en Zeebrugge in functie van recreatief medegebruik.	Vlaamse Gemeenschap, AWZ	West-Vlaamse Vereniging voor de Vrije Tijd vzw	oktober 1998
	• Geïntegreerd kustzonebeheer. Actieplan voor het beheer en de duurzame ontwikkeling van het duingebied tussen de Franse grens en Westende	Vlaamse Gemeenschap, AWZ	Econnection	februari 2000
	• Juridische inventarisatie van de kustzone in België	Vlaamse Gemeenschap, AWZ	Maritiem Instituut, Universiteit Gent	januari 2000

Kritische succesfactoren voor de beoordeling van rapporten en documenten in het kader van geïntegreerd kustzonebeheer.

Titel rapport:

Auteur:

Algemene opmerkingen	Specifieke opmerkingen	Voldaan/Gedeeltelijk voldaan/Niet voldaan	Opmerkingen
De <i>beleidsrelevantie</i> van het rapport is (niet) belangrijk, aangezien ...	... het rapport (g)een representatief beeld geeft.		
	... het rapport (niet) eenvoudig te begrijpen is en de gegevens (niet) gemakkelijk tijdsreeksen kunnen geven.		
	... er duidelijk wordt aangegeven wat het gebruik en de bestemming van het document is.		
	... de gegevens in het rapport (niet) snel kunnen aangepast worden.		
	... het rapport (g)een basis vormt voor internationale vergelijkingen (de wijze van rapporteren (methodiek/aard/indicatoren) laat toe internationale vergelijkingen aan te gaan).		
	... het rapport (niet) op alle beleidsniveaus (nationaal, regionaal, provinciaal, gemeentelijk) relevant is.		
	... het rapport toelaat beleidsbeslissingen voor te bereiden.		
	... het rapport (niet) gekoppeld kan worden aan beleidsdoelen.		

	...het rapport beleidsvoorbereidend/-uitvoerend/-evaluerend is (schrappen wat niet past).		
Het rapport is <i>analytische (niet) correct</i> , aangezien ...	... het rapport op technisch en wetenschappelijk vlak (niet) goed theoretisch onderbouwd is.		
	... bij de beschrijving (niet) de meest recente gegevens gebruikt werden.		
	... het gebruik maakt van primaire en secundaire (enkel tertiaire) gegevens.		
	... het rapport (niet) is opgesteld volgens internationale normen en afspraken.		
	... het rapport (niet) gebruikt kan worden bij economische modellen, 'forecasting' en informatiesystemen.		
	... het rapport (geen) reële en potentiële knelpunten weergeeft.		
De <i>meetbaarheid</i> van de resultaten van het rapport is op dit ogenblik (<i>niet</i>) <i>gegarandeerd</i> , aangezien ...	... de gegevens voor de detaillering van het rapport (niet) beschikbaar zijn of kunnen beschikbaar kunnen worden gemaakt.		
	... deze gegevens (niet) binnen een bepaalde termijn tegen een redelijke prijs kunnen verkregen worden.		
	... (niet) alle gegevens goed zijn gedocumenteerd en van goede kwaliteit.		
	... deze gegevens (niet) jaarlijks kunnen worden geactualiseerd om vergelijkingen in tijd en ruimte mogelijk te maken.		
	... er concrete voorstellen werden gedaan om knelpunten op te lossen.		
De resolutie van het rapport is op niveau van	wijk/gemeente/provincie/Vlaanderen/...		

Relevante links en informatie

Enkele interessante boeken:

- Robert Kay and Alder Jacqueline, 1999. Coastal Planning and Management. E & FN Spon, imprint of Routledge. ISBN: 0-419-24340-2
- Don Hinrichsen, 1998. Coastal Waters of the World. Trends, Threats, and Strategies. Island Press, Washington, D.C., Covelo, California. ISBN: 1-55963-382-4

Enkele projecten met een Europese dimensie, relevant voor kustzonebeheer:

- Het **Demonstratie Programma Integrated Coastal Zone Management (ICZM)** van de Europese Unie (1996-1999) was een uitzonderlijk programma met als specifiek onderwerp geïntegreerd beheer van kustgebieden. 35 demonstratieprojecten werkten mee aan het programma en analyseerden thema's zoals: wetgeving, ICZM processen, technologie, participatie en samenwerking, informatie, Europees beleid. De resultaten van dit programma dienden als voorbereiding op de mededeling en aanbevelingen van de Europese Commissie inzake geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa.
Voor meer info: <http://europa.eu.int/comm/dg11/iczm/home.htm>
- Het **NORVISION** project heeft een **ruimtelijke visie** ontwikkeld voor de Noordzeeregio en draagt bij tot de implementatie van de European Spatial Development Perspective (ESDP). Het NORVISION-project reikt een raamwerk aan en zet strategische lijnen uit voor toekomstige acties in kustzones en wordt gezien als een referentieproject voor interregionale projecten onder Interreg IIC.
- Het **NORCOAST**-project (1998-2000) geeft een beschrijving van de kustzones in de Noordzeeregio en een overzicht van de status van Integrated Coastal Zone Management (ICZM) in de zever partnerlanden: Engeland, Schotland, Duitsland, Noorwegen, Zweden, Nederland en Denemarken. Als resultaat van het NORCOAST-project worden algemene en thematische aanbevelingen inzake geïntegreerd beheer van kustgebieden geformuleerd. Deze aanbevelingen werden aan een zeer brede consultatie onderworpen.
Voor meer info: www.norcoast.dk

Enkele relevant Europese projecten die betrekking hebben op de Belgische kustzone.

- In het Interreg IIC-project **SAIL** (*Schéma d' aménagement intégré du littoral - Interreg IIC, 1 augustus 1998 - 31 december 2001*) willen de partners een kader creëren voor de integratie van de beleidsformulering en het strategisch beheer in de kustzone, alsook reeds een aantal concrete projecten en acties uitvoeren die passen in het kader van geïntegreerd beheer van kustgebieden. De projectpartners zijn: Provincies West-Vlaanderen (als projectleider), Zeeland (Nederland), Essex (U.K.), Kent (U.K.) en Syndicat Mixte de la Côte d'Opale (Frankrijk).

In West-Vlaanderen worden vier concrete projecten uitgevoerd:

1. opstellen van een onthaalplan voor de Westkust
2. opstellen van een actieplan voor de Zwinstreek
3. uitvoeren van een onderzoek naar de inpasbaarheid van de haven van Zeebrugge in zijn omgeving

4. onderzoek naar seizoensgebonden druk door het toerisme. Binnen dit onderzoek wordt een afvalbeheersstrategie uitgewerkt en gekeken naar verkeersproblemen in de Westhoek-Westkust.

Aan elk van deze projecten worden concrete realisaties gekoppeld.

Voor meer info over SAIL: www.west-vlaanderen.be/upload/SAIL/index.htm

- Het LIFE-NATURE project **ICCI (Integrated Coastal Conservation Initiative)**, 1 januari 1997 - 31 december 2001) is een samenwerking tussen de Vlaamse en de federale overheid en twee ngo's (BNVR, WWF).

In dit project gaat de aandacht uit naar het voorbereiden van beheersplannen op land en zee (mariene gebieden), het uitvoeren van biotoopbeheer en het verwerven van waardevolle terreinen aan de kust.

- Het Interreg IIC-project **"Quality of Coastal Towns"** (december 1999- april 2001) wil trans-nationale studies maken naar collectieve problemen in badplaatsen ter verbetering van hun kwaliteit. De aandacht wordt vooral gericht op thema's zoals ruimtelijke ordening en duurzaam toerisme, de rol van cultuur en recreatieve faciliteiten in planning, transport en mobiliteit.

De projectpartner voor Vlaanderen is de gemeente Koksijde.

- In het HABITAT-project (1 september 1999- 31 augustus 2001) willen de partners een plan opstellen voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling en duurzaam beheer van de Noordzee.

Geïntegreerd beheer van kustgebieden: interessante links en organisaties:

- **The European Union en ICZM** en het EU Demonstratie Programma:
<http://europa.eu.int/comm/dg11/iczm/home.htm>

- **European Union for Coastal Conservation (EUCC):** www.eucc.nl

De EUCC is een organisatie die overheden, universiteiten en ngo's samenbrengt. De organisatie is rechtstreeks betrokken bij het formuleren van innovatief kustbeleid op Europees niveau, met als doel duurzaam gebruik van de kust en zijn natuurlijke rijkdommen te bewerkstelligen. De missie van de EUCC is het *behoud van de Europese kusten, de bescherming van de integriteit van het natuurlijk erfgoed ervan, rekening houdend met het besef dat de culturele, ecologische en landschappelijke diversiteit gevrijwaard moet blijven.*

- **Coastal Guide:** www.coastalguide.org

De Coastal Guide is een initiatief van de EUCC en Coastinfo International, waarmee men managers, planners, wetenschappers en andere geïnteresseerden wil helpen op een efficiënte manier beschikbare informatie te vinden.

Op deze website worden meer dan 600 ICZM-links gegeven.

- **CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe) intercommission group Coastal Zone Management:** www.crpm.org/pagesgb/cpmr.html

Binnen de CPMR werd in juni 1998 een intercommission groep Coastal Zone Management opgericht. De taken van de intercommission groep zijn ten eerste het creëren van een "jeugdraad" om jonge mensen aan te moedigen en het mogelijk te maken voor hen om in de kustzone te blijven wonen, en ten tweede de implementatie van een strategie om GBKG te promoten en op te volgen.

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 27.09.2000
COM(2000) 547 definitief

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE
AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT**

**INZAKE GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN:
EEN STRATEGIE VOOR EUROPA**

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE
AAN DE RAAD EN HET EUROPEES PARLEMENT**

**INZAKE GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN:
EEN STRATEGIE VOOR EUROPA**

Samenvatting

Onze kustgebieden zijn van strategisch belang voor alle Europeanen. Ze zijn de woonplaats van een hoog percentage van onze burgers, een belangrijke bron van voeding en grondstoffen, een vitale schakel voor vervoer en handel, de plaats waar enkele van onze meest waardevolle habitats te vinden zijn en de favoriete bestemming voor onze vrije tijd. Toch worden onze kustgebieden geconfronteerd met ernstige problemen: vernietiging van habitats, waterverontreiniging, kusterosie en uitputting van hulpbronnen. Deze uitputting van de beperkte hulpbronnen waarover het kustgebied beschikt (waaronder de beperkte fysieke ruimte), leidt steeds vaker tot een conflict tussen gebruiksectoren zoals aquacultuur en toerisme. Kustgebieden hebben ook te lijden van ernstige sociaal-economische en culturele problemen zoals een afname van de maatschappelijke samenhang, marginalisering, werkloosheid en de vernietiging van onroerend goed door erosie. Gelet op de cruciale waarde en het potentieel van de kust moeten deze problemen worden opgelost. En aangezien de meeste problemen van het kustgebied een Europese dimensie hebben, moet ook de respons een Europese component hebben.

In het demonstratieprogramma voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) van de Commissie is gekeken naar de vele onderling samenhangende biologische, fysieke en menselijke problemen waarmee deze gebieden tegenwoordig worden geconfronteerd. Hun oorzaak kan worden herleid tot fundamentele problemen in verband met een gebrek aan kennis, ongeschikte en ongecoördineerde wetgeving, onvoldoende participatiemogelijkheden voor de belanghebbenden en te weinig coördinatie tussen de betrokken bestuursinstanties.

Er is geen eenvoudige manier om deze problemen met wetgeving op te lossen. Gelet op de diversiteit van de fysieke, economische, culturele en institutionele omstandigheden moet de respons een flexibele strategie zijn die erop gericht is de reële problemen in de praktijk aan te pakken. Een geïntegreerde territoriale aanpak met participatie is derhalve nodig om ervoor te zorgen dat het beheer van Europa's kustgebieden voor het milieu en in economisch opzicht duurzaam en tevens maatschappelijk gezien rechtvaardig en cohesiebevorderend is.

Om deze redenen en om te voldoen aan eerdere toezeggingen, zoals de verplichtingen van de EU krachtens internationale overeenkomsten als bijvoorbeeld hoofdstuk 17 van Agenda 21, wordt met dit document een Europese strategie voor GBKG aangekondigd.

Met de strategie wordt getracht een gezamenlijke aanpak van planning en beheer van het kustgebied te bevorderen, waarbij bestuur door partnerschap met het maatschappelijk middenveld als filosofie wordt gehanteerd. De EU moet in deze strategie zorgen voor leiderschap en sturing ter ondersteuning van de uitvoering van GBKG door de lidstaten op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Tevens benadrukt de strategie de noodzaak van blijvende samenwerking tussen de diensten van de Commissie.

Waar mogelijk borduurt de strategie voort op bestaande instrumenten en programma's waarvan er vele niet uitsluitend voor het kustgebied zijn opgezet. Deze worden aangevuld met bepaalde nieuwe activiteiten, met name voor de ontwikkeling van optimale praktijk en de verspreiding van informatie. Om GBKG-activiteiten op andere bestuursniveaus te stimuleren bevat de strategie een voorstel voor een aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad aan de lidstaten.

De verwachting is dat de strategie zal leiden tot een verbetering van het beheer van kustgebieden. Daarnaast zal zij naar verwachting zorgen voor een betere toepassing van een breed scala van EU-wetgeving en -beleid in kustgebieden.

Het is de bedoeling dat de in deze strategie geschetste aanpak ook als model kan fungeren voor de invoering van duurzame ontwikkeling in andere delen van het Europese grondgebied.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD – Het doel van deze mededeling

I. Beheer van het kustgebied: een uitdaging

- A) De problemen van het kustgebied
- B) Het strategisch belang van het kustgebied – voor alle Europeanen

II. Conclusies van het demonstratieprogramma voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden van de Europese Commissie

- A) De fundamentele problemen
- B) Oplossing van deze problemen door een geïntegreerde territoriale aanpak: de noodzaak van een EU-optreden

III. Een Europese strategie voor het geïntegreerde beheer van kustgebieden

- A) Bevordering van GBKG binnen de lidstaten en op het niveau van "regionale zeeën"
- B) Het EU-beleid verenigbaar maken met GBKG
- C) Bevordering van de dialoog tussen Europese kust-belanghebbenden
- D) Ontwikkeling van optimale GBKG-praktijk
- E) Verwerving van informatie en kennis omtrent het kustgebied
- F) Verspreiding van informatie en bewustmaking van de bevolking
- G) Tenuitvoerlegging van de strategie

IV. Slotopmerkingen

Bijlage I – Beginselen van GBKG

VOORWOORD:

Dit document bevat een reeks conclusies en aanbevelingen die samen een EU-strategie voor GBKG vormen. Het is gebaseerd op de resultaten van het demonstratieprogramma voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden van de EU (een samenwerkingsproject van de directoraten-generaal voor Milieu, Visserij en Regionaal beleid van de Commissie met medewerking van het directoraat-generaal voor Onderzoek en het Gemeenschappelijk centrum voor onderzoek van de Commissie). De strategie is bedoeld om voor het significante en strategisch belangrijke kustgebied vooruitgang te boeken bij de doelstellingen van het Europees Verdrag inzake duurzame ontwikkeling en de integratie van milieuzorg in al het overige beleid van de EU.

De in dit document geschetste activiteiten vormen niet alleen een reactie op twee verzoeken van de Raad om een GBKG-strategie¹, maar ook een bijdrage van de EU tot de uitvoering van internationale overeenkomsten zoals hoofdstuk 17 van Agenda 21², het mandaat van Jakarta voor biologische diversiteit in zee en aan de kust in het kader van het Verdrag inzake biologische diversiteit en de Gedragscode van de FAO voor verantwoorde visserij, waarvan artikel 10 volledig aan GBKG gewijd is.

De strategie tracht dit te bereiken door de bestaande communautaire instrumenten zo efficiënt en gecoördineerd mogelijk te gebruiken en door overeenkomstig de strategische doelstellingen van de Commissie voor de jaren 2000 tot 2005 een democratischer vorm van gezamenlijk bestuur te bevorderen.

I. BEHEER VAN HET KUSTGEBIED: EEN UITDAGING

A) De problemen van het kustgebied

De kustgebieden van Europa worden geconfronteerd met een scala van onderling samenhangende biofysische en menselijke problemen. Het kustgebied is een complex en dynamisch natuurlijk systeem en derhalve onderhevig aan de krachten van waterstromingen, sedimentstromen en regelmatig optredende stormen. Het is ook bijzonder kwetsbaar voor onjuist of te intensief gebruik door de mens. Via haar demonstratieprogramma voor GBKG³ heeft de Commissie de specifieke problemen in 35 representatieve gebieden in heel Europa geobserveerd. Op deze locaties komen wellicht niet alle mogelijke situaties in kustgebieden voor en ongetwijfeld zouden bij een bestudering van andere gebieden nog meer unieke problemen naar voren zijn gekomen. Toch hebben deze projecten een overzicht opgeleverd waaruit voorbeelden kunnen worden geput.

Het fundamentele biofysische probleem in kustgebieden is dat de ontwikkeling niet binnen de grenzen van de draagkracht van het lokale milieu blijft. Enkele van de meest gangbare vormen waarin dit probleem tot uiting komt, zijn:

¹ PB C 135 van 18.5.1994, blz. 2.

² Hoofdstuk 17 van Agenda 21 verplicht de ondertekenaars met een kuststrook, zoals de EU, tot een "geïntegreerd beheer en duurzame ontwikkeling van kustgebieden". Voor programmeergebied A ("Geïntegreerd beheer en duurzame ontwikkeling van kust- en zeegebieden, met inbegrip van exclusieve economische zones") wordt gesteld dat "elke kuststaat dient te overwegen of er adequate coördinatiemechanismen voor een geïntegreerd beheer en duurzame ontwikkeling van kust- en zeegebieden en hun hulpbronnen op zowel lokaal als nationaal niveau moeten worden ontwikkeld of waar nodig geïntensiveerd".

³ Zie hoofdstuk II van deze mededeling.

- Grootschalige kusterosie, vaak nog verergerd door ongeschikte menselijke infrastructuur (bijvoorbeeld voor "kustverdediging") en ontwikkeling te dicht bij de kustlijn; *technische installaties in sommige havengebieden hebben bijgedragen tot een versnelde erosie van de kustlijn in de buurt omdat bij de aanleg niet voldoende rekening werd gehouden met de dynamiek van en processen aan de kust. Ook gaswinning is een factor die tot kusterosie kan leiden*⁴.
- Vernietiging van habitats door slechte planning van gebouwen en landontwikkeling of exploitatie van de zee; *dit probleem speelt vooral een belangrijke rol in gebieden die een snelle economische expansie meemaken, zoals de landen van Midden- en Oost-Europa.*
- Verlies van biologische diversiteit, met inbegrip van een daling van de visstand aan de kust en in open zee door aantasting van de paaigebieden aan de kust; *in regionale actieplannen voor biologische diversiteit zijn wel 30 maatregelen gesignaleerd die nodig zijn om in bepaalde kustgebieden in het grootstedelijk gebied in Noordwest-Europa een verder verlies van habitats te voorkomen en de achteruitgang van soorten tot staan te brengen.*
- Verontreiniging van de bodem en de waterreserves naarmate de verontreiniging vanuit de zee of bronnen op het land, zoals stortplaatsen, naar de kustlijn migreert; *in sommige lidstaten daalt de kwaliteit van het kustwater onder invloed van de verontreiniging door de landbouw in buurlanden die door rivieren wordt meegevoerd.*
- Kwalitatieve en kwantitatieve waterproblemen naarmate de vraag het aanbod van water of de afvalwaterzuiveringscapaciteit overtreft; *in grote delen van het Middellandse-Zeegebied is het binnendringen van zout water door een te intensief gebruik van de aquifers aan de kust een groot probleem. De aantasting van de aquifer leidt meestal tot een permanente afname van de beschikbare waterreserves.*

In veel gevallen hebben deze fysische en biologische problemen, naarmate het aantal en de intensiteit van de menselijke activiteiten toenam, geleid tot de menselijke problemen waarmee de kustgebieden worden geconfronteerd of deze problemen verergerd, namelijk:

- Werkloosheid en sociale instabiliteit door de achteruitgang van traditionele of met het milieu verenigbare sectoren, zoals kleinschalige visserij aan de kust; *in veel gebieden is het voor de professionele kustvisserij moeilijk om te kunnen blijven concurreren.*
- De strijd om de hulpbronnen tussen gebruikers; *de geringe beschikbaarheid van locaties voor aquacultuur door het ruimtebeslag voor andere toepassingen vormt een belangrijke beperkende factor voor de uitbreiding van deze activiteit.*
- De afbraak van het cultureel erfgoed en de afname van de sociale samenhang na een ongecontroleerde ontwikkeling (met name van het toerisme); *dit probleem doet zich voelen op veel Europese eilanden – van de Canarische eilanden tot de eilandengroepen van Zweden en Finland.*

⁴ De cursief gedrukte voorbeelden zijn afkomstig van de vele ervaringen van het GBKG-demonstratieprogramma van de Commissie; meer bijzonderheden over specifieke projecten zijn te vinden op onze website (<http://europa.eu.int/comm/environment/iczm/home.htm>).

- Verlies van onroerend goed en ontwikkelingsmogelijkheden naarmate de kust erodeert; *in veel gebieden die van het toerisme leven, wordt kusterosie plaatselijk als de grootste bedreiging voor het behoud van het inkomen gezien.*
- Verlies van mogelijkheden voor duurzame werkgelegenheid naarmate de hulpbronnen aftakelen; *schepen voor sportvisserij worden vaak met tributyltin (TBT) behandeld, hetgeen negatieve gevolgen voor de aquacultuur-industrie kan hebben.*
- Marginalisering en emigratie, gecompliceerd door een gebrek aan adequate infrastructuur zoals communicatie- en transportnetwerken die het hele jaar operationeel zijn; *in veel perifere of geïsoleerde kustgebieden is de bevolking door het gebrekkige wegennet en de te geringe algehele ontwikkeling van de lokale economie weggetrokken en dit leidt er weer toe dat de faciliteiten die ertoe bijdragen dat er een levendige lokale gemeenschap ontstaat en blijft bestaan, slecht ontwikkeld zijn.*

Deze voorbeelden illustreren dat de natuurlijke reserves en de maatschappelijke structuur in veel van Europa's kustgebieden momenteel onherstelbaar worden aangetast.

B) Het strategisch belang van het kustgebied – voor alle Europeanen

De kustgebieden zijn voor Europa van cruciale betekenis als plaats waar de meeste van haar burgers wonen en een steeds hoger percentage van de economische activiteiten zich afspeelt⁵. De kustgebieden vervullen belangrijke functies voor de economie, voor het vervoer, als woonplaats en voor recreatie, die allemaal afhankelijk zijn van de fysieke kenmerken, het mooie landschap, het cultureel erfgoed, de natuurlijke hulpbronnen en de rijke mariene en terrestrische biodiversiteit (waaronder ook nuttige soorten). Deze schat aan hulpbronnen is dan ook het fundament voor het welzijn – en de economische overlevingskansen – van de huidige en toekomstige generaties van de bewoners van het kustgebied.

Dit gaat echter niet alleen de mensen aan die in het kustgebied werken of wonen. In de huidige complexe economie hebben de meeste Europeanen – ook degenen die ver van het kustgebied of zelfs in een land zonder kust leven – met het kustgebied te maken. Vrijwel elke Europeaan gebruikt de hulpbronnen van de kust als een bron van voeding en grondstoffen, als een belangrijke markt voor goederen of als een cruciale schakel in vervoer en handel. Daarnaast is het kustgebied een geliefde bestemming voor onze vrije tijd en vinden we daar enkele van onze meest waardevolle habitats en landschappen. Daarom is het voor alle Europeanen van strategisch belang dat de problemen van het kustgebied worden opgelost⁶.

⁵ In Mededeling COM(95)511 van de Commissie van 1995 wordt gesteld dat de permanente woonplaats van 47% van de EU-bevolking binnen 50 km van de kust ligt. Sinds 1995 heeft er een netto-migratie naar de kustgebieden plaatsgevonden, zodat redelijkerwijs kan worden aangenomen dat dit aandeel nu boven de 50% ligt.

⁶ In 1997 heeft een team van ecologen en economen in een artikel in het tijdschrift "Nature" ("The value of the world's ecosystem services and natural capital", Costanza et al., Nature 387, 253-260, 1997) de waarde per hectare van elk hoofdtype habitat op aarde beoordeeld. Van de 11 beoordeelde habitats waren de vier meest waardevolle: estuaria, moerassen/overstromingsgebieden, zeegras/algenvelden en kwelders/mangroves.

II. CONCLUSIES VAN HET DEMONSTRATIEPROGRAMMA VOOR EEN GEÏNTEGREERD BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN VAN DE EUROPESE COMMISSIE

Sinds het eind van de jaren '80 is men zich internationaal steeds meer bewust geworden van de problemen waarmee de kustgebieden worden geconfronteerd. Verschillende instanties, waaronder de organen van de OESO en de VN, hebben het onderwerp besproken en studies laten uitvoeren om na te gaan hoe het kustgebied beter kan worden beheerd. Als specifieke Europese bijdrage en reactie werd in Mededeling COM(95)511 van de Commissie een demonstratieprogramma voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) aangekondigd om "duidelijk te maken aan welke praktische voorwaarden moet worden voldaan om in de Europese kustgebieden in al hun diversiteit tot duurzame ontwikkeling te komen". Het was de bedoeling dat de ervaringen van het demonstratieprogramma zouden leiden tot voorstellen voor mogelijke aanvullende maatregelen, in onderlinge samenwerking op Europees en andere niveaus uit te voeren, ter bevordering van de duurzame ontwikkeling van de Europese kustgebieden.

Zoals in het tussentijds verslag⁷ is beschreven, bestond het GBKG-demonstratieprogramma uit een reeks demonstratieprojecten, input van relevante onderzoek- en informatieactiviteiten van de Commissie en het Europees Milieuagentschap en periodieke workshops met de projectleiders en leden van de nationale werkgroepen van deskundigen. Op basis van de ervaring bij deze activiteiten en de lering die daaruit getrokken is, is een reeks van zes horizontale thematische studies uitgevoerd en zijn twee documenten opgesteld: "Op weg naar een Europese strategie voor het geïntegreerde beheer van kustgebieden (GBKG): Algemene beginselen en beleidsopties" en "Lessons from the European Commission's Demonstration Programme on Integrated Coastal Zone Management (ICZM)".

Op basis van deze documenten is vooraf een publieke inspraakronde in brede kring georganiseerd; alle geïnteresseerde of betrokken partijen werd verzocht opmerkingen en ideeën over geschikte maatregelen op EU-niveau ter bevordering van GBKG in te dienen. In elk land zijn vergaderingen met betrokken partijen georganiseerd⁸, in Brussel is een seminarie van de belangrijkste belanghebbenden georganiseerd en vertegenwoordigers van de Commissie hebben ook deelgenomen aan een dozijn relevante sectorale bijeenkomsten op Europees niveau. Zowel de publieke als de private sector hebben bij deze inspraakronde een actieve rol gespeeld. Een overzicht met de resultaten van al deze vergaderingen en de 171 schriftelijke bijdragen is beschikbaar op de website van de Commissie⁹.

De ervaringen van het demonstratieprogramma en de tijdens de inspraakronde naar voren gebrachte ideeën vormen de basis van de in dit document aangekondigde strategie.

⁷ COM (97)744.

⁸ Door in elk land aparte vergaderingen te houden (Spanje en Portugal hebben dit samen gedaan) konden er onderwerpen die verband houden met de nationale wettelijke/institutionele/culturele structuur aan de orde komen. Deze vergaderingen dienden niet alleen om uit te nodigen tot opmerkingen, maar ook om de technische resultaten van het demonstratieprogramma te verspreiden en GBKG op nationaal niveau te stimuleren door een dialoog tussen belanghebbenden op gang te brengen, zoals in COM(95)511 werd aangekondigd.

⁹ Alle technische resultaten van het demonstratieprogramma en de samenvatting van de inspraakronde zijn te vinden op <http://europa.eu.int/comm/environment/iczm/home.htm>.

A) DE FUNDAMENTELE PROBLEMEN

Hoewel elk kustgebied met andere specifieke problemen wordt geconfronteerd, kunnen deze specifieke problemen in het algemeen tot dezelfde fundamentele oorzaken worden herleid. Het demonstratieprogramma heeft bevestigd dat deze fundamentele oorzaken zijn¹⁰:

- bij het beheer van de kust heeft het aan visie ontbroken en het is gebaseerd op een zeer beperkt inzicht in kustprocessen en -dynamiek; de eindgebruikers zijn niet betrokken bij het wetenschappelijk onderzoek en de verzameling van gegevens;
- de belanghebbenden zijn niet voldoende betrokken geweest bij de formulering en uitvoering van oplossingen voor kustproblemen;
- ongeschikte en ongecoördineerde sectorale wetgeving en beleid zijn vaak strijdig geweest met de belangen van een duurzaam beheer van kustgebieden op lange termijn;
- starre bureaucratische systemen en een gebrek aan coördinatie tussen relevante bestuurlijke instanties zijn een rem geweest op de creativiteit en het aanpassingsvermogen ter plaatse;
- het heeft plaatselijke initiatieven voor een duurzaam kustbeheer ontbroken aan afdoende middelen en politieke steun uit hogere bestuursniveaus.

B) OPLOSSING VAN DEZE PROBLEMEN DOOR EEN GEÏNTEGREERDE TERRITORIALE AANPAK: DE NOODZAAK VAN EEN EU-OPTREDEN

Het demonstratieprogramma illustreert dat in complexe gebieden met veel verschillende gebruikers, zoals kustgebieden, ongecoördineerd sectoraal beleid vaak met elkaar in conflict komt en elkaar soms zelfs tegenwerkt, hetgeen voor het beleid tot een patstelling leidt. De beste manier om een dergelijke patstelling te vermijden en te zorgen voor een effectieve verwezenlijking van veel individuele sectorale EU-doelstellingen¹¹ is via een geïntegreerde territoriale benadering.

Met een dergelijke benadering wordt getracht het algehele economische (op lange termijn), ecologische, sociale en culturele welzijn van het kustgebied en zijn gebruikers te optimaliseren door de vele verschillende problemen waarmee het kustgebied wordt geconfronteerd, tegelijkertijd aan te pakken. Deze benadering is derhalve bevorderlijk voor de drie dimensies van duurzame ontwikkeling.

GBKG is een proces dat een nieuwe bestuurstijl vereist, waarbij alle segmenten van het maatschappelijk middenveld worden betrokken en als partners optreden. GBKG vereist de medewerking van alle belanghebbenden van het kustgebied aan het ontwerp en de uitvoering van een ontwikkelingsmodel dat in hun wederzijds belang is.

¹⁰ Er dient te worden opgemerkt dat deze conclusies een goede afspiegeling en bevestiging vormen van de hypothesen die bij de start van het demonstratieprogramma zijn geformuleerd. (In COM(95)511 werden drie hypothesen voor het beheer van kustgebieden genoemd: 1) een betere coördinatie is de basis voor duurzame ontwikkeling, 2) coördinatie moet op adequate informatie worden gebaseerd en 3) er zijn mechanismen nodig om deze coördinatie te organiseren en te behouden).

¹¹ Bijvoorbeeld op het gebied van visserij, regionale ontwikkeling en cohesie, energie, vervoer en milieu.

Deze medewerking moet echter verder gaan dan de betrokkenheid van de belanghebbenden die fysiek aanwezig zijn in de smalle kuststrook. Aangezien veel van de problemen van het kustgebied alleen via een veel ruimer opgezette geïntegreerde aanpak kunnen worden opgelost, moeten ook veel partijen uit andere delen van hetzelfde stroomgebied of van het achterland daarbij worden betrokken. Zo moeten eutrofiëringsproblemen in het kustgebied worden opgelost in samenwerking met de gebruikers of producenten van het nitraat dat uiteindelijk als vervuiling aan de kust arriveert. Bij de oplossing van problemen die de concentratie van toeristen aan de kust oplevert, moeten onder andere diffusere vormen van toerisme worden gestimuleerd, hetgeen betekent dat ook in dit geval het achterland een rol moet spelen.

Het is veelbetekenend dat het demonstratieprogramma erop wijst dat geïntegreerde oplossingen voor concrete problemen alleen op lokaal en regionaal niveau kunnen worden gevonden en uitgevoerd; de integratie van beleid op lokaal en regionaal niveau is echter alleen mogelijk als de hogere bestuursniveaus zorgen voor een geïntegreerde wettelijke en institutionele context en maatregelen nemen om lokale en regionale activiteiten mogelijk te maken.

Uit de ervaringen van het demonstratieprogramma heeft de Commissie een lijst met hoofdbeginselen voor GBKG afgeleid¹² en een schat aan technische informatie over de technieken voor de uitvoering daarvan gedestilleerd.

Het demonstratieprogramma wijst erop dat het belangrijk is dat er op de verschillende bestuursniveaus compatibele en bij elkaar aansluitende maatregelen worden genomen. De exacte rol van het bestuur en andere partijen op elk niveau zal van land tot land verschillen, maar in het algemeen kunnen de rollen op de verschillende bestuursniveaus als volgt worden omschreven:

Plaatselijk niveau -

Op lokaal niveau wordt in de context van gedetailleerde planning, probleemoplossing en ruimtelijk beheer gezorgd voor de concrete integratie. Het lokale bestuur is het best in staat om: informatie te verzamelen over de plaatselijke situatie, lokale belanghebbenden in te schakelen, een consensus te creëren of als scheidsrechter op te treden en te zorgen voor een optimale toepassing van integratie als standaardprocedure. Op dit niveau spelen zich bottom-up initiatieven met betrokkenheid van de inwoners en gebruikers van de kustgebieden af; deze vormen een steunpilaar voor het geïntegreerde beheer.

Regionaal niveau / Stroomgebieden -

Het regionale bestuursniveau moet, waar het bestaat, een sleutelrol spelen bij geïntegreerde planning en beheer van het kustgebied. Dit bestuursniveau is nog nauw betrokken bij de specifieke praktijkcontext, maar heeft een opdracht die ruim genoeg is voor een strategisch perspectief. Dit niveau zorgt voor de bevordering van coördinatie tussen de plaatselijke gemeenten en kan voor de activiteiten van plaatselijke initiatieven een ruimere holistische regionale context bieden. Richtsnoeren van dit bestuursniveau kunnen een tegenwicht vormen voor de invloedrijke politieke en economische belangen op korte termijn die op lokaal niveau aanleiding kunnen geven tot niet-duurzame beslissingen. Samen met de nationale overheid moet dit niveau zorgen voor een gecoördineerde toepassing van de EU-wetgeving en het

¹²

Zie bijlage I.

nationale recht en bij de oplossing van grensoverschrijdende vraagstukken samenwerking met partijen in buurlanden waarborgen.

Nationaal niveau -

De nationale overheid moet een afdoende wettelijk en regelgevend kader bieden om de uitvoering van GBKG op lagere bestuursniveaus mogelijk te maken. Daartoe moet zij zorgen voor samenhang van de nationale wetgeving en programma's die gevolgen hebben voor het kustgebied – een proces waarvoor de samenwerking en betrokkenheid van een breed scala van sectorale bestuursakten vereist is. De nationale overheid moet ook een nationale visie bevorderen om te zorgen voor een leidraad en steun voor de bevordering van samenhangende activiteiten op regionaal en lokaal niveau.

EU-niveau -

Ondanks een toenemende inzet op lokaal, regionaal en nationaal niveau is hun optreden alleen niet voldoende om de steeds grotere problemen in het kustgebied op te lossen¹³.

De Raad heeft in twee resoluties gesteld dat het kustgebied "een kwetsbaar en vitaal gemeenschappelijk erfgoed is" en dat het "van wezenlijk belang is dat in die zone de biologische verscheidenheid, de waarde van het landschap, de kwaliteit van het milieu en het vermogen voedingsbodems te zijn van leven, gezondheid, economische activiteiten en maatschappelijk welzijn, gevrijwaard blijven"¹⁴. Daarom, en rekening houdend met het subsidiariteitsbeginsel, heeft de Raad gesteld dat er "duidelijk behoefte bestaat aan een communautaire strategie voor geïntegreerde planning voor en beheer van de kustzones" en deze stelling is nog eens herhaald in het recente advies van het Comité van de Regio's over "Op weg naar een Europese strategie voor het geïntegreerde beheer van kustgebieden (GBKG): Algemene beginselen en beleidsopties"¹⁵.

Aangezien namelijk veel van de problemen van het kustgebied zich uitstrekken over (en/of ontstaan onder invloed van factoren die gelegen zijn aan de andere kant van) nationale grenzen¹⁶, kunnen deze problemen alleen worden opgelost via gecoördineerde maatregelen op communautair niveau.

Gezien de significante effecten van de huidige beleidsmaatregelen en programma's van de EU op de kustgebieden, is de EU van plan goed voor deze gebieden te zorgen. Het sectorale en regionale beleid van de EU is altijd bedoeld om de omstandigheden te verbeteren en doet dit in het algemeen ook in de meeste opzichten. Door een onvolledig inzicht in de kustdynamiek en derhalve in de volledige potentiële gevolgen van ingrepen heeft het EU-beleid soms echter onbedoelde negatieve effecten op de kust gehad. De Commissie moet ernaar blijven streven deze effecten tot een minimum te beperken.

¹³ In het milieu-evaluatierapport van het EMA van 1999 ("Environment in the European Union at the turn of the century") wordt gesteld dat de huidige stand van zaken in het kustgebied zich in ongunstige zin ontwikkelt en dat de druk op het kustgebied naar verwachting ook in de toekomst zal blijven toenemen.

¹⁴ Resolutie van de Raad van 25 februari 1992 betreffende het toekomstige beleid van de Gemeenschap met betrekking tot de Europese kustzone (92/C 59/01), herhaald in de Resolutie van de Raad van 6 mei 1994 betreffende een communautaire strategie voor geïntegreerd beheer van de kustzones (94/C 135/02).

¹⁵ COM4-029 van het Comité van de Regio's van 12 april 2000.

¹⁶ Door de effecten van stromingen kunnen de gevolgen zelfs merkbaar zijn in landen aan de overzijde van regionale zeeën die geen landgrens delen.

Om de omstandigheden in de kustgebieden te verbeteren moeten we er dus voor zorgen dat het communautair beleid voor het kustgebied niet alleen op EU-niveau coherent wordt opgezet maar ook via geïntegreerde planning en beheer op lokaal niveau coherent wordt uitgevoerd. Dit kan alleen worden verwezenlijkt door een gerichte gecoördineerde aanpak waarbij het openbaar bestuur in de EU op alle niveaus wordt betrokken.

De algehele rol van de EU is te zorgen voor leiderschap en sturing door een kader te creëren om maatregelen op andere niveaus mogelijk te maken. Uit het demonstratieprogramma is gebleken dat de EU dit het best kan doen via maatregelen die zijn bedoeld om:

- GBKG-activiteiten in de lidstaten en op het niveau van "regionale zeeën" te bevorderen;
- de sectorale wetgeving en het sectorale beleid van de EU verenigbaar met GBKG te maken;
- de dialoog tussen Europese kust-belanghebbenden te bevorderen;
- optimale praktijk op het gebied van GBKG te ontwikkelen;
- de opbouw van feitelijke informatie en kennis over het kustgebied te steunen;
- informatie te verspreiden en te werken aan de bewustmaking van de bevolking.

III. EEN EUROPESE STRATEGIE VOOR HET GEÏNTEGREERDE BEHEER VAN KUSTGEBIEDEN

De GBKG-strategie van de EU bestaat uit een reeks concrete acties voor elk van bovengenoemde algemene actiegebieden op basis van de conclusies van het demonstratieprogramma. Om de effectiviteit en efficiëntie te waarborgen borduurt deze strategie liever zo veel mogelijk voort op bestaande instrumenten, programma's en middelen dan nieuwe te creëren. Het is de bedoeling het gebruik daarvan te verbeteren door een betere coördinatie en door ervoor te zorgen dat ze geschikt zijn voor kustgebieden. Conform het evenredigheidsbeginsel zullen de EU-maatregelen niet verder gaan dan wat nodig is om de verschillende in het Verdrag geformuleerde doelstellingen te verwezenlijken.

In veel gevallen zullen de aangekondigde maatregelen wellicht niet eens specifiek op het kustgebied gericht zijn, maar fungeren als instrumenten voor een goed geïntegreerd beheer in elke territoriale eenheid met inbegrip van kustgebieden en dit is volledig terecht aangezien de uitgangspunten voor een goed beheer van de kustgebieden ook heel goed kunnen worden toegepast op andere gebieden.

Deze strategie bestrijkt een breed gebied en omvat dan ook veel aparte acties van uiteenlopende betekenis. Het is echter geen keuzelijst met alternatieven maar één samenhangend pakket. Voor de uitvoering zal een beroep moeten worden gedaan op de medewerking en samenwerking van verschillende diensten binnen de Europese Commissie en onze partners bij de andere instellingen.

A) BEVORDERING VAN GBKG IN DE LIDSTATEN EN OP HET NIVEAU VAN "REGIONALE ZEEËN"

De grote verschillen tussen de lidstaten qua bestuurlijke, wettelijke en culturele context en de mate van volgroeiheid van het GBKG-proces vereisen een flexibele aanpak. De EU zal GBKG op lagere bestuursniveaus bevorderen door te zorgen voor richtsnoeren, een duidelijke ondersteuning van de algemene beginselen van een goed beheer van kustgebieden en financiële stimulering voor de uitvoering daarvan. De lidstaten zullen volledige flexibiliteit houden bij de keuze van de specifieke middelen voor de uitvoering van GBKG in hun land¹⁷.

Aangezien veel van de problemen in specifieke kustgebieden eigenlijk verband houden met oorzaken elders in dezelfde regionale zee (Middellandse Zee, Oostzee enz.), zal de EU ook activiteiten op het niveau van "regionale zeeën" stimuleren, met inbegrip van samenwerking met buurlanden buiten de EU waarmee de EU een grens deelt.

1) De Commissie heeft een voorstel voor een aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad aan de lidstaten opgesteld, waarin deze worden verzocht de beginselen van een goed beheer van kustgebieden toe te passen en algemene maatregelen daartoe worden aanbevolen, bijvoorbeeld via de ontwikkeling van nationale GBKG-strategieën.

2) Teneinde een evenwichtig en geïntegreerd ruimtelijk beheer te stimuleren zal de Commissie blijven aanzetten tot de toepassing van de politieke conclusies in het Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief (EROP) bij de uitvoering van activiteiten die via de Structuurfondsen en met name het Communautair initiatief betreffende grensgebieden (INTERREG) worden gefinancierd. De Commissie zal samen met de lidstaten werken aan de ondersteuning van de toepassing van het EROP, met inbegrip van een geïntegreerde ruimtelijke planning en beheer waarbij bestuurlijke, natuurlijke en sociaal-economisch eenheden worden overschreden¹⁸. Om afdoende te voorzien in de specifieke behoeften van het kustgebied moeten de lidstaten bij de toepassing van het EROP ook de kustwateren betrekken. Daarnaast moet afdoende aandacht worden besteed aan demografische verschuivingen en hun rol bij het ontstaan van druk op zowel maatschappij als milieu in de gebieden van zowel herkomst als bestemming.

3) De Commissie zal via de deelname aan vergaderingen en stuurgroepen cruciale GBKG-initiatieven in de lidstaten blijven steunen. Het effect van de betrokkenheid van de EU bij nationale en lokale initiatieven tijdens het demonstratieprogramma werd vaak evenzeer toegeschreven aan de erkenning die de aanwezigheid van de EU verleende, als aan de financiering zelf.

4) Het pakket Agenda 2000 zette de toon voor herziening van de Structuurfondsen (inclusief EFRO en FIOV) en de politiek op het vlak van plattelandsontwikkeling die door het EOGFL gefinancierd wordt. Deze herzieningen vormen een nieuwe onderschrijving van de beginselen partnerschap, duurzaamheid en gecoördineerde programmering en leveren daarmee een bijdrage tot de toepassing van de beginselen van goed ruimtelijk beheer. De nieuwe verordeningen voor de Structuurfondsen verhogen ook het respect voor het milieu bij

¹⁷ Er dient te worden opgemerkt dat deze aanpak een reflectie is van de zeer succesvolle "Coastal Zone Management Act" in de VS waarin weliswaar geen eisen worden gesteld voor maatregelen op staatsniveau maar die wel heeft geleid tot GBKG-programma's die 99% van de VS-kustlijn bestrijken.

¹⁸ Natuurlijke eenheden zijn bijvoorbeeld rivierbekkens, overstromingsgebieden en kustcellen. Sociaal-economische eenheden zijn bijvoorbeeld gekoppelde economische sectorale groeperingen en culturele eenheden.

de programmering van de Structuurfondsen, met name via de vereiste van ex-ante milieubeoordeling van programma's en projecten. Deze voortdurende evolutie naar een integrerende aanpak komt ook naar voren uit de toenemende nadruk op plattelandontwikkeling als deel van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB), waarbij intensieve ondersteuning van de marktprijs meer en meer plaats ruimt voor marktgerichte aanpak. De richtsnoeren die werden aangenomen voor de programma's tijdens de periode 2000-2006¹⁹ verwijzen uitdrukkelijk naar "duurzame ontwikkeling" als een horizontaal beginsel voor de tenuitvoerlegging van de Structuurfondsen en het Cohesiefonds. Tijdens de onderhandelingen in verband met de programma's die worden gefinancierd door deze fondsen heeft de Commissie er naar gestreefd een integratie tot stand te brengen van stadsontwikkeling en plattelandontwikkeling, in het kader van een algemene inspanning voor het bekomen van een meer evenwichtige vorm van ruimtelijke ontwikkeling. Conform de richtsnoeren bevatten de aan te moedigen acties eveneens deze in het voordeel van de kustzones, waaronder deze voor "vermindering van vervuiling en rehabilitatie van gedegradeerde gebieden, beheersing van de strandvlakten, uitdiepingen of andere activiteiten die waterbekkens of de zeebodem beïnvloeden, en het behoud van de natuurlijke habitats".

Bij de voorbereiding van verdere strategische politieke prioriteiten voor de toekomst zal de Commissie nagaan welke stappen er nog kunnen worden genomen om een geïntegreerde aanpak voor de duurzame ontwikkeling van het Europese grondgebied te bevorderen en om mogelijkheden te bieden voor de ontwikkeling van levensvatbare plattelandsgebieden.

Tijdens de inspraakronde in verband met het geïntegreerd beheer van kustgebieden zijn onder meer volgende suggesties naar voren gekomen in verband met de volgende herziening van de programma's onder de Europese Structuurfondsen :

a) het financieringsniveau koppelen aan (of afhankelijk maken van) de toepassing van een aantal algemene beginselen voor geïntegreerde planning en beheer, zoals geformuleerd in bijlage I, of eventueel de in het EROP geschetste opties;

b) verstrenging van de voorwaarden voor financiering van projecten in het kader van de Structuurfondsen, als onderdeel van een algeheel geïntegreerd plan voor regionale ontwikkeling.

Anderzijds heeft de Commissie geen plannen voor de voorstelling van een nieuw Structuurfonds dat exclusief gewijd zou zijn aan de kustgebieden. Gelet op de bepalingen van Artikel 158 van het Verdrag, moeten de Structuurfondsen als doel hebben regionale verschillen binnen de Unie aan te pakken. De kustgebieden met de grootste socio-economische noden zouden dus kunnen verwachten gebruik te maken van de steun maatregelen van de Structuurfondsen.

5) De Commissie zal meer nadruk leggen op het nakomen van haar verplichtingen en toezeggingen krachtens regionale en internationale verdragen op het gebied van zee- en kustgebieden, zoals de Conferentie van de Verenigde Naties over het zeerecht (UNCLOS) en de verdragen inzake regionale zeeën (HELCOM, het verdrag van Barcelona enz.). De Commissie zal nog intensiever trachten te komen tot coördinatie tussen de activiteiten van deze regionale verdragen en initiatieven van de Gemeenschap. Bij de technische aspecten van deze werkzaamheden is via het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek en de uitvoering van de relevante OTO-programma's van het vijfde kaderprogramma voor onderzoek en

¹⁹ Vastgesteld op 1 juli 1999.

ontwikkeling, met name "Energie, milieu en duurzame ontwikkeling", een rol weggelegd voor de Commissie.

6) Naast de mogelijkheden die in het kader van de Structuurfondsen worden geboden door de programma's INTERREG III en URBAN (voor bepaalde stedelijke kustgebieden met meer dan 10.000 inwoners), zal de EU mogelijkheden voor de uitvoering van GBKG bieden via andere financiële instrumenten zoals het voorgestelde programma LIFE III en de tenuitvoerlegging van de Europese onderzoekruimte. De diensten van de Commissie zullen het gebruik van deze instrumenten coördineren teneinde ervoor te zorgen dat ze op elkaar aansluiten door de uitwisseling tussen diensten van informatie over projecten die voor financiering zijn geselecteerd. Gezien hun beperkte duur (maximaal 8 jaar) zal de Commissie ook trachten te bevorderen dat elk project een strategie ontwikkelt om de financiering van geïntegreerde planning en beheer voor het desbetreffende gebied op lange termijn te waarborgen.

De nieuwe richtsnoeren voor INTERREG III²⁰, dat financiering zal verzorgen via zijn programma voor in aanmerking komende zeeregio's en derhalve voor activiteiten op het gebied van het beheer van kustgebieden, wijzen erop dat deze financiële middelen zullen worden gecoördineerd met die van instrumenten voor derde landen (ISPA, SMAP, PHARE, TACIS) om opnemings van buurlanden in deze activiteiten en daarmee een algehele territoriale aanpak mogelijk te maken.

Onderdeel A van INTERREG (grensoverschrijdende samenwerking) heeft de ontwikkeling van de kust – met inbegrip van de opstelling van gemeenschappelijke richtsnoeren voor ruimtelijk beheer in de kustgebieden – als een van de prioriteitsgebieden en in aanmerking komende maatregelen. Ook in onderdeel B (Transnationale samenwerking) worden het gecoördineerde beheer van kustwateren en de geïntegreerde samenwerking van zeegebieden en eilandregio's als prioriteit genoemd.

7) Het nieuwe Financieringsinstrument voor de oriëntatie van de visserij (FIOV) biedt ook mogelijkheden voor de ondersteuning van de verzameling van fundamentele gegevens en de opstelling van modellen voor milieuzorg voor visserij en aquacultuur en voor het duurzaam gebruik van mariene hulpbronnen teneinde tot geïntegreerde beheersplannen voor kustgebieden te komen; tevens voorziet het in de mogelijkheid om enkele proefprojecten te financieren teneinde de koppeling tussen visserij/aquacultuur en het GBKG-proces te verbeteren.

8) De Europese Commissie werkt samen met de lidstaten aan de ondersteuning van de bevordering van milieubescherming en duurzame ontwikkeling bij het toerisme. Na de opdracht van het Raadgevend comité voor toerisme (dat bestaat uit vertegenwoordigers van de lidstaten) is hiervoor een werkgroep ingesteld. De specifieke taak van deze werkgroep is relevante strategieën en maatregelen die op communautair, nationaal, regionaal en lokaal niveau zijn genomen om duurzame ontwikkeling bij het toerisme te bevorderen, te inventariseren. De werkgroep zal ook de huidige en potentiële bijdrage van het beleid en de programma's van de Gemeenschap tot duurzaam toerisme evalueren. Op basis van deze analyse zal de werkgroep ontwerpconclusies en -aanbevelingen formuleren, onder andere voor de mogelijkheden voor een intensievere samenwerking tussen de betrokken instanties en

²⁰ Mededeling van de Commissie aan de lidstaten tot vaststelling van de richtsnoeren voor een communautair initiatief op het gebied van trans-Europese samenwerking ter stimulering van een harmonische en evenwichtige ontwikkeling van de Europese ruimte (C(2000)1101).

voor een beter gebruik van de instrumenten en programma's van de Gemeenschap. GBKG is een van de onderwerpen die waarschijnlijk in het eindrapport van deze werkgroep (dat eind 2001 wordt verwacht) aan de orde zullen komen.

B) Het EU-beleid verenigbaar maken met GBKG

In een overweldigende meerderheid van de bijdragen voor de GBKG-inspraakronde in 1999 wordt benadrukt dat de EU-instellingen het goede voorbeeld moeten geven door ervoor te zorgen dat in het sectoraal beleid van de EU dat gevolgen heeft voor het kustgebied alle beginselen voor een goed ruimtelijk beheer in acht worden genomen, dat er een echte samenwerking is tussen de diensten van de Commissie en de EU-instellingen en dat er een adequate dialoog en discussie met de belanghebbenden is. Aangezien het EU-beleid en de EU-instrumenten bijna allemaal, zo niet allemaal, in enig opzicht gevolgen hebben voor het kustgebied, zal de Commissie maatregelen nemen om op deze verzoeken te reageren.

9) Binnen de diensten van de Commissie zal er een permanent proces zijn om ervoor te zorgen dat het sectorale beleid van de EU verenigbaar is met het geïntegreerde beheer van het EU-kustgebied en mogelijkheden daarvoor biedt. Er zal een pakket richtsnoeren worden ontwikkeld om de verschillende diensten te helpen bij deze inventarisatie waarin ook monitoring, in samenwerking met de nationale en lokale instanties, van de lokale effecten van EU-wetgeving en -programma's moet worden opgenomen. In de tijdens het demonstratieprogramma geproduceerde technische documenten (met name het eindrapport over de thematische studie over de invloed van het EU-beleid op de ontwikkeling van kustgebieden en het document over de lering die kan worden getrokken uit het demonstratieprogramma voor het geïntegreerde beheer van kustgebieden van de Europese Commissie) worden enkele beleidsterreinen genoemd die speciale aandacht zullen krijgen, waarvan er enkele hier worden besproken.

10) Natuur: het EU-natuurbeleid, onder andere de vogel- en habitat-richtlijnen en de maatregelen voor het creëren van het netwerk Natura 2000, is bedoeld om habitats en species te beschermen die van communautair belang worden geacht. Dit betekent weliswaar dat wellicht geen bescherming wordt geboden voor alle ecosystemen of natuurgebieden waarvoor dit vanuit plaatselijk of nationaal perspectief wenselijk wordt geacht, maar dit houdt in dat er overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel op andere bestuursniveaus aanvullende maatregelen moeten worden genomen. De Commissie zal toezicht houden op de uitvoering van artikel 6 van de habitat-richtlijn²¹ teneinde ervoor te zorgen dat de aanwijzing van een locatie als deel van Natura 2000 geen belemmering vormt voor economische (of niet-economische) activiteiten die geen negatieve gevolgen hebben voor de toestand van de beschermde soorten of habitats.

11) Vervoer: de Commissie zal de kustvaart blijven stimuleren als een economisch, maatschappelijk en voor het milieu geschikte activiteit in de meeste kustgebieden en zal de geplande strategische milieueffectrapportage van het EU-vervoersbeleid uitvoeren. De vervuiling door ongevallen is een probleem waaraan meer aandacht zal worden besteed²².

²¹ Richtlijn 92/43/EEG van 21 mei 1992 (PB L 206 van 22.7.1992, blz. 7).

²² Naar aanleiding van de gebeurtenissen met de Erika heeft de Commissie een uitgebreide mededeling ingediend over de veiligheid van het vervoer van olie over zee (COM(2000)142 def.) en is zij van plan later dit jaar in een tweede mededeling aanvullende maatregelen op dit gebied voor te stellen.

12) Buitenlands beleid: de Commissie zal ervoor zorgen dat bij de formulering van het beleid rekening wordt gehouden met de effecten van bepaalde commerciële activiteiten buiten de EU²³ op het EU-kustgebied.

13) Milieueffectrapportage: de Commissie zal er samen met de lidstaten naar streven dat bij de uitvoering van de bestaande MER-richtlijnen op holistische wijze naar de voorgestelde projecten wordt gekeken en ook de grensoverschrijdende effecten worden beoordeeld²⁴. De Commissie gelooft dat de voorgestelde richtlijn voor strategische milieueffectrapportage een heel nuttig instrument zal zijn bij de bevordering van een holistisch en langetermijn-perspectief op ruimtelijke planning en beheer. Deze richtlijn zal zodanig worden uitgevoerd dat een analyse van de verenigbaarheid van het voorgestelde plan of programma met bestaande plannen en programma's wordt vergemakkelijkt.

14) Visserij: artikel 2 van Verordening (EEG) nr. 3760/92 van de Raad, de basisverordening voor het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB), wijst al op de noodzaak in het visserijbeleid rekening te houden met de integriteit van ecosystemen en de recente mededeling van de Commissie over visserij en natuur²⁵ benadrukt enkele beginselen die als leidraad voor het EU-beleid op dit gebied moeten fungeren. De komende herziening van dit beleid (in 2002) biedt een nieuwe mogelijkheid om het duurzame en geïntegreerde beheer van kustgebieden verder te bevorderen en hierbij komen zowel ecologische als sociaal-economische prioriteiten aan de orde. De herziening van het GVB is ook een gelegenheid om na te gaan hoe de afwijking voor de 12-mijlszone in het GVB behouden kan blijven zodat de kustvisserij kan worden gepland en beheerd in de context van een GBKG-proces op lange termijn.

De afname van de visserijactiviteit en de daarmee samenhangende werkgelegenheid, die een fundamenteel onderdeel was van de sociaal-economische structuur van veel visserij-afhankelijke gebieden leidt tot een ingrijpende kwetsbaarheid van visserij-afhankelijke gebieden. Ondersteuning van de diversificatie van activiteiten buiten deze sector (ingevoerd bij de nieuwe FIOV-verordening) is een gedeeltelijke oplossing aangezien in veel gebieden de mogelijkheden voor alternatieve werkgelegenheid buiten de sector schaars blijven en de beroepsmatige mobiliteit van vissers gering blijft.

15) Water: de Commissie zal prioriteit blijven geven aan de vaststelling en uitvoering van de voorgestelde water-kaderrichtlijn. Teneinde een goede waterstatus te waarborgen vereist deze richtlijn dat alle wateren binnen elk stroomgebied als één geheel worden beheerd, waarbij rekening wordt gehouden met de interacties tussen bovenloop en benedenloop. Gelet op het feit dat veel van de oorzaken die druk op het kustgebied creëren feitelijk stroomopwaarts in het stroomgebied zijn gelegen, zou de voorgestelde water-kaderrichtlijn met name positieve gevolgen moeten hebben voor de kustwateren en het strandgebied. Het zal belangrijk zijn ervoor te zorgen dat bij de uitvoering van de voorgestelde water-kaderrichtlijn ook rekening wordt gehouden met de effecten van waterbeheersactiviteiten op de sedimenthuishouding. Hoewel stroomgebiedbeheer op zich geen instrument voor ruimtelijke planning is, heeft het duidelijk wel een dergelijke dimensie die noopt tot een intensieve samenwerking met planninginstanties en integratie met maatregelen voor landgebruik. Bij de uitvoering van de voorgestelde water-kaderrichtlijn zal de Commissie moeten samenwerken met de lidstaten om

²³ De Europese industrie is bijvoorbeeld van oordeel dat bepaalde Aziatische scheepswerven onredelijke subsidies krijgen en derhalve oneerlijke concurrentie opleveren.

²⁴ Grote infrastructuurwerken aan de Nederlandse kust zouden bijvoorbeeld gevolgen kunnen hebben voor het tempo van de erosie van de kust in het VK.

²⁵ COM(1999)363.

de plannen voor een stroomgebied te laten aansluiten bij de overige plannen voor ruimtelijke planning voor het betrokken gebied, zoals plannen voor het kustgebied of plannen in het kader van de Structuurfondsen.

De Commissie zal er ook voor zorgen dat er bij de lopende herziening van de richtlijn inzake de kwaliteit van het zwemwater rekening wordt gehouden met de GBKG-beginselen. Omdat het accent in de nieuwe/herziene richtlijn zal verschuiven van alleen kwaliteitsbewaking naar waterkwaliteitsbeheer, zal er met name veel aandacht worden besteed aan de holistische geïntegreerde aanpak, planning op lange termijn en vooral voorlichting en participatie van de bevolking.

16) Plattelandsontwikkeling: de ontvolking van het platteland is een groot probleem voor veel kustgebieden, enerzijds wanneer de bevolking van afgelegen kustgebieden emigreert, met ontvolking van maatschappij en milieu als gevolg, en anderzijds wanneer de ontvolking van het binnenland leidt tot een steeds grotere concentratie van de bevolking in kustgebieden in de buurt²⁶. De Commissie heeft nu instrumenten om de plattelandsontwikkeling aan te pakken, zoals het LEADER-programma en bepaalde aspecten van het IFP. In programma's voor plattelandsontwikkeling moeten milieumaatregelen in de landbouw worden opgenomen die samen met andere maatregelen zoals compensaties in minder begunstigde gebieden ervoor trachten te zorgen dat boeren en anderen die een rol spelen op het platteland voorzien in de behoefte van de maatschappij aan milieu- en plattelandsdiensten en zo bijdragen tot het behoud en de uitbreiding van de multifunctionele rol van de landbouw. Deze maatregelen moeten worden voortgezet en geïntensiveerd door rekening te houden met de effecten van de ontvolking van het platteland op de uiteindelijke bestemmingsgebieden. Ondanks de bedoeling om de situatie in plattelandsgebieden te verbeteren heeft de nadruk op intensieve productie van het GLB in het verleden soms bijgedragen tot de ontvolking van het platteland. Na de hervorming in het kader van Agenda 2000 is de afname van prijsondersteuning een positieve stap, maar bij volgende herzieningen moet er meer aandacht worden gegeven aan maatregelen om ervoor te zorgen dat kleine (en derhalve vaak duurzamere) producenten evenzeer gesteund worden. De EU wil het landgebruik op het hele grondgebied, ook de minder begunstigde gebieden, op peil houden teneinde de economische, sociale en milieufunctie van duurzame landbouw te behouden.

17) Verontreiniging van de zee: dit is een groot probleem voor de kustgebieden van Europa, dat heel goed op EU-niveau kan worden aangepakt. De EU en haar lidstaten zijn partij bij een groot aantal internationale en regionale overeenkomsten op dit gebied; veel van de EU-wetgeving op het gebied van activiteiten en veiligheid op zee sluit aan op internationale voorschriften en bouwt deze uit. Door een intensieve coördinatie van de werkzaamheden van de lidstaten binnen de Internationale maritieme organisatie (IMO) is de veiligheid rond de EU-kust met behulp van routebepaling, rapportage, uitrustingsvoorschriften en opleiding verbeterd. Een verdere uitvoering van deze overeenkomsten is dan ook een belangrijke prioriteit. De Commissie pakt de verontreiniging van de zee ook aan via de richtlijn gevaarlijke goederen²⁷ (met rapportageverplichtingen voor schepen die gevaarlijke of verontreinigende goederen vervoeren), de richtlijn havenstaatcontrole, de voorgestelde richtlijn ontvangstfaciliteiten²⁸, de voorgestelde beschikking van de Raad houdende instelling van een communautair kader voor samenwerking op het gebied van de verontreiniging van de

²⁶ Laatstgenoemde situatie veroorzaakt veel problemen op het Iberisch schiereiland, waar een voortdurende uittocht plaatsvindt van het platteland in het binnenland naar de toch al dichtbevolkte kustgebieden, met als gevolg sociaal-economische en milieuproblemen in beide gebieden.

²⁷ 93/75/EEG.

²⁸ COM(1998)452 def.

zee door ongevallen²⁹ en de mededeling over de veiligheid van olietankers die in de voetnoot van punt 11 is genoemd.

De Gemeenschap blijft steun geven aan onderzoek naar technische oplossingen voor de verbetering van de veiligheid op zee, om inzicht te krijgen in verontreinigingsroutes en belasting van en effecten op het mariene ecosysteem en om verontreiniging in het kustgebied te voorkomen of te beperken; tevens werkt zij in het kader van de IMO nauw samen met de lidstaten aan mondiale oplossingen voor problemen als aangroeiwerende verf met TBT, terwijl er in het kader van het programma voor milieu en duurzame ontwikkeling van het vijfde kaderprogramma voor onderzoek van de Gemeenschap onderzoek wordt gedaan naar andere milieuvriendelijkere oplossing voor aangroeiwering. TBT is een van de stoffen die wordt voorgesteld voor opname in de lijst met prioriteitstoffen in het kader van de voorgestelde water-kaderrichtlijn; na de vaststelling daarvan door de Raad en het Europees Parlement zal de Commissie voorstellen doen voor kwaliteitsnormen, onder andere normen voor kustwateren, en emissieregulering voor alle stoffen op die lijst.

De inwerkingtreding van de richtlijn inzake havenontvangstfaciliteiten, die ervoor zal zorgen dat er afdoende faciliteiten beschikbaar zijn voor het in ontvangst nemen van scheepsafval en die onder andere alle schepen die EU-havens aandoen ertoe verplicht van deze faciliteiten gebruik te maken, zal er naar verwachting voor zorgen dat de van schepen afkomstige vervuiling sterk daalt.

18) Verontreiniging vanaf het land en afval: Richtlijn 76/464/EEG van de Raad betreffende de verontreiniging veroorzaakt door bepaalde gevaarlijke stoffen die in het aquatisch milieu van de Gemeenschap worden geloosd, met inbegrip van kustwateren, is het belangrijkste wetgevingsinstrument ter beperking van de verontreiniging door puntbronnen. De steeds belangrijker diffuse verontreiniging kan ook worden aangepakt, met name door programma's voor emissiebeperking die voor bepaalde stoffen door de lidstaten moeten worden opgesteld. De ambitieuze doelstellingen van de richtlijn zijn echter slechts gedeeltelijk verwezenlijkt. De Commissie zal nog meer aandringen op een volledige toepassing en handhaving van maatregelen ter beperking van de verontreiniging krachtens de richtlijn ten aanzien van kustwateren.

De voorgestelde water-kaderrichtlijn zal, via het geïntegreerde beheer dat krachtens de stroomgebiedbeheer-aanpak vereist is en gesteund door communautair onderzoek op dit gebied, zorgen voor een verbetering van de identificatie van en het toezicht op stroomopwaarts gelegen bronnen en activiteiten die leiden tot zowel diffuse als directe verontreiniging via het water en aftakeling van de waterkwaliteit.

Ook via verschillende andere milieubeleidsmaatregelen en de hervormingen in het kader van Agenda 2000, met name de vaststelling van het plattelandsbeleid met de milieumaatregelen in de landbouw, pakt de Commissie de problemen met diffuse verontreiniging aan. Om de effectiviteit van milieuregelingen in de landbouw bij de bestrijding van eutrofiëring in zee- en kustwateren te evalueren zullen de niet-lokale effecten van deze regelingen worden geïnventariseerd. Ook in het kader van de kernactiviteit "Duurzame mariene ecosystemen" van het vijfde kaderprogramma voor OTO van de Gemeenschap wordt gekeken naar eutrofiëring in zee- en kustwateren en manieren om deze te bestrijden.

²⁹

COM(1998)769 – 1998/0350 (COD).

De Commissie zal ook aan een aanpak van dit probleem werken via haar betrokkenheid bij regionale overeenkomsten, zoals het OSPAR-verdrag en de verdragen van Helsinki en Barcelona, die specifieke instrumenten voor de verontreiniging vanaf het land hebben.

Afvalbeheer is in kustgebieden vaak een groot probleem. Het feit dat kustgebieden in het algemeen zeer kwetsbaar zijn, moet bijzondere aandacht krijgen bij de planning en situering van afvalverwerkingsinstallaties. De EU-wetgeving voor afval tracht ervoor te zorgen dat afval wordt behandeld zonder het milieu of de gezondheid van de mens in gevaar te brengen. Zo wordt in Richtlijn 99/31/EG betreffende het storten van afvalstoffen bepaald dat bij de situering van stortplaatsen onder andere rekening moet worden gehouden met de aanwezigheid van kustwateren in het gebied. De stortplaats kan alleen een vergunning krijgen als de kenmerken van de locatie ten aanzien van deze eis erop wijzen dat de stortplaats geen ernstig milieurisico inhoudt. Er zal bijzondere aandacht worden besteed aan een goede uitvoering van deze wetgeving.

19) Ballastwater: door de EU gefinancierd onderzoek kan bijdragen tot een evaluatie van de volledige effecten van het ernstige probleem dat de introductie van exotische soorten in ballastwater oplevert³⁰. Om dit probleem aan te pakken moeten er maatregelen op internationaal niveau worden genomen, bijvoorbeeld via de milieu- en veiligheidsverdragen van de IMO waarbij alle EU-lidstaten partij zijn.

20) Er zal meer aandacht worden besteed aan een betere uitvoering en handhaving van bestaande EU-wetgeving als middel om geïntegreerde ruimtelijke planning en beheer te bevorderen. Met name zal de Commissie samen met de lidstaten ernaar streven dat de communautaire milieuwetgeving in de hele EU even goed wordt toegepast om een klimaat te creëren waarin de partijen in de particuliere sector in het kustgebied van bepaalde landen met strengere normen niet commercieel benadeeld worden. Handhaving van de vangstbeperkingen in het kader van het GVB is ook een gebied waar bijzondere aandacht aan zal worden besteed.

21) De Commissie heeft al algemene mechanismen voor interne coördinatie en werkt nu aan een verbetering van haar procedures om te zorgen voor samenhang tussen haar verschillende beleidsterreinen. Dit horizontale proces moet onder andere leiden tot een verbetering van de samenwerking bij beleid dat gevolgen heeft voor het kustgebied.

Tijdens het demonstratieprogramma was de via de "beheerseenheid van het programma" bevorderde samenwerking³¹ een nuttig aanvullend kanaal voor samenwerking bij onderwerpen die specifiek verband houden met de kustgebieden. Deze specifieke maar informele samenwerking zal tussen alle relevante onderdelen van de Commissie worden voortgezet.

C) Bevordering van de dialoog tussen Europese kust-belanghebbenden

Net als een dialoog kan helpen bij de totstandkoming van een consensus op lokaal en regionaal niveau, moet er ook een forum zijn waar belanghebbenden op Europees niveau gezichtspunten kunnen uitwisselen en kunnen werken aan een gezamenlijke toekomst.

22) De Commissie ziet de waarde van een Europees forum voor kust-belanghebbenden in. Een dergelijk orgaan zou bedoeld zijn om de coördinatie tussen deze verschillende partijen te

³⁰ De introductie van exotische soorten in ballastwater is een van de oorzaken van het verdwijnen van Posidonia-zeegrasvelden in de Middellandse Zee.

³¹ Zie COM(97)744, blz. 8, voor meer bijzonderheden.

verbeteren teneinde overeenstemming te bereiken over een Europese visie op de planning en het beheer van de kustgebieden. Het zou ervoor moeten zorgen dat de belanghebbenden zich inzetten voor de uitvoering van de GBKG-beginselen die in de loop van het GBKG-demonstratieprogramma zijn ontwikkeld (bijlage I). Het kan ook fungeren als "observatorium" voor een coherente rapportage over de uitvoering van GBKG in de lidstaten. Het zou een politiek orgaan zijn waaraan wordt deelgenomen door verschillende economische sectoren, recreatie-gebruikers en inwoners van het kustgebied alsmede vertegenwoordigers van verschillende bestuurssectoren en -niveaus in de lidstaten. Het zou waar mogelijk moeten samenwerken met bestaande structuren. De Commissie zal een dialoog met de andere EU-instellingen op gang brengen om te bepalen hoe een dergelijk forum kan worden opgezet en gecoördineerd.

D) Ontwikkeling van optimale GBKG-praktijk

De EU kan door stimulering, financiering en structuur/logistiek steun geven aan de ontwikkeling en verspreiding van optimale praktijk op het zich ontwikkelende gebied van GBKG en de opbouw van capaciteit op lokaal niveau. De EU zal ook bijdragen tot de ontwikkeling van gemeenschappelijke inzichten en een gemeenschappelijke "taal" voor GBKG bij de uitvoerders in lokale bestuursorganen en organisaties in de hele EU en de bevordering van de uitwisseling van (positieve en negatieve) ervaring en deskundigheid tussen deze uitvoerders. Aangezien de beginselen voor een goed ruimtelijk beheer niet uniek zijn voor het kustgebied, zal bij deze uitwisseling van informatie over optimale praktijk ook worden gestreefd naar interactie met andere relevante ruimtelijke planners en beheerders.

23) De Commissie zal helpen bij de ondersteuning van de opbouw van een netwerk van uitvoerders in het kustgebied als forum voor de ontwikkeling en uitwisseling van informatie over optimale praktijk. Een dergelijk netwerk zal worden gebruikt om initiatieven die geen financiering meer krijgen van communautaire instrumenten zoals LIFE en TERRA, te blijven cultiveren en stimuleren, maar het netwerk zal ook openstaan voor de wereld van beheerders van kustgebieden in ruimere zin. Het netwerk zal fungeren als kanaal voor de verspreiding van onderzoekresultaten en wetenschappelijke informatie, maar ook van informatie over een goed ruimtelijk beheer. Het kan ook werkgroepen instellen om uiteenlopende beheerstechnieken te evalueren, om specifieke onderzoekbehoeften te identificeren en om technische richtsnoeren voor optimale praktijk te ontwikkelen voor bijvoorbeeld het beheer van informatiestromen, motivering van de betrokkenheid van de particuliere sector en de communicatie met politici.

24) De Commissie zal blijven werken aan de vaststelling van een besluit van het Europees Parlement en de Raad betreffende een communautair samenwerkingskader ter bevordering van duurzame ontwikkeling in het stedelijk milieu³². Dit samenwerkingsprogramma maakt het mogelijk optimale praktijk te ontwikkelen voor het geïntegreerde ruimtelijke beheer in stedelijke gebieden. Gezien de mate waarin stedelijke gebieden en kustgebieden elkaar fysiek overlappen en aangezien er gemeenschappelijke beginselen zijn, moet het onder het vorige punt genoemde netwerk van uitvoerders in het kustgebied bij de bestaande netwerken van de campagne voor duurzame steden worden betrokken.

25) Een scala van financiële instrumenten van de EU biedt mogelijkheden voor de ontwikkeling van optimale praktijk bij geïntegreerd ruimtelijk beheer en uit de ervaring hiermee kan lering worden getrokken ten aanzien van de kustgebieden. Voorbeelden zijn

³²

COM(1999)557.

INTERREG III, het URBAN-programma en het voorgestelde instrument LIFE III. In haar onderzoekprogramma ontwikkelt de Commissie methoden voor de bepaling van de efficiëntie van de toepassing van bepaalde waterrichtlijnen qua sociaal-economische kosten/baten en waterkwaliteit in rivierbekkens en kustgebieden, hetgeen leidt tot een optimale praktijk binnen deze sector.

De Commissie heeft ook drie studies gepubliceerd over "Geïntegreerde kwaliteitszorg op toeristische bestemmingen aan de kust, op het platteland en in de stad" die bedoeld zijn om met de hulp van alle betrokken partners in de publieke sector en de industrie de uitwisseling van goede praktijk op het gebied van toerisme te stimuleren. Bij de geïntegreerde aanpak van kwaliteitszorg ligt de nadruk op verbetering van de tevredenheid van de bezoeker maar wordt tevens getracht de lokale economie, het milieu en de kwaliteit van het bestaan van de plaatselijke gemeenschap te verbeteren. In de publicaties is een aantal aanbevelingen of gedragscodes opgenomen voor de geïntegreerde kwaliteitszorg in toeristengebieden aan de kust op basis van de ervaring en voor succes bepalende factoren uit casestudies. De aanbevelingen zijn geschreven voor organisaties die verantwoordelijk zijn voor het toerisme op de bestemmingen en bevatten een lijst met prioriteiten die ook worden gesignaleerd voor maatregelen die door bedrijven in de particuliere sector moeten worden genomen.

E) Opbouw van informatie en kennis omtrent het kustgebied

De EU zal de ontwikkeling van nuttige³³ kennis en informatie over het kustgebied vanuit zowel de natuurwetenschappen als de sociale wetenschappen blijven bevorderen. De Commissie zal helpen bij de opbouw van gegevenspakketten en de productie van kennis voor gebruik op Europees niveau. Zij zal er ook voor zorgen dat door de EU gefinancierd onderzoek op het gebied van het kustgebied informatie en kennis oplevert waarvan de inhoud, de vorm en het tijdstip van beschikbaarheid afgestemd zijn op de behoeften van de eindgebruikers op alle niveaus.

26) Het onderzoekbeleid van de Gemeenschap zal onderzoek bevorderen dat voorziet in de behoeften van het beheer van kustgebieden. Onderzoek voor de ondersteuning van het beheer van kustgebieden is sinds het derde kaderprogramma een prioriteit geweest en dit zal zo blijven. In het vijfde kaderprogramma voor OTO- en demonstratieactiviteiten is een aantal specifieke onderwerpen op het gebied van zee- en kustgebieden opgenomen³⁴. Door de nieuwe wijze van uitvoering voor de thematische programma's, zoals de "kernactiviteiten", worden de projectcoördinatoren ertoe aangezet de eindgebruikers bij de definitie en uitvoering van elk project te betrekken. Er zal prioriteit worden gegeven aan projecten waarin sprake is van multidisciplinair onderzoek (dat voor de planners en beheerders van het kustgebied waarschijnlijk nuttiger zal zijn). De Commissie houdt toezicht op de feitelijke verspreiding en benutting van de resultaten van het vijfde kaderprogramma om een effectief gebruik van de

³³ Kennis en informatie is nuttig wanneer deze het planning- en beheerproces in het kustgebied kan ondersteunen, bijvoorbeeld informatie die voor het grote publiek bestemd is (ter ondersteuning van participatie met kennis van zaken).

³⁴ Hieronder vallen: mariene ecosystemen, interacties tussen land en oceaan, ontwikkeling van een effectieve monitoring van kustprocessen als basis voor het beheer, bescherming van de kust tegen overstromingen en erosie, geïntegreerd beheer en duurzaam gebruik van waterreserves op stroomgebied-schaal, kuststeden, onderzoek naar aquacultuur en effecten van de interacties tussen milieu, visserij en aquacultuur, ontwikkeling van indicatoren voor ecologische kwaliteit en methodologieën voor de identificatie en analyse van de sociale en economische factoren die de verschillende sectoren van kustgemeenschappen beïnvloeden (in het kader van het programma voor Energie, milieu en duurzame ontwikkeling en dat voor Kwaliteit van het bestaan en beheer van de biologische hulpbronnen).

resultaten van door de EU gefinancierd OTO te waarborgen en om op grond daarvan onderzoeksprioriteiten voor komende kaderprogramma's te kunnen stellen.

27) Het Europees milieuagentschap heeft als taak tijdige en relevante informatie ter ondersteuning van beleidsvorming en evaluatie aan de EU-instellingen en de lidstaten te verstrekken. "Het kust- en zeemilieu" maakt deel uit van het meerjarenwerkprogramma van het EMA (1999-2003). Het EMA zal op dit gebied blijven werken aan een verbetering van de beschikbaarheid van gegevens en het gebruik van deze gegevens voor thematische analyses en op indicatoren gebaseerde evaluatierapporten. Met name zullen het Europees Milieuagentschap en de Commissie de komende drie jaar een bijwerking van het CORINE-project Bodemgebruik 2000 voorbereiden om informatie te verkrijgen over de ontwikkeling van de druk vanaf het land op kustgebieden in heel Europa (een bijwerking van de resultaten van het LACOAST-project). Tevens verzoekt de Commissie het EMA de komende jaren de kusterosie-atlas bij te werken.

28) Het Europees Milieuagentschap zal speciale aandacht besteden aan de voltooiing van de lopende werkzaamheden voor de definitie van indicatoren voor het kustgebied. Dit werk moet worden gecoördineerd met werkzaamheden voor de ontwikkeling van indicatoren bij Eurostat en elders bij de Commissie.

29) De Commissie voert momenteel een studie uit naar de sociaal-economische waarde van kustgebieden en GBKG. De resultaten zullen eind 2000 op de website worden gepubliceerd.

30) Het communautair onderwijsbeleid zal blijven werken aan de bevordering van multidisciplinair leren, dat als ondersteuning van geïntegreerd ruimtelijk beheer op lange termijn zal fungeren.

31) Het opleidingsbeleid van de Commissie biedt een verscheidenheid aan horizontale instrumenten die voor capaciteitsopbouw op het gebied van het beheer van kustgebieden kunnen worden gebruikt. Voorbeelden zijn het LEONARDO-programma en de ESF-structuurfondsen. Beheerders van kustgebieden zullen (onder andere via het voorgestelde netwerk) worden geattendeerd op mogelijkheden voor opleiding in het beleid en de programma's van de EU.

F) Verspreiding van informatie en bewustmaking van de bevolking

De Commissie zal ervoor zorgen dat de relevante informatie en kennis die zij genereert of bezit, wordt verspreid naar de planners en beheerders. De Commissie heeft ook een taak bij de ontwikkeling van gereedschappen, compatibiliteitsnormen en richtsnoeren voor de bevordering van een gerichte, gestructureerde, betrouwbare en geïntegreerde verspreiding van informatie en kennis uit andere bronnen naar de planners en beheerders van kustgebieden. De Commissie zal ook werken aan de verspreiding van informatie naar belanghebbenden (de particuliere sector en het grote publiek) om het mogelijk te maken dat zij met kennis van zaken participeren in het beheer van het kustgebied.

32) De Commissie zal ervoor zorgen dat de resultaten van door haar gefinancierde projecten in brede kring worden verspreid. Het vijfde kaderprogramma voor OTO- en demonstratieactiviteiten vereist nu dat voor projecten een plan voor de toepassing van de technologie wordt ingediend waarin wordt aangegeven wat de bedoelingen zijn voor de benutting van de onderzoekresultaten, en dat de resultaten (met een samenvatting voor niet-specialisten) op een website worden gepubliceerd. LIFE-Natuur heeft soortgelijke vereisten voor het creëren van een website ingevoerd, terwijl LIFE-Milieu vereist dat de begunstigden een rapport voor

leken indienen. De Commissie zal onderzoeken in hoeverre deze voorschriften tot andere door de EU gefinancierde projecten kunnen worden uitgebreid. In de website van de Commissie kunnen koppelingen naar websites van projecten of meta-databanken met eindresultaten worden opgenomen, zoals al is gepland voor de homepage van het thematische netwerk ELOISE van het vierde kaderprogramma voor onderzoek.

33) De Commissie zal ook de gerichte verspreiding van relevante resultaten naar de planners en beheerders van kustgebieden bevorderen. De Commissie heeft in 1999 een vergadering georganiseerd tussen de leiders van de ELOISE-onderzoekprojecten en de leiders van de GBKG-demonstratieprojecten. Dergelijke vergaderingen zijn één manier voor een gerichte verspreiding van de resultaten; ze kunnen ook het inzicht van de wetenschappers in de behoeften van kustbeheerders verbeteren en op die manier wetenschappers sturen bij het opzetten van onderzoek dat directer toepasbaar is voor de planning en het beheer van kustgebieden. De Commissie zal op gezette tijden dergelijke vergaderingen organiseren. Daarnaast zal de Commissie een Europees onderzoeksbureau voor het kustgebied opzetten om te zorgen voor een betere coördinatie van door de EU gefinancierd kustgebied-onderzoek met andere nationale en internationale programma's, om de integratie en synthese van de resultaten te verbeteren, om de verspreiding en de benutting van resultaten te organiseren en om de overdracht van resultaten naar belanghebbenden en eindgebruikers te vergemakkelijken.

34) Het Europees Milieuagentschap en de Commissie werken beide op verschillende fronten aan de ontwikkeling van gereedschappen voor een effectieve toegang tot en integratie van gegevens die relevant zijn voor de planning en het beheer van kustgebieden, zoals het EIONET-systeem, het DESIMA-informatiesysteem in het COAST-project, een waarschijnlijk ESPON-netwerk, het COASTBASE-project en activiteiten van EUROSTAT en het Europees statistisch informatiesysteem. Er zullen maatregelen worden genomen om deze activiteiten te coördineren en een duidelijk strategisch kader te definiëren met normen en gereedschappen voor de uitwisseling van informatie over grondgebied en hulpbronnen. Dit kader moet ervoor zorgen dat kustinformatiesystemen coherent zijn met systemen voor andere delen van het grondgebied. Een dergelijk systeem zal dan ook wellicht niet noodzakelijkerwijs specifiek zijn voor het kustgebied, maar het moet wel bijdragen tot de verstrekking van informatie over het milieu en sociaal-economische, culturele en institutionele informatie; gelet op de "milieu"-taak van het Europees Milieuagentschap is het niet duidelijk of dit wel echt in aanmerking komt om het voortouw te nemen. Er moet nog nader worden gekeken naar de bepaling van een geschikte "host".

35) De Commissie zal de publieke verspreiding van informatie over GBKG opvoeren via de samenstelling van materiaal waarin wordt uiteengezet welke lering er is getrokken uit het demonstratieprogramma voor GBKG van de Commissie. In het informatiemateriaal, dat in de loop van volgend jaar zal worden samengesteld, zal de nadruk liggen op de dynamiek, de functies en de waarde van het kustgebied en de wijze waarop het duurzaam kan worden beheerd. De Commissie zal ook informatie samenstellen en verspreiden over de gevolgen van de problemen waar het kustgebied momenteel mee wordt geconfronteerd en de redenen waarom een goed beheer daarvan in het persoonlijke belang van de meeste burgers is. Dit zal gebeuren met de actieve medewerking van deskundige instanties en organisaties zoals onderwijsinstellingen en de media.

36) Een snelle ratificatie en uitvoering van het Verdrag van Aarhus zal een belangrijke stap zijn om ervoor te zorgen dat de Europese belanghebbenden toegang hebben tot de feitelijke informatie die voor participatie met kennis van zaken nodig is.

37) De Commissie is niet van plan een nieuw "kwaliteitsmerk" voor GBKG voor te stellen. Er bestaat al een overvloed aan keurmerken voor kustgebieden en een nieuw keurmerk zou alleen maar tot nog meer verwarring leiden. Bovendien acht de Commissie zich niet in staat de volledige toepassing van de criteria voor een nieuw keurmerk te valideren en te waarborgen. De Commissie zal echter onderzoeken hoe bestaande regelingen zoals de onderscheiding voor "duurzame steden" en andere onderscheidingen kunnen worden gebruikt om het geïntegreerde beheer van kustgebieden verder te bevorderen. De Commissie heeft al voorgesteld milieukeuren nu ook voor diensten toe te kennen; dit voorstel zou sommige van de belangrijkste "gebruikers" van het kustgebied zoals het toerisme-exploitanten ertoe moeten aanzetten duurzamer te werk te gaan teneinde een milieukeur te krijgen.

38) Bij de inspraakronde van het GBKG-demonstratieprogramma is geïllustreerd dat een beter inzicht van het publiek in de effecten van sectorale EU-richtlijnen op het kustgebied, de bevoegdheden van de EU en de bestaande financieringsmogelijkheden heel hard nodig is³⁵. Via het algemene streven naar een verbetering van de transparantie van de EU-instellingen, bijvoorbeeld door de samenstelling van voor het publiek toegankelijke informatie op de website, neemt de Commissie maatregelen om de communicatie op deze gebieden te verbeteren. Het zou echter wellicht ook een goede zaak zijn als er binnen de Commissie een bij het publiek bekend contactpunt voor onderwerpen in verband met de kust zou zijn; het DG Milieu zal als een dergelijk referentiepunt fungeren, waarbij echter wel moet worden bedacht dat het in veel gevallen vragen zal moeten doorverwijzen naar andere diensten.

G) Tenuitvoerlegging van de strategie

De voorgestelde activiteiten zullen elk worden uitgevoerd zodra dit, gelet op de cyclus van programmaontwikkeling en beleidsherziening voor elk betrokken beleidsterrein, redelijkerwijs mogelijk is. Sommige activiteiten zijn zelfs al in de laatste fasen van het demonstratieprogramma van start gegaan.

Deze strategie moet worden behandeld als een flexibel, evoluerend instrument dat is bedoeld om te voorzien in de specifieke behoeften van verschillende regio's en situaties. Zij zal zeker moeten worden aangepast en gewijzigd naarmate de omstandigheden veranderen en naarmate het inzicht in het verband tussen het EU-beleid en de stand van zaken in de kustgebieden zich ontwikkelt.

De diensten van de Commissie zullen dan ook na drie jaar een eerste evaluatie van de strategie uitvoeren en daarna zal de strategie in samenhang met de beoordeling van de toestand van het milieu in Europa, die periodiek door het EMA wordt uitgevoerd, worden geëvalueerd. Deze evaluaties moeten waar nodig op basis van een beoordeling van de situatie en in overleg met de betrokken belanghebbenden leiden tot voorstellen tot wijziging van de strategie. De evaluatie gebeurt op drie niveaus: een inventarisatie van de stappen die zijn genomen om de in dit hoofdstuk vermelde maatregelen en activiteiten uit te voeren, een evaluatie van hun effecten op de aanpak van de in hoofdstuk II, punt A, beschreven fundamentele problemen en een analyse van de vorderingen op weg naar een verlichting van de in hoofdstuk I beschreven fysieke en menselijke problemen.

³⁵

Uit een groot aantal antwoorden bleek duidelijk dat er een groot gebrek aan informatie is en veel onjuiste informatie leeft, zelfs bij personen die actieve belangstelling hebben voor de totstandkoming van het EU-beleid.

IV. SLOTOPMERKINGEN

De in bijlage I beschreven acht beginselen zijn niet specifiek voor de kust, maar veeleer fundamentele onderdelen van goed bestuur. Het feit dat de Commissie specifiek voor het kustgebied een Europese strategie voor de bevordering van geïntegreerd beheer voorstelt, houdt dan ook in geen enkel opzicht in dat dezelfde beginselen niet voor de rest van het EU-grondgebied zouden gelden.

Een ruimere invoering van dergelijke beginselen voor een goed ruimtelijk beheer zou de omstandigheden in de verschillende delen van het grondgebied, waaronder de kust, kunnen verbeteren. Tevens zou dit ertoe kunnen leiden dat de vele fysieke, institutionele en sociaal-economische koppelingen tussen de kustgebieden en de andere delen van het EU-grondgebied niet worden genegeerd ten gevolge van aparte planning- en beheersactiviteiten die specifiek zijn voor bepaald delen van het grondgebied. Via veel van de reeds besproken horizontale instrumenten bevordert de EU zelfs al een geïntegreerd ruimtelijk beheer op ruimere schaal. De beginselen achter deze GBKG-strategie lopen sterk parallel met die van het Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief (EROP) en worden ook weerspiegeld in de activiteiten van de Commissie voor stadsgebieden. De herziening van de Structuurfondsen en het EU-landbouwbeleid in het kader van Agenda 2000 gaan ook in de richting van een algemene toepassing van de beginselen voor goed ruimtelijk beheer. Om van deze beginselen een fundament voor het bestuur te maken, is echter een proces nodig dat wel traag moet verlopen omdat daarvoor een cultuuromslag nodig is.

In deze strategie worden daarom enkele specifieke maatregelen voorgesteld die op korte termijn direct op de kustgebieden kunnen worden toegepast om enkele van de urgente problemen in deze strategisch belangrijke gebieden aan te pakken, terwijl zich een algemenere cultuur voor ruimtelijk beheer ontwikkelt. Het is ook te hopen dat de tenuitvoerlegging van een betere beheerspraktijk in de kustgebieden zelf als voorbeeld zal fungeren dat de aanzet zal geven tot de invoering van deze beginselen in heel Europa in ruimere zin, met name in andere gebieden die van verschillende kanten onder druk staan en waar sprake is van strijdige belangen. De Commissie zal onderzoeken hoe de geïntegreerde ruimtelijke beheersaankpak uiteindelijk tot het hele grondgebied van de EU kan worden uitgebreid.

Biilage I

De beginselen van een geïntegreerd beheer van kustgebieden

Geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) is een dynamisch, multidisciplinair en iteratief proces voor de bevordering van het duurzame beheer van kustgebieden. Het bestrijkt de volledige cyclus van informatieverzameling, planning (in de ruimste zin van het woord), besluitvorming, beheer en toezicht op de uitvoering. GBKG benut de participatie met kennis van zaken en de medewerking van alle belanghebbenden voor de evaluatie van de maatschappelijke doelstellingen van een bepaald kustgebied en voor het nemen van maatregelen om deze doelstellingen te verwezenlijken. GBKG tracht op lange termijn een evenwicht te vinden tussen milieugerichte, economische, sociale, culturele en recreatieve doelstellingen, alle binnen de door de natuurlijke dynamiek gestelde grenzen.

De term "geïntegreerd" in GBKG heeft betrekking op de integratie van zowel de doelstellingen als de vele instrumenten die voor de verwezenlijking daarvan nodig zijn. Dit betekent integratie van alle relevante beleidsterreinen, sectoren en bestuursniveaus. Het betekent ook integratie van het land- en zeegebied van het doelgebied in ruimte en tijd.

Een geslaagd beheer van kustgebieden is gebaseerd op de volgende beginselen:

1. Een breed "holistisch" perspectief (thematisch en geografisch) —

Kustgebieden zijn complex; ze worden beïnvloed door talloze onderling verwante krachten die verband houden met hydrologische, geomorfologische, sociaal-economische, institutionele en culturele systemen. Planning en beheer van het kustgebied maken alleen kans op succes als ze in plaats van incidentele besluitvorming kiezen voor een meer strategische aanpak waarbij wordt gekeken naar het ruimere verband zoals indirecte en cumulatieve oorzaken en gevolgen; men moet accepteren dat de instandhouding van natuur en cultuur op lange termijn onlosmakelijk verbonden is met het creëren van economische en maatschappelijke mogelijkheden.

De nauwe koppeling tussen de zee- en landcomponent van het kustgebied (via zowel menselijke als fysieke processen) betekent dat bij het beheer van kustgebieden altijd rekening moet worden gehouden met zowel de zee- als de landzijde van het kustgebied en met het stroomgebied dat daarin afwatert. Aangezien de omvang van het gebied waar land en zee elkaar beïnvloeden van plaats tot plaats verschilt, kan er geen algemene geografische definitie van "kustgebied" worden gegeven. Vaak zijn belangrijke impulsen en effecten namelijk ook afkomstig van andere bestuurseenheden, soms zelfs ver van de kustlijn gelegen, aangezien veel van de systemen die het kustgebied beïnvloeden (vervoersnetten, demografische stromen, veranderingen in landgebruik, verplaatsing van verontreiniging enz.) fysiek verspreid liggen. Als het om kleine eilanden gaat, zal het beheer van het kustgebied vaak samenvallen met de planning en het beheer van het hele eiland en het omringende zeegebied.

2. Een perspectief op lange termijn —

Er moet tegelijkertijd en evenzeer rekening worden gehouden met de behoeften van zowel de huidige als de komende generaties en bij besluiten moet het "voorzorgbeginsel" in acht worden genomen, zodat alle opties voor de toekomst intact blijven. Planning en beheer van het kustgebied kunnen alleen slagen als wordt beseft dat de toekomst per definitie onzeker is en als ze in een institutioneel kader worden geplaatst dat verder kijkt dan de huidige politieke cyclus.

3. Beheer dat zich aanpast tijdens een geleidelijk verlopend proces —

Geïntegreerde planning en beheer is een proces dat zich in de loop van jaren of decennia ontwikkelt. GBKG vormt geen garantie voor een onmiddellijke oplossing van alle problemen van kustgebieden maar streeft veeleer naar de integratie van beleid, programma's en activiteiten voor het beheer van kustgebieden als basis voor het oplossen of vermijden van specifieke problemen. Een goede informatieverstrekking is een basis voor het creëren van begrip en daaruit ontstaat motivatie en wederzijds vertrouwen, die weer leiden tot samenwerking en medewerking en uiteindelijk gezamenlijke verantwoordelijkheid en echte integratie. Het GBKG-proces vereist monitoring, zodat het kan worden bijgesteld via beheer dat zich aanpast naarmate de problemen en de kennis zich ontwikkelen.

4. Een weerspiegeling van de specifieke situatie ter plaatse —

Er zijn grote verschillen tussen de kustgebieden van Europa, waarbij het gaat om verschillen in de fysieke, ecologische, sociale, culturele, institutionele en economische kenmerken. GBKG moet geworteld zijn in een diepgaand inzicht in de specifieke kenmerken van het betrokken gebied, waarbij ook moet worden ingeschat welke specifieke krachten en impulsen de dynamiek ter plaatse beïnvloeden. Specifieke oplossingen voor problemen in kustgebieden moeten inspelen op specifieke behoeften. Op EU-niveau genomen maatregelen moeten flexibel genoeg zijn om deze diversiteit in acht te nemen.

Dit beginsel houdt ook in dat afdoende gegevens en relevante informatie moeten worden verzameld en voor de besluitvormers beschikbaar moeten zijn, met inbegrip van informele traditionele kennis, over zowel het zee- als het landgedeelte van het betrokken kustgebied.

5. Met natuurlijke processen meewerken —

De natuurlijke processen en dynamiek van kustsystemen zijn onderhevig aan continue en soms plotselinge veranderingen. Door met deze natuurlijke processen mee te werken in plaats van ertegenin te gaan en door rekening te houden met de grenzen (of de "draagkracht") die natuurlijke processen met zich meebrengen, maken we onze activiteiten duurzamer voor het milieu en op lange termijn economisch winstgeverder.

6. Participatieplanning —

Met participatieplanning wordt getracht de perspectieven van alle relevante belanghebbenden (zoals maritieme belangen en die van recreatiegebruikers en de visserijwereld) in het planningproces te betrekken. Betrokkenheid met samenwerking dragen bij tot de identificatie van echte knelpunten, leiden tot de inschakeling van plaatselijke kennis en creëren inzet en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Conflicten tussen belanghebbenden kunnen afnemen en er kunnen uitvoerbaarder oplossingen worden gevonden. Er kunnen uitgebreide voorlichtingscampagnes nodig zijn om bepaalde belanghebbenden te overtuigen van het persoonlijke belang dat ze bij participatie hebben. De hoeveelheid tijd en werk die in participatieplanning moet worden geïnvesteerd, moet niet worden onderschat.

7. Steun en betrokkenheid van alle betrokken bestuursinstanties —

Bestuurlijk beleid, programma's en plannen (landgebruik, energie, toerisme, regionale ontwikkeling enz.) bepalen de context voor het beheer van kustgebieden en hun natuurlijke hulpbronnen. Een strikt vrijwillige niet-gouvernementele aanpak van GBKG zal dus al gauw tegen ernstige beperkingen aanlopen, vooral wanneer het proces in de fase komt waarin consensus-beslissingen moeten worden uitgevoerd.

Het is weliswaar van essentieel belang dat de lokale instanties vanaf het begin van het beheersproces voor het kustgebied worden ingeschakeld, maar het is even nodig dat alle bestuursniveaus en -sectoren zich inzetten. Om het volledige probleempakket in een kustgebied aan te pakken zal er vaak een genest pakket planning- en beheersmaatregelen op uiteenlopende schaal nodig zijn. De projectleiders van het demonstratieprogramma hebben gesteld dat beheer van het kustgebied niet effectief is als het niet op alle bestuursniveaus en door alle betrokken sectorale bestuursstakken wordt gesteund. Deze steun moet inhouden dat er een bereidheid is om waar nodig wettelijke, bestuursrechtelijke en financiële instrumenten aan te passen en de institutionele mogelijkheden te bieden voor gegevensverzameling, onderhoud en documentatie. De ontwikkeling van wederzijds ondersteunende maatregelen en koppelingen tussen bestuursniveaus en -sectoren en de coördinatie van hun beleid zijn van cruciaal belang; er moet voor worden gezorgd dat de verschillende afzonderlijke bestuurlijke en wettelijke instrumenten die het kustgebied beïnvloeden wederzijds compatibel en samenhangend zijn. De samenwerking en betrokkenheid van verschillende bestuurslichamen houdt niet noodzakelijkerwijs in dat er nieuwe institutionele structuren moeten komen, maar eerder dat er procedures of methoden moeten komen om samenwerking tussen de bestaande structuren en instellingen mogelijk te maken.

8. Gebruik van een combinatie van instrumenten —

Het beheer van kustgebieden vereist het gebruik van een veelvoud van instrumenten, zoals een combinatie van rechtsregels, economische instrumenten, convenanten, verstrekking van informatie, technologische oplossingen, onderzoek en educatie. Regelgeving en economische ingrepen kunnen een belangrijke rol spelen bij het oplossen van conflicten tussen activiteiten, maar wat in een specifiek gebied de juiste combinatie is, wordt bepaald door de heersende problemen en de institutionele en culturele context. In alle gevallen moet bij het beheer van kustgebieden echter worden gestreefd naar samenhang tussen wettelijke instrumenten en bestuursdoelstellingen en tussen planning en beheer.

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 08.09.2000
COM(2000) 545 definitief

2000/0227 (COD)

Voorstel voor een

AANBEVELING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa

(door de Commissie ingediend)

Voorstel voor een

AANBEVELING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD

betreffende de uitvoering van een geïntegreerd beheer van kustgebieden in Europa

HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, en met name op artikel 175, lid 1,

Gezien het voorstel van de Commissie¹,

Gezien het advies van het Economisch en Sociaal Comité²,

Gezien het advies van het Comité van de Regio's³,

Gezien hoofdstuk 17 van Agenda 21, vastgesteld tijdens de VN-conferentie over milieu en ontwikkeling in Rio in juni 1992,

Volgens de procedure van artikel 251 van het Verdrag,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Het kustgebied is van groot belang voor de economie, het milieu, de maatschappij en de cultuur van Europa.
- (2) Het meeste recente verslag van het Europees Milieuagentschap wijst op een steeds verdere aantasting van de omstandigheden in de kustgebieden van Europa.
- (3) Het is van cruciaal belang te komen tot een voor het milieu duurzaam, in economisch opzicht billijk, maatschappelijk verantwoord en cultureel gevoelig beheer van het kustgebied, dat de integriteit van dit belangrijk erfgoed op peil houdt.
- (4) In de mededelingen COM(97)744 en COM(2000)[...] van de Commissie wordt gesteld dat voor een geïntegreerd beheer van het kustgebied maatregelen op lokaal en regionaal niveau nodig zijn, gestuurd en ondersteund door een adequaat kader op nationaal niveau.
- (5) Er moet worden gezorgd voor een coherent optreden op Europees niveau waarbij ook samenwerking nodig is, met name op het niveau van regionale zeeën, om de grensoverschrijdende problemen van het kustgebied aan te pakken.

¹ PB C [...] van [...], blz. [...].

² PB C [...] van [...], blz. [...].

³ PB C [...] van [...], blz. [...].

- (6) Zowel in Resolutie 94/C 135/02 van de Raad van 6 mei 1994 betreffende een communautaire strategie voor geïntegreerd beheer van de kustzones als in Resolutie 92/C 59/01 van de Raad van 25 februari 1992 betreffende het toekomstige beleid van de Gemeenschap met betrekking tot de Europese kustzone wordt gesteld dat er voor de uitvoering van GBKG een gecoördineerd Europees optreden nodig is.
- (7) Overeenkomstig het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel, zoals geformuleerd in artikel 5 van het Verdrag, en protocol 7 van het Verdrag van Amsterdam betreffende de toepassing van het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel en gelet op de diversiteit van de situatie in de kustgebieden en het wettelijk en institutioneel kader in de lidstaten kunnen de doelstellingen van dit optreden het best worden verwezenlijkt door sturing op communautair niveau,

BEVELEN AAN:

I

Een gemeenschappelijke visie

De lidstaten dienen zich vast te leggen op een gemeenschappelijke visie voor de toekomst van hun kustgebieden die is gebaseerd op:

- permanente economische mogelijkheden en werkgelegenheid,
- een functionerend maatschappelijk en cultureel bestel in de lokale gemeenschappen,
- voldoende open landschap voor ontspanning en esthetische doeleinden in de toekomst,
- de integriteit van het ecosysteem en het duurzame beheer van de levende en niet-levende hulpbronnen van zowel het zee- als het landgedeelte van het kustgebied en
- in het geval van afgelegen kustgebieden: hun volledige opnemering in Europa als geheel.

II

Beginselen

De lidstaten dienen bovendien de beginselen van een goed beheer van kustgebieden in acht te nemen, zoals geïdentificeerd in het demonstratieprogramma voor een geïntegreerd beheer van kustgebieden van de Commissie⁴, die inhouden dat het beheer van kustgebieden dient te worden gebaseerd op:

1. Een breed "holistisch" perspectief (thematisch en geografisch)
2. Een perspectief op lange termijn
3. Beheer dat zich aanpast (naar aanleiding van nieuwe informatie en omstandigheden) tijdens een geleidelijk verlopend proces
4. Specifieke lokale kenmerken

⁴ Bijlage 1 van mededeling COM(2000)[...] van de Commissie.

5. Meewerken met natuurlijke processen
6. Participatieplanning
7. Steun en betrokkenheid van alle betrokken bestuursinstanties
8. Gebruik van een combinatie van instrumenten

III

Nationale inventarisatie

1. De lidstaten dienen een nationale inventarisatie uit te voeren om te analyseren welke partijen, wetten en instellingen de planning en het beheer van het kustgebied beïnvloeden.
2. In deze inventarisatie moeten alle bestuursniveaus worden opgenomen en moet tevens de rol van de burgers, NGO's en de particuliere sector worden beschreven.
3. In deze inventarisatie moeten onder andere (maar niet uitsluitend) de volgende sectoren worden opgenomen: visserij, vervoer, energie, beheer van hulpbronnen, bescherming van soorten en habitats, werkgelegenheid, regionale ontwikkeling, toerisme en recreatie, industrie en mijnbouw, afvalbeheer, landbouw en onderwijs.

IV

Nationale strategieën

1. Op basis van de resultaten van de inventarisatie dienen de lidstaten een nationale strategie te ontwikkelen voor de uitvoering van de beginselen voor een geïntegreerd beheer van het kustgebied.
2. Deze strategie kan specifiek voor het kustgebied zijn of worden opgenomen in de context van een breder opgezette nationale strategie voor de bevordering van geïntegreerde planning en beheer.
3. In deze nationale strategie:
 - a) moet de relatieve rol worden vastgelegd van de verschillende bestuursinstanties in het land die onder andere bevoegd zijn voor activiteiten of hulpbronnen van het kustgebied en moeten mechanismen voor de coördinatie daarvan worden gespecificeerd. Bij deze rolbepaling moet worden gezorgd voor afdoende lokaal toezicht en voldoende regionale visie en consistentie (met name om ervoor te zorgen dat het plaatselijke bestuur niet te zeer wordt beïnvloed door de economische belangen op korte termijn van de inwoners en de omgeving);
 - b) moet de geschikte combinatie van instrumenten voor de tenuitvoerlegging van de beginselen binnen de nationale wettelijke en bestuursrechtelijke context worden gespecificeerd. Bij de ontwikkeling van deze strategie zouden de lidstaten kunnen overwegen of het een goede zaak zou zijn een nationaal strategisch plan voor de kust op te stellen, waarbij gebruik wordt gemaakt van instrumenten voor ruimtelijke ordening voor de bevordering van geïntegreerde planning en beheer (waaronder instrumenten die prioriteit geven aan kustafhankelijke toepassingen in het strandwatergebied), mechanismen voor de

aankoop van land en verklaring van openbaar bezit, ontwikkeling van contractuele overeenkomsten of convenanten met gebruikers van het kustgebied⁵, inzet van (met de communautaire wetgeving verenigbare) economische en fiscale stimuleringsmaatregelen en benutting van planningmechanismen voor regionale ontwikkeling;

c) moeten met name de middelen worden ontwikkeld om de kloof tussen land en zee in de nationale wetgeving, beleidsmaatregelen en programma's te overbruggen;

d) moeten met name maatregelen worden gespecificeerd om bottom-up initiatieven voor het geïntegreerde beheer van het kustgebied en de hulpbronnen daarvan te stimuleren;

e) moeten bronnen worden geïdentificeerd voor de financiering op lange termijn van GBKG-initiatieven in de lidstaat en moet worden bepaald hoe er het beste voor kan worden gezorgd dat de relevante bestuursakten en -niveaus over voldoende personeel kunnen beschikken;

f) moeten mechanismen worden gedefinieerd om te zorgen voor een volledige en gecoördineerde uitvoering en toepassing van bestaande EU-wetgeving inzake het kustgebied;

g) moeten adequate continue systemen voor monitoring en de verspreiding van informatie over het kustgebied worden opgezet. Deze systemen moeten informatie in een geschikte en compatibele vorm verzamelen en verstrekken aan besluitvormers op nationaal, regionaal en lokaal niveau om een geïntegreerd beheer te vergemakkelijken. Deze gegevens moeten tegen redelijke kosten voor het publiek beschikbaar zijn;

h) moet worden bepaald hoe geschikte nationale opleidings- en onderwijsprogramma's de tenuitvoerlegging van de beginselen van geïntegreerd beheer in het kustgebied kunnen ondersteunen.

V

Samenwerking

1. De lidstaten dienen een dialoog met hun buurlanden aan te gaan, ook met derde landen aan dezelfde regionale zee, om mechanismen op te zetten voor een betere coördinatie van de aanpak van grensoverschrijdende vraagstukken.

2. De lidstaten dienen ook via de deelname aan een Europees forum voor kustbelanghebbenden actief samen te werken met de EU-instellingen en andere kustbelanghebbenden om te zorgen dat er vorderingen worden geboekt op weg naar de totstandkoming van een gemeenschappelijke visie voor het kustgebied.

VI

Rapportage

1. De lidstaten dienen twee jaar na de vaststelling van deze aanbeveling verslag uit te brengen aan de Commissie over de ervaringen bij de tenuitvoerlegging daarvan.

2. Deze verslagen dienen voor het publiek beschikbaar te zijn en met name informatie te bevatten over:

⁵

Met inbegrip van milieuconvenanten met de industrie; zie COM(96)561 van 27.11.1996.

- a) de resultaten van de nationale inventarisatie;
- b) de voorgestelde strategie op nationaal niveau voor de tenuitvoerlegging van een geïntegreerd beheer van kustgebieden;
- c) een overzicht van de maatregelen die voor de uitvoering van de nationale strategie zijn genomen;
- d) een evaluatie van de huidige en verwachte effecten van de strategie op de stand van zaken in het kustgebied.

Gedaan te Brussel, op [...]

Voor het Europees Parlement
De Voorzitster

Voor de Raad
De Voorzitter

Contactadressen

Voor meer informatie over het TERRA-Coastal Zone Management project kunt u terecht bij:

ir. Peter De Wolf
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Waterwegen en Zeewezen
afdeling Waterwegen Kust
Vrijhavenstraat 3
8400 Oostende
tel: 059/55.42.14
fax: 059/50.70.37
e-mail: peter.dewolf@lin.vlaanderen.be

en

Kathy Belpaeme
Provinciebestuur West-Vlaanderen
Provinciehuis Boeverbos
Koning Leopold III-laan 41
8200 Sint-Andries
tel: 050/40.32.91
fax: 050/40.31.06
e-mail: kathy.belpaeme@west-vlaanderen.be

Colofon

Studie uitgevoerd in opdracht van:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Waterwegen en Zeewezen
afdeling Waterwegen Kust

Leidend ambtenaar:

ir. Toon Verwaest
Afdeling Waterwegen Kust

Verantwoordelijke uitgever

ir. Bernard De Putter, afdelingshoofd
Afdeling Waterwegen Kust
Vrijhavenstraat 3
8400 Oostende

Samenstelling en coördinatie:

Kathy Belpaeme, projectmanager
Provinciebestuur West-Vlaanderen
Koning Leopold III-laan 41
8200 Sint-Andries

Juni 2001

Dit project kon rekenen op financiële steun
van de Europese Commissie
en maakt deel uit
van het TERRA programma, DG XVI